

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

BERUK KÖYÜNDE DİN VE GÜNDELİK YAŞAM:
SOSYOLOJİK BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Abdurrahman ARVAS

Danışman

Doç. Dr. Emin Yaşar DEMİRCİ

VAN-2020

KABUL VE ONAY SAYFASI

Abdurrahman Arvas tarafından hazırlanan “BERUK KÖYÜNDE DİN VE GÜNDELİK YAŞAM: SOSYOLOJİK BİR İNCELEME” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi SOSYOLOJİ Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Doç. Dr. Emin Yaşar DEMİRCİ Sosyoloji/ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Başkan: Prof. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji/ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜNERİGÖK Sosyoloji/ Muş Alparslan Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	21/07/2020
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK VE BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (14/07/2020)

Abdurrahman ARVAS

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdurrahman ARVAS

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mayıs, 2020

BERUK KÖYÜNDE DİN VE GÜNDELİK YAŞAM: SOSYOLOJİK BİR İNCELEME

ÖZET

Siirt-Pervari' ye bağlı Beruk (Karasungur) Köyü, Botan Vadisi havzasında engebeli coğrafyaya kurulmuş bir köydür. Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahatname' sine göre Beruk (Karasungur) Köyü' nün tarihi yaklaşık 700 yıla dayanmaktadır. Aynı zamanda 'seyyid' yani Hz. Muhammed' in soyu olarak bilinen Beruklular' ın tamamı, Esved-ur Ra's (Siyah Baş) lakaplı Seyyid Ahmed' in soyundan ve akrabadırlar.

İşte bu çalışmayla yedi asırlık geçmişiyile Beruk Köyü' nde şekillenen sosyal, dinî kavram ve değerler tanıtılmıştır. Sosyal dokuya dair Beruk Köyü' ndeki aile yapısı, evlilikler, karar alma mekanizmaları ele alınmıştır. Dinî yapıya ait olarak ise özellikle 'türbe' mefhumu etrafında şekillenmiş köy yaşamı ve köy çevre ilişkisi ele alınırken aynı zamanda 'veli' kültünün toplumsal tezahürleri ele alınmıştır. Kerametleri ve kadın veliye kişiliğiyle öne çıkan Amine Hala, kendisine ait tarihi zikirhânesiyle takva ve iffet sahibi bir zahide olarak köy'ün manevi dokusunun şekillenmesinde nasıl bir etkisi olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır. Yedi asırlık köy/aile kabristanı; köy ve medrese hocalarının köy içinden belirlenmesi gibi uygulamalar aynı şekilde Beruk Köyü' nü etrafından ayıran karakteristik taraflar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle köy halkının Rumî Takvim' e göre 1 Şubat' la başlayan ve zorluk, belalar, musibetlerle dolu olduğuna inandıkları Adaruk Ayı' nı selamete atlatmak adına yaptıkları Kur'an-ı Kerim mukabeleleri ve dualar, bizlere din/gelenek bağlamında kadim ipuçlarını sunmaktadır.

Çalışmanın ek'inde de verilen Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahatname' si ışığında, Beruklular' ın mensubiyetlerini, tarihlerini, sosyo-kültürel değerlerini ve günümüzdeki durumunu betimlemeye yönelik bu çalışmayla aynı zamanda bir köyün

beklenenden şaşırtıcı tarihsel, dinî ve sosyo-kültürel arka planı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar : Seyyidlik, Seyahatname, Türbe, Din, Ritüel, Veli

Kelimeler

Sayfa Sayısı : IX+193

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Emin Yaşar DEMİRCİ



Master Of Science Thesis

Abdurrahman ARVAS

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
MAY, 2020

(RELİGİON AND EVERYDAY LIFE IN BERUK: A SOCİOLOGİCAL
INVESTİGATİON)

ABSTRACT

Beruk (Karasungur) Village of Siirt-Pervari is a village established on a rugged geography in the Botan Valley basin. According to Seyyid Hacı Kasım Bağdadî's Travel Book, the history of Beruk (Karasungur) Village is approximately 700 years. With this study, social and religious concepts and values that have been shaped in Beruk Village with its seven centuries old past are investigated. The family structure, marriages and decision-making mechanisms in Beruk Village regarding the social pattern are discussed. Regarding the religious structure, the social manifestations of the "guardian" cult were discussed, while addressing the relationship between village life and village environment, especially shaped around the notion of "tomb". Standing out with her miracles and her female guardian personality, Aunt Amine has been tried to express what kind of effect she has on shaping the spiritual fabric of the village as a zahid of piety and chastity with her historical chanting. Seven centuries old village / family cemetery, practices such as determining madrasah teachers within the village also stand out as the characteristic sides that separate Beruk Village from its surroundings. Especially the Qur'an-e-Quran responses and prayers made by the villagers to salute the month of Adaruk, which started on February 1 according to the Greek Calendar and believed to be full of difficulties, troubles and calamities, offer us ancient clues in the context of religion / tradition.

In the light of Seyyid Hacı Kasım Bağdadî's Travel Book, which is also given in the annex of the study, this study, which aims to describe the memberships, histories, socio-cultural values and current situation of the Beruks, also reveals a surprising historical, religious and socio-cultural background of a village.

Key Words : Sayyid, Travels, Tomb, Religion, Ritual, Muslim Saint
Quantity of Page : IX+193
Supervisor : Doç. Dr. Emin Yaşar DEMİRCİ



İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	4
1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
1.2 Kavramsal Çerçeve.....	7
1.3 Beruk (Karasungur) Köyü Araştırmasının Metodolojisi.....	18
2. BÖLÜM : BERUK (KARASUNGUR) KÖYÜ MEVCUT DURUMU	30
2.1 Beruk Köyü'nün Coğrafi Verileri ve Yerleşim Biçimi.....	30
2.2 Beruk Köyü'nün Tarihçesi.....	32
2.2.1 Seyyid Hacı Kasım Bağdadî ve Seyahat-namesi	33
2.2.2 Beruk Köyünün Tarihi.....	52
2.2.3 Beruk Köyü'nde Akrabalık , Soy Mensubiyeti ve Seyyid Ahmed'e Dair	54
2.2.4 Arvasi'ler ve Beruk Köyü Mensupları İlişkisi	59
2.3 Beruk Köyü'nün Ekonomik Yapısı.....	66
2.4 Beruk Köyü'nde Eğitim.....	69
3. BÖLÜM : BERUK (KARASUNGUR) KÖYÜ'NÜN DİNİ, SOSYO-KÜLTÜREL VE KARAKTERİSTİK YAPISINA DAİR	73
3.1 Köyün Sosyal Yapısı	74
3.1.1 Aile ve İlişkilerine Dair	75
3.1.2 Evliliklere Bakış.....	84
3.1.3 Köydeki Karar Alma Mekanizmasına Dair	93
3.1.4 Köyün Siyasi Duruş ve Görüşü.....	102
3.2 Köyde Dini Hayat, Kavram ve Kurumlar	103
3.2.1 Molla Ahmed (Esvedur Ra's) ve Oğlu Molla Ali (Mela Aliye Reş)'nin Türbesi ve Adak Kesme Geleneği.....	106
3.2.2 Amine Hala ve Zikirhanesi	118
3.2.3 Adârûk.....	121
3.2.4 Köyde Cami-Cemaat-İmam İlişkisi	127

3.2.5	Din Bayram(Ramazan ve Kurban Bayramı) Kutlamaları.....	133
3.2.6	Köy Kabristanı.....	136
3.2.7	Köy Medresesi.....	139
3.2.8	Köy Sakinlerinin Dini Grup-Cemaat İlişkisi.....	144
3.3	Köy-Civar İlişkisi ve Dış Gözlem.....	148
3.3.1	Şeyh Müşerref Efendi(1926-2008).....	154
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....		159
EKLER.....		164
KAYNAKLAR.....		187
RESİMLER DİZİNİ.....		193
ÖZGEÇMİŞ		
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU		

ÖNSÖZ

Bu çalışmayla , tarihinin yaklaşık yedi asra dayandığı varsayılan Siirt İli Pervari İlçesi'ne bağlı Beruk (Karasungur) Köyü'nün, Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahat-name' si ışığında tarihini , Beruk Köyü mensuplarının geçmişle bağlarını , sosyal dokusunu ve günümüzdeki mevcut durumunu betimlemeye yönelik bir çalışma sunmaya çalıştım.

Bu kadar köklü bir geçmişe ve karakteristik özelliklere sahip bir köyün gündelik yaşamını biçimlendiren sosyo-kültürel , dini ve tarihi dinamiklerinin; bulunduğu bölgenin coğrafik ve toplumsal yapısıyla bir araya gelerek ortaya çıkardığı dokunun bilinmesinin, tanınmasının hem köy mensupları hem bölge insanı hem de araştırmacılar için önemli bir veri olacağını düşünüyorum. Özellikle Seyid Hacı Kasım Bağdadî' nin 1339 yılında kaleme aldığı varsayılan Seyahatname'si, çalışmanın tarihsel ve dini boyutuna önemli katkılar sundu. Bizlerde Bağdadî' nin Seyahatname' sinin Türkçe tercümesini çalışmanın sonuna eklemek suretiyle ilgililerin dikkatlerine ve istifadelerine sunmaya çalıştık.

Dijital dünya ve yapay zeka çağının günden güne daha çok ötelediği insanî değerlerden olan tarihî, dinî, geleneksel kavram ve olguların bu çalışmayla daha öne çıkarılmasını, yeni araştırmacılara veya araştırma sorularına ilham olmasını temenni ediyorum.

Bu çalışmanın doğru şekilde başlaması , ilerlemesi , sonuçlanması ve nihayetinde verimli olduğunu düşündüğüm bir noktaya varmasına sebep olan ve bu çalışmayı bana bir keyif haline dönüştüren Danışmanım Doç. Dr. Emin Yaşar Demirci' ye ; çalışmanın saha kısmında, köy ziyaretlerimde ,yaptığım mülakat ve gözlemlerde en iyi verileri almamı sağladıklarından ve şahsıma gösterdikleri misafirperverliklerinden dolayı başta Lütfü Yiğit, Hüseyin Yiğit ve M. Nedim Ayhan olmak üzere tüm Beruk Köyü mensuplarına ve özellikle çalışmaya ayırdığım süre boyunca kendilerini ihmallerime rağmen bana tahammül gösterip, benden sevgi ve anlayışlarını esirgemeyen eşim ve üç çocuğuma teşekkürlerimi sunarım.

28/04/2020

Abdurrahman ARVAS

GİRİŞ

Yapılacak olan bu çalışmayla zorlu bir coğrafyaya sahip olan Botan Vadisi havzasında bulunan ve yakınlarındaki önemli merkezlerden uzak hatta kısmen kopuk kalan Siirt İli Pervari İlçesine bağlı Beruk (Karasungur) Köyü'nün gündelik yaşamını, sosyo- kültürel yapısını, dinî yaşayışını sosyoloji biliminin perspektifinden hareketle tarihi, dini, kültürel kavram ve olgular ışığında betimlemek ve açıklamaktır. Ayrıca Beruk Köyü' nün yaklaşık yedi asra ulaştığı sanılan tarihiyle civarındaki sosyo- kültürel yapıdan farklılık arz eden bazı karakteristik/özgün tarafları bulunmaktadır. Bunları örf ve adetler, civar ilişkileri, türbe kavramı, Adaruk Ayı icrası, köy içi karar alma mekanizması, aile yapısı, evliliklere bakışı vb. örnekler üzerinden tespit etmek, tanıtmak, betimlemek, literatüre kazandırmak ve ilerde yapılacak çalışmalara zemin oluşturmak bu çalışmanın nihai hedeflerinden sayılabilir.

Nitel Araştırma Yaklaşımıyla ele alınan bu çalışmanın konusu olan Beruk Köyü' nün isminden, ilk olarak Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahatname' si üzerinden haberdar olunmuştur. Seyyid Hacı Kasım Bağdadî , Bağdat'ın 1258 yılında Moğollarca işgali sonucu Bağdat'tan aile efradıyla ayrılarak Musul, Mardin, Diyarbakır göç güzergahlarından sonra Siirt İli, Pervari İlçesine bağlı Pay(Tatalıpayam) Köyü'ne aile efradını ikamet ettirir. Daha sonra Osmanlı Padişahı Orhan Gazi'yi ziyaret amacıyla Bursa'ya giden Bağdadî, burada Orhan Gazi tarafından iltifatlarla karşılanır ve yaklaşık altı ay misafir edildikten sonra uğurlanır. Bu ziyaret dönüşü tekrar Pay(Tatalıpayam) Köyü'ndeki aile efradının yanına dönen Bağdadî, sonrasında hac vazifesi için gittiği Medine'de vefat eder. Bağdadî' nin çocuklarından olan Haydar, babasının vefatından sonra Pay Köyü' ne yerleşerek buradaki medresenin başına geçer. Bağdadî' nin oğullarından Ebu Abdullah lakaplı Mola Muhammed, Van'ın Bahçesaray ilçesinin Arvas Köyü'ne; Esved-ur Ra's (Siyah Başlı) lakaplı olan diğer oğlu Molla Ahmed ise Beruk Köyü' ne yerleşir. Bu bilgiler, Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Hicri 750 yılında oğlu Haydar' a yazdırdığı Seyahat-name' den öğrenilmektedir. Çalışma süresince bu Seyahat-name' den sıkça bahsedilmiş ve ona atıflarda bulunulmuştur. Böylelikle Beruk Köyü' nün gündelik ve dini yaşamını belirleyen amil faktörlerin, tarihsel süreçte nasıl şekillendiğinin açıklanması amaçlanmıştır . Ayrıca Osmanlı Devleti'nin kuruluş yılları ve yakın

coğrafyamızın yedi asırlık tarihinden bahseden bu Seyahat-name'nin barındırdığı müstesna veriler, istifade amacıyla bilim adamları ile ilgili kurum veya kuruluşların dikkatlerine sunulmuştur.

Yapılan literatür taramalarında birkaç makale ve yüksek lisans tezinde Siirt ve civarı hakkında verilen genel bilgilerde sadece ismi geçmekle beraber ,Beruk Köyü ile alakalı bu boyutta bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Özellikle engeli bir coğrafyada olan Beruk Köyü' nün önemli yerleşim yerlerinden uzaklığı; yedi asra vardığı iddia edilen tarihi; köy mensuplarının birbiriyle olan akrabalık ilişkisi; bölge insanının türbeler dolayısıyla köyü ziyaret etmesi ve seyyidlikleri gibi kavram ve örneklerin köyün hem gündelik yaşamına hem de köy üzerinden civarındaki toplumsal yaşama etkisi düşünüldüğünde, böyle bir çalışmanın eksikliği fark edilmektedir.

Acaba Beruk Köyü' nün gündelik yaşamının ve sosyo-kültürel yapısının biçimlenmesinde, Bağdadî' nin Seyahat-name'si üzerinden şekillenen 'aile tarihi bilinci', dinî hassasiyetlerden kaynaklı 'seyyidlik' kavramı ve 'türbe' mefhumunun nasıl bir etkisi vardır? Bu etkiler, asırları aşan tarihsel süreç boyunca köy yaşamında hangi kavram ve kurumları inşa etti veya dönüştürdü ? Aynı şekilde bu faktörlerin köyün sosyo-kültürel dokusunu veya psiko-sosyal yönelimlerini nasıl biçimlendirdiği veya köy –civar ilişkisini nasıl tayin ettiği gibi sorularla, köyün sosyolojik fotoğrafı sebep-sonuç bağlamında ortaya konulmaya çalışılacaktır. Böylece köy yaşamının arka plan dinamiklerinin izah edilebilirliği de sorgulanacaktır. Yapılacak olan bu izah, çalışmanın kendi hedef ve kapsamını aşmasına sebep olabileceği gibi, çok farklı araştırma alanlarına veya problemlerine de imkan tanıyabilir. Çünkü yukarıda belirtilen ve köy yaşamını biçimlendiren faktörler ,Beruk Köyü' nün mevcut coğrafik şartları ve içinde yaşadığı toplumun kültürel, dini ve geleneksel değişkenleriyle bir araya gelerek, Beruk Köyü'ne özgü veya onu çevresinden ayıran karakteristik bir dokuya sebep olmuştur.

Yaşamın devingen ve değişken hali, insanlığın tarihine çok derin ve köklü izler bırakmıştır. İnsanoğlunun hırs, sahiplenme, güç ve doyumsuzluğu kimi zaman savaşlar, göçler gibi beşeri felaketlere yol açmıştır. Her hareket insanlığı olumlu ve olumsuz etkilemiştir. Sarsılan ve yıkılan düzenler, çoğu zaman öncesine dönme stratejisiyle kendisini muhafazaya çalışır. Dünya, geçmişte Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi' yle önemli bir kırılma yaşadıktan sonra, günümüzde ise yapay zeka ve dijital

kavramlar üzerinden yeni bir düzene ve kırılmaya doğru gitmektedir. Toplumsal sonuçlarının neler olacağı bilinmeyen bu sürecin öngörülerinden birisi de , insanoğlunun doğasından hızla kopacağı ve dijitalizme sürükleneceğidir. Böylesine köklü değişimlerin olduğu zamanlarda insanoğlu, tedirgin ve ürkek yaklaşımıyla önceki düzeni veya mevcudu koruma adına muhafazakarlaşmaktadır. İşte bu dönemlerde insaniliğinin bir sonucu olarak geleneksel, kültürel, sosyal ve dinî değerleri; aynı zamanda bozulmamış coğrafyasıyla kısmen de olsa barındıran Beruk Köyü vb. yerleşim yerleri, insanlığın bu arayışında, önemli bir buluntu olabilir mi?



1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölüm Beruk Köyü çalışmasına dair teorik bilgileri barındırmaktadır. İlk yapılan çalışmanın amacı ve önemi ele alınmıştır. Fakat amaç ve önem kavramları çoğunlukla birbiriyle ilintili olduğu düşünüldükten sonra başlıklar halinde belirtilmemiştir. Hatta kimi zaman yapılan çalışmanın kapsamı ve sınırlıkları da bu kısımda belirtilmiştir.

Daha sonra çalışma boyunca sıkça kullanılacak olan köy, seyyidlik, türbe, vb kavramlar okuyucuya tanıtılmaya çalışılmıştır. Fakat bu kavramlar çok fazla detaya girilmeden, tamamen okuyucunun çalışma ve çalışmada kullanılan kavram ve olguları daha iyi anlamasına yetecek miktarda verilmiştir. Örneğin ‘seyyidlik’ kavramı tanımı, toplumsal önemi ve tarihsel seyrine kısaca değinilerek anlatılmıştır. Kavramın diğer toplumlarda nasıl algılandığı veya Nakib-ul Eşraflık kurumunun çalışmamızın kapsamı dışında kalan uygulamalarına değinilmemiştir. Ayrıca kavramın akaidi mezhep, fırka veya farklı gruplarca nasıl kavrandığı, algılandığı da çalışmamızın dışında kaldığından detaylandırılmamıştır.

Son kısımda ise bu çalışmada kullanılan metodoloji ele alınmıştır. Araştırmacı için her alan çalışmasının genel kuralları olduğu gibi; alanın kendisine özgü kültürel, coğrafi, dini şartları araştırmacıyı yeni veya özel yollara yönleltebilir. Bu amaçla Beruk Köyü’ne dair yapılan bu çalışmada metodolojinin genel kavram ve kuralları dile getirilirken, özel veya spesifik uygulamalar da, bu düzeyde yapılacak yeni çalışmalarda araştırmacıya bir tecrübe paylaşım adına dile getirilmeye çalışılmıştır.

1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılacak olan çalışmanın amacı Botan Vadisi havzasında bulunan, etrafındaki yüksek ve sarp dağlarla kuşatıldığından önemli merkezlerden uzak hatta kısmen kopuk kalan Siirt İli Pervari İlçesine bağlı Beruk (Karasungur) Köyü’nün gündelik yaşamını, sosyo- kültürel yapısını, dinî yaşayışını; sosyoloji biliminin perspektifinden hareketle tarihi, dini, kültürel kavram ve olgular ışığında betimlemek ve açıklamaktır. Ayrıca bu çalışmanın nihayetinde yaklaşık yedi asra ulaştığı sanılan tarihiyle Beruk Köyü’nün, civarındaki sosyo-kültürel yapıdan farklılık arz eden bazı karakteristik/özgün taraflarını örf ve adetleri, civarla ilişkileri, türbe kavramı, Adârûk Ayı, köy içi karar alma mekanizmaları, aile yapısı, evliliklere bakışı vb. örnekler

üzerinden tespit edilmesi, tanıtılması, betimlenmesi, literatüre kazandırılması ve ilerde yapılacak çalışmalara bir zemin oluşturulması hedeflenmektedir.

Literatür taraması yapıldığında birkaç makale ve yüksek lisans tezinde Siirt ve civarı hakkında verilen genel bilgilerde sadece ismi geçmekle beraber, daha önceden Beruk Köyü ile alakalı bu boyutta bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Özellikle sarp bir coğrafyada, önemli yerleşim yerlerine uzak hatta kısmen kopuk olması dolayısıyla değişim ve yozlaşmalardan daha az veya geç etkilenmesi; köyün tarihinin 700 yıla vardığı iddiası; köyün tamamının birbiriyle akraba ve Seyyid Ahmed 'in neslinden olması; türbeler dolayısıyla bölge insanınca köy sakinlerine tazimde bulunulmasının yanı sıra bulundukları Botan Vadisi' nde adeta bir mikro kültür özelliği taşıyan bu köyün tarihi, sosyal , kültürel ,dini ve ekonomik yönleriyle incelenmesi ve verilerin ortaya konmasının, hem Beruk Köyü için hem de buna benzer karakteristik özellik gösteren başka mekânların çalışılmasında önemli bir veri ve model teşkil edeceği düşünülmektedir.

Seyyid Hacı Kasım Bağdadî , Bağdat'ın 1258 yılında Moğollarca işgali sonucu Bağdat'tan aile efradıyla ayrılarak Musul, Mardin, Diyarbakır göç güzergahlarından sonra Siirt İli, Pervari İlçesine bağlı Pay(Tatalıpayam) Köyü'ne aile efradını ikamet ettirir. Daha sonra Osmanlı Padişahı Orhan Gazi'yi ziyaret amacıyla Bursa'ya giden Bağdadî, burada Orhan Gazi tarafından iltifatlarla karşılanır ve yaklaşık altı ay misafir edildikten sonra Orhan Gazi tarafından uğurlanır. Bu ziyaret sonrası Bağdadî tekrar Pay(Tatalıpayam) Köyü'ndeki aile efradının yanına döner ve sonrasında hac vazifesi için gittiği Medine'de vefat eder. Bağdadî' nin çocuklarından olan Haydar, babasının vefatından sonra Pay Köyü' ne yerleşerek buradaki medresenin başına geçer. Bağdadî' nin oğullarından Ebu Abdullah lakaplı Mola Muhammed, Van'ın Bahçesaray ilçesinin Arvas Köyü'ne; Esved-ur Ra's (Siyah Başlı) lakaplı olan diğer oğlu Molla Ahmed ise Beruk Köyü' ne yerleşir. Bu bilgiler, Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Hicri 750(miladi 1349) yılında oğlu Haydar' a yazdırdığı Seyahat-name' den öğrenilmektedir. Kendisinden sıkça bahsedilen ve kendisine atıfta bulunulan malum Seyahat-name' yi bu çalışmada kullanmak suretiyle hem tarihi vesika sayılabilecek Seyahat-name'yle ilgili bir farkındalık oluşturulması, hem de bu eserin bilim adamları ve ilgili kurum veya kuruluşların dikkatlerine sunulması, yapılan bu çalışmanın ayrı bir öneminden sayılabilir .

Köy mensupları, köyde yaşayan herkesin birbirleriyle akraba ve köydeki türbede medfun olan Seyyid Ahmed' in oğlu Seyyid Ali'nin neslinden olduğunu beyan etmektedirler. Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahat-namesi' nde bahsi geçen 'Seyyid Ahmed' ile 'Beruk Köyü' isimlerinin, çalışmadaki mekan-kışı isimleriyle ilişkisini kurarak, köy mensuplarının Beruk Köyü' nden önceki tarihine, göç güzergahına ve daha önceki yaşadıkları yerlerdeki tarih-mekan-toplum bağına dair birçok yeni veriyle, yeni araştırma alanlarına ve sorularına imkan sağlanması amaçlanmaktadır.

Daha önceden yapılmış çalışmalarda köyde medfun olan Seyyid Ahmed ve Ali'nin türbelerinin ismi geçmekle beraber, şahısların kim olduğuna dair bir çalışma yapılmamış ve sadece bölge insanlarının nezdinde dini bir ziyaret yeri olduğu belirtilmiş. Hastalıklara şifa, sıkıntılara çözüm, istek ve dileklerinin kabulü amacıyla değişik yörelerden insanlarca ziyaret edilen türbe dolayısıyla bölge insanının, köy ahalisine karşı dinî ve sosyal bir ihtiram duyduğu görülmektedir. Bu çalışmayla, türbede medfun olanlar Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahatnamesi üzerinden tanıtılırken; köy mensuplarıyla civar ahali arasında kurulan toplumsal ilişki ve statüde, bu türbelerin nasıl bir etkisinin olduğu, yöre insanının dinî bakış açısı ve inançları üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır. Fakat bölge insanının dini hayatı, hassasiyetleri ve yönelimleriyle ilgili bilgiler sunulurken; dinî, teolojik , kelimâ tartışma veya fikir farklılıkları çalışmanın kapsam ve amacı dışında tutulacaktır.

Bahsi edilen türbenin asıl ve diğer boyutu ise köy içindeki etkisine dairdir. Her sabah ve cuma namazı sonrası Yasin Suresi'nin okunup, akabinde türbenin ziyaret edilmesi ve bu ziyaretin her düğün merasiminde, ramazan ayında, bayram ve kandil günlerinde de devam ettiği göz önüne alınca, köy yaşamının türbe etrafında kurulup biçimlendiği görülmektedir. Türbe kavramının köyün yaşamında, alışkanlıklarında, örflerinde, ibadetlerinde, civar insanlarla ilişkilerinde; kısacası köyün kültürel, dini ve sosyal tüm yaşamın biçimlenmesinde nasıl bir etkisi olduğu da izah edilmeye çalışılacaktır.

'Türbe' olgusu dışında köy yaşamını ve özellikle köy-civar ilişkisini biçimlendiren önemli bir diğer unsur olan 'seyyidlik' kavramı da bu çalışmayla analiz edilmiş ve bu bağlamda Seyahat-name üzerinden köy ahalisinin kökenine dair bazı sorgulamalar yapılmıştır. Fakat belirtilmesi gerekir ki, çalışmanın bu kısımları bir

şecere (soy ağacı) çalışması iddiasında bulunmaktan ve bu konuda bir yargı ortaya koymaktan uzak bir şekilde yapılmaya çalışılacaktır. Bu yönüyle çalışmaya konu olacak insanların kimlik bilgilerini tayin etme vazifesi bu çalışmanın kapsamı dışında olmakla; ortaya konan bu çalışma, ileride bu alanda yapılabilecek tarih, antropoloji, halk bilimi vb. sosyal bilimler çalışmalarına önemli veriler sunacağı düşünülmektedir.

Asırlardır yaşadıkları coğrafya ve toplumla bir uyum ve kaynaşma içinde olan Beruk (Karasungur) Köyü, bazı örf ve geleneklerinde çevresinden farklılaşmaktadır. Belirtilen tarihi ilişkilerin bu farklılaşmaya nasıl bir etkisi olduğuna dair bir açıklama yapılırken; çalışmaya konu olan köyün geçmişinin kaç yıla dayandığı ve ne kadar eskilere gidilebileceği ,mevcut köy ahalisinin köyün ilk sakinleri olup olmadığı , köy mensuplarının köye yerleşmeden evvelki yerleşim yerleri ile göç güzergahlarının nereler olduğu, nerelerde yaşadıkları ,aile kökenlerinin kime ve nereye dayandığı bilgileri Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin Seyahatnamesi üzerinden açıklanmaya çalışacaktır. Böylece köyün mevcut sosyo-kültürel ve dini yapısındaki unsurlar tarihi vesika niteliğine sahip Seyahat-name üzerinden analiz edilerek; hali hazırdaki sosyolojik, gündelik yaşamının tarihle bağı, herhangi bir tarihî yargı ve iddia da bulunulmadan, kurulmaya çalışılacaktır.

1.2 Kavramsal Çerçeve

Beruk Köyü, gerek yedi asra dayandığı sanılan geçmişiyle gerekse karakteristik toplumsal, dini ve geleneksel yapısıyla etrafından ayırt edilen bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunda en önemli etken muhakkak çalışmaya konu olan mekanın bir köy olmasıdır. Köyün sözlük anlamı “Halkın belli bir toprak bütününi işleyen, kır yerleşmesi düzeninde konutlar topluluğu” olarak geçmektedir. Farsça ‘kuy’ sözcüğünden dilimize geçen sözcük İran’da mahalle ve sokak anlamına gelmektedir. Türkiye’de ise köy sözcüğü kırsal yerleşmelere verilen ad olmuştur (Tütengil,1983:87).

En eski zamanlardan beri köyler sadece bir yığın evden ibaret değildi. Her şeyden önce ekonomik üretim bakımından, idari, din ve toplumsal ilişkiler bakımından başlı başına toplumsal bir birlikti(Bayır,1971:8).Köyler her ne kadar bu özelliklerini diğer büyük yerleşim birimlerine göre korusa da , köylerde de bu noktada özellikle kentleşmenin , modernleşmenin ve teknolojik gelişmelerin sonucu olarak önemli

değişimler görülmektedir. Örneğin toplumun bütününe kıyasla “köy”, kapalı toplum yapısını günümüzde de korumaktadır. Köylerdeki geniş anlamli tarımsal faaliyet çiftçilik, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve arıcılık biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır. Kırsal yerleşmelerde doğa, üstünlüğünü kısmen sürdürürken; kentsel alanlarda ise teknoloji ve bilgi, toplumun doğa üzerindeki egemenliğini güçlendirmektedir. Kentsel alanlar bu bakımdan kırsal yerleşmeleri etkilemekte bunun bir sonucu olarak da kırsal yerleşmelerdeki fatalist dünya görüşünün yerini yavaş yavaş kentsel yerleşmelerde ki “özgürlükçü” dünya görüşü almaktadır(Tütengil, 1983:11).

Gerçekten de Tütengil’ in dediği gibi kent merkezlerindeki teknolojik imkan ve kabiliyet avantajı, artık köylere taşınmaktadır. Bu durum köy yaşamını her ne kadar kolaylaştırır da, köylerin bahsedilen kapalılığından kaynaklı sosyo-kültürel doku ve geleneksel yapısını aşındırmakta ve modernizmin değiştirme, dönüştürme gücüne karşı direncini de zayıflatmaktadır. Belirtilen bu süreçlerden hiç etkilenmeyecek köy yok denebilse de, bundan kısmen etkilenecek değerli köylerin sayısı ise azdır. Bu köylerden birisi de Beruk Köyü’ dür. Yedi asra ulaştığı sanılan tarihinin ve yaşantısının nihayetinde vücut bulmuş bu yerleşim biriminin kurucusu, Moğollar’ ın Bağdad’ ı işgaliyle orada bozulan yaşam koşulları sonucu Bağdat’ ı terk etmek zorunda kalan Seyyid Hacı Kasım Bağdadî isimli zatın Seyyid Molla Ahmed adındaki oğludur. Yaklaşık XIV. yüzyılın ortalarına doğru Anadolu’ ya gelen ve sonrasında Siirt havzasında karar kılan Bağdadî’ nin çocuklarının, civar coğrafyaya yayılması sonucu yerleştikleri bir köy olan Beruk ile ilgili bu bilgilere, yine Bağdadî’ ye ait seyahatnameden ulaşmaktayız.

Köyün ve mensuplarının tarihini, köy ahalisinin mensubiyetlerini, dinî ilişki ve sosyal konumlarını açıklarken veya bunların izini sürerken en önemli veri olarak Bağdadî’ nin Seyahat-name’ sinden istifade edilmiştir. Özellikle olay ve olguların tarihî, dinî arka planına dair önemli veriler sunması bunların daha iyi açıklanmasını sağlamıştır. Zaten seyahat-nâmeler birer görgü tanığı olan seyyahlar tarafından telif edildiği ve onların orijinal tespit ve izlenimlerini içerdiği için; edebî, coğrafi ve sosyo-kültürel araştırmaların başlıca kaynaklarından biri olduğu gibi, tarihî bilgilerin tespit ve kontrolünü doğru olarak belirleme noktasında, tarihle ilgili çağdaş materyaller arasında da önemli bir yere sahiptir (Yılmaz, 2017:17). Ayrıca Seyahatname metinleri

en eski kültürel verimlerin arasındadır. Yeryüzünde varoluşundan beri, yer değiştirme etkinliğinden vazgeçmeyen insanoğlu bu yolla farklı olanı tanımakta, onun ilginç yönlerine yönelmekte ve farklılıklar içinde belli bir öneme sahip değerleri kendi kültür ve yaşantısına aktarmakta bir beis görmemektedir(Asiltürk, 2009:4).

Osmanlı Devleti kuruluş devri tarihine ışık tutan bu Seyahat-name¹ yle Beruk Köyü' nün yedi asra vardığı sanılan tarihine, mensuplarının soy geçmişine; köy içindeki bazı sosyal, kültürel, dini uygulama ve geleneklerin kökenine dair veri ve ipuçlarına da ulaşılmaktadır. Çünkü Bağdadî' nin bu Seyahat-name' si kendisine verilen Kadiri Tarikatı İcazetnamesi , Soy şeceresi ve Bağdat' dan ayrılmasıyla beraber sonraki duraklarını, ziyaretlerini ve yaptığı seyahat notlarını kapsamaktadır. Ayrıca Bağdadî bu Seyahat-name' de, oğlu Molla Ahmed ile ilgili bazı veriler sunarken, oğlunun yerleştiği yer olarak Beruk Köyü' nün ismini zikretmekte ve coğrafyaya dair önemli bilgiler paylaşmaktadır.

Diğer taraftan aynı Seyahat-name' de eser sahibi Bağdadî kendisinin 'seyyid' olduğunu belirtmektedir. Bağdadî' nin gerçekleştirdiği ziyaretlerde, başta Sultan Orhan Gazi olmak üzere bir çok kişi ve kurum tarafından 'seyyid' kimliğiyle karşılandığı veya bu kimliği münasebetiyle kendisine ayrı bir alakanın gösterildiği Seyahat-name' nin dilinden anlaşılmaktadır. Zaten Seyahat-name' nin önemli kısımlarında biri de Bağdadî' nin 'seyyidlik' inin ispatına yönelik bir siyâdet belgesi özelliği taşıyan şecere kısmıdır. 'Seyyidlik', çalışmanın bir çok yerinde karşılaşılan, duyulan bir kavram olmakla beraber köy yaşamını, kültürünü ve köyün dışardan nasıl algılandığını da tayin eden önemli bir kavramdır. Bundan dolayı çalışmanın daha iyi anlaşılması adına 'seyyid', 'seyyidlik', 'nakib'ul eşraf' vb. kavramların tarihi, dini ve toplumsal yönlerine bakmak gerekmektedir.

Kelime olarak seyyid; sâde, -yesûdü, siyâdeten, süvdeten, seydûdeten, sûden, sü'deden fiilinden sâid veya seyyid şeklinde türemiştir. Çoğulu ise sâde, sâdât ve

¹ Seyahatnamelerle ilgili bu genel bilgilerin haricinde bahsi edilen Bağdadî' nin bu Seyahat-name' si, sunduğu bilgilerle kendisine has avantajları barındıran tarihi bir vesika olarak sayılabilir. Seyahatname, özellikle belge ve kaynak sayısı yok denecek kadar az olan Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemini aydınlatıcı bilgiler barındırması yönüyle önemlidir. Çünkü Orhan Gâzî döneminde yazılmış seyahat-nâme niteliğinde de sadece iki çağdaş kaynak bilinmekte olup, bunlardan biri İbn-i Battuta (ö. 770/1368), diğeri Şihâbüddîn Fazlu'llâh el-'Ömerî (ö. 749/1349) tarafından XIV. yüzyılın ikinci çeyreğinde yazılmış olanlardır. Seyyid Kasım el-Bağdadî Seyahat-name' si ise diğer iki seyahat-nâmeden daha eski olup, gerek XIII.-XIV. yüzyıl İslâm ve tasavvuf tarihine, gerekse kuruluş devri Osmanlı tarihine ışık tutan en önemli seyahat-nâme örneğini teşkil etmektedir (Yılmaz,2017:17).

seyâyid'dir (Hatır, 1995:134). Bu kelimenin türetildiği fiil ise, 'efendi, malik, şerif, faziletli, kerim, halim, kavminin sıkıntısına tahammül eden, reis, önde gelen kişi, başkan, köle ve hizmetçileri olan, bir cemaatin mütevellisi' gibi manalara geldiği gibi, 'insanlara liderlik yapan, yönetici ve öncü olan, kadri yüce olan' gibi anlamları da ihtiva etmektedir(Işık, 2013:22).

'Seyyid' kelimesinin ıstılahî anlamı ise, Hz. Muhammed(sav)'ın kızı Hz. Fatma'nın, Hz. Ali ile evliliğinden dünyaya gelen evlatları Hz. Hasan ve Hüseyin'in soyundan gelenler için kullanılan bir unvandır. Hem baba hem anne tarafından Hz. Ali'nin soyundan gelenlere aynı zamanda 'seyyidü's-sâdât'(Kılıç, 2005:25) denir. Her ne kadar Hz. Hüseyin'in soyundan gelenler için sey-yid, Hz. Hasan'ın soyu için şerif unvanı kullanıldığı söylene de bu ayrım net ve kesin değildir. Çünkü sey-yid ve şerif kelimeleri çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber' in soyundan gelenleri belirtmek için Âl-i Resûl, Âl-i Muhammed, Âl-i beyt-i Muhammed, Âl-i Nebî, İtretü'n-Nebi, Ehl-i Beyt-i Resûlillah, Âl-i Fatıma Evladı gibi terkipler(Uyar,2004:31-33) ile sey-yid, şerif, evlâd, hanedan gibi kelimeler de kullanılmıştır(Işık-2013:30).

Fakat 'sey-yidlik' ve 'şeriflik' kavramlarının Hasenî ve Hüseyinîler için hem birlikte ve hem de ayrı şekilde kullanıldığı da görülmektedir. Özellikle Osmanlı Devleti' nin son dönemlerinde Hz. Hasan' ın soyundan gelen Mekke emirleri için "şerif" unvanının yaygınlaşması sebebiyle bu unvanın Hasenîlere, sey-yidin ise Hz. Hüseyin' in soyundan gelenlere tahsis edildiği yönünde bir anlayış yaygınlaşmıştır(Işık,2013:28). Özellikle İsmail Hakkı Uzunçarşılı' ya göre Fatımîler zamanında şerif unvanı Âl-i Fatıma'ya mahsusken, sonraki dönemlerde şerif Hz. Hasan'ın, sey-yid ise Hz. Hüseyin'in soyundan gelenleri karşılayacak şekilde yaygınlık kazandı ve Türkçe' de Hz. Hasan'ın soyundan gelen kola şerif, Hz. Hüseyin'den gelene sey-yid denilmek suretiyle iki kol birbirinden ayrılır (Uzunçarşılı,1984:5).

Beruk Köyü mensupları 'sey-yid' olarak bilinmekte ve bu unvan dolayısıyla Beruklular'a toplum tarafından bir ihtiram ve saygı duyulmaktadır. Dinî, tarihi, siyasi ve sosyal arka planı olan bu ihtiram ve ta'zimin en önemli, ilk ve temel dayanağı ise dinî faktörlerdir. Özellikle ayet ve hadislerde Ehl-i Beyt sevgisinin kastedilmesi Müslüman Toplumun sey-yid' lere ilgi ve alakasında etkili olmuştur. 'Mevveddet Ayeti' olarak da bilinen Şûra Suresi 23. ayette 'İşte bu Allah'ın inanıp sâlih ameller

işleyen kullarına müjdelediği şeydir. De ki ben yaptığım tebliğ görevine karşılık sizden akrabalık haklarını gözetmekten başka bir karşılık istemem...' mealindeki ayete dair Duman' ın dediğine göre, İslâm dinine davetin başlamasından itibaren Mekkeliler ile girilen tevhit mücadelesinde, Hz. Peygamberle birlikte ailesi de birçok sıkıntıya maruz kalmıştır. Bu surenin indirildiği dönem Mekke'deki müşriklerin Müslümanlara eziyetinin had safhaya ulaştığı bir dönemdir. Hz. Peygamber'in, Mekke'de siyasî otoriteyi elinde bulunduran ve bizzat mensubu bulunduğu Kureyş kabilesine yönelik 'Ben sizden sadece akrabalık hukukuna saygı göstermenizi istiyorum.' şeklindeki ifadesi onları, kendisine ve ailesine saygı çerçevesinde muamele etmeye çağıran bir hitaptır(Duman, 2004:21).

Aynı şekilde 'Tathir Ayeti' olarak bilinen Ahzab Suresi'nin 33. Ayeti'nin 'Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden ancak kiri/günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.' şeklindeki mealinin 'Ehl-i Beyt' kavramı üzerinden 'seyyid'lere işaret ettiği söylenir. Uyar' a göre "tathîr" (temizleme) ayeti olarak bilinen bu ayet, Ehl-i Beyt'in Allah'ın teveccühüne mazhar olduğunun delili olduğu gibi, İslâm tarihi boyunca seyyidler' e gösterilen önemin İlahî dayanağına işaret şeklinde yorumlanmıştır (Uyar, 2004:31-33). Hz. Ali'nin şehit edilmesinin ardından Hz. Hasan'ın, Ehl-i Beyt'in önemine ilişkin yaptığı konuşmasında, '...Ben Hz. Muhammed'in oğlum dediği kimseyim, Cenâb-ı Allah'ın Müslümanlar üzerine meveddet ve dostluklarını farz kıldığı Ehl-i Beyt'tenim...' dedikten sonra Şûra Suresi 23. ayeti okuyarak Ehl-i Beyt kısmını "Güzel amellerin elde edilmesi biz Ehl-i Beyt'e meveddettir." şeklinde yorumlamıştır (Nisâbü'rî, 1990:188)

Diğer taraftan 'ehl-i beyt' in önemine işaret etmesi yönüyle Âl-i İmrân Suresi'nin 'mübâhele' adıyla bilinen 61. Ayeti de ilgi çekmektedir. Haksız ve yalancının Allah'ın lanetine uğramasıyla ilgili bedduanın edilmesi anlamına gelen 'mübâhele'(Fayda, 2006:425) ayetinin nüzulüyle Hz. Peygamber, Hz. Fatıma, Hz. Ali, Hasan ve Hüseyin'i alarak Medine'deki Necran heyetini "mübâhele"ye davet etmesi(İbn Sâd,1990:267-269) aynı şekilde ayetlerle 'ehl-i beyt' e gösterilen öneme işaret etmektedir.

Müslümanlar Peygamber'in hatırasına saygı duyarak onun Ehl-i Beyt'ini sevmeyi, onların ahlâkını örnek almayı kendileri için bir ibadet olarak görmüşlerdir. Ayrıca Hz. Peygamber'e besledikleri sevgiyi, saygıyı ve hürmeti onun yakın çevresi

yani Ehl-i Beyt'i için de göstermeyi inançlarının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmişler, onlara samimi bir şekilde sahip çıkıp kendilerine en iyi biçimde muamele ederek hak ve hukuklarına hassasiyetle dikkat etmişlerdir(Varol, 2003:98). Bu dikkatin ayetler üzerinden başlayan dinî dayanakları Hz. Peygamber' in Hadisî Şerif' lerinden de devam etmektedir. Zira Hz. Peygamber (s.a.v.), 'Nimetleriyle sizi beslediği için Allah (c.c.)'ı sevin, beni de Allah sevgisi için sevin. Ehl-i Beytim'i benim sevgim için sevin(Tirmîzî, 1962:664).' Sözleri ehl-i beyte işaret eden önemli hadislerdendir.

Sarıcık' ın aktardığı bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber, "Kim Allah'ı severse Kur'ân'ı sever, kim Kur'ân'ı severse beni sever, kim beni severse ashabımı ve akrabalarımı (Âl-i Rasûl'ü) sever." şeklinde buyurulmuştur(1999:142).

Dinî unsurların yanı sıra özellikle Emevî hükümdarlarından Yezid' in sorumluluğunda 10 Muharrem 61(m 680)' de Hz. Hüseyin ve ailesinin Kerbela' da şehit edilmesi ve devamında yaşanan süreç, 'Seyyidlik' kavramının toplum ve devletler nezdinde önemli bir husus olmasını sağlamıştır. Kerbela Olayı' nda yakınlarıyla birlikte şehit edilen Hz. Hüseyin' in hasta olduğundan dolayı katlinden vazgeçilen oğlu Ali Zeynelabidin ise, ileride Hz.Hüseyin' in neslini devam ettirecek olan Hüseyinî Seyyidleri' nin tek atası olarak kalır. Baş kesilerek şehit edilen Hz. Hüseyin'e reva görülen bu olay, hem I.Yezid' in tarihte kara bir lekeyle anılmasına sebep oldu, hem ileride Emevî Devleti'nin yıkımına sebep olacak olan ve Hz. Hüseyin' in intikamını almak amacıyla vücut bulan 'tevvabun' hareketi ile 'Muhtar es-Sekafi İsyanı' başta olmak üzere değişik isyan ve muhalif hareketlerin baş göstermesine sebep oldu(Yiğit, 2018:45-46), hem de bu dönemde başlangıçta siyâsî bir tercih olarak ortaya çıkan Şiîlik, dinî referans kaynağını Kerbela'dan alarak zamanla itikadî alanda farklı görüşlere sahip dinî bir fırkaya dönüşmüş oldu (Fazlurrahman,1993:240). Gerçekleşen bu olaylar ve devamındaki süreçle beraber insanların, Hz. Peygamber'in sülalesine mensubiyeti saygın ve kutsal kabul ettiğini yüksek sesle dile getirmeye başlaması, seyyidlik kurumunun oluşmasında Müslüman kamuoyu desteğini sağlamıştır. Bu durum hakkı elinden alınmış ve zulme uğramış Peygamber soyuna karşı duyulan derin hürmet ve bağlılığın, toplumsal tabakalaşmaya yansıyan somut bir ifadesi olmuştur(Ağca, 2008:4).

Işık' a göre Seyyid/Şerifler' in , Hz. Peygamber'in vefatından sonra maruz kaldıkları sıkıntı ve idari baskılar, onları İslam dünyasının uzak bölgelerine göç etmeye mecbur bırakmıştır. Müslümanların mazlumun yanında yer almak istemesi, kabilevî etkenler, siyasî ve maddî çıkar sağlama gibi bir takım sebepler, bu kimselerin nüfuzlarının artmasını sağladığı gibi siyasi faaliyetlerde bulunmalarına da zemin hazırlamıştır

Daha sonraları toplumun sosyal tabakasının bir parçası hâline gelen Seyyidler'in kayıtlarını tutmak, gruba dışarıdan karışmaları engellemek, onların hal ve hareketlerini kontrol ederek ahlâka aykırı hareketlerde bulunmalarına engel olmak, gerektiğinde cezalarını tatbik etmek ve ödeneklerini düzenlemek gibi sebeplerle (Işık,2013:2-3) Osmanlı Devleti ve öncesi İslâm devletlerinin tamamında (Selçuklular, Fatımîler, Eyyûbîler, İlhanlılar, Memlükler vs.) devlet eliyle Nakîbü'l-Eşrâflık müessesesi kurulmuştur (Kılıç, 2005:80).

Kurulan bu Nakîbü'l-Eşrâflık müessesesiyle seyyidlere bir takım sosyal ve iktisadî ayrıcalıklar tanındığı gibi nesepleri de doğru olarak tespit edilmiştir. Ayrıca toplum içerisinde bir takım hatalı fiillerde bulunmalarına da mani olunmaya çalışılmıştır. Nikabet Müessesesi'nin kurulmasının ardından bu kimselere ait işleri görmekle vazifeli bir de memur tayin edilmiştir. 'Nakîbü'l-Eşrâf' adı verilen bu görevli, İslâm devletlerindeki Hz. Peygamber'in torunlarının -seyyidlerin- her türlü işleriyle ilgilenen; neseplerini, doğum ve vefat kayıtlarını tutan, seyyidliklerinin ispatı için bulundurdıkları siyâdet hüccetlerini düzenleyen, onları şanlarına uymayan adi işlere girmekten men eden, aynı zamanda haklarını koruyup ganimetten alacakları hisselerin de aralarında dağıtılmasını sağlayan idareci konumundaki kimseydi (Işık,2013:3).

Ayrıca itibar sahibi olan seyyidler' in, yeni fethedilen bölgelere yerleştirilmesi, o bölgelerde İslâm'ın ve yeni devletin gücünün yayılmasına önemli katkılar sunmuştur. Fakat seyyid ve şeriflerin bu imtiyazlı durumları, Osmanlı tarihinin bütün dönemlerinde bu sınıfa dâhil olmak ve maddi ayrıcalıklardan yararlanmak isteyen muhtelif şahısların suiistimallerine de zemin hazırlamıştır. Bu sebeple, seyyidlere tanınan maddî ve manevî bir takım imtiyazlar, toplumun birçok kesimini cezbetmiş ve dışarıdan gruba dâhil olmaya çalışanların sayısını da arttırmıştır. Mütseyyidlerden bazısı yalancı şahitler vasıtasıyla Nakîbü'l-Eşrâf kaymakamlarından siyâdet hücceti

almış, bir kısmı da sahte siyâdet hücceti düzenlemiştir. Nakîbü'l-Eşrâfların en temel vazifeleri seyyid ve şeriflerin işlerini düzenlemek olmasına rağmen, özellikle müteseyyidlerin sosyal dengeyi sarsacak derecede çoğalması ve bunun akabinde vergi gelirlerinin hızla azalması devleti bir takım tedbirler almaya zorlamıştır. Buradan hareketle, devletin bu tür karışmaları önlemek adına böyle bir müesseseye ihtiyaç duyduğu söylenebileceği gibi, aynı zamanda yönettiği diğer insanlar üzerinde bir denetimi bulunan devletin, bu kurum sayesinde bu ayrıcalıklı sosyal grubu da denetimi altına almayı amaçladığı görülmektedir(Işık, 2013:4).

Osmanlı' da, ellerinde sahih şeceresi olan seyyidlerin maddî sıkıntı sebebiyle tellâl ve macuncu gibi toplumsal statüsü düşük mesleklerde çalışmaya mecbur bırakılmalarının uygun olmadığı, hatta Sipahi taifesinden birisinin nesebi bilinse soyuna istinaden kendisine dirlik verildiği gibi evlad-ı Resûl'e de saygı ve hürmet gereği vakıflardan maddî destek sağlanması mecburiyetinin belirtilmesi(Yücel, 1988:92-93) seyyidler' e verilen öneme örnek olarak gösterilebilir.

Beruk Köyü' nde yaşamı biçimlendiren, onu dönüştüren amil unsurların başında köyün çalışmaya konu olan mevcut yaşamının banisi/kurucusu sayılabilecek Seyyid Molla Ahmed ve oğlu Seyyid Molla Ali'nin medfun olduğu türbe gelmektedir. Kendi içinde birçok geleneksel, dinî, kültürel ve sosyal olguyu barındıran türbe, yılın her döneminde çoğunlukla civar bölgeden olmak üzere değişik yerlerden insanlarca ziyaret edilmektedir. Türbeye yapılan bu ziyaretler aynı zamanda köye yapılan ziyaretler olduğu gibi, türbeye gösterilen saygı ve ihtiram ise aynı şekilde köy mensuplarına yansımaktadır. Ayrıca ziyaretin yanı sıra türbede adak kesme kültürü geleneği ise yine köy ve yaşamının bir çok yönünü şekillendirmektedir.

Beruk Köyü çalışmasında birçok etkiye sahip olan 'türbe' kelimesi Arapça 'toprak' anlamına gelen 'tûrab' veya 'terb' kelimesinden türeyen ve 'üstü kubbe ile örtülü mezar' anlamına gelirken, Farsça'da ise çatısı kubbe biçiminde olan yapı anlamına gelir (Ölmez ve Gökmen, 2005:72) Günümüzde ise evliyaya ait hem basit hem de abidevi mezarları ifade etmek için kullanılan türbe sözcüğü, daha çok kabrin üzerine yapılan binayı ifade etmek için kullanılır(Günay, 2003:9). Çünkü bazı önder ve velilerin ölümünden sonra kabirlerinin üzerine bina yapılması ve mezarlarının etrafının mabet; cami, mescit, tekke gibi ibadet mahalli haline getirilmesi o kişilere

karşı bir kadirbilirlik ve vefa duygusunun göstergesidir (N.Yılmaz ve C.Yılmaz, 2003:94).

Beruk Köyü'nde 'türbe' kavramıyla beraber kullanılan veya yerel ifadeyle aynı anlama gelebilecek bir diğer kavram ise 'ziyaret' kelimesidir. Birini veya bir yeri görmeye gitmek anlamında Türkçe'deki 'ziyaret' sözcüğü köken olarak hem 'ziyaret etmek' hem de 'ziyaret eden' anlamlarına gelen Arapça 'zevr' sözcüğünden türemiştir. Bununla birlikte Arapça' da bu sonuncu anlamda 'zair' kelimesi daha yaygın kullanıma sahiptir ve birinci anlamda aynı kökten 'zuvar' ve 'mezar' kelimeleri de mevcut olup, 'mezar' kelimesi Türkçeye 'kabir' anlamıyla geçmiştir(Günay, Güngör,Taştan,Sayım, 2001:9)

Beruk Köyü ve civar coğrafyada insanlar Seyyid Molla Ahmed ve oğlu Molla Ali' nin türbelerini ziyaret etmek için 'türbe' kelimesi yerine daha çok 'ziyaret' kelimesini kullanmaktadırlar. Hatta köye, 'Beruk' isminin yanı sıra türbe' ye atfen 'Gundê Ziyaretê (Ziyaretin Olduğu Köy)', 'Ziyareta Seyd Ali(Seyyid Ali'nin Ziyaretgâhı)', 'Ziyareta Seyd Ahmed (Seyyid Ahmed'in Ziyaretgâhı)' de denilmektedir. Çünkü halk kültürü yaşantısı, örf ve adetleri ve dindarlığı içerisinde ziyaret olgusu ayrılmaz bir bütünlük oluşturmuş ve kurumlaşmıştır. Bu haliyle onu toplumun dini, sosyal ve kültürel yaşantısının basit bir unsuru değil, ayrılmaz bir yapısal parçası olarak değerlendirmemiz gerekir. Nitekim böyle olduğu içindir ki, yerleşim yerlerinin bir bölümü, adlarını doğrudan doğruya orada yatan veya yattığı kabul edilen yatırlardan alır (Günay vd., 2001:106-107).

Kabir ve türbe ziyaretleri ta ilk dönemlerden beri vardır ve günümüzde de varlığını sürdürmektedir (Cilacı, 1998:348). Fakat bir yerin ziyaret yeri haline gelmesi için, halkın orada yatan kişiyi manevi, dini ve ahlaki bakımlardan örnek insan, üstün kişi olarak bilmesinin yanında onunla ilgili hikâyeler, kerametler, menkıbeler ve efsanelerin de halk arasında yayılarak tutunması gerekir (Pay,2002:438). Çünkü insanlar bu türbelerde yatanların Allah'ın sevgili ve seçkin kulları olduklarına ve onların yüzü suyu hürmetine Allah'ın dileklerini kabul edeceğine inanırlar (Günay vd. 2001:107). Ocak' ın 'veli kültü' olarak tarif ettiği bu olguyla insanlar olağanüstü kuvvet ve özelliklere sahip olan ve Yaratıcıya daha yakın olduğu düşünülen bu şahsiyetler üzerinden, sorun ve sıkıntılarına bir çözüm bulabileceklerine inanırlar(Ocak, 1992:27).

Türbe, tekke, sarık gibi şeylerin halk katında sembolik değerleri vardır. Bunların halk arasında yerleşip sürekli canlılığını muhafaza etmesi, bunların halk katında bir takım sembolik işlevler görmesindendir (Arslan, 2004:71-72) Örneğin; insanlar türbedeki kutsal su ile yıkanmak, kutsal taştan bir parça koparmak, ağaca çaput bağlamak gibi uygulamalara sembolik anlamlar yüklerler. Böylece ilk bakışta bize alelade gelen taşlar, sular, ağaçlar, mezarlar, onlara yüklenen anlamlar sayesinde ziyaret konusu olurlar(Günay, 2003:25-26)

Türbe ve yatırlar çoğunlukla insanların sıkıntıya düştüklerinde, hastalıktan kurtulamadıklarında, sorunlarına çözüm bulamadıklarında ziyaret ettikleri dinî ve kutsal saydıkları mekanlardandır. Onlardan sorunlarının çözüme kavuşturulması, isteklerinin gerçekleştirilmesini isterler ve beklerler. Gelenek gereği yerine getirdiği seremoni sonunda dileğinin oluşacağına inanırlar. Hemen her türbe ve yatırda yapılan pratiklerin belli adabı ve erkânı vardır. Türbe ve yatırların yakınlarında oturanlar bu adabı ve erkânı bilirler ve gelen kimselere yardımcı olurlar. Ziyaret esnasında muhtevalı dualar edildikten sonra dilek söylenir ve dilek yerine geldikten sonra adak yerine getirilir (Günay, 1998-2).

Bunun dışında türbe ziyaretleri çok farklı amaçlarla yapılır. Türbe ziyaretleri için hastalıklara şifa bulmak, çocuk sahibi olmak, yağmur duası yapmak, evde kalmış kızların kismetlerinin açılması, ev araba, mülk, servet vb. şeylere sahip olmak, kayıp eşyaların bulunması, içki, kumar gibi kötü alışkanlıklardan kurtulmak, işsizlerin iş bulması, karı-koca arasındaki münasebeti artırmak, felaketlerden emin olmak, askerden sağ salim dönmek, sınavlarda başarılı olmak, yaramaz çocukların uslanması, doğal afetlerden emin olmak ve mahsulünü korumak gibi amaçlar sayılabilir(Günay vd., 2001:86-87).

Türbelerin dikkatleri çeken ve kendisini diğer mekanlardan ayırt ettiren bir diğer özelliği ise uygulama ve usulleriyle alakalı ritüelleridir. Ziyaret yerindeki mezara elini yüzünü sürme, kutsal taşı ağrıyan yerine sürme veya koyma, oradan alınan toprağı suya katarak içme, buralarda akan suyu kutsal kabul ederek içme, ölünce türbede medfun olanın yakınına defnedilme gibi fiil ve eylemler, kutsal olanla doğrudan ya da yakından temas yoluyla sirayet amacına yönelik sembolik ritüel eylemlerdir(Günay vd., 2001:105). Ayrıca türbelerin iç ve dış duvarlarına halk tarafından kutsallığına inanılan Arap harfleri ile yazılmış Türkçe metinlerde ziyaretçi adını, soyadını, nereden

geldiğini kaydettikten sonra, dileğini yazması da bu uygulamalardandır (Güngör, 1998:352)

Belirtilen birçok ritüelin uygulandığı Beruk Köyü' ndeki türbe' nin en önemli uygulama usulü adak kesme' dir. Arapça' da 'nezr' diye ifade edilen adak, fıkıh dilinde 'bir kimsenin dinen yükümlü olmadığı ibadet cinsinden bir şeyi, Allah' a söz vermek yoluyla kendisi için vacip kılması' dır. Adakta bulunma, arzu edilen sonuçları elde etme veya beklenmeyen kötü durumlardan korunmada Allah' ın yardımını temin etme gayesiyle başvurulmuş dinî bir davranış mahiyetinde olup hemen hemen bütün din ve kültürlerde görülmektedir. Özellikle Çin, Japon, Hint ve İslam öncesi Türk kültüründe adağın önemli bir yer tuttuğu, bu mahiyette birçok davranış ve geleneğin bu toplumlarda yaygınlık kazandığı benzer davranışların diğer toplumlarda da sıklıkla görülen bir davranış olduğu bilinmektedir (Bardakoğlu, 2000:21-22).

Varlı' ya göre kişinin özellikle bir türbe vs. için adanmış kurbanları kesmesi caiz değildir. Türbede de kesilse bu adağın tamamen 'Allah rızası için...' olması gerekir. Çünkü adakta en önemli şart, adağın Allah rızası için adanmış olmasıdır (Varlı, 2005:381).

Özel' e göre Kur'an'da adağı teşvik eden veya yasaklayan herhangi bir hüküm yoktur. Fakat Hz. Meryem ve annesine atıfla iki adak olayı zikredilmekte ve bazı ayetlerde de(Hac 22/29, İnsan 76/7) yapılan adakların yerine getirilmesinin lüzumuna işaret edilmektedir. Bu ise esasen diğer bir çok ayette(Nahl 16/91,İsra 17/34) zikredildiği üzere ahde vefa gösterilmesi gerektiğine dair genel İslamî kuralın bir gereğidir. Hz. Peygamber ise, Allah' a itaat kavlinden olan adakların yerine getirilmesini emretmektedir(1988:337).

İslam Dininde adaklar, genel olarak bir şarta bağlanıp bağlanmamalarına göre 'mutlak' ve 'muallak' olmak üzere iki bölme ayrıldığı gibi bunlarında kendi aralarında bazı kısımları vardır. Mutlak adak, herhangi bir şarta bağlanmadan Allah rızası için yapılan adaktır. Allah için şu kadar gün oruç tutacağım, kurban keseceğim , namaz kılacağım gibi ifadelerle yapılan adaklar bu türe girer. Adağın günü belirtilmişse buna muayyen adak, belirtilmemişse gayri muayyen adak denir. Muallak (mukayyet) adak ise bir nimete kavuşmak, bir felaketi savmak için veya herhangi bir olayın meydana gelmesi şart koşularak yapılan adaktır. Hastam iyileşirse , sınıfımı geçersen, falan kimse gelirse gibi. Bu adakta gerçekleşmesi istenen bir şarta bağlanan adak ve

gerçekleşmesi istenmeyen bir şarta bağlanan adak olmak üzere iki kısma ayrılır (Özel,1988:337-340).

Çalışmada bahsi edilen Beruk Köyü türbelerinde kesilen adak, literatüre göre muallak adak olarak belirtilen adak çeşididir. İlerleyen bölümlerde detayları anlatılacak olan bu adak kesme geleneği köyün asırlardan gelen yaşamıyla beraber civar insanlarca bilinen , uygulanan, başvuru bir usul olmuştur.

Beruk Köyü yaşamına çok önemli etkileri olan ve adeta köyün sembolleri olan bazı uygulama ve kavramların tanıtılması köy yaşamını anlamada, yorumlamada çok önemli unsurlar olduğundan dolayı, bu kavramlara dair çok fazla detaylara girmeden ama çalışmayı aydınlatıcı yeterlikte bilgiler sunulmuştur.

1.3 Beruk (Karasungur) Köyü Araştırmasının Metodolojisi

Bu çalışma Beruk Köyü'nün tarihini, mensuplarının geçmişini, günümüzdeki mevcut durumunu, karakteristik sosyo-kültürel yapısını ve gündelik yaşamını sosyolojik bir perspektifle betimlemeye yönelik bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Monografiler, tipik birimler üzerinde, mümkün olduğu kadar karşılaştırmaya uygun, kantitatif ve kalitatif bilgiler toplamak amacıyla yapılan derinlemesine araştırmalardır (Bilgiseven,1994:245).

Çalışmaya başlamadan evvel, daha öncesinden Seyyid Hacı Kasım Bağdadî'nin Seyahatname' sinden haberdar olunan Beruk Köyü' ne bir ziyaret yapılmıştır. Bu ilk ziyaret bundan sonraki yapılandırılacak, planlanacak sürece doğal veriler sunması amacı taşıdığından, çalışmamızın amacından bahsedilmeden tamamen bir tanışma ziyareti şeklinde gerçekleşmiştir. Çünkü nitel yaklaşımlarda gözlem daha az yapılandırılmalı ki, araştırmacı önceden belirlenmiş kategori ve sınıflandırmalar kullanmadan daha doğal ve açık uçlu bir tarzda gözlem yapabilsin. Kayıt tekniği ne olursa olsun, davranışlar , bir dizi eylem ve olaylar doğal akış içerisinde gözlemlenir(Punch, 2005:176). Daha öncesinden iletişim içerisinde olunan referans kişiler bağlantısıyla köye yapılan bu ziyaretten amaç, yol haritasını tamamen netleştirmek ve sonrasın da verileri derleme aşamalarını oluşturmaktır. Çünkü Araştırma için kullanılacak veri toplama aşamaları sırasıyla şu şekildedir:

- Derlemenin planlama ve hazırlık safhası
- Gözlem (müşahede) yoluyla derleme yöntemi

- Görüşme (mülakat) yoluyla derleme yöntemi (Çobanoğlu, 2012:77).

Grupça ve birebir gerçekleşen bu görüşmelerde açık uçlu sorularla hem mevcut sosyal evren ve ilişkiler tanınmaya çalışılmış, hem görüşmelerin yapılacağı çalışma grubu üyeleri netleştirilmeye çalışılmış, hem de çalışmaya dair daha doğru ve işlevsel bir araştırma planı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bilindiği üzere alan araştırmaları bakımından görüşme tekniğinde iki esas metot vardır. İlki yönlendirilmemiş (yapılandırılmamış) görüşme yöntemidir. Bu, araştırmacı tarafından ortaya atılan bir konu üzerinde kaynak kişinin tamamen özgür bir şekilde içinden geldiği gibi konuşmasıdır. Burada araştırmacı kaynak kişiye pek müdahale etmez. Bir diğeri ise yönlendirilmiş (yapılandırılmış) görüşme yöntemidir. Burada ise araştırmacı kaynak kişiyle görüşmeye başlar başlamaz bir seri soru ile önceden belirlenmiş konular hakkında gerekli bilgileri elde eder. Araştırmacı sorularını sorarken konuşmanın akışı içinde gerekirse sorularının sırasını değiştirir. Kaynak kişi kendi fikrini serbestçe ifade etmeli, araştırmacı ise konuşmayı bilgi edinmeyi istediği konularda tutabilmelidir. (Çobanoğlu, 2012:76). Bu çalışmada da kimi yerlerde yönlendirilmiş görüşme kimi yerlerde de yönlendirilmemiş görüşme metotlarını uyguladık. Özellikle ilk ziyaretimizde grup görüşmelerinde ve birebir görüşmelerde yönlendirilmemiş görüşmeler yaptık.

Yapılan bu ilk ziyaretle özellikle köyün mevcut sosyal, kültürel, fiziksel çevre durumuna dair yapılan gözlem sonrasında çalışmanın evreni, çalışma grubunun üyeleri, kaynakların tespit ve kullanımı, yapılandırılmasına göre görüşmenin türü, soruları vb. konulara dair yol haritası tam olarak oluşturulmuştur.

Bu ziyaret sonucu elde edilen verilere göre Beruk Köyü'nde halen 105 hanede ikamet etmekte olan yaklaşık 1100 kişi bulunmaktadır. Fakat mensubiyeti ve kökeni itibarıyla köye ait olup da başka illerde ikamet etmekte ve yaşamakta olan yaklaşık 2 bin kişi olduğu tahmin edilmektedir. Yani yaklaşık 3 bin kişi çalışmamızın evrenini oluşturmaktadır.

Çalışmamızın evreninden Beruk Köyünün tarihi, dini ve kültürel özelliklerini tanımada bilgilerine başvurabileceğimiz köy muhtarı ve 1 azası ile ihtiyar heyetinden 2 kişi; köy mensubu olan Karasungur Köyü Şehit Gezi Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı ve 1 üyesi; köy imamı, 1 medrese hocası ve talebesi; 2 güvenlik koruyucusu, 2 çiftçi, köy okulunda görevli 1 idareci veya öğretmen; başka

illerde yaşamakta olan fakat kökeni itibariyle köy mensubu olan 3 kişi; köy ile akrabalık bağlarının olduğu varsayılan ailelerden 3 kişi; köyü ve ahalisini tanıyan ve civarda yaşayan 4 kişiyle beraber toplam 25 kişi çalışmamızın grubunu oluşturmaktadır. Bu kişiler seçilirken köy içi dengeler göz önünde bulundurularak hem köyün tarihi, kültürel, sosyal ve dini taraflarını yansıtabilecek model kişiler olmasına dikkat edilmiş; hem de geçerli, kapsamlı, sağlıklı ve doğal nitelikte veriler sağlayacağına kanaat getirilen kişiler tercih edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Mülakat Yapılan Çalışma Grubu Üyeleri

SIRA	GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	CİNSİYET	YAŞ	EĞİTİM	MESLEK
1	AB1 (57)	ERKEK	57	İLKÖĞRETİM	YAYIN EVİ/BASIM
2	AB2 (45)	ERKEK	45	LİSE/MEDRESE İCAZETLİ	İMAM
3	AB3 (46)	ERKEK	46	İLKOKUL	MÜTEAHHİT
4	AB8 (66)	ERKEK	66	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
5	AB9 (50)	ERKEK	50	İLKÖĞRETİM	STK/DERNEK BAŞKANI
6	AB10 (41)	ERKEK	41	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
7	AB11 (52)	ERKEK	52	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
8	AB12 (70)	ERKEK	70	İLKOKUL	ÇİFTÇİ/KIBRIS GAZİSİ
9	AB13 (45)	ERKEK	45	LİSE	GÜV. KORUCUSU/STK
10	AB14 (34)	ERKEK	34	LİSE/MEDRESE İCAZETLİ	GÜV. KORUYUCUSU
11	AB15 (44)	ERKEK	44	ÜNİVERSİTE	İL MÜFTÜSÜ
12	AB16 (65)	ERKEK	65	İLKÖĞRETİM	ÇİFTÇİ
13	AB17 (19)	ERKEK	19	LİSE	ÖĞRENCİ
14	AB22 (59)	ERKEK	59	İLKOKUL	MUHTAR
15	AB23 (55)	ERKEK	55	İLKOKUL	GÜV. KORUYUCUSU
16	AB24 (33)	ERKEK	33	LİSE	KURAN KURSU ÖĞR.
17	Faruk Arvas(62)	ERKEK	62	ÜNİVERSİTE	MÜFTÜ
18	Nimetullah Arvas(65)	ERKEK	65	ÜNİVERSİTE	EMEKLİ MÜFTÜ
19	DG1 (25)	KADIN	25	ÜNİVERSİTE	ÖĞRETMEN
20	DG2 (32)	KADIN	30	ÜNİVERSİTE	ÖĞRETMEN
21	DG3 (55)	ERKEK	55	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
22	DG4 (60)	ERKEK	60	İLKOKUL	ESNAF
23	DG5 (41)	ERKEK	41	ÜNİVERSİTE	ÖĞRETMEN
24	DG6 (52)	KADIN	52	İLKOKUL	EV HANIMI
25	DG7(72)	ERKEK	72	İLKOKUL	EMEKLİ

Çalışma grubuna köy dışından kişileri katmaktaki amaç ise Beruk Köyü' ne dair dış gözlem' e dair verilere ulaşmaktır. Beruk Köyü' nü tamamen köy mensuplarının dili ve bakış açısıyla betimlemek duygusal ve tek taraflı verilere sebep olabileceği düşünüldükten, Beruklular' ı dışardan gözlemleyen ve olumlu/olumsuz

veri sunmaktan kaygı duymayan kişiler üzerinden, farklı ve çok yönlü bakış açılarına dair bir veri havuzu oluşturulması planlanmıştır.

Fakat çalışma gurubu oluşturulurken gerekliliği ve önemi önceden öngörülen ve çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de kimi zaman eksikliğini hissettiren ‘kadın’ üyelerin azlığı, Beruk Köyü ve gündelik yaşamına dair sosyolojik bir betimlemenin özellikle kadın boyutunun eksik veya yetersiz olarak ortaya konmasına sebep olmuş olabilir. Mevcut coğrafyanın yanı sıra Beruk Köyü’ nün dinî, geleneksel yapısının getirdiği muhafazakâr tutum dolayısıyla karşılaşılan bu durum her ne kadar tarafımızca telafi edilmeye çalışılmışsa da, bu konudaki verilerin tatmin ediciliği zayıf kalmış olabilir.

Çalışmaya dair literatür taraması yapıldığında ise kaynak havuzuna katkı sunma noktasında daha çok civar coğrafyanın geleneksel, sosyo-kültürel dokusuna yönelik birkaç tez çalışması ile valilik kaynaklı veya destekli olup Siirt İli ile alakalı çalışılmış bir iki eserin varlığı tespit edilmiştir. Fakat bu eserler Beruk Köyü’ nün bulunduğu havzaya dair genel veriler barındırmasına rağmen, özelde Beruk Köyü ile alakalı kayda değer bir bilgi sunmamaktadır. Çünkü Beruk Köyü, çevresinden farklı ve karakteristik özellikler gösteren bir yerleşim yeri olduğundan, sunulan veriler kısmi ve kapsayıcılığı yetersiz kalmıştır. Fakat tarihi vesika niteliğine sahip Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin Seyahat-name’ si, kaynakça noktasında Beruk Köyü’ nü avantajlı ve özgün kılmaktadır.

Yaklaşık yedi asır evvel kaleme alındığı sanılan bu Seyahat-name, Beruk Köyü ve köy içindeki türbe de medfun Seyyid Molla Ahmed’ e dair bilgilerin yanı sıra, köyün yakın coğrafyasına ve bu coğrafyanın tarihine dair veriler barındırdığından, bu eseri çalışmada kullanmak bir gereklilik olmuştur.

Çalışmaya önemli katkısı olacağı düşünülen ve çalışma süresince kendisine sıkça atıfta bulunulan, kendisinden alıntı yapılan bu önemli esere Van- Bahcesaray kökenli Arvasî Ailesi üzerinden ulaşılabilmiştir. Beruk Köyü ve mensupları ile ilgili bilgi veren bu esere Arvasî Ailesi üzerinden ulaşılmasının sebebi, Beruk Köyü mensuplarının soy ilişkisinin bu aileyle birleştiği iddiasıdır. Bu durum, Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin Seyahat-name’ sinin hem Arvasiler hem de Beruklular ile ilgili ortak bilgiler sunmasını sağlamıştır.

Seyahat-name' ye daha çok Arvasiler üzerinden ulaşılmamasının bir diğer sebebi ise, ailenin bu eseri koruma isteği ve istinsah imkanıyla alakalı olduğu düşünülebilir. Fakat eserin bir yandan korunmasına imkan veren bu durum, diğer taraftan aile içinde farklı nüshaların oluşmasına sebep olunca, tarafımızca çalışmaya en doğru, sağlıklı katkıyı sunacak nüshaya ulaşılmamasını gerekli kılmıştır.

Arvasiler içindeki nüshalara dair yaptığımız sorgulamalarda, ailenin Seyahat-name' den genel anlamda haberdar olmasını sağlayan nüsha, yine ailenin ferdi olan ve İlk Meclisi Mebusan üyesi olan eski milletvekili İbrahim Arvas tarafından 1951 yılında çoğaltılıp kitapçık haline getirilerek kısıtlı sayıda bastırılan ve aileye dağıtılan nüshadır. Arapça olarak basılan bu belirli sayıdaki nüsha, el yazması vesikanın matbaa harflerine aktarılmasından ibarettir. Daha sonra ailenin mensuplarından yazar ve mütefekkir Seyyid Ahmed Arvasî' nin, ailenin soy kökenine dair yaptığı araştırmalar sonucunda hazırladığı Ehli Beyt ve Bazı Şecereleler (Arvasiler) adlı çalışmasında Bağdadî ve Seyahatnamesi' nden geniş bilgiler sunmaktadır. Bir diğer nüsha ise yine ailenin ferdi olan eski milletvekillerinden Maliki Ecder Arvas tarafından 2007 yılında 'Seyyid Hacı Kasım el-Bağdadî Nesep ve Nesli- Arvasiler' adıyla kısıtlı sayıda bastırılmış ve içinde Bağdadî' nin Seyahat-name' sinin tercümesini barındıran kitaptır. Son kitap ise Prof. Dr. Battal Arvasî' nin aile şeceresini oluşturmak amacıyla 2008 yılında 'Bani-i Arvas-Seyyid Muhammed Kutub Nesep ve Nesli' adıyla bastırdığı kitabıdır. Kitap, Bağdadî' nin büyük oğlu olan ve Seyahatn-name' de ismi zikredilen Molla Muhammed' in mevcut neslinin kayıtlarını oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Aynı kitabın içinde Bağdadî' nin Seyahat-name' sinin Türkçe tercümesi de bulunmaktadır. Ayrıca çoğunlukla Arvasî' leri konu edinmiş değişik yazı, makale ve eserlerde de özellikle aile tarihi ve soy kökenlerine dair yapılan araştırmalarda, Bağdadî ve Seyahat-name' sine müracaatlar ve atıflar mevcuttur.

Hazırlanan bu eserlerin, hangi nüshayı orijinal veya esas olarak aldıklarına dair yapılan sorgulamalarda ilk olarak karşımıza Bağdadî' nin oğlu Haydar' ın neslinden geldiği sanılan nüsha çıkmaktadır. Rulo şeklinde ve yaklaşık 5-6 m uzunluğunda hazırlanmış bu nüshanın sonunda 1683 yılına ait tarih düşülse de, şecere kısmına aile mensuplarının sonradan kendi isimlerini ekledikleri sanılmaktadır. Fakat Bağdadî' nin oğlu Haydar' a dikte ettirdiği Seyahat-name' deki malumatların yaklaşık XIV. yüzyıla dair olduğu göz önüne alındığında, 1683 tarihli bu nüshanın da orijinal ve gerçek nüsha

olmayabileceği veya gerçek nüshadan istinsah ettirildiği varsayılınca, tarafımızca gerçek veya orijinal metnin izi aranmıştır.

Nihayetinde Bitlis İli sınırlarında ve köken olarak yine Arvasi Ailesi'ne mensup olan bir aile ferdinde, atalarından nesilden nesile hatıra olarak devredilmiş bir nüshanın varlığından haberdar olduk(Resim 2). Yapılan bir ziyaretle görülen ve Arapça el yazısıyla yazılmış bu Seyahatname' de bahsi geçen kişilerin ıslak mühürlerinin yanı sıra kitabının sonuna Hicrî 750(M. 1349) yılının not düşülmesi, bu nüshanın orijinal veya daha eski nüsha olduğuna kanaat getirilmesine sebep olmuştur. Fotoğraflama yoluyla kopyası alınan bu el yazması nüsha, Emekli Van İl Müftüsü Nimetullah Arvas' ın koordinasyonunda hazırlanan ve hem Arap Dili' ne hem de



Resim 1: Seyahat-name' nin Rulo İstinsahı

Seyahat-name' de hakim olan dinî ve tasavvufî literatüre vakıf bir ekip tarafından ilkin yine Arap harfleriyle bilgisayar ortamına aktarılmış ve sonrasında da Türkçe' ye çevirisi yapılmıştır. Çok büyük çoğunluğuyla çözülen ve okunabilen bu el yazması nüshanın birkaç kelimesi net okunamamış veya farklı okunmuşsa da, bunların

çalışmayı ilgilendiren kısımlar olmadığı veya çalışmanın yönüne/içeriğine olumsuz etkisi olmadığını da belirtmek gerekmektedir.



Resim 2: Bağdadî' nin Seyahatnamesi' nin Dış Kapağı ve İç Fotoşu

İşte bu çalışmada kullanılan tercüme ve alıntılar, yapılan bu çalışmanın neticesinde elde edilen verilerdendir. Fakat Seyahat-name' nin bu çalışmaya kaynaklık edecek kısmı diğer çalışmalardan da aynı şekilde elde edilebilir. Çünkü bu çalışmada 'Seyahatname' üzerinden tarihsel bir olayı açıklama ve yorumlamaktan ziyade, Beruk Köyü' nün gündelik yaşamına, köyün geçmişine veya köy mensuplarının kökenini dair sosyolojik bir perspektif geliştirmek amacıyla başvurulmuştur. Yoksa Seyahat-name' nin ne kadar gerçek veya Tarih ilmi açısından geçerli ve doğru bir veri olduğu bu çalışmanın kapsamı, amacı ve konusu dışında olduğu belirtilmelidir.

Köy ve tarihine dair bir diğer önemli kaynak ise sözlü tarihtir. Özellikle Pervari ve havzasında halen belirleyici olan geleneksel unsurların varlığı; sözlü kültürü ve sözlü tarihi de güçlü kılmıştır. Özellikle yaşlıların havsalarında varlığını daha çok hissettiren sözlü tarih veya halk tarihi çoğu zaman resmi, yazılı tarihten daha kabul görmüştür. Çünkü sözlü tarih veya halk tarihi, yaşananların o toplumun kültürel, geleneksel, karakteristik süzgecinden geçerek anlatılmasıdır. Bu yüzden Beruk ahalisinin tevatür derecesinde sahip oldukları veya anlattıkları olaylar genelde bölge ve özelde ise köyle ilgili önemli veriler sunabilmektedir. Bundan dolayı çalışma

esnasında sözlü tarih verilerini es geçmeden dikkate aldık. Çünkü anlatılan sözlü tarihin ispatlanması mümkün olmasa da, köy içinde dikkate alındığı ve buna dair bir etkinin olduğu gözlemlenebilmiştir. Örneğin köy kabristanında köy mensuplarının yanı sıra yabancılar da bulunmaktadır. Köy dışından yabancıların bulunma sebebi daha çok burada mübarek saydıkları insanlara yakın defnedilme isteklerinden kaynaklanmaktadır. Fakat defin esnasında köy mensupları Molla Ahmed' in kızı Amine Hala' ya yakın defnedilirken, köy dışından olanlar ise Molla Ahmed' in oğlu Tahir' e yakın defnedilir. Bunun sebebi olarak çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bahsi edilecek olan ve kadın veliye/zahide olarak bilinen Amine Hala' nın ' Benim ailemin hepsi benim misafirim, yabancılar ise Tahir' in misafiridir.' sözünden kaynaklanmaktadır. Bu sözün gerçekten sarf edildiğine dair bir veri yoksa da, sözlü kültürle aktarılan bu sözlü tarih bilgisine göre, asırlardan beridir köy kabristanında definler bu şekilde gerçekleşmektedir. Yani uygulamaya sebep olan sözlü tarihin verisidir.

Bu ilk ziyarette ayrıca Seyahat-name okumaları ışığında köy halkıyla sohbetler yapılmıştır. Özellikle Seyahat-name' de bahsi edilen mekan ve kişilerin bilgisinin bizzat sahadaki kişilerden dinlenmesi sağlanmıştır. Daha sonra bu ilk ziyaretle beraber daha detaylı ve dikkatli Seyahat-name okumaları yapılmış, ilk ziyaretin gözlem ve verileri doğrultusunda çalışma grubu daha da netleştirilmiş ve her bir çalışma grubu mensubuna sorulacak sorular hazırlanmıştır. Yapılan bu hazırlıklarla, bir sonraki ziyaretlerde hem yeni verilerin gelmesine imkan vermek hem de soru-cevap üzerinden dizayn edilmiş ve doğallığına müdahale edilmiş bir görüşme ortamı izleniminden kurtarmak adına, grup görüşmelerinde daha çok yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu durum aynı zamanda kendi seyrinde gelişmiş bir görüşme hissiyle köy mensuplarının daha rahat olmasını sağlarken bizlere de çalışma süresince daha katılımcı gözlemler ve görüşmeler yapma imkanı sunmuştur. Çünkü Derleyicinin derleme yapacağı bölgede bir süre yaşaması, oradaki insanların güvenini kazanması, olaylara topluluğun bir üyesi gibi katılması hâlinde gerekli olan bilgileri toplayabilecektir (Tan, 1997:120). Fakat çalışma grubumuzun fertleriyle yapılan birebir görüşmelerde daha çok yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirildi. Önceden konum veya görevlerine göre planladığımız soruları kontrollü şekilde cevaplandırmaya çalışırken, görüşme esnasında gelebilecek yeni veya farklı verileri

engellemek adına soruların zamanı veya dilinde gereklige göre değişiklige gidilmiştir.

Çalışma tamamen görüşmeler üzerinden ilerlememiştir. Özellikle görüşme notlarından elde edilen bilgilerden veya yakalanan ipuçlarından hareketle köy içi bazı uygulamaların daha iyi gözlemlenmesi, anlaşılması adına mümkün olduğunca tarafımızca bu süreçlere bizzat iştirak edilmeye çalışılmıştır. Özellikle köye özgü uygulama ve alışkanlıklardan âdaruk' un icrasına; sabah ve Cuma namazı sonrası Yasin Suresi'nin okunup türbenin ziyaret edilmesine; düğünler ve mevlitlere; köy camisi ile medresesinin dinî ve eğitim faaliyetleri vb. uygulama alanlarına, çoğunlukla iştirak edilerek fotoğraf ve görüntü kayıtlarıyla beraber gerekli yerlerin notları da tutulmuştur. Aynı şekilde çoğunlukla köye özgü olan bu uygulamaların geçmişine ve günümüzde neden uygulandığına dair köyün yaşlıları ve bilgi sahibi olanlarıyla görüşmeler yapılarak bu uygulamaların civar köylerde de olup olmadığına dair sorgulamalar yapılmış.

Ayrıca yapılan çalışmaların bir kısmı ise özellikle Bağdadî' nin Seyahatnamesi' nde bahsedilen tarihi ve doğal mekanlara, yerleşim yerlerine ziyaretlerin yapılması şeklinde olmuştur. Pay Köyü, Kilis Köyü, Kele, Kuran Dağı, Enkerus Kalesi, Tillo, Abdulaziz bin Nizar' ın kabri vb yerlere yapılan ziyaretlerle gerek Beruk Köyü' nün çalışmaya konu olan şuan ki yaşamının kurucusu olan Molla Ahmed' in, ailesiyle Beruk' a kadar olan güzergahlarının izini sürmek ve gerekse bu yolla köyün geleneksel ve gündelik yaşamına, tarih-coğrafya ilişkisi penceresinden bakılması hedeflenmiştir. Yapılan ziyaretler mümkün olduğunca fotoğraflama ve görüntülemelerle kayıt altına alınarak, örnek miktarda fotoğraflar da çalışmaya eklenmiştir.

Bu görüşmeler esnasında çalışma gurubunun köy mensubu olanlarıyla daha çok bölgenin yerel dili olan Kürtçe' nin Kurmanci lehçesiyle iletişim kurulmuştur. Özellikle köyün yaşlılarının Türkçe' yi bilmemeleri veya az bilmeleri veya kendilerini bölgenin yerel diliyle daha iyi ifade edebilecekleri amacıyla görüşmeler Kürtçe yapılmıştır. Daha sonra yapılan bu görüşmeler tarafımızca Türkçe tercümesi yapılarak çalışmanın metni içinde kullanılmıştır. Bu süre esnasında Kürtçe' nin tarafımızca bilinmesi, kullanılabilmesi çalışma süresince bizlere önemli kolaylıklar sağlamıştır.

Görüşmeler esnasında gerek görüşme ortamının doğallığını bozmama gerekse güvene dayalı sohbet ortamına zarar vermemek adına kayıt cihazı kullanımından veya not tutmaktan imtina edilmiştir . Özellikle yapılan birebir görüşmelerde kişiler gerek köy adına beyan edilen bir fikrin sorumluluğunu almamak adına veya yanlış bir şey söyleme tedirginliğiyle kayıt cihazlarından endişe ettikleri tarafımızca gözlemlendiğinden kayıt cihazlarının kullanımından biraz daha imtina edilmiştir. Diğer taraftan bölgenin yaşadığı güvenlik ve terör sorunları dolayısıyla söylenenlerin ilerde bir soruna dönüşmesi ihtimali tarafımızca da endişe edildiğinden, kayıt cihazlarının kullanımından aynı şekilde sakınılmıştır. Fakat özellikle toplu görüşmelerde veya herkesin hem fikir olduğu bir olay veya hikayenin anlatımında kayıt cihazları ve not tutulması haberdar edilerek kullanılmıştır. Çünkü yapılan toplu görüşmelerde, köy mensuplarının bir arada olması, sorumluluğu paylaşmayı sağladığından bu konudaki kaygı da giderilmiş olmaktadır. Örneğin yapılandırılmış grup görüşmelerinde belirlenen sorulara verilen cevaplarda çoğunlukla kayıt cihazları ve not tutma kullanılmıştır.

Çalışma grubuyla yapılan görüşmelerin bir kısmı ise, köken olarak köy mensubu olup da şuan il dışında yaşamlarını devam ettirenlerle yapılan görüşmelerdir. Yaptığımız görüşmelerde il dışında yaşayan köy mensuplarının çoğunlukla İstanbul ve Bursa’ da kümelandiklerini öğrendikten sonra, yıl içinde yaptığımız il dışı seyahatlere buralar bir şekilde dahil edilerek köy fertleriyle görüşmeler gerçekleşmiştir. Bazen de il dışında yaşayanların tatil vb. ziyaretlerle Beruk’ a gelişleri fırsat bilinip onlarla ortak zamanlarda köy ziyaretleri gerçekleştirmek suretiyle de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunların mümkün olmadığı zamanlarda da telefon ve internet aracılığıyla iletişim sağlanmıştır.

Köyde kaldığımız süre içinde elde edilen veriler daha sonradan çalışmanın amacına göre ayıklanmış, yeni ve ilginç konulara dair yeni sorular planlanmış veya tekrar görüşmeler yapılmıştır. Fakat çalışma konusu olan Beruk Köyü’ nün ikamet sınırlarımızın ortalama beş saatlik bir yolculuk mesafesinde olması, ulaşım koşullarının zorlu olması veya her istendiğinde köyde bulunma imkanının zorluğu, ziyaret öncesinden iyi ve detaylandırılmış hazırlık yapmayı gerektirdiği gibi, çoğu zaman çalışmaya önemli avantajlarda sağlamıştır. Örneğin ayıklanan veriler tekrar bir düzene sokulurken yeni okumaların yanı sıra köy mensuplarıyla telefon ve internet

görüşmeleri üzerinden sürekli bir iletişim halinin olması, çalışmaya canlı ve dinamik bir özellik katmıştır.

Elde edilen veriler çalışmanın amacına uygun olacak şekilde ayıklanıp, daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulan konularda yeterli verilerin temin edilmesinden sonra tez metni aşağıda belirtildiği gibi üç ana bölüm halinde ele alınarak yazıya aktarılmıştır.

1.BÖLÜM : Araştırmanın Metodolojisi

2.BÖLÜM : Beruk (Karasungur) Köyü Mevcut Durumu

3.BÖLÜM : Beruk (Karasungur) Köyü'nün Dini, Sosyo-Kültürel ve Karakteristik Yapısına Dair

Halihazırdaki mevcut bölümden oluşan ilk bölümde, Araştırmanın Metodolojisi başlığı altında çalışmanın amacı, önemi kavramsal çerçevesi ile Köy' de yapacağımız çalışmanın metodolojik detayları anlatılmıştır.

İkinci bölüm ise sonraki bölüme hazırlık mahiyetinde köyün coğrafik ,tarihi , demografik, eğitim, ekonomik durumunun yanı sıra köy ahalisinin soy ve akrabalık ilişkilerine dair mevcut durumun bilgileri paylaşılmıştır. Özellikle çalışmada köyün tarihi, geleneksel, kültürel ve dini dinamiklerini anlama ve bunun üzerinden köyün sosyolojik gündelik yaşamını anlamaya yönelik önemli bir perspektif oluşturan Seyyid Hacı Kasım Bağdadî ve Seyahat-name' si, bu bölümde çalışmanın ihtiyaç duyduğu gerekli detaylarıyla tanıtılmıştır.

Çalışmanın öne çıkarılmak istenen ve 'Beruk (Karasungur) Köyü'nün Dini, Sosyo-Kültürel ve Karakteristik Yapısına Dair' başlığıyla hazırlanmış bu bölümü, kendi içinde şu üç kısımda ele alınmıştır.

- Köyün Sosyal Yapısı
- Köyde Dini Hayat, Kavram ve Kurumlar
- Köy-Civar İlişkisi ve Dış Gözlem

İlk kısımda köyün mevcut sosyal yapısı ele alınırken aile kavramı, aile içi ilişkiler, evlilikler, karar alma mekanizmalarının şekli ve işleyişi, vb sosyal yapıya dair özgün ve karakteristik yanlardan bahsedilmiştir. Sosyolojik kavram ve olguları daha çok görmeye başladığımız bu kısım aynı zamanda Beruk Köyü' nün özgün karakterinin kendisini fark ettirmeye başladığı kısımdır.

İkinci kısımda Beruk Köyü' nün dini hayatına dair bir fotoğraf sunmanın yanı sıra kitabî din ile halk dininin gelenek ve gündelik yaşama yansımaları da gösterilmektedir. Özellikle Molla Ahmed ve Ali' nin türbelerinin köy içindeki önem ve etkisinin getirdiği geleneksel yaşam; İslam dünyasında nadide görülen kadın zahide Hala Amine' ye ait zikirhane/ibadethane; köy kabristanı; zor ve sıkıntılı günlerde gelenek ve dinin karmasından oluşan Adaruk Ayı ve icrası; dinî bayram ve kutsal günlerin icrası; din-eğitim bağlamında köy medresesi ile köyün dinî grup/cemaat ilişkisi üzerinden köye dair bir çok dinî kurum, olgu ve kavram hem genel yönleriyle hem de karakteristik taraflarıyla bu bölümde anlatılmıştır.

Üçüncü bölümün son kısmında ise özellikle Beruk Köyü' nün yakın toplumsal çevresiyle ilişkisi ele alınarak, hem köy-çevre ilişkilerini etkileyen ve belirleyen unsurların neler olduğuna dair veriler sunulmakta, hem de köyün yakın sosyal çevre tarafından nasıl algılandığına dair bir perspektif sunulması amaçlanmaktadır. Bunlar yapılırken köye olan algıyı tayin eden dinî, sosyal, tarihi ve kültürel unsurların analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışma son olarak tüm veriler doğrultusunda elde edilen sonuç ve değerlendirme kısmıyla tamamlanmıştır.

2. BÖLÜM : BERUK (KARASUNGUR) KÖYÜ MEVCUT DURUMU

2.1 Beruk Köyü'nün Coğrafik Verileri ve Yerleşim Biçimi

Cumhuriyet sonrası resmi adıyla Karasungur diye bilinen fakat halk arasında ve yöredeki tanınan ismiyle Beruk Köyü, Siirt İli' nin Pervari ilçesi' ne bağlı bir köydür. Çevresine yakın ve büyük yerleşim birimlerinden Siirt İline uzaklığı 65 km , bağlı bulunduğu Pervari ilçesine uzaklığı 50 km ve Şirvan İlçesine olan mesafesi ise 55 km'dir. Batısındaki Siirt ile doğusundaki Pervari arasında bulunan Beruk Köyü, bağlı bulunduğu havzanın karakteristik coğrafi yapısı gereği sarp dağlar ve derin vadilere kurulmuş olan Pervari ve Şirvan İlçeleri aynı kaderi paylaşmaktadır.



Resim 3: Beruk (Karasungur) Köyü ve Bulunduğu Coğrafyası

Pervari ilçesi, Siirt İli'nin kuzeydoğusunda yer almaktadır. Kuzeyini Hizan ve Bahçesaray İlçeleri; doğusunu Çatak ve Büytüşşebap ilçeleri; güneyini Şırnak İli ve Eruh İlçesi; batısını ise Aydınlar(Tillo) ve Şirvan ilçeleri çevrelemektedir. Alanı 1.459 kilometrekaredir. İlçe son derece dağlık olup sarp ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış kompartımanlar halindedir. Vadilerin ayrıldığı bölümlerde çeşitli yükseltilerde ova, plato ve dağlara rastlanır. İlçe merkezinin denizden yüksekliği 1.380 metredir. Yazlıca Dağı (2.953 m) ve Körkandil Dağı(2.759 m) önemli dağlarından. Özellikle Yazlıca Dağı büyük bir dağ silsilesi olup en yüksek tepeleri Nartep ve Kumras'tır. İlçe'nin en önemli en önemli akarsuları doğu-batı yönünde akan Botan Çayı ve Müküs Çayı' dır. Bu iki akarsu Güleçler Köyü yakınlarında birleşir. Bunların dışında Kilis Çayı, Çemikarı, Masiri , Sinebel , Erik , Zere ve Bakırma Dereleri sürekli

su taşıyan önemli derlerdir. Pervari 96 km’lik karayolu bağlantısı olarak 1972’den beri sadece Siirt ili’ne bağlantısı mevcut. Aynı zamanda ilçe Van İl merkezine 150 km mesafede olup , toplam olarak Siirt –Pervari-Çatak-Van güzergahına 246 km’dir (<http://www.siirt.gov.tr/pervari-Erişim> 23.02.2020).

Pervari İlçesi’ne 55 km mesafede olan ve doğusunda Tuzcular (Serhel) Köyü , batısında Köprüçay (Kiveruk) Köyü , kuzeyinde Ekindüzü (Hertıvna) Köyü, güneyinde ise Sivricek (Beşan ve Keleh)Köyleri bulunan Beruk Köyü , başlangıcı kendisine 4 km uzakta bulunan Herekol Dağı içlerinden doğan Erik Deresi’nin oluşturduğu yayın hemen içine kurulmuştur. Erik Deresi, Botan Çayı ile birleşip oradan Dicle Nehri ile birleşmektedir. Köy Bitlis’in Hizan İlçesi ile Van’ın Bahcesaray ilçesine kuşbaşı konumu bir üçgenin köşe noktaları durumundadır. Köy’ ün Van ile ulaşımı mevsim koşullarının el verdiği zamanlar için stabilize bir yolla mümkündür.



Resim 4: Beruk (Karasungur) Köyü

Beruk Köyü, dibinden Erik Deresinin aktığı bir yamaca kurulmuştur. Evler, bu yamaca kurulduğundan karşıdan bakılınca sırt sırta binmiş bir görüntü vermektedir. Bundan dolayı köy içi mimarisi, köyün coğrafik şartlarının el verdiğince sıkışık ve dar sokaklarla kurulmuştur. Bu durum ise bir evin damının bir üstteki evin avlusu olarak kullanımını getirmiştir. Bunun sonucu olarak köy içindeki komşuluk ilişkileri, evlerin mimarisinin zorunlu bir sonucu olarak farklı bir boyutta gelişmiştir.

2.2 Beruk Köyü'nün Tarihçesi

Çalışmanın en önemli kısımlarından biri köyün tarihçesidir. Çünkü Beruk Köyü, aynı zamanda kendi tarihinin bir sonucudur. Bundan dolayı bu çalışmada ele alınacak birçok unsurun, köyün tarihçesinin etrafında şekillendiği söylenebilir.

Çalışmanın ilerleyen safhalarında da detaylandırılacağı üzere yapılan gözlem ve mülakatlarda köy halkının komşu köyler ve yaşadıkları havzadaki insanlarla asırlara dayanan geçmiş ve iletişimine rağmen; bazı önemli noktalarda kendilerini etraftan yalıtmış, kendi içlerine kapanmış , bazı noktalarda iletişimi kısıtlı veya kopuk tutmuştur. Bu durum ise köyde karakteristik bazı sosyal, kültürel, dini yaşam ve ritüellerin oluşmasına sebep olmuştur. Özellikle Beruk Köyü sakinlerinin soylarının Hz. Muhammed'e dayandığı iddiası, onları asırlardır yaşadıkları toplum içinde şecere, nesep takibi ve akrabalık bağları gibi kavramlara karşı duyarlı kılmıştır. Köyde medfun bulunan ve yörece dini bir ihtiramla ziyaret edilen Seyyid Ahmed ve oğlu Mola Ali'nin türbeleri köy içinde farklı dini, geleneksel ritüel ve davranışların gelişmesine sebep olmuşken, köy halkının davranış ve hareketlerinin, başkaları tarafından daha çok gözlemlenmesine ve sonucunda Beruklular'da bir oto kontrolün oluşmasına sebep olmuştur. Aynı şekilde Beruk Köyü mensuplarının topraklarıyla bağlarının yaklaşık yedi asra dayandığı iddiası; onların bu topraklara bir yaşam alanından ziyade, kendilerine dedelerinden emanet bırakılmış kutsal vatan toprağı nazarıyla bakılmasını sağlamıştır.

Köyde medfun bulunan türbe sahibiyle olan soy bağları ve o bağın Hz. Muhammed' e ulaşması ; atalarının 13. Yüzyılda İslam ve bölge tarihi açısından önemli sonuçları olan Moğolların Bağdat'ı işgali sonucu Bağdat'tan çıkmak zorunda kalmaları; Bağdat'tan çıkarken takip ettikleri göç güzergahları ve bu güzergah üzerindeki uğrak noktalarından olan Bursa'da, Osmanlı Devleti'nin 2. Padişahı olan Sultan Orhan Gazi'yi ziyaret etmeleri ve bu ziyaretin Orhan Gazi tarafından ağırlandıp uğurlanmasına kadar karşılıklı iltifatlarla geçmesi vb. detaylar köy ahalisinde tarihlerine karşı bir bilinç, farkındalık, duruş ve misyon oluşmasına sebep olmuştur.

Köy halkının buradaki asırlık yaşamlarına şekil veren bu tarihçenin izlerine ve köy halkının soy mensubiyetlerine dair detayları, dedeleri olduklarını belirttikleri

Seyyid Hacı Kasım Bağdadî'nin Seyahat-name' sinden öğrenilebilmektedir. Bundan dolayı Beruk Köyü ile ilgili yapılan çalışmanın daha iyi anlaşılması adına Seyyid Hacı Kasım Bağdadî ve kendisine ait Seyahat-namenin bilinmesi ve tanınması gerekmektedir. Bununla beraber Beruklular'ın Van ili Bahçesaray İlçesi kökenli olan ve bölgede Seyyid olarak bilinen Arvasi'lerle bağlarına da değinerek, bahse konu olan Bağdadî'nin soyunun coğrafyadaki dağılımına bakmak, çalışmayı daha da anlamlı kılacaktır.

2.2.1 Seyyid Hacı Kasım Bağdadî ve Seyahat-namesi

Moğolların 1258 yılında Abbasi Devleti'nin yönetim merkezi Bağdat'ı işgali, İslam ve bölge tarihinde önemli kırılmalara ve değişimlere sebep olmuştur. Bu işgal sonucu Bağdat merkezli Abbasi Devleti'nin yıkılmasıyla, coğrafyada idari ve siyasi istikrar iyice bozulmuş, bölgenin toplumsal ve demografik yapısında önemli değişimler olmuştur. Zamanının bilim, sanat, siyaset ve ekonomik cazibe merkezi olan Bağdat ve yakın çevresi bu gelişmelerden olumsuz etkilenirken komşu coğrafyalarda da olumlu-olumsuz bir çok değişikliğe sebep olmuştur. İşgal sonucu huzur ortamının bozulmasıyla birçok din, bilim ve siyaset adamı bölgeyi terk etmek ve özellikle de Anadolu coğrafyasına yerleşmek zorunda kalmıştır.

Bağdat ve civarından Anadolu'ya olan sosyal hareketliğin diğer bir boyutu ise seyyid/şerif ailelerinin yaptıkları göçlerdir. Anadolu'nun İslâmlaşması sürecinde seyyid/şerif ailelerinden bu bölgelere olan göçlerin (Adak, 2004:384) yanı sıra, Abbasi Devleti'nin Moğollar tarafından ortadan kaldırılmasının akabinde de Bağdat'tan Anadolu'ya (Güneydoğu ve Doğu Anadolu) ayrıca seyyid göçleri olmuştur (Aydın, 1996:238). Şam'ın kuzeyinde ve Bağdat'ın da kuzeybatısında yer alan Güneydoğu Anadolu'nun bu bölgeye yakın olması ve aynı zamanda Şam ile Bağdat'ı bölgeye bağlayan işlek ticaret yollarının mevcudiyeti de, seyyid ailelerinin göçlerinde etkili olmuştur. Zira Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Batı Anadolu ve Trakya'ya yerleşen seyyidlerin geçiş noktası olmuştur(Adak,2004:385).

Mevcut şartlar dolayısıyla Bağdat' dan Anadolu' ya göç etmek zorunda kalanlardan biride, Bağdat Uleması'ndan Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' dir. Ailesi, dostları ve Abbasi Hanedan Ailesi'nden bazı fertlerle beraber yaklaşık 1278 yılında Bağdat' ı terk etmek zorunda kalan Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' ye dair bu bilgilere,

oğlu Haydar'a yazdırdığı Seyahat-name' den ulaşılmaktadır. Bilindiği gibi Seyahat-name'ler, görgü tanığı olan kişiler tarafından te'lif edildiği ve onların orijinal tespit ve izlenimlerini içerdiği için; edebî, coğrafi ve sosyo-kültürel araştırmaların başlıca kaynaklarından biri olduğu gibi, tarihî bilgilerin tespit ve kontrolünü doğru olarak belirleme noktasında, tarihle ilgili çağdaş materyaller arasında da önemli bir yere sahiptir (Yılmaz,2017:17). Bu yönüyle Bağdadî' nin Seyahat-name' si çalışmanın konusu olan Beruk Köyü ve tarihiyle ilgili bir ana kaynak işlevinin yanısıra, Osmanlı Devleti' nin kuruluş dönemlerine ait olan evrak ve malumat eksikliğine de bir çare olmaktadır. Özellikle Orhan Gazi dönemlerine dair yazılmış olan iki çağdaş seyahat-name mevcuttur. Bunlardan biri İbn-i Battuta (ö. 770/1368)'ya, diğeri Şihâbüddîn Fazlu'llâh el-Ömerî (ö. 749/1349)'ye ait olan ve XIV. Yüzyılın ikinci çeyreğinde yazılmış olanlardır. Fakat Bağdadî' nin bu Seyahat-name' si mevcut seyahat-name' lerden hem daha önce kaleme alınmış olmasıyla hem de XIII.-XIV. yüzyıl İslâm ve tasavvuf tarihine ve kuruluş devri Osmanlı tarihine ışık tutmasıyla en önemli seyâhat-nâme örneğini teşkil etmektedir (Yılmaz,2017:20). Hatta Yılmaz devamında Seyyid Kasım'ın Bursa'da Orhan Gazi tarafından İbn Battuta'ya nisbetle daha elit bir statüde ağırlandığını belirterek; bu durumun Bağdadî' nin statüsü ve konumuyla ilgili bir veri sunmanın yanında; O'na, Orhan Gâzî ve dönemine dair aydınlatıcı ve oldukça ayrıntılı tespit ve gözlemlere ulaşma imkânı sunduğunu da belirtmiştir. Bağdadî' nin bu gözlemleri üzerinden Seyahat-name, bizlere Osmanlı Kuruluş Devri ve Orhan Gazi Dönemi' nin müphem veya daha fazla izaha ihtiyaç duyulan tarihi, dini ve siyasi yönlerine dair şu müstesna verileri sunmaktadır.

- ***Osman Gazi' nin Ölümü ve Orhan Gazi' nin Cülûsu Mevzusu:***

Osman Gâzi' nin vefat tarihi Osmanlı kroniklerinin çoğunda 726/1326 veya 727/1327 olarak geçmektedir. Fakat bazı vesikalarda ise Osman Gazi' nin vefatının daha erken tarihlerde olduğu ve Orhan Gazi' nin onun vefatından sonra tahta geçtiği belirtilmektedir. İşte 1324 yılında Orhan Gazi' yi sarayında ziyaret eden Bağdadî, Osman Gazi' den 'merhum ve mağfur' şeklinde bahsetmesi Osman Gazi' nin o tarihlerde vefat ettiğine; Osman Gazi'nin vefatına dair 1326-1327 gibi kroniklerin yanlışlığına ve Orhan Gazi' nin cülûs tarihine dair aydınlatıcı delil sunarak vesikalar arasındaki ihtilafa da çare olmuştur.

- ***Bağdadî' nin Orhan Gazi' ye Yönelik Siyasî ve Dinî Hitapları:***

Bağdadî Seyahat-name' sinde Sultan Orhan' a 'Halifetu'l Âlem' ve 'Sultanu'l İslam' unvanlarıyla hitap etmektedir. Bilindiği üzere İslam coğrafyası Moğol işgali sonrasında parçalanarak çalkantılı dönemler yaşadı. İşte bu zorlu dönemlerde ulema ve aynı zamanda Hz. Ali soyunun mensubu olan Bağdadî' nin Orhan Gazi' ye bu hitapları ve üstelik 'Hilafetin Kureyşiliği' tartışmaları gölgesinde yakıştırmaları, yaklaşık iki asır sonra Orhan Gazi' nin torunlarından Yavuz Sultan Selim'in hilafet'i almasıyla beraber düşünüldüğünde dikkate şayan olmaktadır.

- ***Bursa' nın Gerçek Fetih Tarihini Aydınlatması:***

Bursa' nın fetih tarihine yönelik olarak tarihçiler 1310 ile 1327 tarihleri arasında çeşitli tarihler belirtmekle beraber, kabul edilen görüş çoğunlukla 1326 tarihidir. Fakat Mehmet Neşrî' nin Kitab-ı Cihannüma' sı ise Bursa' nın Fethi için hicri 722/1322 tarihini işaret etmektedir. Bağdadî ise Seyahat-name' sinde Sultan Orhan' ı Bursa' nın fethinden iki yıl sonra ziyaret ettiğini belirterek Mehmet Neşrî' nin tarihini doğrulamaktadır.

- ***Bursa'daki Beg-Sarayı' nın İnşa Tarihi ve Fiziksel Özellikleri:***

Bursa' daki sarayın mimari yapısı ve ne zaman tamamlandığına dair değişik görüşler mevcuttur. Özellikle Evliya Çelebi' nin XVII. Yüzyıla ait gözlemleri ile Charles Texier' in XIX. Yüzyıla ait söylem ve gözlemleri birbirine çelişik gelirken, o dönemi ve sarayın yapısını canlı görmüş ve betimlemiş olan Bağdadî' nin Seyahat-name' sinde belirttikleri daha çok Charles Texier' in gözlemleriyle uyumlu olduğunu belirtmektedir.

- ***Sultan Orhan' ın Gaziliği ve Gazalığa Dair İzlenimleri:***

Osmanlı Devleti' nin kuruluşundan yükselişine kadar olan süreçte gazi/gazavat kavramlarının etkisinin olup olmadığına dair olarak R. C. Jennings ile Wittek' in farklı ve çelişen tezleri mevcuttur. Fakat Bağdadî' nin Sultan Osman ve Orhan' ı 'el-gazi' sıfatıyla zikretmesi ve Orhan Gazî'yi açıkça 'İslam dini uğrunda bir mücahid' olarak tarif etmesi R. C. Jennings' in tezine karşın, Osmanlı' nın yükselişinde gazi/gazavat kavramlarının etkili olduğunu belirterek Wittek' in tezinin doğruluğunun daha yüksek olduğunu göstermektedir.

- ***Osmanlı Vezaret ve Nişancılık Sisteminin Teşekkülü:***

Bağdadî' nin Seyahat-name' sinde veziri azam olarak İbrahim Paşa' dan bahsetmesi o döneme ait İbrahim Paşa ile ilgili bazı müphem durumlara ışık

tutmaktadır. Ayrıca bu çağdaş materyallerin tenkidi; daha 723-724/1323-1324' lü yıllarda, kurucu hükümdar ve oğlunun "büyük vezirlik" ve dolayısıyla ona bağlı kademeli bir "alt vezirlik" sistemini çoktan hayata geçirmiş olduklarını göstermektedir.

Ayrıca Bağdadî' nin Sultan Orhan' dan rica ettiği vakfiyelere dair, Sultan' ın veziri azamına hazırlattığı fermanı kendi imzası niteliğindeki tuğrayı kalemiyle çekmesi tuğrasını çekmesi ise o dönemki evrakların nasıl hazırlandığına dair bilgiler sunmaktadır.

- ***Şeyhu'l İslam' lık Kurumu ve Başlangıcına Dair:***

Kuruluş devri Osmanlı tarihini aydınlatacak nitelikte kaynak ve belge eksikliğinin bir sonucu olarak, Devhatü'l-Meşayih gibi sonraki asırlara ait kaynaklarda Şeyhü'l-İslâm'lık kurumunun başlangıcı II. Murad Dönemi gibi geç bir zamana odaklandırılmış; tahminî bir yaklaşımla Osmanlılar' da "ibtida Şeyhü'l-İslam ve Müftiyyü'l-enam olan" şahsın, bu devrin ünlü âlimlerinden Molla Fenârî olduğu iddiası ortaya atılmıştır. Fakat Bağdadî' nin 1324 yılında Sultan Orhan ile sohbeti esnasında Veziri Azam İbrahim Paşa ile Şeyhu'l İslam' ın kapıda beklediklerinin ayrıntısını vermesi Şeyhü'l-İslâm'lık kurumunun başlangıcının, belirtilenlerden çok daha eskilere gittiğini göstermesi bakımından önemlidir.

- ***Sultan Orhan' ın Ehli Beyt'e ve Alimlere Verdiği Değerin Tespit Edilmesi:***

Evliya Çelebi, İbn-i Batuta vb seyyahların Orhan Gazi ile ilgili olarak zamanın seyyid, tasavvuf erbabı ve ulemasına verdiği değeri zikretmeleri ve devamında Bağdadî' yi sarayında ağırlayıp iltifatlarla uğurlaması ve 'Dile benden ne diler sen.!' Şeklinde misafirperverlik göstermesi , Orhan Gazi' nin bu kesime gösterdiği değeri göstermektedir.

Kısacası Orhan Gâzî' yi Bursa'daki sarayında ziyaret eden sûfî gezgin Seyyid Kasım el-Bağdâdî' nin Seyahat-name' si, XIII.-XIV. yüzyıl İslâm ve tasavvuf tarihi hakkında önemli bilgiler içerdiği gibi; kuruluş devri Osmanlı siyasî tarihi ve müessese ve medeniyet tarihi açısından da mevcut bilgilerimizi değiştirecek nitelikte ve değerde bir eser olup, neşrinin bu alanda önemli bir boşluğu dolduracağı şüphe götürmez bir gerçektir (Yılmaz, 2017:21-31).

Seyahat-name' nin belirtilen tarihi öneminin haricinde, Beruk Köyü ile ilgili yapılan bu çalışmada da önemli katkısı olmuştur. Beruk Köyü' nün tarihini ve

geçmişten süregelen yaşamlarını biçimlendiren unsurları daha iyi tanımak ve aydınlatmak adına önemli bir kaynak teşkil eden Bağdadî' nin Seyahat-name' si; tarikat icazetnamesi, soy şeceresi ve Bağdat'dan terk-i diyar ettikten sonraki göç güzergahında yaşadığı, tanık olduğu ve ziyaret ettiği mekan ve kişilere ait seyahat notlarından olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Seyahat-name' nin her kısmı çalışmaya bir ışık tuttuğundan ilgili bölümlere dair ana hatlar şu şekildedir.

2.2.1.1 Soy Şeceresi Kısım

Bu kısımdaki bilgiler Bağdadî' nin biyolojik kökenine dairdir. Bağdadî' nin babasından Hz. Muhammed'e , oradan Hz. İbrahim ve hatta Hz. Adem'e kadar dayanan soy bağı isimler halinde sırayla belirtilmektedir. Ayrıca buradaki bilgiler Bağdadî' nin günümüze dek devam eden nesli tarafından aile şeceresi olarak kullanılmaktadır.

“Bu kitabın ve şerefli nesebin ve kıymetli icazetin sahibi , ilmi ile amil, mürşidi kamil, Hadim-ul Haremeyn, aslen Bağdadî, mezheben Şafîi, meskenen Şirvanî, karyeten(köy) ve vatanen Pâyî, Medine-i Münevvere'de medfun Hacı Kasım El-Kadiri el-Hüseynî'dir (Bağdadî,1349:1).”

Yukarıda şekilde bir taktimle başlayan Seyahat-name, daha sonra referans kişilerin, kitapçıgın ve içindeki bilgilerinin doğruluğunu teyit edici mühürleriyle devam etmektedir. Bu referans kişilerin en önemlisi Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' ye Kadiri Tarikatı İcazetnamesini veren ve aynı zamanda Kadirî Tarikatının pîri Seyyid Abdulkadir Geylani'nin torunlarından Seyyid Abdulrezzak Geylanî'dir. Seyyid Adurrezzak Geylani dışındaki diğer referans isimler ise, Bağdadî' nin uzun yıllara yayılan yolculuklarında uğradığı yerlerdeki vali, kadı, nakib-ul eşraf ve tanınmış kişilerden ibarettir.

Seyahat-name dualarla devam ettikten sonra Bağdadî'nin şemailine dair şu bilgiler vermektedir.

“İleride şeyhi tarafından kendisine verilen icazetnamede de beyan olunacağı üzere bu şecerenin sahibi Seyyid Kasım isimli zat orta boylu, iri yapılı, el bilekleri kavi, nurani yüzlü, bıyıkları kırmızımtrak, yanakları dolgun, beyaz teni kırmızıya çalan bir zattır (Bağdadî,1349:3).”

Seyahat-name Bağdadî' nin fiziksel tarifi sonrası² altı çocuğunun olduğunu ve isimlerinin Ebu Abdullah Muhammed³, Salih, Cemalettin, Haydar, Ahmed⁴ ve Abdullah olduğunu ifade eder⁵.

Oğul bilgilerinin hemen sonrasında Bağdadî' nin Hz. Adem'e kadar uzanan soy şeceresi sıralanır.⁶ İfade edilen soy şeceresine göre Seyyid Hacı Kasım Bağdadî, Hz. Muhammed'in otuz ikinci kuşak nesli; Hz. İsmail'in altmış üçüncü kuşak nesli; Hz. İbrahim'in altmış dördüncü kuşak nesli; Hz. Adem' in ise seksen üçüncü kuşak nesli olarak belirtilmektedir. Zamanın referans devlet/toplum adamlarının ve nakib-ul eşraflarının mühürleriyle bu şecereyi onaylamaları , Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin atalarının, ailesinin ve neslinin 'seyyid' olarak bilinip, tanındığını göstermektedir.

² Metnin okuma ve anlama akışını inkıtaya uğratmamak adına, bahsi edilen ve bilgisi aktarılan ilgili kısımların Seyahat-name alıntıları daha çok dipnotlara aktarılacaktır.

³ Arvasiler' in, Ebu Abdullah Muhammed' in soyundan olduğu bilinmektedir.

⁴ Ahmed'in, Beruklular' in soylarını dayandırdıkları ve Beruk Köyü' ndeki türbede medfun olan Esved ur-Ra's lakablı Molla Ahmed olduğu bilinmektedir.

⁵ Bu kısım Seyahat-name' de şu şekilde ifade edilir.

“...Altı çocuğu vardır. En büyükleri Ebu Abdullah Muhammed, Salih, Cemalettin, Haydar, Ahmed ve Abdullah'tır. Bunlar hacc-ul harameyn, ilmiyle amel edenlerin en alimi, irşat talebinde bulunanların müşidi, aslen ve doğum yeri itibariyle Bağdatlı, nesep bakımından Hüseyini olan Hacı Kasım isimli zatın oğullarıdır. Şeksiz, şüphesiz bu şekilde meşhur olmuştur. İleride Şeyhi tarafından verilen icazetnamede de beyan olunacağı üzere halifedir, hırka, tac, mi'zer [buradaki mi'zerden maksad taylasandır. Taylasan tarikat literatüründe omuzlar üzerine atılan ucu aşağıya sarkan örtüdür]sahibidir(Bağdadî,1349:3).”

⁶ “...O, (Hacı Kasım) İzzeddin Abdullah'ın oğlu O'da Abdülaziz'in oğlu, O'da Abdulvehhab'ın oğlu, O'da Hacı Kasım'ın oğlu, O'da Abdülcebbar'ın oğlu, O'da Cemalettin'in oğlu, O'da Haydar'ın oğlu, O'da Abdullah'ın oğlu, O'da Hacı Kasım'ın oğlu, Ebü'l-Hasan Ali Tahir'in oğlu, O'da Ebu Abdullah Mansur'un oğlu, O'da Abdülaziz'in oğlu, O'da Nizar' in oğlu, O'da Maaz'ın oğlu, O'da Ahmed'in oğlu, O'da İsmail'in oğlu, O'da Murad'ın oğlu, O'da Mehdi Abdullah'ın oğlu, O'da Hasan'ın oğlu, O'da Muhammed'in oğlu, O'da Hasan'ın oğlu, O'da Ali'nin oğlu, O'da Muhammed'in oğlu, O'da Ali Cevat'ın oğlu, O'da Musa'nın oğlu, O'da Ali Rıza'nın oğlu, O'da İmam Muza Kazım'ın oğlu, O'da İmam Cafer'i Sadık'ın oğlu, O'da İmam Muhammed Bakır'ın oğlu, O'da İmam Ali Zeynel Abidin'in oğlu, O'da İmam Hüseyin'in oğlu, O'da Muttakilerin İmamı, Kafir, facir ve müşriklerle cihat eden, galip olan Allah'ın aslanı Emirü'l- Mü'minin Ali b. Ebu Talip'in oğludur. Allah'ın rızası hepsinin üzerinde olsun. Onların hatırı için Allah bizlerden de razı olsun. Âmin ey Alemlerin Rabbi!

Ebu Talip, Abdulmuttalib'in oğlu, O'da Haşim'in oğlu, O'da Abdulmenaf'ın oğlu, O'da Kusay'ın oğlu, O'da Kilâb'ın oğlu, O'da Mürre'nin oğlu, O'da Kaab'ın oğlu, O'da Lüveyy'in oğlu, O'da Galib'in oğlu, O'da Fihri'nin oğlu, O'da Malik'in oğlu, O'da en-Nadr'ın oğlu, O'da Kinâne'nin oğlu, O'da Huzeyme'nin oğlu, O'da Müdrike'nin oğlu, O'da İlyas'ın oğlu, O'da Mudarr'ın oğlu, O'da Nezar'ın oğlu, O'da Maad'ın oğlu, O'da Adnan'ın oğludur. Adnan, Udd'un oğlu, O'da Uded'in oğlu, O'da Elyesa'ın (a.s.) oğlu Elhümeysa'ın oğlu, O'da Yeşcub' un oğlu, O'da Nebt' in oğlu, O'da Secail' in oğlu, O'da Cemel' in oğlu, O'da Keydar'ın oğlu, O'da Hz. İsmail'in oğlu, O'da Hz. İbrahim'in oğlu, O'da Tarih'in oğlu, O'da Bahur' un oğlu, O'da Saruğ'un oğlu, O'da Ad'un'un oğlu, O'da Falih'in oğlu, O'da Gâbir'in oğlu, O'da Şalih'in oğlu, O'da Erfahşed'in oğlu, O'da Sam'ın oğlu, O'da Hz. Nuh'un a.s. oğlu, O'da Lemek'in oğlu, O'da Mütevselah'ın oğlu, Uğnuğ'un oğlu, O'da Yered'in oğlu, O'da Mihlail'in oğlu, O'da Kaynan'ın oğlu, O'da Yanış'in oğlu, O'da Hz. Şit'in oğlu, O'da İnsanların babası Adem(a.s.) ve Havva'nın(a.s.) oğludur. Adem(a.s.) ise su, çamur, ateş ve rüzgardan (havadan) yaratılmıştır. Bunlar ise Allah'ın (c.c.) kudretinden yaratılmıştır(Bağdadî,1349:3-4).”

Seyahat-name, Bağdadî' nin soy şeceresinin referans kişilerin mühürlerince teyidinden sonra, Kadiri Tarikatı Şeyhliği' ne dair icazetname kısmına geçmektedir.

2.2.1.2 Tarikat İcazetnamesi Kısmı

İcazet, İslami eğitim ve öğretimde akademik diplomaları, sanat ve meslekte yeterlilik için gerekli izin ve onayı ifade eden terimdir. Lügatte 'su akıtmak, helal kılmak, izin vermek, onaylamak, geçerli kılmak' gibi manalara gelen 'ceviz' kökünden gelen icazet kelimesi 'bir alimin ilmini, talebesine aktarması' manasını edinmiştir. İlk defa hadis ilminde uygulanan icazet 'hadis rivayetine sözlü ve yazılı izin vermek, rivayet hakkını devretmek' yeterliğini ifade etmekteydi. İcazetnamelerin ilmi , fenni , sanat/meslek, tarikat vb. değişik çeşitleri vardır. Çalışmamızla alakalı olan tarikat icazetnamesi ise şeyh veya mürid kabul edilen tasavvuf ve tarikat önderlerinden birinin kendi usulünü devam ettirmeye ehil gördüğü bir müridine verdiği irşad iznidir. (Akpınar, 2000:393).

“Bu icazetname, aziz ve nurlu olan dedesi Şeyh Abdülkadir el-Geylani'nin makamında halka şeyhi olan, cehd ve gayretinde ileri derecede bulunan, fakirlerin hizmetkârı, insanların en muhtacı Seyyid Şeyh Abdurrezzak el- Kadiri'nin Hacı Kasım'a verdiği icazettir (Bağdadî,1349:6).”

Burada belirtildiği şekilde bir girizgâhla başlayan Seyahat-name' nin ikinci kısmı Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin, Seyyid Abdulkadiri Geylani'nin torunu Seyyid Abdurrezzak Geylani'den aldığı Kadirilik Tarikatı İcazetnamesi' ni ihtiva etmektedir.

İcazet metinleri genelde şu unsurlardan oluşur. İcazetin başında besmele, Allah'a hamd , Hz. Peygambere salat ve selam, ashabına dua, kelime-i şahadetten sonra konunun önemi ve ciddiyeti ile konunun öğretme ve öğrenme önemine; irşad ve senedin ehemmiyetine atıfta bulunulur ve öğrencinin adı kaydedilir. Sonra üstat/şeyh/pir kendi adını icazetnameye kaydeder. Devamında talebeye aktardığı yeterlikleri ve kendisine ait icazetname silsilesini belirttikten sonra talebenin edindiği ehliyeti hangi alanlarda nasıl kullanacağını izahını yapar ve kendisine dua edilmesini ister. İcazetname son olarak icazetnameyi verenin imza veya mührü ile tamamlanır (Akpınar, 2000:398). Bakıldığı zaman Bağdadî' ye ait icazetnamenin belirtilen

kriterlere uygun bir formatta besmeleyle, Allah'a hamd, Hz. Peygamber'e salat - selamla ve ashabına duayla başladığını⁷; müridin irşad talebini ve tarikat silsilenin sayılmasıyla⁸ devam ettiğini; nasihat, uyarılar ve Hz. Peygambere salat ve selamla nihayetlendiği görülmektedir⁹.

Türer'e göre tarikat icazatnamelerindeki silsile genelde Hz. Ali(Aleviyye) veya Hz. Ebubekir (Sıddıkiyye) yoluyla Hz.Muhammed (sav)'e dayanır. Nihayetinde bu silsilenin Cebrail(a.s.) üzerinden de Allah'a ulaştığı varsayılır. Ayrıca silsilede Oniki

⁷ Bu ve hemen devamında bahsedilen kısımlar Seyahat-name' de kısaca şu sözlerle ifade edilmiştir. "Rahman ve Rahim olan, yegane dayanağım ve güvendiğim Allah'ın adıyla..."

...Salat ve selam, evliyanın kalp gözünden varlık perdesini kaldıran en faziletli zata [Hazreti Muhammed'e salallahu aleyhi ve selem] onun pak âline, temiz ashabına ve kıyamet gününe kadar bunlara tabi olanların üzerine olsun (Bağdadî,1349:3)."

⁸ İlmiyle amil, kemale ermiş salih, felah ve nush yolunun yolcusu, Mevlasına yönelmiş, Allahtan [celle celaluhu] başka her şeyden yüz çevirmiş sadece kadir olan rabbinin rahmedini taleb eden el-Hacı Kasım b. İzzeddin Abdullah Alevi el-Hüseyni bana geldi. Benden dedem kutbu'd devair, dürretü'z zehair, mulhiku'l esağir bil ekabir, kutbu'r- rabbani, ğavsu's-samedani, zi'l işareti ve'l meani Ebu Muhammed Muhyiddin es-Seyyid Abdulkadir Geylani'in -Allahu Teala onun sırrını kutsi eylesin. Makamının nurlandırсын, ilminin bereketinden Müslümanları faidelendirsın amin.-tarikatina intisap etmeyi ve kendisini irşad etmemi istedi. Hacı Kasım, babasının ve dedelerinin yolundan gidebilmek için benden zühd ve riyazet yolunda kendisine yardımcı olmamı istedi. Ben de gücüm yettiğince kendisini irşad ettim ve biatını aldım. Gücüm yettiği kadar kendisine yardımcı oldum. Onu dedemin yoluna irşad ettim. Nice erba'inler çıkarttım. Böylece kadir olan Cenab'ı Hakkın yardımıyla Ceddimin nefesi ve ona olan yüce nazarıyla ve kendisine emrettiğim evradına devamlılığıyla seyrusülükta diğer bütün akranlarından üstün oldu. Sonunda kendisinden irşad talep edenleri irşada ve müritlerini terbiye edebilme; nice katı kalpleri celp etme, kerametler gösterme ve muannidleri susturma liyakatine erdi. Böylelikle başına tarikat tacı konulmaya; bedenine tarikat libası giymeye; omuzlarına mizer kuşanmaya, müritlerine de tarikat dersi verip, irşat taleb edenleri irşat etme liyakatine ulaştı. Bundan dolayı ben de başına taç giydirdim. Omzuna mizer kuşattım; bedenine de Mürşidim, şeyhim ve babam es-SeyyidMahmud'un bana giydirdiği hırkayı giydirdim. O'na da babası, şeyhi ve mürşidi Es-Seyyid Ferecullah, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi es-Seyyyid Muhammed, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi es-Seyyid Ali, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi es-Seyyid Receb,O'na da babası, şeyhi ve mürşidi es-Seyyid Ali, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi es-Seyyid Ahmed Nasr, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi hazinelerin incisi ve tüm devirlerin kutbu es-Seyyid Abdurrezzak giydirmiş, O'na da babası, şeyhi, mürşidi kalbimizin huzuru, gözümüzün nuru,tarikatın piri, şeriati madeni, hakikat denizi eş-Şeyh Abdulkadir bin Ebi Salih bin Abdullah el-Geylani- Allahu Teala sırlarını aziz ve münevver,bizi de iki cihanda ondan müstefid kılsın amin.- O'na da, şeyhi ve mürşidi eş- Şeyh Ebu Said el-Mübarek b. Ali el-Mahzumi, O'na da şeyhi ve mürşidi Ebu Hasan Ali b. Muhammed b. Yusuf el- Karşi el- Hakkari, O'na da, şeyhi ve mürşidi Ebü'l-Ferec et-Tarsusi, O'na da şeyhi ve mürşidi eş-Şeyh Ebü'l-Fadl Abdü'l-Vahid b. Abdülaziz et-Temimi, O'na da şeyhi ve mürşidi eş-Şeyh Ebu Bekr eş-Şibli, O'na da şeyhi ve mürşidi Ebü'l-Kasım el-Cüneydi el-Bağdadi, O'na da şeyhi ve mürşidi Sirri es-Sekati, O'na da şeyhi ve mürşidi eş-Şeyh Ma'ruf'i-Kerhi, O'na da şeyhi ve mürşidi eş-Şeyh Davud et-Tâi, Ona da şeyhi ve mürşidi Habib el-Acemi, O'na da şeyhi ve mürşidi eş-Şeyh Hasan el-Basri, O'na da şeyhi, mürşidi, bizim ve onun (eş-şeyh Hasan El Basri) sırtına kuvvet olan emirü'l-Mü'minin, müşriklerle cihad eden, abidlerin önderi, galip gelen Allah'ın aslanı, iffetli Fatımatü'z-Zehrâ'nın eşi, Hasan ve Hüsey'nin babası, hakikat üzere imam, hazreti Resulullah'ın amcasının oğlu, Ali b. Ebu Talib- kerremellahu vechehu- O'na da alemlerin en faziletlisi, mahlukatın en şereflişi, ins ve cinnin en mes'udu, peygamberlerin efendisi, ilim, marifet ve manaların şehri, önderimiz, sahibimiz olan Muhammed b. Abdullah (salallahu aleyhi ve selem),giydirmiş O'na da Hazreti Cebrail'den (aleyhisselam), O'na da Hazreti Mikail (aleyhisselam) O'na da Hazreti İsrail (aleyhisselam),O'na da Hazreti Azrail (aleyhisselam) giydirmiş,O da cenab-ı rabb'ul izzet Allahu Teala'dan (celle celaluhu ve amme nevaluhu) almıştır (Bağdadî,1349:7-8).

⁹ Seyahat-name' nin Türkçe tercümesi için 'EKLER' kısmına bakılabilir.

İmam'dan bir veya birkaçı varsa bu silsileye 'silsiletü'z zeheb' yani 'altın silsile' adı verilir (2019:107-108). Bağdadî' ye ait olan icazetnamenin Seyyid Abdurrezzak Geylani' den Seyyid Abdulkadir Geylani'ye dayanması yönüyle Kadiri Tarikatı¹⁰ na ; Seyyid Abdulkadir Geylani' den Hz. Ali' ye dayanması yönüyle Alevviyye bir silsileye mensub olduğunu görmekteyiz. Ayrıca Bağdadî' nin icazetname silsilesinde Hz. Ali' nin isminin bulunması dolayısıyla bu silsile, 'silsiletü'z zeheb' yani 'altın silsile' olarak adlandırılır. Aynı şekilde Seyahat-name' de yazılı olan bu silsilenin "... Muhammed b. Abdullah (sav) giydirmiş, O'na da Hz. Cebrail (as), O'na da Hz Mikail (as), O'na da Hz. İsrâfil (as)', O'na da Hazreti Azrail (as) giydirmiş. O' da cenab-ı rabb'ul izzet Allahu Teala'dan (cc) almıştır (Bağdadî,1349:8)." İbaresıyla Allah' a ulaştığı varsayılır.

Seyahat-name' nin bu bölümü, dualar, temenniler ve usulle alakalı konuşmaların yanında icazetnamenin doğruluğunu teyit adına zamanının referans isimlerinin mühürleriyle nihayetlenmektedir. Bu kısımlar çalışmanın konusu ve kapsam dışında kaldığından detaylara girilmemiştir.

2.2.1.3 Seyahat-name(Seyahat Notları) Kısmı

Seyahat-name' nin bu kısmı, çalışmaya ışık tutacak birçok veri barındırmaktadır. Moğol Hanı Hülagu' nun Bağdat' ı işgaliyle bozulan yaşam koşulları sonucu Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Bağdat'tan çıkması ve sonrasında başlayan zorlu göç yolculuğunda yaşadığı harikulade olaylar; Bağdadî' nin göç yolunda durakladığı ve ailesiyle beraber yaşamını devam ettirdiği mekanlar tasvir edici bir üslupla anlatılmıştır. Anlatıcı, kitapçıkta ufak detaylardan bile bahsederken, okuyucunun zihninde anlatılan yeri adeta resmetmektedir. Seyahat-name bu yönüyle yaşanan zaman, coğrafya ve kültürle ilgili birçok bilgi vermektedir. Özellikle Bağdadî' nin aile ve dostlarıyla çıktığı zorunlu hicret yolculuklarının noktalandığı yer olan ve o zaman için Siirt'in Şirvan ilçesine bağlıyken şuan Pervari ilçesi sınırlarında kalmış olan İnvin, Pay Köyleri ile çalışmamızın odağında olan Beruk Köyü'nün isimleri de ilk defa burada karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Beruk Köyü isminin, yaklaşık yedi asırlık olduğu tahmin edilen bir vesikada geçmesi, çalışma için önemli

¹⁰ İslam Alemi' nin en yaygın tarikatlarından. Kurucusu Gavsü'l Azam, Gavsü's Sakaleyn lakabıyla bilinen Seyyid Abdulkadir Geylanî (ö.562/1160)'dir. Nesebi Hz. Ali'ye dayanır (Türer,2019:156-157).

ve değerli bir veri olmakla beraber Köy' ün sosyal, kültürel, dini tavır ve davranışlarını açıklamaya yardımcı önemli faktörlerdendir.

“Buraya yazdıklarım zamanla iyi- kötü karşılaştığım bir takım ibretli hadiselerin, nimetlerin beyanıdır. Aziz oğlum Haydar'a, karşılaştığım hoş ve nahoş durumların tamamını, sonrakilere ibret, bilgi ve hatıra olması için yazmasını emrettim (Bağdadî,1349:9).”

Bu şekilde bir taktimle başlayan kitapçığın ‘Seyahat-name Notları’ kısmı daha sonra Abbasi Devleti'nin son dönemlerini ve nihayetinde zamanın yönetim merkezi olan Bağdat'ın Moğolların işgaline maruz kalışını ve sonrasında bozulan yaşam ve huzur koşullarını anlatmakla başlamaktadır¹¹.

Bozulan şartların katlanılamaz olduğunu belirten Bağdadî, bu sıkıntılı hal karşısında sorumluluğunu üstlendiği aile fertleri ve dostları adına doğru bir karar alabilmenin gayretine girer ve nihayetinde şeyhi ve mürşidi olarak benimsediği Seyyid Abdulkadir Geylani'nin torunlarından Seyyid Abdurrezzak Geylani'yi ziyaret eder ve Seyyid Abdurrezzak Geylanî, Bağdadî' ye Musul'a gitmesini önerir¹².

Seyyid Hacı Kasım Bağdadî, şeyhiyle yapmış olduğu bu istişare sonucu Bağdat'tan ayrılmaya karar verir. Bu konuyla alakalı olarak Seyyid Abdulhakim Arvasi, dedesi olduğunu belirttiği Bağdadî' nin, Bağdat' dan çıkarken ki ahvalleriyle ve kabileleriyle ilgili kendisine yöneltilen bir soruya karşılık şu bilgiyi paylaşmaktadır.

“Şeyh Kasım Bağdadî Hazretleri , Bağdat'tan büyük bir aile ile Gavs (Kastedilen kişi büyük ihtimalle Bağdadî' nin şeyhi olan Seyyid Abdurrezzak Geylani'dir.)'ın evladı, torunları, Abbasi Halifelerinin çeşitli yerlere dağılmış bazı kadınları ve sabî (küçük) yaştaki çocukları ile Musul'a gelmişler;

¹¹ “...O'nun(Son Abbasi Halifesi Musta'sım Billah) yönetiminin ilk günlerinden itibaren buradaki durum kötüleşip, fisk-ı fücür(kötülükler ve suçlar) çok yayıldı. Bu hal Allahu Teala'nın ona kendisinden daha zalim olan büyük acem Tatarhan' ı Hülagu'yu musallat etmesine kadar devam etti. Tatarhan, askerleriyle birlikte Bağdat beldesine geldi ve şehri muhasara etti. Bu muhasara bir ay sürdü ve belde ahalisine galip gelerek 14 Safer 656 (m.1256) Çarşamba günü şehre girdi. Vali Abdullah bin Mustansır Billah'ı [teslim] aldı ve ölünceye kadar onu hapsedti.

Tatarhan' ın bu yöredeki(Bağdat) zulmü, fisk-u fücüru sürüp gitti. Bağdat ahalisinin durumu oldukça kötüleşti. Yörede istikrar kalmadı. Birçok kimse mel'un acem Tatarhan' ın zulmünden, fisk ve fücürundan dolayı kaçıp gitti. Öyle ki onun ve avenelerinin yaptıkları zulmü kalemlerle yazıp anlatmaya ezkiyanın (zamanının bilge ve kanaat önderlerini kastediyor) takati kalmadı.... (Bağdadî,1349:9)”

¹² “...Durum böyle olunca Hz. Peygamberin (sav) ‘Zor durumda kaldığınızda dağ başlarına çekilerek Allah'a sığınınız.’ hadisini hatırladım ve bana buradan çıkmak lazım geldi. Ben de bunun üzerine şeyhim ve mürşidim(Seyyid Abdurrezzak Geylani)e gittim, ondan şehri terk etmek için icazet istedim. O da bana izin verdi ve Musul'a gitmemi işaret etti. Ona ‘İşittim ve itaat ettim.’ dedim. Zira müridin, şeyhinin emrine daima itaat etmesi vaciptir. Çünkü çeşitli mertebeleri kat etmiş olan arif mürşit, işlerin sonunun hangisinin daha hayırlı olduğunu bilir....(Bağdadî,1349:9)”

Emeviyye Melikleri zamanından kalma Camii Kebir Mahallesi'nde bulunan Seyyid Hüseyin Alevî'nin evinde bir buçuk sene misafir olarak kalmışlardır (Uyan, 1983:37).”

Seyyid Abdulkakim Arvasi' nin bu ifadesinden de anlaşılacağı üzere Bağdadî, buradan ilim, din ve devlet adamlarının bulunduğu kalabalık ve önemli bir kabileyle çıkmıştır. Özellikle Tatar Hanı Hülagu'dan canlarını kurtarmak adına kaçan Abbasî Hanedan Ailesi erkeklerinin, geride bıraktığı veya çeşitli yerlerde saklanmış olan kadınlarının da, Bağdadî' nin kafilesinde bulundukları anlaşılmaktadır. Belki de göç yolculuğunda ki bu birliktelik coğrafyamıza kadar devam etmiştir.

Bağdadî yaşadığı toprakları terk-i diyar etmeden hemen önce Seyyid Abdulkadir Geylani'nin kabrine uğrar ve kendisiyle mana aleminde bir diyalog gerçekleştirdiğinden bahseder. Bu diyalog¹³ sonucunda Bağdadî, Seyyid Abdulkadir Geylani'nin dua, uyarı ve önerisiyle Bağdat' dan çıkar ve Musul'a gider.

Musul'a 676 (m.1277-1278) yılında vardığını belirten Bağdadî, kafilesiyle beraber burada yaklaşık 2 yıl kaldığını, bu esnada bir çok kişiye işledikleri günah ve yaptıkları kötülüklerden tövbe ettirdiğini, ayrıca mensubu ve halifesi olduğu Kadiri Tarikatı'na çok sayıda kişinin iştirakine vesile olduğunu belirttikten sonra Mardin'e doğru yola çıktığını ve burada da yaklaşık iki ay kaldıktan sonra Diyarbakır'a vardığını belirtir. Diyarbakır' da Vali Vekili Mustafa Paşa' nın kendilerine konaklamak için bir yer tahsis ettiğini, daha sonra bir tekke ve talebeler için bir medrese yaptığını belirtir.

¹³ “Mübarek tanyerinin ağarmasıyla, Pazartesi günü evlatlarım ve benimle sefere çıkmaya karar veren bazı dostlarımla kutb-u rabbani, heykel-i nurani, gavs-ı samedani Ebu Salih eş-Şeyh Abdulkadir'in (kuddise sirruhul aziz, Allahım bizleri O'nun kuvvetli nefeslerinin feyizlerinden mahrum etme. Amin) kabrini ziyarete gidip, maiyetimdekiler ile beraber onun nurlu türbesini ziyaret ettim. Alnımı türbesinin sandukasına dayadım ve O'na iltica ettim, kendisinden yardım ve icazet talep ettim. O esnada gözümdeki perde kalktı ve onu canlı gördüm. Bana dedi ki: “Ey oğlum Hacı Kasım! Maiyetimdekiler ile beraber dilediğin yere git. Oğlum Seyyid Abdurrezzak'ın sana çizdiği yolda devam et. Zamanın sıkıntılarından korkma! Çünkü ben zaman sona erinceye kadar seninle, senin yanında olan evlatlarınla ve sana tabi olanlarla beraberim. Hükümdarların kötülük etmesinden, şeytanların azdirmasından, kulların fenalıklarından korkma! Çünkü ne zaman bana yönelip, ‘Ya Gavs-ı A’zam eş-Şeyh Abdulkadir! Bu tehlikeleri benden def et.’ desen ben Rabbimin izniyle şimşek gibi orada hazır olurum. Tehlikeleri def eder, sıkıntıları hallederim.

Bu sözleri O'ndan işitince, Allah'a hamd-u sena ettim ve şükür secdesi yaptım. Secdenin akabinde kabrin örtüsünü öptüm. Türbeden çıkıp mescidin mihrabının yanında sünnet olan iki rekat sefer namazı kıldım. Mescitten çıkarak oradan ayrıldım. Şeyhim ve müşidim es-Seyyid Abdurrezzak'a [kuddise sirruhu] gittim. Maiyetimdekiler ile beraber elini öptüm, kendisinden medet istedim ve 14 Rebiulahir 676 (10. 01. 1277) Pazartesi Günü kuşluk vakti o beldeden çıkıp, Musul'a doğru yola koyuldum. Bu yolculuk sırasında namazları seferilikten dolayı cem'i takdim ve cem'i te'hir yapıp kısaltarak kıldım (Bağdadî, 1349:10).”

Fakat sonrasında Bağdadî' nin hicret yolculuğunun yönü Diyarbakır'a bağlı Hazro ilçesi' dir. Bağdadî, Hazro'ya ulaştıktan kısa süre sonra tanınmaya ve iltifat görmeye başlar. Burada eşraftan birisi isimlerini birer birer zikrettiği yedi değirmenini, değirmenlerin etrafındaki toprakları çok sayıda mal-mülkle beraber Allah yolunda yapacağı hizmetler karşılığında Bağdadî' ye bağışlar. Bağdadî bu vakfiyeleri ihtiyaç sahiplerine, talebelerine ve Allah yolunda harcadığını belirttikten sonra yedi yılın sonunda çocuklarıyla buradan ayrılır.

Bağdadî' nin buradan sonraki seyahat güzergahının yönü Şirvan' dır¹⁴. Daha sonra Bağdadî burada insanlarla kurduğu diyaloglardan bahsederken onlardan civardaki evliya ve Allah dostlarının bilgilerini edinmeye çalışır. Başta Şirvan' ın ve Tillo' nun manevi dokusuna değinen Bağdadî, çalışmanın konusu olan Beruk Köyü coğrafyasındaki birçok yerleşim biriminin isimlerini¹⁵ de ilk defa Seyahatname' nin bu bölümünde zikreder. Fakat diğer duraklarından farklı olarak Şirvan, Bağdadî' nin ailesi ve nesli için kalıcı bir ikametgah olacaktır. Öyle ki Bağdadî' nin nesli, Şirvan merkezli civar coğrafyayı günümüze değin kendisine vatan edinecektir.

Peki Bağdadî bu kadar kalıcı bir ikametgah olarak neden Şirvan' ı seçti? Bunun en önemli sebebinin Seyyid Abdulaziz bin Nizar olduğunu tahmin etmekteyiz. Çünkü Seyahat-name' nin dilinden anlaşıldığı kadarıyla Bağdadî, Seyyid Abdulaziz bin Nizar ve başından geçenler hakkında bilgi sahibidir. Zaten Seyyid Ahmed Arvasî' ye göre Seyyid Abdulaziz bin Nizar, Bağdadî' nin soy şeceresindeki dedelerindendir (1988:58). Ayrıca Bağdadî, soy şeceresinde de ismi geçen Seyyid Abdulaziz bin Nizar

¹⁴ “...Daha sonra buradan(Hazro) da çocuklarımla beraber –ibret alıp imanı kamil etmek için- bir ay müddetle yer yüzünde dolaşarak seyahat ettim. Ta ki Şirvan arazisinin bulunduğu yere gelinceye kadar. Gördüm ki Şirvan evliya, ahyar, evlad ve ebdal ile dolu. Bilhassa Tillo köyü. Bu köyde gerek hayatta gerekse vefat etmiş olanlarla beraber on iki bin veli vardı. Ristak mıntikasındaki köylerde de nice büyük zat bulunduğunu öğrendim. Bu duruma çok sevindim; onlarla samimi dostluklar kurdum. Onlarla sohbet ederken Reşân beldesine gitmemi işaret ettiler. Çünkü orada nice köyler vardı ki her birinde ricalullahtan ve evliyaullahtan birçok şüheda bulunmaktaydı. Bilhassa Hacr, Envin, Mesken böyleydi. Esedî'llah-il Galib Ali bin Ebi Talib'in (kerremellahu vechehu) Henife-i Rumiye'den (rahimehellah) oğlu Muhammed bu Hacr köyünün arkasındaki Hacr kalesinde küffar eline düşmüştü(Bağdadî,1349:13).”

¹⁵ Seyahat-name' de Şirvan'a bağlı olarak bahsedilen birçok köy ve yerleşim yeri, idari yapı ve sınırların değişmesiyle şuan Pervari , Hizan İlçesi veya Siirt İl Merkezine bağlı olarak bilinmektedir.

hakkında Tillo eşraf ve meşayihine bilgiler aktarırken, O' nun arkadaşlarıyla beraber bir kale baskınında şehit düştüğünü anlatır¹⁶.

Daha sonra
onlardan Seyyid
Abdulaziz bin
Nizar'ın kabrinin
yeriyle ilgili bilgi alır
ve kabrini ziyaret için
İnvin, Pay Köyü
civarlarına gelir.
Bağdadî, günümüzde



dahi bilinen ve ziyaret **Resim 5: Kürân Dağı -Abdulaziz Bin Nizar' ın Şehit Düştüğü Kale**
edilen Abdulaziz bin Nizar' ın kabrine gider ve kendisiyle mana aleminde bir görüşme
yaptığını belirtir. Bu görüşmeyle beraber kabir ehli kendisinden burada kalmasını ister.

¹⁶ “Seyyid Abdulaziz bin Nizar bin İsmail bin Murad bin Mehdiddin. Bu zat Seyyid Ahmed bin Ebu Hasan Ali er-Rufai (kuddise sirruhu) zamanında yaşamıştır. Envin'in güneyinde, Nivin köyünün takriben 999 zira doğusundaki Pay Kalesi'nde şehit düşmüştür. Şehit düşmelerinin sebebi ise şöyledir: Seyyid Abdülaziz, esrarı ilahiyi bilen ricalullahtan bir zattır. Yüksek makamlar, üstün meziyetler sahibidir. Kendisi gibi ricalullahtan yüce makam sahibi kırk zatla beraber hareket etti. Burada bahsi geçen kırk kişinin isimlerini detaylı zikir edeceğim inşallah....(Bağdadî,1349:14)”

“...Bunlar Seyyid Abdülaziz'in yol arkadaşlarıdır. Batı tarafından kalenin yakınındaki vadiye ulaştıkları vakit, bu vadinin başında bulunan kalenin altındaki geniş bir araziye geldiler. Kale, Kral Enkerus ile kardeşi Lahuş'un idi. Bu ikisi büyük güç ve çetin kuvvet sahibi idiler. Müslümanlara karşı bu ikisinden çok tuğyanlar(zalim,zorba) vaki oluyordu. Seyyid Abdülaziz ve arkadaşları gecenin karanlığında bu vadiye ulaştılar. Sabah namazı vaktinin girmesine az bir zaman kalana değin gecelediler. Bu sırada Simas Peros adındaki zangoç kaledeki çanı çalmaya başladı. Çan sesiyle beraber çok kerih(iğrenç) bir çığlık işitiliyordu. Öyle ki bu nahoş sesi duyanlar kulaklarını tıkadılar. Oradaki Müslümanlar birbirlerine, 'Gelin. Bu kaleyi fethetmek için canımızı feda ederek cihad edelim.' dediler. Fecr-i sadık tulu ettiği vakit, sünnetiyle birlikte sabah namazını kıldılar ve yardım için Allah'a dua ve niyazda bulundular. Dua biter bitmez sabah namazı vaktiyle Nebiyi Ümmi Hz. Muhammed'e (salallahu aleyhi ve sellem) salâvatlar getirerek kaleye hücum ettiler. Allah için öyle cihat ettiler ki nerdeyse ahir zamana kadar böylesi olmaz. Kaleyi fethettiler. Kaledeki baliğ(yetişkin) tüm kafir ve rahipleri öldürdüler; kadın ve çocukları esir aldılar. Ancak bu savaşta ricalullahtan otuz kişi şehit oldu. Allah, celle celaluhu onlara nasip ettiği gibi bana da şehit olmayı nasip etsin.

Sağ kalanlar şehit arkadaşlarını vadinin yukarısında kible arkasında (kuzeyde) defin ettiler. Arif'i billah Seyyid Abdülaziz'in kabri avamın kullandığı yol üzerindeki ıssız bir mekandır. Arkadaşlarının kabirleri de onun dört bir yanındadır....(Bağdadî,1349:15)”

Bağdadî bunun üzerine kabir civarında geçirdiği kırk günlük bir halvet sürecinden sonra burada kalmaya başladığını belirtir¹⁷.

Sonrasında Bağdadî' nin bölgede ismi duyuldukça kendisine olan ilgi artar.

Bunun sonucunda
bölgenin yönetici
beylerinden birinin
kendisini ziyaret ettiğini
ve kendisine bağışlarla
uygun yaşam ve çalışma
koşullarını sağladığını
belirtir

(Bağdadî,1349:16).

Böylece Şirvan



Resim 6: Seyyid Abdulaziz Bin Nizar' ın Kabri

yakınlarındaki Pay Köyü, Bağdadî ve ailesinin yeni ikamet yerleri olmuş. Bağdadî yapacağı hizmetler için kendisine verilen vakfiyeleri sınırlarıyla tarif eden vesikayı aldıktan sonra, burada yirmi yedi sene kaldığından şu şekilde bahsetmektedir.

Benden ve benden sonra torunlarım ve zürriyetimden, vakıfların geliriyle fakihlerin, müritlerin, sufilerin ve misafirlerin idamesi için mescit, medrese ve tekkeyi imar etmem şart koşuldu. Emir, bu vakıf için bir senet yazdı ve sonunu kendi mührü ve zamanın Kadısı Molla Kasım Halenzehi el-Bedevisinin mührü ile mühürlendi.

İşbu vakfa ait Pay köyünün arazisindeki Ayn' ı Nabu suyunun yarım günlüğü emir tarafından kiralanıp bu yarım hisse Envin Köyü camisine vakfedilmiştir. Suyun diğer kısmı ise eskiden beri Pay köyünün arazisine tahsis kılınmıştır. Mescidin mütevellisi Hacı Ahmed, zamanının kadısı Molla Kasım el-Halenzehi tarafından belli bir ücret karşılığında memur edilmiştir. Ücret ise yıllık kırk sa' buğday olup mescit için verilmektedir. Ücret yılda on taksitte alınır. Her akit ise seksen dokuz seneliktir. Böylece kiralama süresi 899 senedir.

¹⁷ “Yanımdaki arkadaşım ile birlikte beraber o mübarek yere(Seyyid Abdülaziz bin Nizar'ın kabrinin olduğu yere) gittik. Hiç kimsenin oturmadığı, yerleşim yerlerinden uzak, ıssız ve harap bir yerdi. Hallerine nazar ettim. Kabirlerinden gökyüzündeki bulutlara doğru adeta parlayan yıldırımlar gibi nur huzmeleri, nur sütunları yükseliyordu. Kabirlerinde diri ve sağ insanlar gibi tasarrufla bulunuyorlardı. Bana dediler ki: ‘Ey Evliya diyarı Bağdat’tan arkadaşlarıyla yanımıza kadar gelen (seyyid olan) ecdadın torunu Hacı Kasım! Hoş geldin, safa geldin. Yanımızda kalmak istiyorsun, biz de seninle kalmak istiyoruz. Sen bize gönderilmiş birisin. Ey aziz! Fevz ve necata vesile olman için bizimle kal. Onlardan izzet ile bu iltifat dolu sözleri işitince, riyazet için hiçbir kelam etmeden ve yanıma azık almadan halvet halinde kırk gün onların yanında kaldım. Riyazet tamam olunca etrafa rüzgâr esintisi gibi feyz dalgaları yayıldı. Bunun üzerine insanlar her yönden bölük bölük bana ziyarete geldi, benden biat talebinde bulunuyorlar ve kendilerini irşat etmemi istiyorlardı (Bağdadî,1349:16).”

Vakıf malları bana devir edildikten sonra bu mülklerin gelirleri beş yıl boyunca amacına uygun kullanıldı. Adı geçen emir buradaki dervişlerin, fukahanın ve evlatlarının çokluğuna karşılık vakıf gelirlerinin yetersiz kaldığını görünce mezkur usulle Kilrast Ovası'nda bazı arazisini vakfetti. Bu arazinin sınırı şudur: Siirt suyunun yolundan ovanın aşağı tarafından dağın eteklerine, oradan da Şeyh Yusuf İraki'nin(k.s.) Germav(kaplıca)'ına, oradan da Dekal'e kadar, oradan da Atik ovasına kadar, oradan da Akib suyuna kadar, oradan da adı geçen suya (Siirt suyu) kadardır.

Vakıf mallarının vakfı tamamlandıktan sonra, benim vesile olmamla Şirvan Behdinin'dan beş, Banuk'tan dört ve Duhok'tan üç adam gelip Müslüman oldular. Altı adam Hesnan'dan, yedi adam da Silobyen'dan (Silopi) yanıma geldiler. Bana ve dervişlere hizmet etmek için yanımda kalmak istediler. Ben de her kabile için evler yaptırдыm. Vakıf arazilerini işlemeleri için onlara verdim. Gelirin öşrünü onlardan alıp dervişlere, misafirlere, fakihlere, yanımdakilere ve aileme harcadım.

Burada (Pay köyünde) işler hiçbir fitne ve fesat olmadan güzel bir şekilde devam etti; hatta gün geçtikçe bu hizmetler arttı; tarikata girmek için uzak beldelerden insanlar buraya geldi. Burada 27 senelik zaman içinde zikirle, riyazetle, irşat ve tarikat hizmeti sundum (Bağdadî,1349:17).”



Resim 7: Pay (Tatlıpayam) Köyü

Daha sonra oğulları Muhammed, Haydar, ilerde Beruk Köyü'ne yerleşecek olan Ahmed ve müritlerinden oluşan bir cemaatle altıncı hac farızası için yola çıkan Bağdadî, iki ay burada kalır ve dönüşünde Şam'a uğrar. Şam'da da altı ay kaldıktan sonra beraberindeki kfilesini oğlu Ahmed'le beraber Pay Köyü'ne gönderen Bağdadî, oğulları Muhammed (neslinden Arvasiler devam etmiştir.) , Haydar ve üç yardımcısıyla beraber Mısır'a doğru yola çıkarlar. Burada yöneticiler ve ulema

tarafından büyük bir ilgiyle karşılanırlar¹⁸. Mısır'da kalıp Ezher Ulemâsı'ndan "Hüccetü'l-İslam" ve "Kutbu'z-zaman" gibi oldukça yüksek pâyeler alan Bağdadî, daha sonra Osman Gazi' nin vefatından birkaç ay gibi kısa bir süre sonra, 1324 yılı Haziran'ında Orhan Gazi'yi Bursa'daki sarayında ziyaret edip, burada altı ay misafir kalışını şu şekilde anlatmaktadır.

"Mısır'dan ayrıldıktan sonra dostlarımla beraber Bursa'ya doğru yola çıktım. Niyetim 'Halife-i Alem, Sultan-ı İslam' Orhan Gazi bin Merhum ve Mağfur Sultan Osman Han Gazi'nin yanına varmaktı. Bu ziyaretim Bursa'nın fethinden sonra ve küffar elinden alınmasının ikinci senesinde vaki oldu. Gelişimi haber alan Sultan Orhan Gazi , saltanat tahtından indi, ecdadına olan hakkını eda etmek için izzet ve ikram ile bana yöneldi. Saltanat sarayının içindeki güzel bahçede karşılaştık. Birbirimizin başını ve elini öptük. Beraber tahtın olduğu yere ilerledik. Sultan Orhan Gazi bana :

- 'Buyurun oturun.' dedi.

Ben de kendisine :

- 'Oraya çıkıp oturmaya siz layıksınız. Çünkü siz Din-i İslam'ın mücahidisiniz. Bu saltanat kürsüsü size ve evlatlarınıza ahir zamana kadar mübarek olsun.' dedim. Bunun üzerine benden dua etmemi istedi, ben de şöyle dua ettim :

'Allahım! İslam'ın Sultanı, Alemin Halifesi¹⁹ Sultan Orhan'a yardım eyle. Evlatlarına ve askerlerine izzet, galibiyetler, nusret ve fetihler ihsan eyle. Onlara din düşmanlarını kahretmeleri için yardım et. Kıyamete kadar fakirlere, düşkünlere merhamet ve lütufta kendilerine bol bol rızıklar ihsan eyle. Allahım! Seyyidi'l mürselin Hazreti Peygamberimizin (salallahu aleyhi ve selem) hürmetine Orhan ve evlatlarına kafirlerin ülkelerini fetih etmeyi, mülhitleri ve müşrikleri dize getirmeyi nasip eyle.

¹⁸ "...Daha sonra Mısır'da Ezher Camii'nin yanında bir yere yerleştim. Başta büyük güç sahibi Eba Eyyub el-Ensari'nin neslinden olan Mısır valisi Hüsrev Paşa olmak üzere ahaliden bir çokları ziyaretime geldiler.

Hüsrev Paşa, burada kalmamı, irşat ile meşgul olmamı, oğlum Muhammed'in de Ezher Külliyesinde müderrislik yapmasını istedi. Muhammed de Ezher'de ulum-u akaid, fıkıh, hadis-i nebevi ilimlerini ve alet ilimlerini [sarf, nahiv, belagat, vs] okuttu. Mısırdaki meşguliyetim devam ederken Mısır halkı hakkımda 'Huccet-ul İslam ve Kutbu'z- Zaman" diye bahseder oldu. 'Ya Rabbi! Beni hakkımda dedikleri gibi kutublardan eyle.' Oğlum Muhammed hakkında da 'asrının yeganesi, zamanın bir tanesi' dediler. Muhammed dinin müşkül konularında ve fikhî meselelerde insanların kendisine müracaat ettiği müftü oldu. Hatta Mısır ve civarındaki ulema birçok zor ve içinden çıkılmaz meselelerde kendisine müracaat eder oldular. Böylece Mısır'da dokuz ay kaldık....(Bağdadî,1349:18)"

¹⁹ Burada Bağdadî' nin Orhan Gazi' ye yönelik hitapları dikkate şayandır. Özellikle 'Sultan-ı İslam' , 'Halife-i Alem' ve 'Halife-i İslam' hitaplarıyla Bağdadî, Orhan Gazi' ye siyasi ve dini bir sıfat yüklemektedir. Moğollarca yıkılan ve hilafetin o zamanki merkezi Abbasi Devleti'nin mensubu olan Bağdadî' nin, bu sıfatları Yavuz Sultan Selim' in hilafeti Osmanlı Devleti kurumsal kimliğine katmasından yaklaşık iki asır evvel Orhan Gazi' ye karşı kullanması, belki de gönlünden geçeni dile getirmenin yanında Yılmaz'a göre Osmanlı Tarihi'nin bu dönemini değerlendirme noktasında günümüz araştırmacılarına yeni bir ufuk ve bambaşka bir bakış açısı sunmaktadır(2017:20). Ayrıca Bağdadî' nin hem Abbasi Devleti mensubu hem de 'Seyyid, Ehl-i Beyt' kimliğiyle Osmanlı Sultanı' na 'İslam Halifesi' şeklindeki hitabı, İslam Dünyası'ndaki 'Hilafetin Kureysiliği' tartışmalarına de ayrı bir boyut katmaktadır.

Allahım! Ceddım İmam Cafer-i Sadık, İmam Muhammed Bakır, ve İmam Zeynelabidin hürmetine Sultan Orhan ve evlatlarını selim bir kalpten başka hiçbir şeyin fayda vermediği kıyamet gününe kadar Sen'in sevdiğin, razı olduğun işlerde muvaffak eyle. Amin. Ya Rabbül Alemin. Ve Seyyidil Mürselin Efendimize ve O'nun temiz ehli beytine salat olsun.'

Duayı kibleye yönelerek ve ayakta durarak yaptık. Sultan Orhan Gazi de 'amin, amin' dedi. Duayı yaptıktan sonra oğlum Muhammed ile oturduk. Sultan Orhan ise saltanat divanında oturmakta idi. Vezir-i azam İbrahim Paşa ile şeyhul İslam bu esnada kapının ardında ayakta beklemekte idiler. Sultan'a Bağdat'tan bu zamana kadar olan yolculuğumu anlattım (Bağdadî,1349:19)."

Seyahat-name' nin bundan sonraki kısmı Orhan Gazi'nin, Bağdadî' ye vakfedilen değişik yerlerdeki mülklerle ilgili bir ferman hazırlatmasıyla²⁰ devam etmektedir²¹.

²⁰ Orhan Gazi'nin, Veziriazamı İbrahim Paşa'ya yazdırdığı fermanın diyalogları şu şekilde geçmektedir. " Mecliste Sultan(Orhan Gazi) bana :

-Bizden dileğinizi isteyin. dedi.

-Evvela, Allah'tan sizin bedeninize sıhhat vermesini ve her türlü hastalıktan, Müslümanların hasedinden, buğzundan ve kininden sizi korumasını dilerim.

Saniyen kendim, evlatlarım, dervişlerim ve medresemdeki ilim talebeleri için bir irade çıkararak uzun yıllar ihsanını ve hayrını talep ediyorum. dedim.

Sultan bu sözleri işitince tebessüm etti. Gönlü hoş oldu, şöyle dedi:

-Bu, Allah tarafından bir ihsandır.

Sonra Sultan, Veziri Azam İbrahim Paşa'ya şu fermanı yazmasını emretti:

'Garzan Kazası'ndaki Ayndar Köyü arazileri, içindeki her şeyi ile beraber ve Şirvan nahiyesindeki Pay Köyü arazileri içindekilerle beraber, hakikaten İslam'ın direği olan şefkatli Şeyh Hacı Kasım Kadiri, aslen Bağdadî, meskenen Şirvani, vatanen Payi hazretlerine ve evlatlarına ve onların evlatlarına (salihlerden salihlere silsile yoluyla fisk ve fücür işlemelikleri müddetçe ve Pay Köyü'nden başka bir yere hicret etmedikleri müddetçe) ve dahi tekkesindeki dervişlerine ve dahi medresesindeki ilim talebeleri ile yanına gelen misafirlerine vakfedilmiştir.'

Vezir fermanı sultanın emir ve icab buyurduğu şekilde yazdı ve sultana verdi. Sultan da fermanın baş tarafına kalem ile tuğrasını çekti. Ayrıca bu arazilerin mevcut ve ileride doğabilecek vergilerden muaf olduğuna dair de bir berat verdi.

Sultanın yanında altı ay kaldıktan sonra veda etmek üzere kendisinden izin istedim. Veda sırasında 'Senden dua talep ediyoruz.' dedi. Ben de şu şekilde dua ettim: 'Allahım! Kuranın hürmetine sana ve evlatlarına kıyamete kadar her zorluğu ve güçlüğü kolay eylesin. İstedığın her işi sana kolaylaştırsın.'

Duadan sonra sultan elimi öptü, bende kendisini kucakladım ve ona veda ettim. Bu veda 4 muharrem 725 (24 Aralık 1324) Pazartesi Günü oldu (Bağdadî,1349:19-20)."

²¹ Zamanın idari ve siyasi şartları altında Orhan Gazi'nin, o an kendi hakimiyeti alanında olmayan bu topraklarla ilgili nasıl bir tasarruf hakkı ve yetkisi olduğu ile ilgili sorgulamalara dair, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi Rahmi Tekin şunları belirtmektedir.

"Seyyid Hacı Kasım Bağdadî , Orhan Gazi' ye 'Sultan-ı İslam' , 'Halife-i Alem' ve 'Halife-i İslam' hitaplarıyla, Sultan' ın aynı zamanda tüm İslam Toprakları üzerinde siyasi ve idari tasarrufunun olduğuna dair inancını belirtmektedir. İşte bundan dolayı Bağdadî, o an Sultan Orhan' ın yetki ve hüküm alanında olmayan mülklerle ilgili olarak, o toprakların kendi kullanımına tahsis edilmesine dair Sultan Orhan'dan ferman almaktadır. Çünkü tarihsel süreç içerisinde buna benzer durumlarla karşılaştığımız olmuştur. İşte Orhan Gazi' nin bu fermanını aynı duruma bir örnek olarak görebiliriz."

Bursa ziyareti dönüşünde Bağdadî çocuklarıyla beraber Urfa'ya uğrar. Oğlu Muhammed'in burada kalma talebini kabul eden Bağdadî diğer oğulları ve yanındakilerle buradan ayrılır. Burada üç yıl kadar kalan büyük oğlu Muhammed, ihtiyaç duyduğu ilmi eğitimini tamamlar ve Urfa'da müftülük yapar. Bu esnada Şirvan'ın Pay köyündeki ikametgahına varmak üzere yola çıkan Bağdadî, bahsi daha önce geçmiş olan ve kale baskında şehit düşen Seyyid Abdulaziz bin Nizar'ın kabrine uğrar ve onunla mana aleminde gerçekleştiğini ifade ettiği görüşmeden bahsetmektedir²². Burada geçen diyalogda Seyyid Abdulaziz'in Bağdadî'ye belirttiği "...İrşatla meşgul ol. İlmin yükselmesi için on yedi sene çalış(Bağdadî,1349:20).” ibaresindeki ‘on yedi sene’ vurgusu, ilerde Bağdadî'nin vefatına yakın kendisine işaret edilen bir haber olarak anlam kazanacaktır.

Mana aleminde yaşanan bu diyalogda Seyyid Abdulaziz'in önerilerini manevi bir işaret ve emir sayan Bağdadî, sonrasında ailesinin yanına gider. Oğullarına gerekli ilmî ve irşadî yeterlikleri kazandırır. Belli bir yeterliğe ulaşan oğullarını bulundukları civar yerlere yönlendirir ve oralarda ikametlerini sağlar. Seyahat-name'nin bu çalışmaya katkı sağlayacağı, çalışmayı aydınlatacağı ve iddialara dayanak oluşturacağı en önemli veriye burada ulaşılmaktadır. Beruk Köyü'nün tarihine, civar insanlarca ziyaret edilen türbedeki medfun kişi Mola Ahmed'e ve köy ahalisinin mensubiyetlerine ışık tutan bu veri Bağdadî'nin Seyahat-name'sinde şu şekilde geçmektedir.

“Durumları istikrara kavuşunca “Siyahbaş” lakaplı, mecnun görünümlü, melek ahlaklı Hacı Ahmed'i irşat hizmetinde bulunması için ailesi ile birlikte Buhtan(Botan)'a gönderdim. O'da Kıtılıs kazasına takriben bir fersah mesafede bulunan Kele yakınındaki Beruk Köyü'ne yerleşti (Bağdadî,1349:21).”

²² “Daha sonra oğlum Haydar ve diğer arkadaşlarım ile birlikte Urfa'dan ayrıldım ve Seyyid Ahmed er-Rufai'nin torunu Kutb-ul hümmam, şehid fi sebilillah Seyyid Abdülaziz'in türbesine vardım. Seyyid Abdülaziz'e ve kabirde yatan ashabına selam verdim. Biraz murakabeden sonra selamıma karşılık verdiler ve Seyyid Abdülaziz bana şöyle seslendi:

-Hoş geldin, safa geldin ey aziz oğlum Hacı Kasım! Çok hayırlı geldin bize. Allahu Teala dergah-izzetinde, seferinde ve başından geçen hadiselerde senin için yüksek dereceler ihsan etsin.

Ben de duasına, ‘Âmin!’ dedim. Seyyid Abdülaziz devamla bana şunları söyledi:

-Bundan sonra tekkede ve medresede oturmalısın. İrşatla meşgul ol. İlmin yükselmesi için on yedi sene çalış (Bağdadî,1349:20).”

İlerleyen bölümlere tetkiki yapılacak bu paragraftan da anlaşılacağı üzere Seyyid Hacı Kasım Bağdadî, oğullarından Ahmed'i çalışmanın konusu olan ve tarihçesi çıkarılmaya çalışılan Beruk Köyü'ne göndermektedir.

Bağdadî diğer oğullarıyla ilgili olarak Ebü'l-Hasan ebu Abdullah Salih'i Ahıkes Nahiyesi'ne gönderir. O'nun da Nirnis köyünde Seyyid Ağa el-Abbasi el-Hakkâri'nin yanına yerleşerek, tedris ve irşat ile meşgul olur(Bağdadî,1349:21).

Büyük oğlu olan Muhammed (Arvasi'lerin dedesidir) ise babasından izin alarak Hakkari taraflarındaki Feraşın Dağları'na doğru gider. Oralarda yaklaşık yedi yıl kadar inzivaya çekilir. Sonra Hakkari Beyi İbrahim Han'la tanışır ve Bey'in kızı ile evlenir. Sonrasında Hakkari Beyi İbrahim Han kendi hakimiyet alanında bulunan Bahçesaray (Müküs) Kazasında bir ev, tekke ve medrese yaptırır (h 740-m 1339). Medrese daha sonra Arvas Medresesi olarak meşhur olur (Bağdadî,1349:22). Bu yapıların iâşesi niyetiyle de civar topraklar gelirleriyle beraber buraya vakfedilir.

Bağdadî daha öncede Seyyid Abdulaziz bin Nizar tarafından kendisine söylenen 'İlmin yükselmesi için on yedi sene çalış' sözünü hatırlaması ve bunu kendisine bir işaret olarak addetmesiyle ilgili kısımlardan şu şekilde bahsetmektedir.

“Yanımda oğullarımdan Haydar, Cemaleddin ve Abdullah ile kızlar hariç sayısı otuza varan torunlarım kaldı. Bu sırada yaşımda yüz otuzu bulmuştu. Seyyid Abdülaziz'in işaret buyurduğu on yedi yıl tamam oldu(Bağdadî,1349:23).”

Bağdadî kendisine daha önceden manevi bir işaret kabul ettiği 'on yedi yıl' ın tamamlanmasını bir vazifenin nihayeti olarak yorumlar. Bunun üzerine aile efradına vasiyetini belirttikten sonra, oğlu Haydar' la beraber hac vazifesini ifa etmek üzere yola çıkar. Bağdadî hac vazifesi esnasında ömrünün nihayetine vardığını hissedince oğlu Haydar' a defniyle ilgili vasiyetini yapar²³.

Bağdadî' nin vefatıyla beraber Seyahat-name' nin dilini Bağdadî' nin oğlu olan ve Seyahat-name'yi dikte eden oğlu Hacı Haydar almaktadır. Haydar, babasının

²³ “Sonra oğlum Haydar ile beraber kayyum olan Allah'ın izniyle Beytullah'a gittik. Yedi kere Beytullah'ı tavaf ettim. Medine-i Münevvere'ye döndük. Burada ceddîm Resulullah'ın salallahu aleyhi ve sellem mezarını ziyaret ettik. Bana müjde olarak 'ecelimin tamam olduğunu, kendi yanında kalmamı' işaret buyurdular. Cenabı Hakka hamt ve senada bulundum. Oğlum Haydar'a beni Baki Kabristanı'nda İmam Osman'ın (radıyallahu anh) kabri yanına defnetmesini vasiyet ettim. Tekkedeki irşat ile mescid ve medresenin hizmetlerini kendisine verdim (Bağdadî,1349:23).

vefatıyla beraber kendisine vasiyet edilen görevleri ifa ettiğini belirttikten sonra Seyahat-name'nin son kısmını şu şekilde tamamlar.

“İşbu kıymetli kitabın katibi; şarkta ve garpta şöhreti yayılmış, denizlerde ve karalarda Allah'ın mülkünde tasarruf sahibi, bütün mahlukatın mürşidi, kutubların kutbu, gavsların gavsı Hacı Kasım Kadiri'nin oğlu fakir ve acziyyet sahibi Hacı Haydar, babasının sön sözlerinin kelime-i tevhid olduğunu söyler. Babam Hacı Kasım Hazretleri bu dünyadan intikal edip Rabbinin rahmetine kavuşunca bana tarif ettiği mekanda defnettım. Üç gün üç gece kabrinin yanında kaldım. Sonra bana vatana dönmemi, dostlarına ve ehibbasına selamını tebliğ etmemi işaret etti. Ben de vatana döndüm.

Bu kitabı baştan sonra babam Hacı Kasım hazretlerinin emri üzerine yazdım. Ta ki ahir zamana kadar bakanlara bir ibret, torunlarına eser ve senet olarak kalsın ve dahi torunları neseplerini kaybetmesinler. Sene h.750 (miladi 1349-1350) (Bağdadî,1349:23)”

Daha sonra kitabın doğruluğuna dair olarak zamanın Siirt Kadısı Seyahat-name' yi şu sözlerle tamamlayıp mührü ile tasdik eder.

“İşbu kitap bana arz edildiği vakit baştan sonra okudum, hepsinin hak ve doğru olduğunu hükmedip imza ettim. Ben, Siirt beldesinin Kadı'sı Fakir Mir'im. Kadir olan Allah onu afetsin. (Bağdadî,1349:23)”

2.2.2 Beruk Köyünün Tarihi

Beruk Köyü'nün tarihini XIV. yüzyılın başlarına kadar ulaştırmak mümkündür. Yaklaşık yedi asır önce aile efradıyla buraya yerleşen Esvedu'r Ra's lakaplı Seyyid Ahmed' in ise, Beruk Köyü' nün en eski sakinleri olduğu bilinmektedir.

Çalışmanın en önemli verisi olan Bağdadî' ye ait bu Seyahat-name ile Beruk Köyü'ne ve tarihine dair önemli bilgilere ulaşılabilmektedir. Bu bilgilerden biri de Beruk Köyü isminin yaklaşık yedi asır evvel yazıldığı sanılan bu kitapçıkta geçmesidir. Bağdadî' nin Beruk'a ikamet için gönderdiği Esved-ur Ra's lakaplı oğlu Seyyid Ahmed' in isminin zikredilmesi ise köyün demografik geçmişine dair önemli veri sunmaktadır.

“...Durumları istikrara kavuşunca “Esved-ur Ra's” (Siyahbaş) lakaplı, mecnun görünümlü, melek ahlaklı Hacı Ahmed'i irşad hizmetinde bulunması için ailesi ile birlikte Buhtan (Botan)'a gönderdim. O da Kıtılıs Kazası'na takriben bir fersah mesafede bulunan Kele yakınındaki Beruk Köyü'ne yerleşti....(Bağdadî,1349:21)”

Seyahat-name' nin bu paragrafindan anlaşılabacağı üzere Bağdadî, oğlu Ahmed'i ilim ve irşat amacıyla Buhtan(Botan)'a göndermiş. Oğlu Ahmed ise ailesiyle beraber Beruk Köyü' ne geçerek orada ikamet etmiştir. Oğul Ahmed' in Beruk'a geçiş tarihiyle ilgili hesaplama şu şekilde yapılabilir. Bursa'ya Osmanlı Sultanı Orhan Gazi'yi ziyaret eden Bağdadî , burada yaklaşık altı ay kadar kalır ve 24 Aralık 1324'te buradan ayrılır. Bağdadî' nin yolculuk şartları dolayısıyla yaklaşık 1325'te Urfa'ya vardığı tahmin edilmektedir. Oğlu Muhammed'i Urfa'da bırakan Bağdadî, aile efradının ikameti olan Pay Köyü'ne ulaşır. Üç yıl sonra oğlu Muhammed Urfa'dan döner (1328) ve beş yıl kadar kardeşler, babaları Bağdadî' den züht ve riyazet eğitimi alırlar(1333). Bağdadî çocuklarına verdiği eğitim sonucunda kendi elinden çocuklarına icazet verip, tarikat hırkasını giydirek onları kendisinin halifesi tayin eder. Bunun nihayetinde oğlu Ahmed'i Beruk'a yönlendirir. Bu esnada geçen zaman hesaplandığında oğul Molla Ahmed' in köye yerleşimi yaklaşık olarak 1333 veya 1334 yıllarına tekabül ettiği tahmin edilmektedir. Bu tarih günümüzden yaklaşık yedi yüz yıl (685-686 yıl) evvele tekabül etmektedir.

Acaba Mola Ahmed'in köye gelişi ve ailesiyle buraya yerleşmesiyle mi Beruk Köyü kuruldu? Bu sorunun cevabına dair şu şekilde bir sorgulama yapılabilir. Seyahat-name' de geçen ibareye göre Bağdadî, oğlu Ahmed'i Beruk' a gönderirken oğlunun gittiği yerle ilgili '...Beruk Köyü...' ifadesini kullanır. Bu ifadeden de anlaşılabacağı üzere burası, daha önceden kurulu olan ve Beruk ismiyle malum bir köydür. Ayrıca köyün hemen yakınında tarihi tam olarak bilinmeyen Mir Kalesi bulunmaktadır. Bu kale çok eskilerden köy veya civarında bir yaşam olduğunun ipuçlarını vermektedir. Bununla beraber köy ahalisiyle yapılan görüşmelerde buranın, dedeleri Molla Ahmed' den evvel de bir yerleşim birimi olduğunu tahmin ettiklerini belirtmektedirler. Köken olarak köy mensubu olup İstanbul'da ikamet eden AB1 (57) bu konuyla alakalı olarak , geçmiş zamanda köyde bir ev yapmak için yaptıkları temel kazısında bir çömlek bulduklarını ve içinden insan kemiklerini bulduklarını belirtmiştir. Ayrıca köy ve yakınlarında Ermeni veya Rumlara ait olduğu sanılacak herhangi bir mezar veya haç kabartmalı/oymalı taşların varlığına dair sorgulamalarda ise; bu güne kadar belirtildiği şekilde herhangi bir ize rastlamadıklarını belirtmişlerdir. Seyahat-name ve bölgenin tarihine dair yapılan okumalar ile köy ve yöre halkıyla gerçekleştirilen görüşmelerde Beruk Köyü'nde daha evvelden en azından Hristiyanlık' ı kabul sonrası Rum ve

Ermeni'lere dair herhangi bir yerleşim yeri olmadığı kanaati hakim olmaktadır. Özellikle köyde kazı esnasında bulunan çömlek içine konulmuş ve insana ait olduğu sanılan kemiklerden de anlaşılabacağı üzere en azından Hristiyanlık'a ait bir ölü gömme veya saklama usulü olmadığı tahmin edilmektedir.

Bu veriler ışığında köyün kuruluş tarihine dair net bir bilgi edinilememekle beraber; Köy Tarihi'nin en azından yedi yüz yıla dayandığı tahmin edilmektedir. Çünkü yukarıda da değinildiği üzere Molla Ahmed'in köye yerleşiminden önce de burası bir yerleşim birimi olarak anılmaktadır. Fakat sosyal, kültürel ve dini karakteristik davranışlar gösteren bir köy olan Beruk' un, bu dokusunun müsebbibi olan en önemli faktör ise şuan ki mevcut köy sakinleridir. Bu köy sakinlerinin kökenlerinin Mola Ahmed' den geldiği göz önüne alınırsa; o halde köy mensuplarının atası olan Molla Ahmed, aynı zamanda köyün banisi veya kurucusu olarak zikredilebilir. Bu durumda köyün takip edilebilen tarihi 1334 yıllarına dayandığı söylenebilir.

2.2.3 Beruk Köyü'nde Akrabalık , Soy Mensubiyeti ve Seyyid Ahmed'e Dair

Köy mensuplarının soy kökenlerine dair yapılan sorgulamalar nihayetinde köyde on yedi farklı soy ismin kullanıldığı görülmektedir. Bu soy isimler şunlardır: Yiğit, Yönden, Saltan, Şipal, Zorçi, Eren, Tayran, Etik, Seyyidoğlu, Öztürkoğlu, Şık, Kadaş, Toraman, Ayhan, Sevinç , Elveren, Aydar, 'dır. Bu soy isimlerin neye göre belirlendiği ve nasıl bu şekilde farklılaştığına dair yapılan görüşmelerde AB2 (45) şunları belirtmiştir.

“Soyadı kanunu çıktıktan sonra o zamanki büyüklerimiz kayıtlarını yapmak için nüfus müdürlüklerine gittiklerinde kendilerinden soy isim istenmiş. Büyüklerimiz de o an ya kendi akıllarına gelen bir ismi kendilerine soy isim olarak belirlemişler ya da o an nüfus müdürünün uygun gördüğü soy ismi kabul etmişler. Yoksa soy isimleri herhangi bir soya atfen konulmuş isimler değildir.”

Devamında aynı iddiayı doğrulayacak şekilde AB3 (46) ise şunları belirtmiştir.

“Soyadı Kanunu çıktıktan sonra dedemler nüfus müdürlüğüne uğrarlar ve dedem ile kardeşine o dönem farklı soy isimler verilmiş. Öz dedeme 'Yönden' kardeşine ise 'Yiğit' soy ismi verilmiş. Yani soy isimler bizim birbirimize akraba olarak yakınlığımızı yada uzaklığımızı tam olarak belirtmez.”

Aynı şekilde AB13 (45) mahkeme, resmiyet vb. iş ve işlemlerde aynı soy isme mensup kişilerin birbirlerine şahitlik edememesi engelini aşmak adına, farklı soy isimlerin tercih edildiğini de belirtmiştir.

Köyde her ne kadar farklı soy isimler kullanılsa da, bu soy isimler soy mensubiyetlerinin farklılığından ziyade o anki şartlar gereği ya nüfus müdürünün inisiyatifıyla veya köylünün resmi işlemleri yürütmek adına kendilerine uygun olan soy ismi seçmeleriyle alakalıdır. Yani soy isimler, köy içi akrabalık ilişkilerine dair net bir bilgi vermemektedir. Hatta bazen aynı anne babadan olan kardeşler bile farklı soy isimler kullanabilmektedir. Aynı şekilde soy isimler, köy içindeki görev dağılımı veya söz hakkına sahip olmada da bir etkisi olmayabiliyor. Örneğin çalışmanın yapıldığı dönem, mevcut olan Köy İhtiyar Heyeti'nde farklı soy isimler temsil edilmektedir. Fakat bu durum köydeki sosyal gerçekliğin bir yansıması değildir. Veya köyde muhtar seçimi, genelde köyün akil adamlarınca belirlenir. Her dönem aralarında belirledikleri bir kişiyi muhtar adayı olarak belirler ve seçerler. Ama her soy ismin sırayla muhtarlık yapması gibi bir durum söz konusu değildir.

Belirtildiği gibi soy isimler köydeki kişilerin soy mensubiyetlerine dair bir veri vermemektedir. Beruklular, akrabalık ve soy mensubiyetlerine dair kendilerine yöneltilen sorular şu şekilde cevap vererek kendilerini tanıtmışlardır.

“Adım Hüseyin Yiğit . Ben Abdulaziz’ in oğluyum. O’da Muhammed’ in, O’da Ahmed’in, O’da Abdurrahman’ın, O’da Hacı’ nın, O’da Abdurrahman’ ın, **O’da Hacı’ nın, O’da Haydar’ ın, O’da Hacı Kasım’ ın, O’da Molla Aliye Reş’in, O’da Esvedur Ra’s lakaplı Molla Ahmed’in oğlu, O’da Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin oğludur.”**

Hüseyin Yiğit’ in saymış olduğu soy şeceresindeki son kişi olan Seyyid Hacı Kasım Bağdadî, Seyahat-name’ nin sahibidir. Şeceredeki Molla Ahmed ise Bağdadî’ nin Seyahat-name’ sinde Esvedur Ra’s lakabıyla tanıttığı oğludur. Aynı zamanda şecerede sıralanan Molla Ahmed İle Molla Aliye Reş köy içindeki türbede medfun bulunan ve köyün banisi olan baba ile oğludur. Türbe, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de detaylarıyla izah edileceği gibi, civar insanlarca çeşitli sebeplerden dolayı ziyaret edilen ve köy için de önemli bir mekandır.

Soy şeceresinin köy mensupları arasındaki akrabalık bağlarını orta koyması adına değişik soy isimlerden fertlere dair örnekler şu şekilde verilebilir.

“Adım Vecheddin Ayhan’dır. Ben Abdullah Ayhan’ ın oğluyum. O’da Molla Muhammed’ in, O’da Ahmed’in, O’da Abdurrahman’ın, O’da Hacı’ nın,

O'da Abdurrahman' ın, O'da Hacı' nın, O'da Haydar' ın, O'da Hacı Kasım' ın, O'da Molla Aliye Reş'in, O'da Esvedur Ra's lakaplı Molla Ahmed'in oğlu, O'da Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin oğludur."

"Adım Ali Eren'dir. Ben Abdulkuddüs' ün oğluyum. O'da Abdulgaffar' ın, O'da Abdulkuddüs'ün, O'da Ahmed'in, O'da Abdurrahman'ın, O'da Hacı' nın, O'da Abdurrahman' ın, **O'da Hacı' nın, O'da Haydar' ın, O'da Hacı Kasım' ın, O'da Molla Aliye Reş'in, O'da Esvedur Ra's lakaplı Molla Ahmed'in oğlu, O'da Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin oğludur²⁴."**

"Adım Salih Kadaş'tır. Ben Fadıl' ın oğluyum. O'da Yusuf' un, O'da Feyzullah, O'da Yusuf' un, O'da Ahmed'in, O'da Abdurrahman'ın, O'da Hacı' nın, O'da Abdurrahman' ın, **O'da Hacı' nın, O'da Haydar' ın, O'da Hacı Kasım' ın, O'da Molla Aliye Reş'in, O'da Esvedur Ra's lakaplı Molla Ahmed'in oğlu, O'da Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin oğludur."**

"Adım Hüseyin Yönden'dir. Ben Hasan' ın oğluyum. O'da Molla İzzeddin' in, O'da Emin'in O'da Muhammed'in, O'da Abdulgafur'un, O'da Hacı' nın, O'da Abdurrahman' ın, **O'da Hacı' nın, O'da Haydar' ın, O'da Hacı Kasım' ın, O'da Molla Aliye Reş'in, O'da Esvedur Ra's lakaplı Molla Ahmed'in oğlu, O'da Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin oğludur."**

"Adım Lütü Yiğit'dir. Ben İbrahim' in oğluyum. O'da Abdulaziz' in, O'da Molla Muhammed'in, O'da Ahmed'in, O'da Abdurrahman'ın, O'da Hacı' nın, O'da Abdurrahman' ın, **O'da Hacı' nın, O'da Haydar' ın, O'da Hacı Kasım' ın, O'da Molla Aliye Reş'in, O'da Esvedur Ra's lakaplı Molla Ahmed'in oğlu, O'da Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin oğludur."**

Konuyla ilgili beyanda bulunan kişilerin belirttikleri soy şecerelerinden de anlaşılacağı üzere, farklı soy isimlerin mensubu olan aileler bazen iki bazen dört, beş veya en fazla yedinci babadan sonra aynı ismi zikretmektedirler. Yani köy mensuplarının soy şecereleri en uzak olarak Haydar' ın oğlu Hacı' da birleşmektedir. Zaten köy mensuplarının hepsi Haydar' ın oğlu Hacı' nın iki oğlu olan Abdurrahman veya Abdulgafur' un neslindendir. Aynı şekilde tüm köy mensuplarının şeceresi Hacı' nın babası Haydar, O' nun babası Hacı Kasım, O' nun babası Seyyid Molla Ali, O'

²⁴ Tüm Beruklular' ın ortak babaları Haydar' ın oğlu Hacı' dan itibaren aynı şekilde devam etmektedir. Bu ortaklığı vurgulamak adına koyu karakterli harf yazımı tercih edilmiştir.

nun babası Seyyid Molla Ahmed ve O' nun babası olan ve Seyahat-name' nin sahibi olan Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' ye ulaşmaktadır. Verilen soy şecerelerine bakıldığında, beyanda bulunan herkesin son 6-8. sırada zikrettikleri isimlerin ortak olduğu görülmektedir. Zaten çalışma grubunu oluşturan köy mensuplarından her birinin ittifak ettikleri ortak nokta şudur ki; farklı soy isimler kullanılsa bile, köydeki ailelerin hepsinin aynı soydan ve babadan olduğudur . Yine görüşme yapılanların ortak beyanına göre tüm köy ahalisinin ortak babası olan Seyyid Mola Ali ve onun babası Molla Ahmed, Pervari ve civar coğrafyada bilinen ve yöre insanı tarafından değişik amaçlarla ziyaret edilen, dini bir önem ve saygının atfedildiği türbede medfun olan zatlardır.

Diğer bir husus ise köy mensuplarının kendilerini tanıtırırken isimlerinin önüne kullandıkları ve aynı zamanda soy mensubiyetlerine dair bilgi veren 'seyyid/seyyidlik' unvanıdır. Kelime olarak seyyid; sâde, -yesûdü, siyâdeten, süvdeten, seydûdeten, sûden, sü'deden fiilinden sâid veya seyyid şeklinde türemiştir. Çoğulu ise sâde, sâdât ve seyâyid'dir (Hatır,1995:134). Bu kelimenin türetildiği fiil ise, 'efendi, malik, şerif, faziletli, kerim, halim, kavminin sıkıntısına tahammül eden, reis, önde gelen kişi, başkan, köle ve hizmetçileri olan, bir cemaatin mütevellisi' gibi manalara geldiği gibi, 'insanlara liderlik yapan, yönetici ve öncü olan, kadri yüce olan' gibi anlamları da ihtiva etmektedir (Işık,2013:22).

Terim anlamı olarak seyyid kelimesi ise, Hz. Peygamber'in kızı Hz. Fatıma'nın Hz. Ali ile evliliğinden dünyaya gelen evlatları olan Hasan ve Hüseyin'in soyundan gelenler için kullanılan bir unvandır. Hem baba hem anne tarafından Hz. Ali'nin soyundan gelenlere aynı zamanda 'seyyidü's-sâdât' (Kılıç,2005:25) denir. Her ne kadar Hz. Hüseyin'in soyundan gelenler için 'seyyid', Hz. Hasan'ın soyu için 'şerif' unvanı kullanıldığı söylene de bu ayrım net ve kesin değildir. Çünkü 'seyyid' ve 'şerif' kelimeleri çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmıştır (Işık,2013:24). Ayrıca Hz. Peygamber' in soyundan gelenleri belirtmek için Âl-i Resûl, Âl-i Muhammed, Âl-i beyt-i Muhammed, Âl-i Nebî, İtretü'n-Nebi, Ehl-i Beyt-i Resûlillah, Âl-i Fatıma Evladı gibi terkipler (Uyar, 2004:31-33) ile seyyid, şerif, evlâd, hanedan gibi kelimeler de kullanılmıştır(Işık, 2013:30).

Daha önce belirtildiği gibi mülakatların yapıldığı Beruk Köyü mensupları kendilerini 'seyyid' olarak tanıtmışlardır. Ayrıca civar insanlara Beruk Köyü

mensupları sorulduğunda, onlar için ‘seyyid’ unvanını kullanarak onların Hz. Muhammed’ in soyundan geldiklerini belirtmektedirler. Yani köy ahalisi soylarının Hz. Muhammed’e dayandığını iddia ettikleri gibi bölge insanı da onları yine ‘seyyid’ olarak bilmektedir. Bu iddialarının kaynağı ise ataları olduklarını belirttikleri , aynı zamanda köyün banisi olmakla beraber burada medfun olan Mola Ahmed’tir. Çünkü Mola Ahmed yukarıda detaylarıyla tanıtılan şecere , tarikat icazetnamesi ve Seyahat-nameden oluşan kitapçığın sahibi Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin oğludur. Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ ye ait olan bu kitapçık, aynı zamanda Bağdadî’ nin ‘seyyid’liğini referans kişi ve kurumlara ait mühür ve imzalarla delillendiren bir çalışmadır. Seyahat-name’ de konuyla ilgili edinilen bilgilere göre Bağdadî’ nin Esvedur Ra’s lakaplı Mola Ahmed isminde bir oğlunun olduğu ve onunda Beruk Köyü’ne yerleştiği anlaşılmaktadır. Seyahat-name’deki bu bilgileri doğrulayıcı olarak belirtilen coğrafyada aynı zamanda bu çalışmanın yapıldığı Beruk adında bir köyde Esvedur Ra’s lakaplı Molla Ahmed’ in türbesi de mevcuttur. Köy ahalisi de soylarını Mola Ahmed’e dayandırmakla beraber bu bilgi , yöre insanlarıncada bu şekilde bilinmektedir.

O halde Beruk Köyü sakinlerinin soyları Mola Ahmed’e dayanıyorsa ve Molla Ahmed de Bağdadî’ nin oğlu olan ve Seyahat-name’de bahsi geçen Molla Ahmed ise, o zaman eldeki verilere göre Seyyid Hacı Kasım Bağdadî ‘seyyid’ olduğundan, onun oğlu Molla Ahmed ve onun soyu olduklarını iddia eden Beruk Köyü mensupları da ‘seyyid’ dir.

Fakat özellikle belirtmeli ki bu çalışmanın amacı bir soy çalışması veya insanların biyolojik kökenlerine dair bir sorgulama yapmak değildir. Amaç, çalışmanın konusu olan Beruk Köyü’nün mevcut durumunu ortaya koymaya çalışılırken, köy mensuplarının kendilerini tanıtmaya biçimlerine dair iddiayı ele alarak, bu durumun ilerde köy için bahsi edilecek olan bazı sosyal, kültürel, dini kurum ve davranışlara nasıl yön verdiğine dair nedensel faktörleri aydınlatmaktır. Çünkü Beruk Köyü sakinleri kendilerini ‘seyyid’ olarak tanıtırırken, mensubu olduklarını belirttikleri soyun tarihi , dini , kültürel ve politik gerek ve sorumluluklarına uygun davranma çabasında olmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bu durum ise köy içindeki yaşam ile köy-civar ilişkisinin birçok boyutunda, etkilerini doğrudan veya örtük olarak göstermektedir. Çünkü toplum seyyid ve şeriflere İslâm Tarihi’nin her

döneminde, Hz. Peygamber soyuna mensubiyetleri dolayısıyla hürmet ve tazimde bulunmuştur.

Ayrıca toplum tarafından seyyidlere aşiret kavgaları, kan davaları, çeşitli isyanlar, birlik beraberlik gibi konularda dini bir otorite olarak sık sık başvurulmuş, değer ve kıymet verilmiştir(Kızmaz,2019:13). Özellikle seyyid ve şeriflerin belirli dönemlerde bölgedeki toplumsal anlaşmazlıkların çözümünde üstlenmiş oldukları fonksiyonları hayati önemdedir (Kızmaz,2019:31).

Bu durumu örnekleyecek şekilde görüşme yaptığımız ve köy dışından olan Musa Çelik, bu bölgede bir sorun çıkması durumunda, sorunu çözmeleri adına hemen Beruk Seyyidleri'ne rica da bulunduklarını ve onlarda taraflar üzerindeki hatırlarıyla etkili olduklarından anlaşmazlıkların hallolduğunu belirtmiştir. Devamında Berukluların peygamber soyundan olmaları dolayısıyla civar insanların onlara saygı duyduklarını ve onların anlaşmazlıkları çözmek üzere ortaya koydukları iradeye tarafların karşı çıkamamalarıyla sorunları çözdüklerine birçok kez şahit olduklarını beyan etmiştir.

Seyyidlik ile ilgili bu hususlar Beruk Köyü mensuplarının toplumsal konumunu tayin ederken, köy mensuplarını da bir nevi toplumca kendilerine taktir edilmiş bu konumlarına uygun davranışlar göstermeye yöneltmektedir. Bunun sonucu olarak da köy sakinlerinin Seyyid olmaları onların günlük yaşamında, evliliklerinde, kendileri ve çevreleriyle olan ilişkilerinin her boyutunda doğrudan veya dolaylı etkilerini göstermektedir. Çünkü soy bağlarının kendilerine biyolojik boyutun dışında sosyal , tarihi , dini ve kültürel bir misyonu yüklediğini düşünmektedirler. Çalışmanın bu bölümünde , köy mensuplarının yaşamlarının temel dinamiklerinden olan soy kökenlerine dönük sorgulama bu amaçla yapılmıştır.

2.2.4 Arvasi'ler ve Beruk Köyü Mensupları İlişkisi

Çalışmanın bu kısmı iki başlık halinde ele alınmaktadır. İlk olarak Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahat-name' sinden yola çıkarak Arvasi Ailesi'nin tarihini, mensuplarının coğrafyada ki dağılımları ele alınmaktadır. İkinci başlıkta ise çalışmanın konusu olan Beruk Köyü mensupları ve Arvasiler ilişkisi ele alınmaktadır.

2.2.4.1 Arvasiler

İlhanlı Devleti' nin kurucusu olan Hülagu' nun Bağdat katliamıyla birlikte İslam coğrafyasında zorunlu bir hareketlilik başlamıştı. Yüzyıllardır İslam Dünyası'

na başkentlik yapan Bağdat bütün kültürel mirasıyla yıkılmış ve bir enkaza dönüşmüştür. (Alikılıç, 2007:257).

Kendi zamanında dünyanın önemli merkezlerinden olan Bağdat, ünlü ilim akademisi olan Beyt-ül Hikme ile birçok değerli ilim adamını bünyesinde barındıran bir merkezdi. Gelişmek ve ilerlemek için huzur ve refah ortamına ihtiyaç duyan ilmi ve fikri faaliyetler , özellikle Bağdat'ın Moğollarca işgali sonucu , kesintiye uğramış ve bozulan refah ortamı sonucunda birçok bilim ,siyaset ,yönetici, din ve toplum adamı Bağdat'tan ayrılmak veya kaçmak zorunda kalmıştır. Bağdat ve civarından oluşan bu göç hareketlerinin yöneldiği en önemli coğrafya ise Anadolu veya günümüz Türkiye sınırları olmuştur. Yakın zamanda yanı başımızdaki Suriye iç savaşı da ispatlamıştır ki, bu coğrafyada meydana gelen göç dalgasının ilk yönü yine Anadolu coğrafyası olmuştur.

Bu zorunlu göçler ilkin bir olumsuzluk olarak görülse de, aslında vardıkları yerlere, toplumlara olumlu manada bir dinamizm kazandırmışlardır. İşte bu etkiye sebep olanlardan biri de Arvasi' lerdir . Van' ın Bahçesaray ilçesine bağlı Arvas Köyü'nden ismini alan bu ailenin, yine bahsi geçen Arvas Köyü'nde mevcut olan ve tarihi yedi asra dayandığı varsayılan medresesi, ailenin tarihteki kimlik ve etkilerine dair önemli bir veri ve delildir. Martin Van Bruinessen' e göre Türkiye' nin en etkin Tarikatı Nakşibendilik' in en önemli uleması (2015:474) şair-yazarı ve Sultan-ı Şuarra (Şairler Sultanı) lakablı Necip Fazıl Kısakürek'in müridi Seyyid Abdulhakim Arvasi, Nakşibendiliğin Silsile-i Aliye'sinden ilim ve din adamı Seyyid Sıbgatullah Arvasi , Devlet Eski Bakanı Kamran İnan ve Babası Demokrat Parti Milletvekili olarak Yassı Ada'da yargılanan Selahattin İnan, zamanının önemli ilim adamlarından Seyyid Fehim Arvasi, Hamidiye Alayı Paşalarından Şeyh Hamid Paşa, İlk Meclisi Mebusan Üyesi İbrahim Arvas, Asrın Yesevisi lakabıyla anılan ve Türk-İslam Ülküsü' nün fikir babası Mütefekkir Seyyid Ahmed Arvasi ile isimlerinin zikredilmesiyle listeyi uzatacak olan bir çok ilim, siyaset, din ve fikir adamı bu aileye mensuptur.

Van ve birçok ilçesinde ; Bitlis'in Hizan İlçesi'nde ; Ağrı'nın Doğubeyazıt İlçesi'nde ve Hakkari İli sınırlarına kadar yayılmış olan Arvasiler aslen Van'ın Bahçesaray İlçesi'ne bağlı Arvas Köyü'ndendirler. Toplum tarafından 'seyyid', yani Hz. Muhammed'in torunu olan Hz. Hüseyin'in neslinden oldukları bilinmektedir.

Ailenin mensuplarından Seyyid Taha (Arvasi) Efendi Osmanlı Devleti zamanında Van Nakibul Eşrafı olarak görev yapmıştır (Işık, 2013:158).

Konuyla alakalı olarak Hüseyin Vassaf ‘ın aile kökenine dair Seyyid Abdulhakim Arvasi’ ye yönelttiği soruya Arvasî, ceddinin Hülagu Han’ın Bağdat’ı işgaliyle oradan çıkmak zorunda kalan Şeyh Hacı Kasım Bağdadî’ ye mensup Arvasî namıyla bilinen aileden olduğu şeklinde cevap vermiştir (Uyan, 1983:37) .

Aynı şekilde Arvasiler’ in Doğubeyazıt Kolu’ na mensup olan Seyyid Ahmed Arvasi, aile kökenlerine dair şu açıklamayı yapar.

“Ailem Arvasî adı ile bilinir. 650 yıldan beri Anadolu’ da yaşar. Orhan Gazi ile tanışan ceddin Hacı Kasım adında bir zattır. Onun oğullarından biri Van Gölü’ nün güneyine (Arvas Köyüne) yerleşmiştir. Biz ondan türemiş ve çoğalmışız (<https://tr.m.wikipedia.org/wiki/SeyyidAhmedArvâsî> -Erişim Tarihi 13/04/2020).”

Devlet Eski Bakanı Kamran İnönü ise verdiği bir röportajda kökenlerine dair olarak dedelerinin Bağdat’ dan Van’ ın Arvas Köyü’ ne yerleştiğini beyan etmiştir (www.turkishnews.com.tr -Erişim Tarihi 03/11/2010).

Görüldüğü gibi Arvasiler, köken olarak Van’ın Bahçesaray İlçesi’ne bağlı Arvas köyündendirler. Aile adına Arvas Köyü’ne ilk yerleşen ve köyün banisi olarak bilinen kişi Mola Muhammed Kutub’ dur. Mezkur isimde kullanılan ‘Kutub’ lakabı Ateş’e göre tasavvufta ‘veliler zümresinin başkanı, dünyanın ve alemin manevi yöneticisi olduğuna inanılan en büyük veli’ anlamlarına gelir.(2002:498) Bu ise Molla Muhammed’ in tasavvufi konumunu tarif etmektedir.

Seyyid Hacı Kasım Bağdadî, Seyahat-name’ sinde oğullarının ismini zikrederken ilk olarak ‘Ebu Abdullah Muhammed’ den bahsetmektedir²⁵. Yani Beruk Köyü tarihine dair en önemli veri olan Bağdadî’ nin Seyahat-name’ sinde , ilk oğul olarak Ebu Abdullah Muhammed sayılmaktadır. Seyahat-name’ nin devamında Bağdadî ailesini şuan Pervari’ye bağlı olan Pay Köyü’ne yerleştirdikten sonra hac vazifesi için oğlu Muhammed’i yanına aldığından bahseder²⁶. Daha sonra oğlu

²⁵ “... Altı çocuğu vardır. En büyükleri Ebu Abdullah Muhammed ve Salih ve Cemaleddin ve Haydar ve Ahmed(Beruk Köyü’ne yerleşmiş) ve Abdullahtır(Bağdadî,1349:3).”

²⁶ “...Bir müddet sonra bütün bunları bırakıp yola revan oldum. Aziz evlatlarım Muhammed, Haydar, Ahmed ve müritlerimden bir cemaat ile Beyt’ül Haram’a yöneldim....(Bağdadî,1349:18)”

Muhammed' le yaptığı Mısır seyahatini ve O' nun Ezher Külliyesi'nde ki eğitim faaliyetlerini anlatır²⁷.

Bağdadî daha sonra oğlu Muhammed'le Bursa'ya gider. Bursa'dan döndükten sonra Urfa'ya uğrar. Oğlu Muhammed babasından izin alarak Urfa'da kalır ve sonrasında burada müftülük yapar²⁸. Sonrasında Urfa'dan dönen Muhammed, babasından tarikat usul ve erkanına yönelik eğitimini alır ve gerekli liyakate ulaştıktan sonra babası Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' den seyahat için izin ister. Babası, Muhammed' e izin verişini ve sonrasında Hakkari Beyi İbrahim Han'a damat oluşunu şu şekilde aktarmaktadır.

“Oğlum Muhammed, seyahat için benden izin talep etti. Talep ettiği izni ona verdim ve üzerine Şeyhim Seyyid Abdurrezzak hazretlerinin bana giydirdiği hırkayı(cübbeyi) giydirdim. O da Hakkârî tarafına gitti. Orada yemek yemeden konuşmadan dağlarda vahşi hayvanların arasında yedi sene riyazete devam etti. Kendisine bu sırada Hızır aleyhisselam arkadaşlık etti. Ona gayb ilminden bir şeyler öğretti. Sonunda Muhammed çok yüce makamlara ve birçok keramete sahip oldu. Onun kerametlerinden biri şöyledir.

Kışın ortasında Feraşın dağında acur çıkarır, bunları bir sepet taze incir ve bir çanak mayhoş nar ile beraber Çölemerik Kalesi'nde oturan Hakkari Hakimi (valisi) İbrahim Han el Abbasi'ye götürür İbrahim Han onu bu hediyeler ile görünce hayretler içinde sorar :

-‘Ey derviş. Bu hediye nereden getirdin? Mekanın, meskenin neresidir? Baban kimdir?’

Oğlum Muhammed şöyle cevap verir :

-‘Bu hediye Feraşın dağlarından sizin için getirdim. Eğer Allah dilerse mekanım Mir Hasan Veli (kuddise sirruhu) yakınındaki Arvas köyüdür, babam ise aslen Bağdat'lı olup, halen ve vatanen Şirvan nahiyesine bağlı Pay köyünde oturmakta olan Hacı Kasım el- Bağdadîdir. Senden beni evlendirmeni istiyorum.’

Bunun üzerine İbrahim Bey :

‘Kızım Fatıma'yı Allah'ın emri ve Rasulunun sünneti ile seninle evlendirdim.’ der. Oğlum Muhammed de :

²⁷ “...Beraberimde oğullarım Muhammed ve Haydar ile bana yardımcı üç kişi ile Mısır'a doğru yola çıktık(Bağdadî,1349:18).

Hüsrev Paşa, burada kalmamı, irşat ile meşgul olmamı, oğlum Muhammed'in de Ezher Külliyesinde müderrislik yapmasını istedi. Muhammed ise Ezher'de ulum-u akaid, fıkıh, hadis-i nebevi ilimlerini ve alet ilimlerini [sarf, nahiv, belagat, vs] okuttu. Mısırdaki meşguliyetim devam ederken Mısır halkı hakkımda ‘Huccet-ul İslam ve Kutbu'z- Zaman’ diye bahseder oldu. ‘Ya Rabbi! Beni hakkımda dedikleri gibi kutublardan eyle.’ Oğlum Muhammed hakkında da ; ‘Asrının Yeganesi, Zamanın Bir Tanesi’ dediler. Muhammed dinin müşkül konularında ve fikhi meselelerde insanların kendisine müracaat ettiği müftü oldu. Hatta Mısır ve civarındaki ulema zor ve içinden çıkılmaz birçok meselelerde kendisine müracaat eder oldular. Böylece Mısır'da dokuz ay kaldık....(Bağdadî,1349:18)”

²⁸ “...Urfa beldesine varınca oğlum Muhammed burada kalmak için benden izin istedi bende kendisine izin verdim. Muhammed Urfa'da müderris ve müftü oldu....(Bağdadî,1349:20)”

-‘ Ben de Allah’ın emri ve resulunun sünneti ile derhal kızın Fatıma ile evlenmeyi kabul ettim. Bu rabbimin bir fazlıdır (Bağdadî,1349:22).’ der.”

Daha sonra İbrahim Han, kendi hakimiyet alanı içinde olduğu anlaşılan Müks (Bahçesaray)’ün Arvas Köyü’nü damadı Muhammed’e yeni ikametgahı olarak hazırlamaya koyulur(Bağdadî,1349:22). Hakkari Beyi İbrahim Han, damadıyla beraber Arvas Köyü’nün ve külliyesinin temellerini atarlar. İbrahim Han, damadı Molla Muhammed’ le beraber sırtında taş taşıyarak yaptırdıkları bu iki katlı cami, medrese günümüzde varlığını halen korumaktadır (Alikılıç, 2006:65).

Bağdadî’ nin büyük oğlu, Arvas Medresesi’ nin kurucusu ve Hakkari Beyi İbrahim Han’ ın damadı olan Molla Muhammed’ in kabri , Arvas Köyü kabristanındadır. Fakat mezar taşı olarak bir kayanın üzerine ziyaret ritüeli gerçekleştirilir.



Resim 8: Molla Muhammed Arvasî’ nin Kabri

Bu durumun sebebi sorulduğunda DG7 (72) şunları anlatmıştır.

“Harbi Umumi (I. Dünya Savaşı) zamanlarında Ermeni Fedailer, Kürt beldelerinde Müslümanları kıyıma uğratanlardı. Sonra güneydoğudan Ermeni Fedailerinin Müküs(Bahçesaray) civarına doğru gelecekleri işitildi. Bunun üzerine insanlar dağlara doğru kaçtılar. Ama Arvas Medresesi’ nin ehli bir yere kaçmadı. O zaman köyde yaşayan Ermeniler de ‘Biz sizi koruruz.’ dediler. Sonra bu fedailer gelince yörede yaşayan Ermeni kadın , yaşlı ve çocukları dedelerimizi korumak adına medresenin, mezarlığın, evlerimizin etrafını sardılar ve Ermeni Fedailerine direnç gösterdiler. Bizimkileri koruyan Ermeni kadın, çocuk ve yaşlıların bir kısmını orada katlettiler. Bunun üzerine

diğerleri çekildiler. Sonra medreseyi ateşe verdiler. İçinde binlerce kitap ve Kur'an-ı Kerim yandı. O yangından çıkarılmış bazı kitaplar halen mevcuttur. Sonra kabristana girip mezar taşlarını kırdılar. Saygısızlık amacıyla eşekleri, keçileri, köpekleri mezarlığa saldırlar. Bu esnada kabristanın sırtını verdiği dağın tepesindeki bu koca taş yuvarlanıp gelip en büyük dedemiz olan Molla Muhammed' in kabrinin üstünde durur. Bu esnada bu koca taş (taşdaki derin çatlağı göstererek) çatlar ve çatlama sesiyle mezarlıkta ki tüm hayvanlar telef olur. O günden beri insanlar mezar niyetine gelip bu taşı ziyaret ederler. Çünkü kabir bu taşın altında kalmıştır.”

Mola Muhammed Veli' nin banisi olduğu Arvasî Medresesi günümüzde halen mevcuttur. İlk Meclisi Mebusan Azası İbrahim Arvas'a göre Seyyid Molla Muhammed'in burada oluşturduğu Arvas Kütüphanesi' nde üç bin kadar el yazması kitap bulunuyordu. Bu kitapların bir kısmı müelliflerin orijinal yazmalarıydı. Hemen her türlü ilim ve fenne ait büyük bir hazine olan bu kütüphane, ne yazık ki I. Dünya Savaşı'nda Ermeniler tarafından yakılmıştır (2005:148). Mola Muhammed Veli zamanında, Arvas Medresesi kendi bölgesinin ve zamanının en önemli ilim merkezlerinden biri olarak namı Türkistan'a kadar yayılmış ve Buhara'dan namını duyan Şemsettin Buhari buraya talebeliğe gelmiş ve sonrasında memleketine dönmek nasip olmayınca burada vefat eder ve hocası Mola Muhammed Veli'nin yanı başına defnedilir. Günümüze kadar ayakta kalabilmiş bu medresenin duvarlarındaki yanık izleri ve yakılan kitap/Kur'an-ı Kerim' lerden geriye kalmış nüshalar, o günün dehşet anlarından kalma izler olarak kendini göstermektedir.



Resim 9: Molla Muhammed' in Kurduğu Arvas Medresesi

Buradan dağılan Arvasi Ailesi mensupları başta Van, Bitlis, Ağrı, Hakkari olmak üzere şuan Türkiye’ nin birçok şehrinde ikametleri söz konusudur. Ayrıca zamanla ailenin bazı kolları İran, Irak ve Suriye coğrafyasına da yayılmışlardır.

2.2.4.2 Arvasiler ve Beruk Köyü Mensupları Akrabalık İlişkisi

Beruk Köyü mensuplarının kökenlerinin Molla Ahmed’ den ve oradan Seyyid Hacı Kasım Bağdadîye ulaştığına dair elde bir vesika/belge bulunamamaktadır. Yapılan mülakatlarda kendilerinden delil niteliğinde bir şecere veya yazılı bir vesika istendiğinde, herhangi bir belge veya şecerenin ellerinde mevcut olmadığını belirtmişlerdir. Zamanında eski bir şecere vesikalarının mevcut olduğunu fakat onun izine şuan ulaşamadıklarını belirtmişlerdir. Fakat vesika eksikliğine rağmen Bağdadî, Seyahat-name’ sinde oğlu Molla Ahmed’in Beruk’a yerleştiğini belirtmekte ve bu verileri doğrular şekilde de Beruk Köyü’ndeki türbede Molla Ahmed adında bir zat medfun olarak bilinmektedir. Seyahat-name’ deki diğer tarih, zaman ve mekan unsurları da Beruk Köyü ile örtüşmektedir. Ayrıca köken olarak aynı aileden ve birbirileriyle akraba olan bu köy mensuplarının, dedelerinden itibaren kendilerine aktarılan bilgilere göre de soyları Molla Ahmed’e dayandığı bilinmektedir.

Arvasi Ailesi’ ne mensup Van İli Emekli Müftüsü Nimetullah Arvas konu hakkında şunları belirtmiştir.

Soyumuz Bağdat’ dan gelen Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin oğlu Molla Muhammed’e dayanmaktadır. Dedemizin diğer kardeşi olan Ahmed ise, Siirt İli Pervari İlçesi’ nin Beruk Köyü’ ne yerleşmiştir . Neslinden gelenler halen aynı köyde ikamet etmektedirler. Kendileriyle aynı soydan geldiğimiz Beruklular ile görüşmelerimiz devam etmektedir. Hatta onların dedeleri olan Molla Abdurrahman Meczub, Hizan’ daki dedelerimizden Seyyid Sıbgatullah Arvasi’ nin hem damadı hem de tarikattan halifesidir.

Benzer bir ifade Siirt İli Eski Müftüsü Faruk Arvas tarafından da dile getirilerek devamında şunları aktarmıştır.

Beruklular’ ın dedeleri olan ve Esved-ur Ra’s lakabıyla bilinen Molla Ahmed’ in ismine, dedemiz Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin günümüze intikal etmiş Seyahat-name’ sinde rastlamaktayız. Seyahat-name’ de kendilerinin ismi, dedemiz Molla Muhammed’ in kardeşi olarak zikredilir. Siirt’ de görev yaptığım süre boyunca insanların kendilerine seyyidlikleri dolayısıyla büyük hürmet gösterdiklerine şahit olduğum Beruklular’ la, aynı soydan olduğumuza dair olarak büyüklerimizden de bilgiler işittik. Zaten birbirimizi biliyoruz. Büyük kardeş Molla Muhammed Arvas’ a yerleşip neslinden Arvasî’ ler

gelmiştir. Diğer kardeş olan Molla Ahmed ise Beruk' a yerleşmiş ve neslinden Beruklular devam etmiştir. Kendim de bizzat köye giderek türbesini ziyaret ettim.

Verilen bilgilerle haricinde Arvasiler ile Beruk Köyü sakinlerinin tarihlerine dair bilgi edinilmek istendiğinde; her iki ailenin de ortak belgesi olarak Seyyid Hacı Kasım Bağdadî'ye ait Seyahat-name' ye müracaat edilmektedir. Seyahat-name'de her iki ailenin kökenlerine dair ulaşılan sonuçlara göre, Seyyid Hacı Kasım Bağdadî'nin altı oğlu vardır. Bu oğullar Muhammed, Ahmed, Haydar, Abdullah, Cemalettin ve Salih'tir. Son üç ismin nesebsiz vefat ettiğini, Haydar'ın nesline dair net bilgiye sahip olunamadığını ve geriye kalan oğullardan Muhammed' in, Arvas Köyü'ne yerleşerek neslinden Arvasilerin geldiğini ; Ahmed'in ise Beruk Köyü'ne yerleşerek neslinden şuan Beruk Köyü'nde meskun olanların geldiği anlaşılmaktadır.

O halde verilerin doğruluğu nispetince söylenebilir ki Bağdadî' nin altı oğlundan olan Mola Ahmed'in soyundan Beruk Köyü mensupları ve Mola Muhammed' den ise Arvasiler devam etmiştir. Bu durumda yaklaşık yedi yüz evvel iki ailenin kardeş olan dedeleri, yerleşim yerlerinin farklılaşması dolayısıyla birbirinden ayrılmışlardır. Bağdadî' nin çocuklarından olan ve neslinin devam ettiği tahmin edilen Haydar'ın nesline de, belki ilerleyen zamanlarda ulaşılabilir.

2.3 Beruk Köyü'nün Ekonomik Yapısı

Beruk Köyü, karakteristik yönlerine rağmen birçok yönüyle de parçası olduğu Pervari-Şirvan havzasıyla aynı ortak kaderi paylaşmaktadır. Özellikle coğrafya, tarih, dil, kültür vb. noktalarda ortak özellikler gösterdiği gibi ekonomide de aynı imkan ve fırsatları paylaşmaktadırlar. Bu yönüyle tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yanı sıra güvenlik koruculuğu sistemi de köy mensuplarının iâşelerini temin etme yollarından biridir. Beruk Köyü'nde, geçmiş zamanda yaşanan güvenlik sorunları dolayısıyla Güvenlik Korucuları mevcuttur. Yaklaşık yetmiş üç güvenlik korucusunun bulunduğu Beruk Köyü'nde, ortalama yetmiş civarı aile bu görevden elde ettikleri maaşla ailelerinin iâşesini temin etmektedirler.

Bununla beraber özellikle Pervari havzasında olduğu gibi Beruk Köyü'nde de ekonomik faaliyetlerin temelinde tarım ve hayvancılık bulunmaktadır. Köyün bulunduğu coğrafya ve havzada hakim olan iklimin ve bitki örtüsünün müsaadesi ölçüsünde tarım ve hayvancılığa dayalı ürünlerin üretimi ekonomik yapının önemli bir

girdisidir. Köyün dik dağlar arasında ve derin vadilerden oluşan coğrafik yapısı dolayısıyla, tarımı kolaylaştıracak düzlük arazinin azlığı bir dezavantaj olsa da; bölgenin iklim, bitki örtüsü ve toprak yapısına uyumlu tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin tercih edilmesiyle bu dezavantajlar fırsata dönüştürülmüştür. Özellikle köyün hemen dibinden geçmekte olan ve derin vadilerin kar ve yağmur sularını biriktiren Erik Deresi, köydeki tarım ve hayvancılık faaliyetlerine ciddi avantajlar sunmaktadır. Fıstık, nar, üzüm, incir yetiştiriciliği; keçi, oğlak besiciliği ile bal(arıcılık), pekmez ve bittim sabunu üretimi köyün önemli gelir kaynaklarındandır. Daha çok geçimlik tarım yapılan bu köyde ihtiyaç fazlası ürünler ise pazarlanmaktadır. Ticari faaliyetler ise, daha çok köyde üretilen bu ürünlerin pazarlanmasından ibarettir.



Resim 10: Üzüm Yetiştiriciliği ve Pekmez Üretimi

Pervari havzasının iklim ve bitki örtüsünün bir avantajı olarak endemik bitki ve çiçek türlerinin fazlalığı ‘bal üretimi’ ne uygun koşullar sağlamaktadır.



Resim 11: Beruk Köyünde Arıcılık

Özellikle köyün hemen dibinde bulunan Herekol Dağı dolayısıyla, yazın sıcak

mevsimlerinde bile çiçekler tazeliğini uzun süre koruduğundan uzun süre arılar bal yapma kapasitesini devam ettirmektedir. Beruk Köyü ise bu avantajı fırsata çeviren bal üretim merkezlerinden biridir. Köyde yaklaşık 1100-1200 civarı kadar arı kovanından yaklaşık 12-15 ton bal elde edilmektedir. Köy mensuplarının bir çoğunun ihtiyaçlarını görece kadar bal üretimi yaptıkları görülmektedir. Köyde bal üretiminin ihtiyaç fazlası ise köye gelen alıcılara veya Siirt İl Merkezi'ndeki tüccarlara pazarlanmaktadır.

Yöreye özgü olan ve tanınan ismiyle 'Siirt Fıstığı' üretimi ise önemli bir gelir kalemi olarak görülmektedir. Fıstık üretimine yaklaşık 10-15 yıl evvel başlayan Beruklular'ın fıstık ağaçlarının rekolteleri yıl geçtikçe artmaktadır. Her evde en az 500 fıstık ağacı mevcut. Köyde yaklaşık 40-50 bin civarı fıstık ağacından ortalama 35-40 ton mahsul elde edilmektedir. Üretilen fıstıkların bir miktarını ailenin tüketimine bırakan üretici diğer kısmını ise Siirt Merkezi'ndeki tüccarlara pazarlamaktadır. Fıstık ağacı üretimi dolayısıyla yörede çok bilinen bittım ve sabunu ise köyde üretilmektedir.

Nar, incir, üzüm yetiştiriciliği ile pekmez üreticiliği de köyde mevcuttur. Bazı aileler geçimlerini tamamen bu ürünlerin pazarlanmasından sağlamaktadır.



Resim 12: Beruk Köyü'nde Nar Yetiştiriciliği

Köyde hayvancılık faaliyetleri olarak çoğunlukla keçi ve koyun besiciliği

mevcuttur. Özellikle coğrafik yapının dik ve derin yapısı, büyük baş besiciliğini zorlaştırdığından koyun ve keçi besiciliği tercih edilmektedir. Köyde 1500-2000 küçük baş hayvan vardır. Bu sayının 1200-1500 civarı keçi ve oğlaktır. Beslenen hayvanların özellikle yılın belli dönemlerinde satışının yanı sıra; süt ve süt ürünlerinin üretimi ve bu ürünlerin pazarlanması da önemli bir ekonomik gelir kaynağıdır.

Ayrıca değişik sıkıntıları dolayısıyla civar bölgeden, Mola Ahmed Türbesine ziyarete gelen insanlar asırlardan gelen gelenek gereği köyde bir adak keser. Bu adaklarda genelde köy içinden tedarik edildiğinden, köyde hayvan satışında bir

hareketliğe sebep olmaktadır. Bu ise yine köy ekonomisine önemli bir katkı sağlamaktadır.

Kısacası köyde hakim olan iklim ve bitki örtüsüyle beraber , köyün hemen dibinden geçerek tarımsal su ihtiyacını karşılayan Erik Deresi, köyde ürün çeşitliği ve verimini arttıran en önemli faktör olmuştur. Ayrıca köy halkının, gerek kendi imkanları gerekse mülki idare amirleriyle kurdukları koordinasyonla , köyün elektrik, yol, su, sulama, ulaşım ve iletişim gibi önemli altyapı ihtiyaçları giderilmiştir. Bu altyapı imkanları , köy halkının çalışkanlığıyla bir araya gelerek, hem tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürün çeşitliğini ve verimini arttırmış, hem de ekonomik faaliyetlerde önemli kolaylıklar sağlamıştır. Yani Beruk Köyü hem kendisine yetebilen, hem de hayvancılık ve tarımsal kapasitesini harekete geçirerek, bunu ekonomik bir veriye dönüştürebilen, üretici ve bereketli bir köy olarak nitelendirilebilir.

2.4 Beruk Köyü’nde Eğitim

Beruk Köyü’ nde eğitim iki yönüyle ele alınmalıdır. İlki devletin vatandaşına yasalar üzerinden zorunlu kıldığı ve devlet okullarında gerçekleşen zorunlu resmi eğitim; diğeri ise köy ahalisinin kendi imkan ve kabiliyetleriyle kurdukları ve din eğitimini önceledikleri medrese eğitimidir.

Öncelikle devletin zorunlu tuttuğu resmi eğitime bakılacak olursa, köy de yaşı tutan her çocuk bu eğitim sürecine zorunlu olarak katılmaktadır. Bundan dolayı okullaşma oranıyla ilgili bir sorun da bulunmamaktadır. Okul köy içinde olduğundan, köy çocukları için taşıma eğitimi gerek duyulmamaktadır.

Köyde anaokul ile ilköğretim I. ve II. Kademe eğitimini veren bir okul bulunmaktadır. Köydeki ilköğretim okulunun idaresinden alınan bilgilere göre anasınıfında 25, ilköğretim I. Kademe(İlkokul) 112 ve II. Kademe(Ortaokul) ise 117 öğrenci olmak üzere toplam 254 öğrenci bulunmaktadır. Yaklaşık 35 civarı Ortaöğretim (Lise) öğrencisiyle beraber Beruk Köyü’ nde devlet okulları bünyesinde 300 civarı öğrenci eğitim almaktadır.



Resim 13: Beruk Köyü İlkokul ve İlköğretim Okulu

Yaptığımız görüşmeler²⁹ ve edindiğimiz izlenimlere göre ilköğretimi tamamlayan öğrencilerin ortaöğretime aktif devam oranlarının düşük olduğu müşahade edilmiştir. İlköğretimden mezun olan öğrencilerin yaklaşık % 25'i örgün eğitime devam sağlarken; diğerleri ise çoğunlukla açık öğretim vb. yaygın eğitime devam ettirmektedirler. Öğrenciler Lise ve Orta Öğretim Eğitimi için Pervari İlçe Merkezine gitmektedirler. Erkek öğrenciler yatılı olarak eğitimlerini devam ettirirlerken, kız öğrencilerin ise taşınmalı eğitimle okula devamları sağlanmaktadır. Köyde ortaöğretim düzeyinde okul olmamasının yanı sıra; öğrencilerin gelecek planlamalarının okul eğitimi odaklı olmaması da lise eğitimine katılan öğrenci sayısını azaltan bir unsur olarak gösterilebilir. Çünkü Beruk Köyü, tarım ve hayvancılık açısından imkan ve potansiyelini çok iyi harekete geçirebilmiş bir köydür. Bunun sonucu olarak insanlar köylerinde işlerini temin noktasında herhangi bir sıkıntı yaşamamaktadırlar. Köyde hemen herkes tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde bir iş sahibidir. Ayrıca güvenlik koruyuculuğu da aynı şekilde erkek öğrenciler için gelecekte tercih edilecek bir meslek olarak önemli bir alternatif oluşturmaktadır. Bundan dolayı aileler ve öğrencilerin, okul eğitimi üzerinden geleceklerini planlama istekleri zayıf kalmaktadır. Okul öğretmenlerinden DG1 (25) bu duruma şöyle bir açıklama yapmıştır .

Beruk Köyü bereketli bir köydür. Köyde hemen herkesin fıstık, nar bahçeleri veya üzüm bağları var. Aynı zamanda bal, pekmez üretimi ve küçük

²⁹ Bu konuyla ilgili edinilen bilgiler sadece okul idareci ve öğretmenlerinden alınmamıştır. Tarafımızca yapılan diğer görüşmeler ve edinilen gözlemler bu sonucu vermiştir.

baş hayvan besiciliği de yapıyor. Ailelerin zaten bir işleri olduğundan, gelecekte çocuklarının geçimlerinin teminine dair bir kaygıları azdır. Çünkü zaten bir işleri var ve hazır olan bu iş gelecekte çocuklara kalacaktır ve öğrenciler de bunun farkındadırlar.

Ayrıca köylü, köyünde mutlu olduğundan köyün dışında bir yaşam ihtiyacı da duymamaktadır. Bundan dolayı öğrencilerin köy dışında bir hayat planları yok. Çünkü köylerini çok sevmektedirler ve buradaki hayatlarından memnundurlar. Değiştirmek istedikleri bir şey yok. Bundan dolayı okulumuzda çok başarılı olabilecek öğrenciler olmasına rağmen, bunların okul eğitimi üzerinden bir gelecek planlaması pek yok.

Okul lojmanının olması, öğretmenlerin köy içinde ikamet etmelerini ve köy ortamıyla kaynaşmalarını sağlamıştır. Çoğunlukla batı illerinden gelerek Beruk Köyü İÖO'nda öğretmenlik yapan DG1 (25) köy ile alakalı şunları belirtmiştir.

Tercih dışı olarak Pervari'ye atanınca ailem ve ben çok tedirgin olduk. Hatta Pervari'nin uzak bir dağ köyü olan Karasungur (Beruk) İÖO'na görevimin çıkması tedirginliğimi daha da arttırdı. Ama geldikten sonra fikirlerim değişti. Öncelikle köy halkı bize çok iyi davranıyor. Bir sıkıntımız olduğunda ellerinden geleni yapıyorlar. Ayrıca yaşlılarına değin öğretmenlere karşı çok saygılılar. Bu saygı maalesef başka yerlerde artık özlenir bir hale gelmiş. Ama burada fazlasıyla var.”

Aynı şekilde başka bir köy öğretmeni olan DG2 (32) şunları nakletmiştir.

Köylülerle iç içeyiz. Adeta bizde köy ahalisinden olduk. Düğünlerine katılırız. Israrla aralarında olmamızı isterler. Örneğin Ramazan Ayı'nda evimizde iftar açtığımızı pek hatırlamayız. Genelde köylünün iftar davetlerinde oluruz. Bayan olarak daha çok köy kadınlarıyla iletişim içindeyiz. Birbirimizle sanki akraba olmuş gibiyiz. Tatillerde herkes gitmesine rağmen bayan halimle köyde yalnız kalmaktan endişe duymuyorum ve kendimi güvende hissediyorum. Burayı bilmeyenler için bunları anlatınca inanmakta zorlanıyorlar. Ama ben de diğer arkadaşlarım gibi Beruk'ta çok mutluyum.

Beruk Köyü'nde eğitim diğer boyutu ise dinî eğitim veren medreselerdir. İlerleyen bölümlerde 'Köy Medresesi' başlığında detaylarıyla tanıtılacak olan medrese eğitiminin en önemli boyutu, kız/erkek okul çağındaki tüm öğrencilerin aynı zamanda medresede eğitim almasıdır. Köylünün kendi imkanlarıyla planlayıp çocuklarının dinî eğitim ve ahlakı almaları amacıyla açtıkları bu medreseye köy ahalisi çok önem

vermektedir. İçinde medreseli abilerinin veya büyüklerinin olması özellikle erkek öğrenciler üzerinde olumlu bir etki bırakmıştır. Öğrenciler rol model olarak gördükleri bu kişiler üzerinden medrese eğitimine, okul eğitiminden daha çok heves göstermektedirler. Hatta lise ve üstü eğitim hayallerinin baskın olmamasının bir sebebi olarak medrese eğitimine duydukları ilgi ve heves gösterilebilir.

Köy içinde ilköğretim çağındaki öğrencilerin hepsi köy içindeki medreseye devam ederken; lise ve üstü kişilerin ise bir st kademe eğitim almak adına daha çok civar bölgedeki medreselere devam ettikleri söylenebilir. Ayrıca liseyi açık öğretim gibi yaygın eğitimden devam ettirerek medrese eğitimlerine imkan sağlayanlar da vardır. Kısacası devlet okullarında eğitim alan yaklaşık 300 civarı ğrencisi olan Beruk Köyü' nn, aynı zamanda bir o kadar da medrese eğitimi alan talebesinin olduğu söylenebilir.

3. BÖLÜM : BERUK (KARASUNGUR) KÖYÜ'NÜN DİNİ, SOSYO-KÜLTÜREL VE KARAKTERİSTİK YAPISINA DAİR

İnsanoğlu doğumuyla ana rahminden tabiatın , toplumun ve tarihin bağrına girmektedir. İnsan nasıl ki ana rahminde ki şartlarının bir sonucuysa ; doğumundan itibaren önemli ölçüde yaşadığı toplum , tabiat ve tarihi şartların etkisinde hayatını tamamlar. Fakat bu yeni yaşamın öncekinden farkı, insanın bulunduğu toplumu değiştirebilme , dönüştürebilme kabiliyetinin olmasıdır. Yani insanoğlu kendi yaşadığı toplumu etkilerken , kendisi de onun bir sonucu olur.

Önceki bölümde Beruk Köyü' ne ait tarih, coğrafya, ekonomi ve sağlıkla ilgili mevcut durum ortaya konulmaya çalışıldı. Özellikle Bağdadî' nin Seyahat-name' si üzerinden köyün yedi asra dayanan geçmişine dair ulaşılan izler, Beruk Köyü'nün köklü devletleri dahi aşan geçmişini göstermesi açısından önemlidir. Tarihsel geçmiş ve soy bağı ilişkisi, bu bölümde anlatılacak olan köyün dini, sosyal, kültürel yapı ve karakterinde çok önemli etkileri olduğu görülmektedir.

Çalışmanın bu kısmında geçmişi yedi asra dayandığı varsayılan Beruk Köyü' ndeki sosyal, dini, kültürel yaşam ve kavramlarla beraber köyün karakteristik yapısı da tanıtılmaktadır. Çünkü çalışmanın konusu olan Beruk Köyü'nde tarihsel geçmiş ve soy yapısına sahip çıkma refleksi, mensuplarının aynı soydan olması ve devamında olan evliliklerle pekişen akrabalıklar, amil bir etken olarak köyün sosyal yapısını şekillendirmişken; sosyal yapı ise aynı şekilde köy mensuplarını ve doğan her yeni nesli bir okul ve fabrika gibi kendi şartlarına adapte etmiştir.

Sosyal yapıyı bir yönüyle şekillendiren ve diğer taraftan da ondan etkilenen dini yaşam ve içindeki kurum ve kavramlar ise, yine Beruk Köyü ve yaşamında bilinmesi ve anlaşılması gereken önemli bir unsurdur. Bu belirleyici unsurları, kurum ve kavramlarıyla tanıtmak ve bunların Beruk Köyü' nün sosyal yapısında ne tür karakteristik oluşumlara sebep olduğu, köydeki uygulamalarla ortaya konması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak Beruk Köyü' nün sosyal yapısına yönelik genel perspektif edinilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için sosyal yapının en temel unsuru olan aile ve yapısı tanıtılarak, bireylerin ilk eğitimlerini aldıkları, sosyal ve

kültürel değerleri edindikleri şartların ve ortamın daha iyi tanıtılması sağlanmaktadır. Daha sonra yeni ailelerin nasıl ve hangi şartlarda kurulduğunu anlayabilmek adına ise köy mensuplarının evliliklerine dair veriler ortaya konması amaçlanmaktadır. Toplumsal yaşam süresince kararların nasıl alındığı, bireyi veya köyü ilgilendiren kararların hangi aşamalardan nasıl geçtiği , karar alma mekanizmalarının nasıl ve ne olduğuna dair sosyal yapıyı ilgilendiren bir çok detayın tanıtılması amaçlanmaktadır.

İkinci kısımda ise kurum ve kavramlarıyla beraber köydeki dini yaşamın panoramik bir resmi ortaya konulmaktadır. Çünkü dini kurum, kavram ve ritüellerin fazlalığı ve yoğunluğu, dini yaşamın Beruk Köyü'nde önemli ve vazgeçilmez bir unsur olduğunu göstermektedir. Dini yaşamın ilk akla gelen unsurları olan cami-cemaat ilişkisi, dini eğitim kurumları, dinî ve kutsal gün ve gecelerin icrası , köy kabristanı ve özellikle Beruk Köyü' ne özgü olan Molla Ahmed ve Molla Ali' nin türbeleri , Amine Hala zikirhanesi ve Adaruk gibi dini ve geleneksel kurum ve kavramlar tanıtılarak Beruk Köyü'nün dini yaşamına dair bilgi edinilmesi sağlanmaktadır. Fakat bu bilgiler verilirken Beruk Köyü'nün civar köy ve yerleşim birimlerinden ayırt edici olmasına sebep olan özellikleri de ifade edilmektedir. Yani köyü oluşturan maddi ve manevi unsurların, köy ve yaşamında nasıl sonuçlara sebep olduğu da gösterilecektir.

Son olarak ise sosyal, dini, kültürel ,tarihi ve ekonomik dinamikler sonucunda ortaya çıkan köy yapısına dışardan bir gözle bakarak; köyün ve mensuplarının toplumca nasıl algılandığı , görüldüğü , anlaşıldığına dair bir perspektif edinilmesi amaçlanmaktadır.

3.1 Köyün Sosyal Yapısı

Molla Ahmed'in oğlu Molla Ali'nin soyundan gelen ve bu sebeple birbirleriyle tamamen akraba olan Beruk Köyü'nde , daha önceden belirtildiği üzere, bu soy zinciri dışında olan ve köyde meskun olan hiç kimse bulunmamaktadır. Köyün daha eski yerlileri olduklarını sandıkları tek aile ise çok eskiden köyden göç ettiği bilinmektedir. Bu göçten sonra Beruk Köyü'nün şuan ki mensupları, yaklaşık yedi asırdır ikamet ettikleri köylerinin, geriye kalan tek sakinleri olarak yaşamlarını devam ettirmektedirler . Zaman içinde köy içinde kız alıp-vermelerle mevcut olan akrabalık bağları, çok daha farklılaşmaya ve yoğunlaşmaya başlamıştır. İşte Beruk Köyü'nde,

bu sosyal gerçekiğin gölgesinde şekillenen sosyal bir yapı mevcuttur. Aile yapısının nasıl olduğu , kimlerden oluştuğu, hiyerarşik yapısı, aile içi karar mekanizmalarında belirleyici faktörlerin neler olduğu, ailenin ekonomik kaynaklarının kimlerce nasıl kullanıldığı vb. sorularla aile yapısı ortaya konmaya çalışılırken; evliklerin nasıl olduğu, kız alıp-vermede hangi kriter ve kurallara tabi olunduğu, düğünler ve gelenekler üzerinden ise evlilik kurumu izah edilmeye çalışılmaktadır.

Köy içi sorun ve şikayetlerin çözümünde veya karşılaşılan yeni durum karşısında hangi pozisyonun alınacağı noktasında, başvuru alan karar alma mekanizmalarının neler ve nasıl olduğunun ortaya konulması da ayrıca amaçlanmaktadır.

3.1.1 Aile ve İlişkilerine Dair

Toplumun temeli olan aile, bulunduğu toplumun kültürel, dini, iktisadi , mimari, siyasi vb. tüm yapı ve etkinliklerinin önemli sebeplerinden biridir. Aile yapısı bazen iş gücü kapasitesi üzerinden tarım faaliyetlerinde verime; bazen de nüfusu üzerinden evlerin mimari yapısına yansır. Birçok unsur üzerinde etkili olan aile faktörü, bulunduğu toplum yaşamının en önemli belirleyicisidir. Öyle ki aile yapısında meydana gelen değışiklikler tüm toplumsal yapı ve unsurlar üzerinde de değışikliklere sebep olabilmektedir.

Bu kadar önemli ve vazgeçilmez bir unsur olan aile, Beruk Köyü'nün sosyal yapısında da önemli bir belirleyici unsurdur. Daha önce belirtildiği gibi toplumsal yapının belirleyici bir unsuru olan ailenin, Beruk Köyü'ndeki yapısı şu şekilde detaylandırılabilir.

3.1.1.1 Aile Yapısı

Tarıma dayalı kırsal kesimlerde, iş gücü önemli bir faktördür. Toprağın işlenmesinin yanında ürünün ekimi, bakımı ve hasadında insanlar iş gücü ve dayanışmaya çok ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle kırsal kesimlerde, ailelerin hem iş gücü kapasitesi oluşturma hem de etraflarındaki dış tehditlere karşı caydırıcılık oluşturma amaçları , güçlü ve kalabalık aile yapılarına sebep olmuştur. Beruk Köyü'nde ise bu yapıyla uyumluluk göstermenin yanında gerek geleneksel ve dini unsurlar ve gerekse soyun devamı ve çokluğuyla övünmenin sonucu olarak aileler çoğunlukla kalabalıktır . Bunun sonucu olarak yaklaşık 1100 nüfuslu Beruk Köyü'nde

105 hanenin bulunduğu göz önünde bulundurulursa, ortalama hane halkı büyüklüğü yaklaşık 10 kişi olarak hesaplanmaktadır.

Tablo 2: İllere Göre Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü, 2008-2019

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Türkiye Ortalaması	4,0	4,0	3,8	3,8	3,7	3,6	3,6	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4
Siirt	7,1	7,1	6,9	6,8	6,5	6,2	6,0	5,7	5,5	5,4	5,2	5,0

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (ADNKS), 2008-2019

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre, 2019 Yılı Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü' nün Türkiye Ortalaması 3,4 , Siirt İli' nin ise 5,0 olduğu düşünüldüğünde, Beruk Köyü' nün hane halkı büyüklüğü hem Türkiye ortalamasının hem de bağlı bulunduğu ilin ortalamasının çok üstünde olduğu müşahade edilmektedir.

Ayrıca Beruk Köyü' ndeki aile tiplerinin dağılımına bakıldığında yine Türkiye ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Yapılan görüşme, mülakat ve gözlemlerde Beruk Köyü' nde mevcut 105 hanenin, yaklaşık 65' inin geniş aile tipine³⁰ uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu sayı yaklaşık olarak 2/3' lik bir orana tekabül etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018 yılı hane halkına yönelik verilerine göre Geniş Aile Tipi' nin Türkiye ortalaması % 15.8' dir (www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyede-hanehalkinin-yuzde-65i-cekirdek-aile/1473095 - Erişim Tarihi=08.05.2019). Mevcut oranlara bakıldığında , Beruk Köyü için belirtilen oranların, Türkiye ortalamasının çok üstünde olduğu görülmektedir. Bazı aileler hem çekirdek aile yapısı hem de ebeveynlerle (dede-nene vs.) iç içe yaşaması dolayısıyla, hem çekirdek hem de geniş aile tipi gösterdiğinden, yaklaşık net sayı elde edilememektedir.

Beruk Köyü'nde aile yapısını etkileyen ve belirleyen en önemli unsurlardan biriside köy içi veya akraba evliliklerinin fazlalığıdır. Köy mensuplarının birbirleriyle olan akrabalık ilişkilerinin yanı sıra, köy içi evliliklerle bağların daha da perçinleşmesi, aile yapısına ve ilişkilerine ciddi bir etkide bulunmuştur. Örneğin eve gelin olarak gelen kişi; kardeş ,amca ,dayı kızı yani yeğen ve kuzen olabilmektedir. Bu durum ise

³⁰ Genelde 3 nesilden(anne-baba,eş ve çocuklardan) oluşan geniş aile tipi çoğunluk olmasına rağmen, 4 nesli (anne-baba,eş,çocuklar ve torunlar) barındıran geniş aile tipleri de görülmektedir. Fakat bazı aile tiplerinde tam müstakilleşmemiş konut düzeni dolayısıyla ara bir formda kalmışlardır. Bu ise net bir oran çıkarılmasını zorlaştırmaktadır.

gerek gelin-kaynana gerekse ailenin diğer fertleri arasında karşılıklı tahammülü arttırdığından, aynı evde barınmayı kolaylaştırmakta ve böylece geniş aile tipinin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.

Beruk Köyü'nde hakim olan geniş aile yapısı aynı zamanda dinamik bir karaktere sahiptir. Hane içi nüfus değişikliği, kız çocuklarının evlilikleri ve ölümlerle azalırken; doğumların yanı sıra erkek çocukların evlilikleriyle de artmaktadır. Beruk Köyü'nde evlenen erkek oğul, düğününü yaptıktan sonra eşiyle beraber anne babasının evine yerleşir. Yani 'gelin' , eve eklenen bir fert olur. Daha sonraki süreçte doğan çocuklar ise ,evin torunları olarak doğar ve büyürler. Bu durum, hane nüfusunun artışına sebep olurken ; aile yapısı da gelin ve torunların eklenmesiyle genişler. AB8 (66), evlenen oğulun ailesiyle beraber ev içinde istihdam edilmesine yönelik olarak şöyle söylemektedir.

“Geçen yıl oğlumu evlendirdim. Çocuklarımız evlendiklerinde genelde evden ayrılmazlar. Oğlum ve gelinimin evlilik hayatını anlaması ve tecrübe edinmesi için yanımızda kalması gerekir. Sadece bundan dolayı değil; aynı zamanda tarla, bağ, bahçe veya hayvancılıkla ilgili işlerimizi de birbirimizle yardımlaşarak hallediyoruz. Ayrıca köy imkanlarında kiralık ev diye bir şey olmadığından yeni bir ev yaptırmanız ve yeni ailenin eşyalarını alıp koymanız çok külfetli olmaktadır. Birbirimizle yardımlaşarak hayatımızı kolaylaştırmamız ve dostu düşmana karşı bir olmamız varken birbirimizden ayrılmamızın bir anlamı yoktur.”

Hane sayısını arttıran ve ailenin genişlemesine sebep olan faktörler yalnızca bununla sınırlı değildir. Örneğin köy sakinleri 'seyyid' olarak övündükleri soylarının devamını arzu etmelerinin yanı sıra Hz. Muhammed' in 'Ben sizin çokluğunuzla övünürüm.' Hadis-i Şerif'inden hareketle de nüfuslarını yüksek tutma çabasında olduklarını da AB9 (50) şu şekilde belirtmiştir.

“Bölgemizde aşiretler, aileler sayılarının çokluğuyla övünürler. Sayınız ne kadar çoksa gücünüz de o kadar çoktur. Ayrıca Peygamberimiz 'Ben sizin çokluğunuzla övünürüm.' dememiş midir ? Yani demek ki dinimizde Müslümanların sayıca fazla olmasını istiyor. Onun için bölgemizde hem daha nüfuzlu olmak için hem de dinimizin istediği bir durum olduğu için evlerin nüfusu kalabalıktır.”

Beruk Köyü' nün bulunduğu coğrafyadaki, hakim olan sosyal-kültürel yapı da aynı şekilde ailelerin genişlemesine sebep olmuştur. Köy mensupları, aşiret ve güç

ilişkilerinin hakim olduğu bir toplumsal doku ve gerçeklik içinde yaşamaktadırlar. Aynı zamanda doksanlardan beri bölgede süregelen güvenlik sorunları, köy sakinlerini caydırıcı güç oluşturma adına kalabalık bir nüfus yapısına iterken, diğer taraftan dışarıya karşı birliktelik fotoğrafı vermeye itmiştir. Örneğin doksanlarda köyleri basılan Beruk Köyü mensupları, yaklaşık bir buçuk yıl boyunca köyü terk etmek zorunda kalmışlardır. Aynı şekilde köylerinden terörle mücadele esnasında şehitler vermenin yanı sıra köyden kaçırılan akrabaları da olmuştur. Köy AB9 (50) güç birliği yaparak ve kararlı davranarak bu sorunların üstesinden geldiklerini ısrarla vurgulamıştır. Görüldüğü gibi geçmişte yaşadıkları sorunlar, köy sakinlerinde kalabalıklaşarak güçlü olma anlayışına ve geniş aile yapısının oluşmasına sebep olmuştur.

Belirtilen tüm bu şartların bir gereği olarak, Beruk Köyü'nde geniş aile yapısı yaygınlaşmıştır. Yani duruma göre evde dede, nine, amca, hala ve kuzenler bulunabilmektedir. Fakat bu aile yapısı çoğunluk olmakla beraber, çekirdek aile tipinin görülme sıklığı da gün geçtikçe artmaktadır. Çünkü hane halkı sayısının evlilik ve doğum sonucu artması ve sonucunda konutun mevcut oturma plan ve kapasitesinin bu duruma yetersiz kalmasıyla, aileden kopmalar bir zorunluğa dönüşmektedir. Diğer taraftan özellikle gelin-kaynana ilişkilerinden doğan iletişim sorunlarının artması, ekonomik yeterliğin elde edilmesi ve teknolojik gelişmelerle beraber imkanların kolaylaşması çekirdek aile tipinde artışlara sebep olmaktadır. Fakat kopan bu aileler, yeni haliyle çekirdek bir aileye dönüşmüş olmakla beraber, ilerde geniş aile olmaya da aday ve isteklidirler. Çünkü alenin geniş ve kalabalık olması, gerek iş yapabilme kapasitesini arttırarak tarım ve ekonomik ilişkilere önemli katkılar sağlarken diğer taraftan aileyi dış tehditlere karşı güçlü kılan önemli bir caydırıcı unsur olabilmektedir.

3.1.1.2 Ailede Karar Alma Süreci

Belirtildiği gibi Beruk Köyü, bulunduğu coğrafyanın sosyo-kültürel dokusuyla uyumlu geniş ve kalabalık aile yapısına sahiptir. Köydeki karar alma mekanizmasına bakıldığında ise büyük oranda bölge dokusuyla uyumlu 'ataerkil' bir yapı görülmektedir. Bu durum ise aile içinde erkek egemen bir yapıya sebep olmaktadır.

Çünkü toprağı işleme kabiliyeti, zorlu doğa ve yaşam koşulları , güvenlik kaygıları, dışa karşı güçlü görünme arzusu , geleneksel anlayış ve kültürel yapı erkek karakterini öne çıkarmaktadır.

Ailenin reisi, genelde yaş ve statü olarak büyük olan baba veya rolüne göre dededir. Baba/dede eşi, çocukları, torunları ve kimi zamanda kendileriyle yaşayan erkek ve kız kardeşlerinden oluşan ailenin reisidir ve karar alma süreci genelde baba/dedenin kontrolünde ilerlemektedir. Evin büyüğü ve reisi olan baba/dede, ekonomiden evlilik kararlarına, eğitimden sosyal ilişkilerin düzenine kadar birçok alanda karar alma mekanizmasını koordine eden ,yöneten kişidir. Ev reisi karar alma sürecinde alınacak kararın büyüklüğüne, önemine veya konusuna göre bazen eşi, çoğunlukla büyüğü olmak üzere evlatları veya kardeşleriyle istişareler yapabilir. Bazen de hane dışından olmakla beraber, aile büyüğü olarak gördüğü amca, abi vb. kişilerin kanaatlerine müracaat ederek de karar alma sürecini tamamlayabilir. Örneğin AB10 (41), kızının evlilik niyetiyle istenmesi sürecinde eşiyle yaptığı görüşmenin yanı sıra, ailenin büyüğü olarak gördüğü büyük amcasına da müracaat ederek karar alma sürecini olgunlaştırdığını veya nihayete erdirdiğini belirtmiştir. AB11 (52) il dışına çalışmak için gitmeyi düşünen çocuğuyla ilgili kararı verirken, kendisiyle herhangi bir ekonomik bağı kalmamış olan büyük abisinden izin veya onay alarak karar alma sürecini tamamladığını belirtmiştir.

Beruk Köyü' nde aile içi karar alma mekanizması çeşitlerinden biri de, aynı soydan meydana gelmiş 3-5 aileden müteşekkil bir aile konfederasyonunun büyüğüne veya aile heyetine müracaat ederek kararların alınmasıdır. Örneğin bir geniş ailenin reisi, alacağı bir kararda kendi kardeş ve amcalarıyla istişare sonucu bir karar alabilmektedirler. Daha çok kız alıp-verme süreçlerinde başvuru bu karar alma mekanizmasına, değişik durumlarda da müracaat edilir. Bazen de alınmış olan karar, bu heyete onaylatılır veya kararla ilgili bilgilendirme yapılır.

Beruk Köyü aile yapısındaki karar alma sürecinde etkin olan kişi veya aile reisi, duruma göre bazen yetkilerini devredebilir. Özellikle evin reisi veya yöneticisi olan dede/baba yaşlandıkça , fiziksel kabiliyetler kısıtlanıp sorunlara müdahale kapasitesi azaldıkça ve karar alma süreçlerinde zihni marifetlerinde azalmalar oldukça yetkilerini en büyük oğluna veya bu görevi yapabileceğine inandığı başka oğluna

bırakabilmektedir. Oğul, babadan devraldığı fiili aile reisliği görevinde, aldığı kararları yine babasının izin ve onayına sunarak ilerletmeye çalışır. Bu aynı zamanda babaya olan saygının gereği olarak algılanır.

Yapılan mülakatlar ve görüşmeler sürecinde, karar alma süreçlerinde kadınların etkinliğine dair net bir fikir edinilememiştir. Özellikle bölgenin geleneksel dokusu ve kadına yönelik muhafazakar tutumu dolayısıyla, konuyla alakalı olarak kadınlarla yeterli mülakat zemini bir türlü oluşturulamamıştır. Fakat azda olsa yapılan mülakatlarda ve gözlemlerden anlaşılmıştır ki, karar alma süreçlerinde karakterine ve yaşına göre kadınların bazı konularda etkinliği olabilmektedir. Özellikle doğurganlığı durmuş ve yaşı kemale ermiş kadınlardan isabetli kararlarda bulunanlar, olaylar karşısında dirayet gösterenler ve olgunluklarıyla farklı statü edinmiş kadınlar, karar alma süreçlerine katılabilmekte veya onların fikirlerine müracaat edilmektedir.

Fakat konunun şekline, önemine göre karar alma sürecinin iştirakçileri değişse de; aile reisinin veya karar alma sürecinin asıl aktörünün ‘erkek’ olduğu değişmez bir gerçektir. Aynı şekilde ölüm ,yaş ve kabiliyetlerin azalması gibi durumlarda, aile reisliğini devralan kişi yine bir erkek olmaktadır.

3.1.1.3 Ailede Ekonomik İlişkiler

Daha önce belirtildiği gibi Beruk Köyü’nün ekonomisi çoğunlukla tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Fıstık, nar, incir yetiştiriciliği; bal, pekmez, geleneksel bittim sabunu üreticiliği; keçi, koyun besiciliği Beruk Köyü’nün tarım ve hayvancılık alanındaki en önemli iktisadi faaliyetlerindendir. Ticari faaliyetler ise bu ürünlerin pazarlanmasından ibarettir. Tarım ve hayvancılığa dayalı olan bu ekonomik faaliyetler dayanışma ve iş gücünü gerektirmektedir. Özellikle tarım topraklarının işlenmesi, ekilmesi, hasadın alınması ve pazarlanması süreçlerinde aile içi işbirliği çok önemli ve gereklidir. Bu durum ise ailelerin kalabalıklaşmasına, genişlemesine sebep olmaktadır. Hatta yeni evlenecek oğulun ailesiyle beraber ev içine taşınması hem yeni konut ihtiyacının getireceği ekonomik külfete çözüm bulma, hem de ailedeki ekonomik işbirliğini korumaya yönelik bir çözüm olarak düşünülmektedir. Aksi durumda tarım topraklarının bölünmesiyle verim düşmekte veya ürünün hasat sürecindeki iş gücü bölünmekte ve sonucunda ekonomik kayıplar olmaktadır. Zamanla konutun fiziksel kapasitesinin yetersiz kalmasıyla evden kopmalar söz konusu olsa da, ekonomik iş

birliği çoğu zaman devam etmektedir. Bu durum, iktisadi unsurların aile ve toplum yapısındaki etki ve önemini göstermesi açısından önemlidir. Örneğin AB11 (52) babasıyla aynı evde yaşarken, zamanla nüfusun artması sonucu yaşadıkları evin kendilerine yetersiz gelmesiyle evden ayrılmaya karar verdiklerini fakat fıstık, nar, bal, hayvancılık ve diğer işlerdeki ekonomik ortaklıklarının devam ettiğini belirtmiştir. Fakat bu ayrılık köyden çıkma şeklinde değildir. Çünkü konut ihtiyacı yine ailenin kendi mülkündeki topraklar üzerinden giderilmektedir.

Aile içinde herkes güç ve kapasitesine göre ekonomik sürece katkı sunmaya çalışır. Örneğin ağır fiziksel güç isteyen konularda erkekler daha aktifken; koyunların sağılması ,ekmek pişirilmesi, fıstıkların toplanması, pekmez yapılması süreçlerinde ise daha çok kadınlar aktiftirler. Çocuklar ise güçlerince bazı işlerde ailelerine yardımcı olmaktadır. Yani ailenin tüm fertleri yapabilecekleri dahilinde iktisadi faaliyetlere katkı sunmaktadırlar.

Buraya kadar anlatılanlar aile fertlerinin ekonomik faaliyetler ve üretim süreçlerine hangi katkıları sunduğuna dairdi. Fakat asıl önemli nokta, elde edilen ekonomik kazancın kim/kimlerce ve nasıl tasarruf edildiğidir? Öncelikle tüm aile fertleri kendi yapabildiklerince, değişik yollardan elde ettikleri gelirlerini ortak bir havuzda biriktirirler. Örneğin baba fıstık ağaçlarından, büyük oğul hayvancılıktan, diğer oğul güvenlik koruculuğundan elde ettikleri gelirleri tek havuzda biriktirirler. Yani aile içinde özel ihtiyaçlar için ayrılan bütçenin haricinde, gelirin kalan kısmı ortak havuzda biriktirilir. Fakat bu havuza kimin ne kadarlık bir katkı sunduğunun bir önemi yoktur. Çünkü aile bir bütündür ve kişilerin özel geliri yoktur. Hepsinin geliri ailenin ortak geliri olarak kabul edilir. Yani havuz, aile fertlerinin gelirini emaneten bıraktığı bir kasa değil, ailenin ihtiyaçlarını karşılamak adına oluşturulmuş ortak bir fondur.

Ailenin tüm ihtiyaçları bu fonda birikmiş gelirler üzerinden karşılanır. Örneğin evlenecek kişinin düğün giderleri ,yapılacak hanenin masrafları , günlük iaşe vb. temel ihtiyaçlar bu fonda birikmiş gelirden karşılanır. Önemli tutara sebep olacak özel ihtiyaçlar genelde değerlendirmeye alınır ve uygunsa yerine getirilir. Diyelim ki aile fertlerinden birisi araç almak istiyorsa, bu durum ihtiyacın boyutu ve fondaki birikmiş gelire göre değerlendirilir ve uygunsa bu istek karşılanır. Örneğin AB9 (50) durumla ilgili şöyle demiştir.

“Aile içinde ben, sen diye bir şey olamaz. Ailenin her ferdi elinden geleni yapar. Elde edilen kazançlar bir yerde toplanır. Böylece ailenin iyi olması için ne gerekirse o yapılır. Yoksa herkes kendi kazancını kendisine harcarsa ailedeki birlik ve bütünlük bozulur. Ama aile fertlerinin bir isteği varsa ve bu istek uygunsa alınır. Neden alınmasın? Çalışıyoruz ve kazanıyoruz. Kazancımızı ailemize harcamazsak ve onlar bunun rahatını yaşamazsa olmaz.”

Gelirlerin biriktiği havuz ve buradaki fonun harcama inisiyatifi daha çok aile reisi olan dede/babadadır. Aile reisi, aile bireylerinin elde ettiği gelirin, ortak havuzda birikmesini sağlayarak oluşabilecek gider kalemlere göre harcamayı veya yatırımı planlar. Örneğin AB12 (70), oğlunun güvenlik koruculuğundan elde ettiği maaşını getirip kendisine verdiğini ve biriken o bütçeyle diğer oğlunun düğün masraflarını yaptığını belirtmiştir.

Bütçenin kontrol ve harcaması aile reisinde olsa bile, aile reisi kararları genelde aile içinde istişare ile almaktadır. Daha önce belirtilen ve duruma göre ailenin büyüğüne danışılan veya onun onayına sunulan kararların içinde ekonomik kalemlerin sayısı oldukça azdır. Çünkü aileler genelde kendi alın terleriyle kazandıkları gelirlerini yine kendi inisiyatifleri doğrultusunda tasarruf etme hakkına sahip olduklarına inanmaktadırlar. Bu durum, köy normları içerisinde hoş karşılanan ve yadırganmayan bir durumdur.

Ayrıca aile fertleri yıl boyu ekonomik sürece katkılarının karşılığı gelirlerini, ihtiyaç ve isteklerine harcama durumundan hoşnut oldukları görünmektedir. Aile reisi bütçeyle ilgili, zaruri ihtiyaçların temininin dışında katı bir tasarruf programına gitmemektedir. Yani ihtiyaçlar dışında, isteklerin karşılanma oranıyla ilgili hane halkının memnun olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin evin oğlu tarafından talep edilen arabanın alınması, bir ihtiyaçtan ziyade istek olmasına rağmen kabul edilebilmektedir.

Kısacası Beruk Köyü’nde bir çok alanda olduğu gibi, aile ekonomisinde de düzenli ve verimli bir iş birliği olduğu söylenebilir. Özellikle gelirlerin ortak bir havuzda biriktirilmesi ve bunun ihtiyaçlara göre planlanması, tasarrufla beraber verimi arttıran bir unsur olmuştur. Bu sürecin yönlendirilmesi ve yönetilmesi noktasında aile reisinin yetkin olması ise aynı şekilde aile içindeki sıkı bağların yanında, işleyen ve güvene dayalı bir hiyerarşinin varlığını da göstermektedir.

3.1.1.4 Ailenin Bölünmesi

Beruk Köyü' nde ailenin bölünmesi ekonomik bağımsızlıkla birlikte ilerleyen bir süreçtir. Ekonomik bağımsızlığın sağlanması genelde ailenin bölünme sürecinin tamamlanması anlamına gelir.

Daha öncede belirtildiği gibi köyde kalabalık ve geniş aile yapısı mevcuttur. Güvenlik unsuru , tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yürütülmesi ve dışarıya karşı caydırıcı bir güç unsuru oluşturmak adına aile yapısı oldukça diri ve kalabalık tutulur. Konut eksikliği, yeni evlenen oğlu eşiyle birlikte hayata hazırlama, ekonomik iş birliğini sağlama arzusu vb. durumlar da geniş aile yapısını gerekli kılar. Fakat bu gerekliliklere karşın konutun fiziksel kapasitesinin artan nüfusa yetersiz kalmasıyla, maddi imkanların artmasıyla ailelerde bölünmeler olmaktadır. Örneğin , anne-baba çocuklarını evlendirir. Kız çocuklar damadın evine giderlerken yeni evlenen oğullar eşleriyle beraber aile içine gelir. Zamanla diğer çocukların evlenmesi ve torunlarla beraber hane içi nüfus da artar. Aslında hane başına düşen nüfusun artması, ekonomik kopmaya ve ailenin bölünmesine gidecek sürece ilk şartları sağlar. Çünkü yetersiz gelmeye başlayan konutun fiziksel yapısı, genelde evin en büyük oğlu için yeni bir evi gerekli kılar. Konut ihtiyacı daha çok ana evin yanında, alt/üst katında veya ailenin mülkü olan topraklar üzerinden sağlanır. Evler genelde odalar, misafir odası, mutfak vd. müstemilatıyla beraber yapılır. Konutların yakın olması durumunda mutfak, çoğunlukla ana evde aktif olur. Mutfağın ayrılması, ekonomik bölünmeye giden sürecin evden sonraki aşaması sayılabilir. Fakat ekonomik ilişkiler halen aynı şekilde ortaklaşarak ve yardımlaşarak devam eder. Tarım arazileriye en son konuşulacak noktadır. Zamanla diğer oğulların evlenmesiyle artan nüfus, aynı şekilde yeni konut ihtiyacını doğurur. Ama ailede konut anlamında bir bölünme olsa da aile reisinin veya kısmen eşinin hayatta olması aileyi ekonomik olarak halen bir arada tutmaktadır. Çünkü aile reisi bahsedilen (geleneksel, toplumsal, ekonomik) faktörlerden dolayı aileyi bir arada ve güçlü tutmanın çabasıdır. Zaten tarım ve hayvancılık faaliyetlerindeki mülklerin babanın tasarrufunda olması, babayı bu amacında güçlü kılmaktadır. Fakat babanın vefatıyla beraber aile bir arada tutan bağ zayıflamaya başlar. Eğer babanın vefatı erken olursa ve geriye kalanlar bir erkek yetişkinin

reisliğine ihtiyaç duyarsa bu defa annenin büyüklüğünde ailenin bölünmesinin önüne geçilir. Aksi durumda ilk olarak hayvancılık faaliyetlerinde, sonrasında ise toprakların bölüşümü söz konusu olur. Böylece daha önce haneden ayrılan kardeşe, topraktan pay verilir. Toprakların bölünmesi ekonomik kopmanın ve devamında ailenin bölünmesinin en önemli aşamasıdır.

Görüldüğü gibi ekonomik kopma ve bağımsızlık çoğunlukla kademeli bir şekilde uzun yıllara yayılmaktadır. Örneğin AB11 (52), evlenince eşiyle beraber babasının evine yerleştiklerini fakat diğer kardeşinin de evlenmesiyle , evin kendilerine yetersiz gelmeye başladığını, bunun nihayetinde de babasının yardımıyla kendisine yapılan evine taşındığını belirtmiştir. Fakat devamında , kendisine ait olan hayvanların besiciliğini yaptığını belirtmekle beraber; babası ve kardeşleriyle fıstık, nar ve bal üreticiliğine devam ettiğini de ifade etmiştir. AB11 (52)' nin belirttiğine göre konut ve hayvancılık faaliyetleri müstakil hale gelmiştir. Bu ise ekonomik bölünmenin önemli oranda sağlandığını ve kalan bağın ise tarım topraklarıyla ilgili olduğunu göstermektedir. Topraklar halen baba eviyle ortaklaşa işletilmektedir. Mülkün sahibi olan baba toprakların geliriyle ilgili aile imkanları doğrultusunda oğula emeğinin karşılığı olan payı vermeye çalışır. Toprakların bölünmesi ise ilerleyen zamanlara kalmıştır.

Yani köy içindeki akrabalık bağları, yardımlaşma ve dayanışmanın gerekliliği, ortak karar alma eğiliminin yüksekliği, geleneksel vb. unsurlar aileyi bir arada kalmaya zorlamaktadır. Ailenin bölünmesi ise ekonomik ilişkilere dayalı ve yıllara yayılan bir süreç şeklinde, kademeli olarak gerçekleşmektedir.

3.1.2 Evliliklere Bakış

Beruk Köyü' nde 'evlilik' müessesesine bakış, 'seyyid/lik' kavramı ilişkisiyle açıklanmalıdır. Çünkü seyyid/şeriflerde evliliklerin nasıl olacağı, gelin/damat kriterleri, evlilikte denklik kriterleri vb. unsurlar geçmişten süregelen dini, tarihi ve toplumsal sürecin bir devamı olarak yansımaları azalsa da halen devam eden bir olgudur. Beruk Köyü için 'evlilik' mefhumu ise bu olguya göre biçimlenmiştir.

Bilinen genel görüşe göre Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'nin evlâdı Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere şerif, Hz. Hüseyin'in soyundan gelenlere ise seyyid denmektedir (Sertoğlu,1986:313). Seyyid olarak kabul edilmenin şartı, soyun baba tarafından Hz.

Peygamber'e ulaşması esasına dayandırılmakla birlikte anne tarafı da belli ölçüde dikkate alınmıştır. Örneğin Osmanlı Devleti'nde kadın evlendiğinde eşinin sosyal statüsünü alsa da (Kılıç,2005:26) seyyide ve şerifeler bundan istisna tutulmuştur. Seyyide ve şerifeler kendi grubunun dışından bir evlilik yaptığında ırsen sahip olduğu asıl statüsünü sürdürmekte ve doğacak çocuklarda anneye nispet edilerek seyyid/şerif, seyyide/şerife unvanlarını almaktadır³¹ (Işık, 2013:83).

Seyyid/lik kavramının zaman içinde edindiği bazı imtiyazlar Osmanlı, Selçuklular, Fatımîler, Eyyûbîler, İlhanlılar, Memlukler vs. diğer İslam toplumu devletlerinde Nikabet Müessesesi' nin kurulmasına sebep olmuştur (Kılıç,2005:80). Seyyidlere bir takım sosyal ve iktisadî ayrıcalıklar sunan bu müessesenin başındaki Nakîbü'l-Eşrâf' ın görevleri seyyidler' in neseplerini tespit etmek, doğrulamak ve buna göre siyadet hüccetlerini(resmi şecerelerini) düzenlemek; doğum ve vefat kayıtlarını tutmak³² ; yanlış yaptıkları ve şanlarına uymayacak davranışlarda onları uyarmak ve gerekirse mahkeme etmek; haklarını koruyup ganimetten alacakları paylarının tespiti ve dağıtımını yapmaktır (Işık, 2013:3).

Nakîbü'l-Eşrâf ların çalışmanın bu kısmıyla alakalı vazifelerinden birisi de Âl-i Muhammed' ten gelen seyyide/şerifeleri (kız çocuklarını) himaye ve evlendirme görevidir. Seyyid veya Şerif olan kız çocuğu genelde yine seyyid ve şeriflerle evlendirilmeye çalışılmıştır. Şerifelerin kendilerine denk (küfüv)³³ kişilerle evlendirilmesi de Nâkıplıklar'ın görevleri arasındaydı (Kızmaz,2019:59).

³¹ Ancak bu durum baba soyuyla eşit kabul edilmeyerek siyâdet hüccetlerinde siyâdeti anne tarafından gelenlere baba soyuna nispetle imtiyazlarında kısıtlamaya gidilmiştir. Örneğin Hüccetlerde, yeşil sarık takma yetkisinin ancak baba tarafından seyyid olanlara verilebileceği belirtilmiş, anne tarafından olan sâdât-ı kiramın ise sadece yeşil bir alâmet bulundurabileceği fakat bütün olarak yeşil sarık saramayacağı vurgulanmıştır. Hem baba hem anne tarafından Hz. Ali'nin soyundan gelenlere aynı zamanda seyyidü's-sâdât da denilmektedir ve seyyidü's-sâdât olanların diğerlerinden üstünlüğünde şüphe yoktur(Işık, 2013:83).

³² Bu konuyla alakalı Beruk Köyü mensuplarının herhangi bir Nakibu-ul Eşraflık kayıtları tarafımızca bilinmemektedir. Köy mensupları bu şekilde onaylı bir şecerelerinin ise kayıp olduğunu beyan etmişlerdir.

³³ Veya 'Kefaet'. Sözlükte denklik, eşitlik ve benzer olma anlamlarına gelir. İslam Hukuku terimi olarak erkeğin dinî, eğitim, iktisadî ve sosyal bakımdan kıza denk olması veya ondan aşağı olmamasıdır. Fukahanın çoğunluğuna göre evlenecek kişiler arasında denklik şarttır. Evlilik öncesinde aranan bir şarttır. Evlilikten sonra denklik şartlarının bozulması evliliğin nihayetine sebep değildir. Fukahaya göre denklik(küfüv veya kefaet) o yerin örfüne ve zamanına göre belirlenebilir. Beruk Köyü ve civarından hakim olan Şafii mezhebine göre iffet, hürriyet, nesep, meslek ve boşanmaya sebep olacak kusurlardan salim olmayı denkliğin şartı sayarlar. Şafiilere göre fasık erkek iffetli kadına denk değildir (Aslan,2019:40-42).

Daha önceki bölümlerde Beruk Köyü mensuplarının ‘seyyidlik’leri belirtilmişti. Ayrıca Beruk Köyü mensuplarının kendi içlerindeki soy bağları, evlilikler yoluyla daha pekişmiş ve yoğunlaşmıştır. Köy ahalisi en kıymetli değerleri olduğuna inandıkları soylarını/seyyidliklerini, daha çok ‘evlilik müessesesi’ ile koruma çabasındadırlar. Bundan ötürü evliliğe muhatap olacak gelin/ damadın kim’ liği büyük önem arz etmektedir.



Resim 14: Beruk Köyü’nde Düğün Akşamı

Yapılan gözlem , görüşmeler ve izlenimler göz önüne alındığında gerek Beruk Köyü mensuplarının söylemleri gerekse civar insanların beyanlarından anlaşılmaktadır ki; Beruk Köyü’nde ‘evlilik’ mefhumu söz konusu olduğundan özellikle Beruklular’ın ‘bizden/içerden’, ‘yabancı/dışardan’ kavramlarını zikretmektedirler. Beruk Köyü mensuplarının tamamı aynı soydan ve birbiriyle akraba olduğundan ‘köy içi’ ile ‘soy içi’ söylemleri aynı anlama gelmektedir. Aynı şekilde gelin veya damat köy içinden ise, bu durum ‘bizden’ veya ‘içerden’ sözüyle ifade edilirken; gelin veya damat köy dışından ise ‘yabancı’ veya ‘dışardan’ sözüyle ifade edilmektedir. Damadın köy içinden olmasından kasıt, kişinin ikamet yerinden ziyade akrabalığıdır. Örneğin köy mensubu olup da il dışında ikamet eden kişi, ‘içerden’ veya ‘bizden’ şeklinde ifade edilir. Aynı şekilde gelin, damadın evine veya ikametine gider. Bu yönüyle yabancı olup köyde yaşayan damat yoktur.



Resim 15: Beruk Köyü’ nde Düğünler

Ayrıca ‘içerden/dışardan’ kavram her ne kadar gelin ve damat için kullanılsa da asıl kastın gelin olduğu detayına dikkat edilmelidir. Örneğin köy mensuplarına yapılan evlilikler için ‘içerden mi, dışardan mı?’ şeklinde bir soru yöneltildiğinde kast genelde evin hanımı olarak anlaşılmakta ve cevap ona göre verilmektedir. Yani evliliklerde iç veya dış evlilik daha çok erkek merkezli söylemle gelin’e nispet edilerek isimlendirilir. Bundan dolayı çalışmanın bu bölümü ‘iç evlilikler’ ve ‘dış evlilikler’ şeklinde ele alınmıştır.

3.1.2.1 İç (Köy/Soy İçi) Evlilikler

Beruklular soyu koruma veya onu olumsuzluklardan yalıtma; aile/köy kültürünün devamını sağlama vb. hususlara önem vermektedirler. Evliliğin bu hususlara önemli etkisinin olacağı düşünüldükten, iç evliliklere daha çok önem vermektedirler. Başka bir deyişle Beruklular önemsedikleri hususları olumsuzluklardan koruma gayretiyle ve çoğunlukla risk almamak adına köy içi evliliklere yönelmektedir. Böylece soy ilişkisinin bozulmadan ve mümkün olduğunca korunarak devamının sağlanacağına inanırlar. Örneğin AB3 (46) ninesinin, annesinin, eşinin ve gelininin köy içinden olduğunu ifade ettikten sonra, baba ve dedelerinin çoğu zaman soyu koruma maksadıyla evlilikler yaptıklarını belirtmiştir.

Köy veya soy içi evlilikler sadece nesli koruma adına yapılmamaktadır. Ayrıca köy ahalisi asırlar süren birlikteliklerinin sonucu oluşan köyün kültürel dokusuna, kendi tabirleriyle ‘yabancı’ veya ‘dışardan’ bir gelin getirerek onu bozma ve başkalaştırmaktan duydukları endişe de köy/soy içi evliliklere sebep olmaktadır. Yani kendilerinden birisiyle, hassasiyetlerinin daha iyi korunacağına inanmaktadırlar. AB13 (45) bu durumu şu şekilde dile getirmiştir.

Benim eşim bizdendir. Yani köydendir, akrabamdır. Evin hanımı köyden olduğu zaman daha rahat ederiz. Köy yaşamı , geleneklerimiz , kültürümüz, dedelerimizle ilgili bir şey nakletme veya gelini aile kültürüne ve hassasiyetlerine alıştırmada bir çabamız olmaz. Aynı zamanda çocuklarımızı nasıl yetiştireceğimiz noktasında da bir sıkıntı yaşamayız. Dışardan bir gelin olduğunda bizim bu bahsettiğimiz yönleri anlayınca ve bize alışınca kadar zorluklar olmaktadır. Veya bazen birbirimizi anlayamayabiliyoruz. Bizim önem verdiğimiz hususlara dışardan bir gelin aynı önemi vermeyebilir. Bu durum ise aile içinde veya aileler arasında huzursuzluklara sebep olabilmektedir.

Aynı şekilde köy mensubu olan AB23 (55) ise şunları nakletmiştir.

Köyümüze türbe ziyareti sebebiyle bir çok insan gelmekte veya adak kesmektedir. Gelen bu insanlar çoğu zaman evlerimizde misafir olarak kalabilmektedirler. Eve sık gelen misafir, ev hanımlarını yorabilmektedir. Dışardan bir gelin bu duruma alışmakta zorlanabilir veya kabul etmeyebilir. Bizde aile yapımızı, usullerimizi ve köyün düzenini bildiklerinden kendi içimizden evlilik yapmaya yöneliriz.

Köy içi evliliklerin daha çok benimsenip makbul karşılanmasının önemli bir sebebi daha vardır. Soy erkekten(babadan) gelse de anne, nine veya eşin de köy/soy içinden olması aynı zamanda daha saf ve daha karakteristik bir biyolojik soya sahip olma şeklinde anlaşılır. Görüşmelerimizdeki ‘... falanın sadece annesi köydendir/seyyiddir/bizdendir ama filancanın hem annesi hem de ninesi köydendir...’ şeklindeki söylemler, bu durumun köy içinde daha makbul ve övünülen bir unsur olduğu kanaatini sağlamıştır.

Fakat daha müspet ve makbul karşılanmasına rağmen Beruk Köyü’ndeki evliliklerin tamamı köy içinden değildir. Hatta zamanla artan oranda köy/soy dışından evliliklerde artış olmaktadır. Köy içi evliliklerin oranına dair net bir veri sunulamazsa da, bunun halen çoğunlukta olduğu söylenebilir.

3.1.2.2 Dış (Köy/Soy Dışı) Evlilikler

Belirtildiği gibi köy halkının endişe ve hassasiyetleri her ne kadar köylüleri köy/soy içi evliliklere yöneltse de Beruk Köyü'ndeki evliliklerin tamamı köy içinden değildir. Hatta zamanla artan oranda köy/soy dışından evliliklerde artış olmaktadır. Bu durumun sebeplerine dair yapılan görüşme ve gözlemlerden edinilenlere göre, zaten var olan akraba bağlarının evliliklerle de çok daha girift hale gelmesi endişesi bir sebep olarak belirtilebilir. Artan sayıda akrabalık ilişkileri, yakın akraba evliliklerine dönüşmekte ve kimi zaman yeni evlilik akitlerinin/nikahlarının oluşumuna engel teşkil edebilmektedir. Ayrıca aynı ortam, köy veya evde büyümüş kişilerin evlenme noktasında birbirlerinden çekinmeleri; diğer taraftan yakın akraba evliliklerinin doğuştan gelebilecek bazı özür/engelliliklere yol açabileceği endişesi de Berukluları köy dışı evliliklere yönelten bir sebep olarak ifade edilmiştir.

Diğer taraftan köy içi ilişkiler sonucu, insanların birbirilerini iyi tanımaları ve yıpratmaları evliliklerde tercihlerin dışı yönelmesinde bir etken olmuştur. Yani köy içi evlilikler teşvik edilmekle beraber bir doygunluğa da ulaşmıştır. Çünkü köy içi evlilikler yoğunlaştıkça, köy mensuplarında köye kapanma ve çevreyle olan toplumsal bağlarda zayıflamalar olmaktadır. Örneğin köy mensuplarından AB22 (59) köy dışı evliliklere dair görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

“Köy içinden evlilikler iyidir. Ama o kadar çok içerden evlilikler olmuş ki bir kişinin başka bir köy mensubuyla birden fazla akrabalığı mevcuttur. Bu bizleri hep kendi içimize kapatmaktadır. İnsanlar bizimle akrabalık kurmak istediklerinde veya biz başka insanlarla akrabalık bağları kurmak istediğimizde evliliklerden başka çaremiz kalmamaktadır. Bizde ailemize ceddimize(atalarımıza) layık olacak kendimize denk birilerini görürsek neden evlilikler olmasın ki? Bu durumda dışardan kız da alınır dışarıya kız da verilir.”

Anlaşıldığı kadarıyla Beruklular evlilik'i bir dışı açılma yolu olarak da görmektedirler. Aynı havzada yaşadıkları insanlarla olan etkileşimlerini, akrabalık gibi bağlarla daha pekiştirme ihtiyacı da bunun bir sebebi olarak sayılabilir. Ayrıca yakın çevreleriyle olabilecek anlaşmazlıkları, kuracakları akrabalık bağlarıyla azaltabileceklerine de inanmaktadırlar. Çünkü kurulan akrabalık bağları gruplar arasında yeni bir hukuk tayin etmektedir. Bu hukuk, iletişimi daha kolaylaştırmakta ve sorunların daha naif bir ortamda hallini sağlamaktadır.

Yani Beruk Köyü mensupları her ne kadar köy içi evlilikleri tercih etseler de, köy dışı evlilikler de kaçınılmaz olmuştur. Fakat bu tercih kaygılı, tedirgin bir tutumu da beraberinde getirmektedir. Tercih kriterlerinde çok hassas bir sorgulama sürecine giden köy mensupları gelin/damat adayının hangi soy/aşirete mensup olduğu , bu soy ilişkisinin geçmiş bilgileri veya çevreyle muamelelerinde nasıl bilindiği, toplum tarafından onlara atfedilen itibar ve değerlerinin neler olduğu, aileye uyum durumu, dini tutum ve yaşayışlarının nasıl olduğu vb. konular en ince ayrıntısına kadar soruşturulur. Hatta bu soruşturmada, evliliğe aday olan gelin/damadın baba tarafının yanı sıra anne tarafı da aynı şekilde sorgulanır. Kişinin karakter yapısı, ailesi özellikle araştırılır. AB8 (66) oğluna isteyeceği gelin adayının baba tarafından soyunun haricinde; annesinin baba ve anne tarafını dahi sorguladığını belirtmiştir. Adayın anne tarafının soruşturulmasının sebebine yönelik soruya ise, gelinin kişiliğinde anne tarafının çok önemli etkisinin olduğunu, kızın kim olduğunun veya nasıl davranacağının ipuçlarının anne tarafının sorgulanmasıyla ortaya çıkabileceğini belirtmiştir.

Dış evliliklerde hem gelin alma hem de gelin vermeye yönelik iki farklı değerlendirme yapılmaktadır. Gelin alma da, yukarıda belirtilen şartların dışında, gelinin Beruk Köyü mensuplarına ve onların soy ilişkilerine nasıl baktığına, ondan olacak çocukların köy kültür ve yaşantısına uygun yetiştirme noktasında ne kadar istekli ve uyumlu olabileceğine, köyde asırlardan devam eden sosyal ve kültürel dokuya ne kadar uyum sağlayabileceğine, geçim ehli olup olmadığı vb. hususlara dikkat etmektedirler. Ama en önemli kriterin ‘dindarlık’ olduğu belirtilmelidir. Kısacası gelinin köyün tarihten gelen kültürel, sosyal, geleneksel ve dini yaşamıyla azami derecede uyum sağlaması aranmaktadır. Hatta bu uyumun siyasi duruş ve görüşlerle de kendisini göstermesi gerekmektedir. Çünkü belirtildiği gibi uzun zamanlardan beri bölgede yaşanan güvenlik ve terör sorunu Beruk Köyü mensuplarının yaşamlarında olumsuz izler bırakmıştır. Bu süreç içerisinde köylerini terk etmek zorunda kalmaları , mensuplarından şehit ve gazilerin olması vb. gelişmeler , Beruk Köyü mensuplarında bazı hassasiyetlerin oluşmasına sebep olmuştur. Bu hassasiyetlerinin evlilik yoluyla akrabalık kuracakları kişilerce bilinmesini önemsemektedirler. Örneğin AB16 (65) bu duruma yönelik köy mensuplarının hassasiyetini göstermesi adına şunları belirtmiştir.

Yeğenime düşündüğümüz bir kız vardı. Sonra sorguladık ve öğrendik ki ailesinin siyasi görüşleri bizim tam tersimizdir. Biz de kız isteme sürecini hiç ilerletmeden durdurduk. Çünkü bizler köy olarak, geçmişte çok sıkıntılar yaşadık. Doksanlarda köyümüz basıldı, evlerimiz yıkıldı ve yerimizi yurdumuzu terk etmek zorunda kaldık . Sonraları akrabalarımızdan şehitler verdik ve halen gazilerimiz vardır. Bu yaşadıklarımız bizlerde önemli hassasiyetlere sebep olmuştur. Bizimle evlilikler üzerinden akraba olacak aileler, bu hassasiyetlerimizi anlayamayabilirler. Bu durum ise aileler arasında önemli soruna veya huzursuzluğa sebep olabilir. Bizde sadece kendimizi değil, tüm köy mensuplarını böyle bir duruma maruz bırakmamak adına düşündüğümüz gelin adayından vazgeçtik.

Dışa gelin verilirken ise etkili olan unsurların başında seyyid ve şeriflerle ilgili olarak, Hz. Peygamber'in soyunun o dönemin gerektirdiğinin aksine erkek çocukları üzerinden değil, kız çocuklarından devam etmesi konusudur. Bilindiği üzere Hz. Peygamber'in soyu Hz. Fâtıma'nın çocukları Hasan ve Hüseyin'in soyundan gelenlerle devam etmiştir. Bundan dolayı erken dönemden itibaren Ehl-i Beyt'ten biriyle evlenip çocuk sahibi olmak büyük şeref vesilesi sayılmıştır(Küçükaşçı, 2009:103). Böylece seyyid ve şeriflerin bölgenin ileri gelen asilleri ile kız alıp/ vermek suretiyle akrabalık kurmaları tarih içerisinde sık karşılaşılan bir durum olmuştur(Kızmaz, 2019:60). Bu durumun Beruk Köyü evliliklerine yansımaları ise yöre de aşiret büyüklerinin , mollaların, şeyhlerin veya kendisini ön planda gören veya görmek isteyen kesimin; gerek prestij edinmek, gerek aldıkları gelin üzerinde itibarlı nesiller edinmek ve gerekse kendilerince mübarek gördükleri seyyid soyuyla kız tarafından akrabalık kurmak veya o silsileye dahil olmak şeklinde kendini göstermektedir.

Beruklular ise kızlarına talip olunması durumunda, damadın ailesinin kızlarına karşı tutumlarının nasıl olacağına, kızlarını ve soylarını tahkir edici bir üslupla karşılaşma ihtimaline, ailede daha önce boşanma olayı olup olmadığına dair sorgulamalar yapılır. Yani hassasiyetlerinin, evlilik ilişkisinin kurulacağı aile tarafından bilinip bilinmediğine önem vermektedirler. Çok iyi tanımadıkları ve emin olmadıkları ailelerle evlilik ilişkileri azdır. Özellikle geçmiş zamanda yaşanan olumsuz tecrübeler, kız verme konusunda köy ahalisini endişelendiren ve titiz davranmalarına iten sebepler olmuştur. Mümkün olduğunca dışa verdikleri kızlarda öncelikle kendileri gibi 'seyyid' olan yada şeyh, molla vb. dini yönleriyle tanınan ailelere yönelmektir. Örneğin aile içinde eskiden beri Arvası'lerle evlilik ilişkileri

olmuştur. AB1 (57) iki kızını Arvasî Seyyidlerî' nin soyundan olanlara verdiğini belirtmiştir. Bunun sebebini ise şu şekilde belirtmiştir.

Kızlarımızın gideceği ev çok önemlidir. Dini hassasiyeti olmayan veya geçmişî iyi bilinmeyen ailelere hem kız vermemeye hem de onlardan kız almamaya çalışıyoruz. Çünkü kızlarımızla beraber bizde çok sıkıntı çekebiliyoruz. O aileyle sıkıntılar yaşayabiliyoruz. Bu sebepten ötürü bizimle aynı hassasiyetleri yaşayan ve bizi anlayabileceklerine inandığımız ailelerle evlilik bağı kurmaya çalışıyoruz. Bunun için bende iki kızımı Arvasiler' e verdim.

Sebepleri daha önce belirtilen faktörlerden dolayı, edinilen veriler daha çok erkek bakış açısına göre dile getirilmiştir. Ama yöneltile sorulara verilen cevaplar, kadınlarla ilgili de bazı bilgiler vermiştir. Özellikle Beruklular, ev hanımının kimden olduğuyla ilgili yöneltile soruları 'içerden' veya 'bizden' şeklinde cevaplar ken kendinden emin, vakarlı ve övünçlü oldukları gözlemlenirken; 'dışardan' veya ' yabancı' diyenlerin ise daha mahcup ve kısık sesle kendilerini ifade ettikleri tarafımızca gözlemlenmiştir. Ayrıca bu vb. muhabbetlerin kadınlar arasında da benzer şekilde olduğu ve hatta bu durumun bazen köy içindeki kadınlarda bir statü veya daha makbul olma kriteri olduğu hem görüşmelerden hem de izlenimlerden yola çıkarak söylenebilir. Örneğin köy içinde yaşı ilerlemiş ve doğurganlıktan kesilmiş kadınların daha itibarlı olduklarını; ama bu kişiler şayet köy içindense daha da itibarlı oldukları söylenebilir. Aynı şekilde civar köylerden Beruk Köyü' ne gelen bir kadın misafir, ev hanımının köy içinden veya dışından olduğunu merakla öğrenmeye çalışır. Şayet köy içindense daha saygılı ve hassas davrandığını yine yaptığımız görüşmeler esnasında edindiğimiz bir bilgi olmuştur. Yani ev hanımının köy içinden olması köy dışından olmasından daha makbul karşılanmaktadır. Bu durum ise kişilerce zikredilmese bile köy içindeki kadınlarda gizli bir statü farklılaşmasına sebep olabilmektedir.

Kısacası soyun korunması , asırlık köy kültürüne uyum, sosyal dokunun korunması ve ona uyum sağlanması, dindarlık ve hatta köy mensuplarının siyasi duruşları gibi kriterler evlilikleri belirleyen asıl unsurlardandır. Bu kriterler köy mensuplarını daha çok köy içi evliliklere yönlendirse de, köy dışı evliliklerde de artışlar gözlemlenmektedir. Fakat köy mensupları dış evliliklerde en yüksek uyumun sağlanması adına, tercihlerinde seçici davranmaktadırlar. Bunun için evliliğe aday

gelin/damadın hem baba hem de anne tarafından bütün soy ilişkileri öğrenilmeye çalışılır.

3.1.3 Köydeki Karar Alma Mekanizmasına Dair

Daha önce de belirtildiği gibi Beruk, aynı soydan gelmekle beraber akrabalık bağları evliliklerle pekişmiş bir köydür. Bu biyolojik bağın yanı sıra yaklaşık yedi asırlık ortak yaşam süresince istek ve ihtiyaçlarının yaşadıkları yerde karşılanması ve sorunlarının giderilmesi, köy mensuplarında bir toprak aidiyetini de sağlamıştır. Aynı şekilde köyde zaman zaman vuku bulan anlaşmazlıkların büyümeden olumlu şekilde sonuçlanması, kalıcı sorunların geçmişten günümüze taşınmasına fırsat vermemiştir. Kısacası köy halkını ilgilendiren bir şikayet veya ihtiyaç en kısa zamanda, uygun şekilde çözüme kavuşturulmuştur. Bu durum, toplumsal bağı ve birlikte yaşam kültürünü geliştirmiş ve geçmişten süregelen sorunların, toplumsal dokuda kalıcı izlere dönüşmeden çözümüne katkı sağlamıştır.

Köylünün kendi içindeki sorun ve anlaşmazlıklara müdahale edebilmesi; şikayet veya ihtiyaçlarının giderilmesi veya dışa karşı tutumlarında tek karar olabilmeleri gibi benzeri kabiliyetleri sorgulandığında, köydeki karar alma mekanizmasının etkinliği, yapısı ve işlerliği dikkatleri çekmektedir. İhtiyar heyeti ve muhtarlık ekibi olarak iki farklı yapıdan oluşan ‘köy karar alma ve yönetim ekibi’ denilebilecek bu yapının görev alanı ve sorumlulukları farklı olsa da işlevleri birbirilerini tamamlamaktadır. Bu ikili formel yapının dışında kalan ama ihtiyaca, konuya ve yetkinliklerine göre bilgi ve tecrübelerine başvuru, kendileriyle istişare edilen üçüncü bir yapının varlığından da bahsedilebilir.

‘Köy Karar Alma ve Yönetim Ekibi’ nin dışa karşı ve özellikle de resmi kurum/kuruluşlarda, bürokratik kanallarda görünen muhatabı muhtar ve azaları olsa da; daha ileri yaşa sahip olmakla beraber alınan kararlardaki etkin, yönlendirici işlevlerinden dolayı öncelikle bu ikinci yapıdan bahsetmek gerekmektedir. Asırlar boyu devam eden köy yaşamının tecrübelerinden neşet etmiş bu yapı, özellikle 1993 yılında olan köy baskını sonrası daha farklı ve etkin bir işlerlik kazanmıştır. Baskın öncesi ve sonrası şeklinde iki zaman dilimine ayrılacak Beruk Köyü yaşamında, baskın öncesi köy yaşamında çekişme ve anlaşmazlıkların daha fazla olduğu agresif

ve hareketli bir sosyal yapı söz konusuysen; baskınla beraber köy yaşamında daha ılımlı, işbirliğini önceleyen ve sorunları minimize etmeyi amaçlayan bir sosyal doku hakim olmuştur. Görüşme yaptığımız AB9 (50)bu konuda şunları dile getirmiştir.

Doğrusunu söylemek gerekirse baskın öncesi köyümüzde aileler arası rekabet ve geçimsizlik fazlaydı. En azından şimdiye göre fazlaydı. Sonra köyümüz bir gece yarısı PKK tarafından bir baskına maruz kaldı. Hepimiz o gece beraberce baskına direnç gösterdik. Zor bir geceydi. O gece hepimiz bir olmuştuk. Allah' a şükür bu vesileyle can kaybımız olmadı ama sonrasında köyü boşaltmak zorunda kaldık. Evlerimiz yıkıldı. Bir anda evsiz barksız kaldık. Çoğumuz Pervari ilçe merkezine taşındık. Kimimiz il dışına çıktı. Zor bir dönem yaşadık. Artık aramızdaki anlaşmazlıkları düşünecek halimiz yoktu. Hepimiz birbirimizle akrabayız. Bundan dolayı sorunlara karşı birbirimizle dayanışma ihtiyacı duyduk. Sonra köye dönüş süreci başladı. Ama köyü tehdit eden unsurlar halen duruyordu. Bizlerde bu tehditlere karşı durmak adına anlaşmazlıklarımızı çözüm yoluna gittik. Eski sorunları bir kenara attık. Herkesin köyde rahat edeceği ve herhangi bir haksızlığa maruz kalmayacağı şekilde adil ve herkesi kapsayacak bir düzen oturttuk. Bu süre içinde 'rusipiler'imizin önemli katkısı oldu. Olaya el attılar. Adil, vicdanlı ve anlayışlı olmaktan başka çaremiz yoktu. Onlarda bunu sağladılar. Halen onların bu şekilde davranması sayesinde birlik ve beraberliğimiz devam etmektedir. Bazen ufak anlaşmazlıklar olsa da büyümeden halledilmektedir.

Karar alma mekanizmasının bu kolu(aksakallılar) mevcut sosyal dokunun gelişimine önemli katkılar sağladığı gibi, kendisi de mevcut durum üzerinden işlev ve etkinliğini arttırmıştır.

Kürtçe' de 'rusipî'³⁴ olarak isimlendirilen ve 'aksakallılar' diyebileceğimiz kişilerden oluşan bu heyet duruma göre sayısını arttırsa da ortalama beş kişilik çekirdek bir kadrodan oluşmaktadır. Bu yapı köy içi anlaşmazlıklardan ,seçimlerde nasıl bir tavır alınacağına; tarımsal sulama kapasitesinin taksiminden, köyün müştemilat ihtiyacına değin köy veya köylüyü ilgilendiren her türlü konu ve soruna hem etkin hem de kapsayıcı kararlar alabilmektedir. Örneğin heyet üyelerinden olan AB16 (65) çocuklarına ve gençlerine okul eğitiminin yanında daha iyi bir din eğitimi ve disiplini verebilmek adına dini eğitimi önceleyen bir medrese açmaya karar

³⁴ 'Yüz,sima' anlamına gelen 'ru' ve beyaz anlamına gelen 'sipî' kelimelerinin terkiibinden oluşur. Kelime ' beyaz yüzlüler' anlamına gelse de bundan kinaye edilen ' aksakallı, yaşlı' dır. Beruk ve ve coğrafyasında yaşlı fakat akıllı, feraseti yerinde bilge, arif şahsiyetler için kullanılan bir kavramdır. Anlam olarak Türkçe' deki ' aksakallılar' kelimesine yakın olduğu için bizde çalışmada bu kişilerden 'aksakallılar' olarak bahsettik.

verdiklerini belirtmiştir. Aynı şekilde aldıkları bu kararın köylü tarafından itiraz edilmeden ve memnuniyetle karşılandığını belirttikten sonra, medresenin yapıldığını ve halen tüm çocukların okul dışı zamanlarında bu medreseye gittiklerini belirtmiştir.

Adeta köyün akıl adamlar heyeti olan bu yapının üyelerinin belirlenmesi ve tespiti ise, köyün asırlardan gelen ortak yaşam kültürünün doğal bir seyri sonucunda belirlenmiştir. Eskiden beri devam eden bu mekanizmanın üyeleri daha çok toplum içindeki pozisyonları , zaman içinde aldıkları karar ve tutundukları duruşları yanı sıra adalet ve ferasetleriyle de toplumda kabul gören, kanaatlerine itibar edilen kişilerden oluşmaktadırlar . Belli bir yaşa ve olgunluğa ulaşmış bu kişiler, köylü tarafından sevilir, saygı duyulur ve adil olduklarına inanılır. Köy mensubu olmakla beraber il dışında ikamet eden AB3 (46) şunları belirtmiştir.

Köyümüzdeki bu heyetin üyeleri bizim sevdiğimiz ,değer verdiğimiz kişilerdir. Yaşamları boyunca davranışlarıyla , kanaatleriyle , ferasetleriyle köyün büyükleri ve değer verilen kişileri olan bu insanlara köy halkı da saygı duymaktadır. Köylü onların adil olduğundan ve kendileri için en doğru kararı alacağından endişe etmez ve onları aile büyükleri olarak görmektedirler. Bu sebepten dolayı onlar ne derseler köy halkı da onlara uyar. Hatta onların aldığı kararlar, şayet il dışında yaşayan köy mensuplarını da ilgilendirirse ve uygunsa, il dışında yaşayanlar da bu heyetin kararlarına uyar.

Buradan da anlaşılacağı üzere köy ihtiyar heyetinin üyeleri kendi yaşamlarının doğal bir sonucu olarak heyetin birer üyesi olmuşlardır. Yani bu kişiler herhangi bir atama veya seçim sonucu bu göreve gelmemişlerdir. Köylerinde daha güzeli ve doğruyu bularak, köyü ve mensuplarını daha yaşanabilir bir ortama kavuşturmak adına, herhangi bir ücret almaksızın ve gönüllü olarak bu sorumluluğu üstlenmiş kişilerdir. Bu kişiler ya köylünün yakıştırmasıyla, teveccühüyle ya aldığı sorumlulukların üstesinden gelebilmeleriyle, liderlik vasıflarıyla ya da köy dışındaki toplumsal yüzleri veya temsil yeterlikleriyle temayüz etmiş kişilerdir. Ayrıca bu kişiler statülerini daha çok bir danışmanlık işlevinden edinmektedirler. Yani fiziksel güç odaklı ve dayatmacı bir otoriteden tevarüs etmiş maddi bir statü değildir.

Peki bu üyelerden birinin vefatı veya zamanla sağlık durumları dolayısıyla görevini ifa edememesi durumunda nasıl bir tavır alınır veya yerine başkası mı geçer? Öncelikle bahsedildiği gibi bu görevler bu kişilere başkası tarafından veya herhangi

bir gereklik üzerine verilmemiştir. Mevcut görevleri, kendi kişilik ve karakterlerinin zaman içinde onlara yüklediği sorumluluğun bir sonucudur. Şayet bir üye çekilir/eksilirse ve o üyenin yerine geçebilecek aynı feraset, olgunluk veya yeterlikte oğlu varsa ve ihtiyaçta da varsa, bu durum daha makul olarak düşünülebilir. Buna benzer uygulamalar olmaktadır. Veyahut heyette bir aile kolunu temsil eden kimse yoksa ve o kolda bu kriterlere uygun olacak ve istifade edilecek biri varsa; hem heyetin temsil gücünü hem de karar alma kabiliyetini arttırmak adına o kişi tercih edilebilir. Örneğin şuan ki heyet içerisinde babasının yerine geçenler vardır. Çünkü zamanında o kişilerin babaları adalet, feraset, büyüklük yapabilme vs. vasıflarına haiz görüldüğünden, köy mensupları bu kişilerin çocuklarına da aynı vasıfları yakıştırmaya daha yatkındırlar. Bu durum da o kişilerin oğullarının heyette olmasını kolaylaştırmaktadır. Aynı şekilde alınan kararların kapsayıcılığının sağlanması amacıyla heyette her aile kolunun temsili sağlanmaya çalışılmıştır. Ama bunlar, şartların imkan vermesi durumunda tercih edilir. Yoksa bunlar zorlayıcı ve bağlayıcı kriterler değildir.

Ayrıca grubun üye sayısında belirlenmiş herhangi bir sayı da mevcut değildir. Belirtildiği gibi heyet şu anki yapısı, sayısı , çalışma prensipleri ve kurallarıyla doğal bir seyrin sonunda teşekkül etmiş bir yapıdır. Bundan dolayı bu grubun sayısı da zaman içinde kendi şartları dahilinde artabilir veya azalabilir. Örneğin alim ve dini ilimlere hakim kişiliğiyle bilinen Mehmet Sıddık Yiğit bu gurubun üyesiyken, ilerleyen yaşı ve sağlık sorunları dolayısıyla bu heyete yeteri katkıyı artık sunamamaktadır. Fakat bu durumda kendisinin yerine herhangi birinin tayin edilmesi gibi bir durum söz konusu olmamıştır.

Sürecin doğal akışı içinde heyet, sayısına birkaç kişi ekleyebilmektedir. Bu, heyetin duruma ve ihtiyaca göre sayısını kontrollü şekilde, geçici olarak arttırması ve karar alma süreçlerine birilerini katması şeklinde olmaktadır. Yani konuşulan konuya vakıf olan kişi, o kararın alınacağı istişare toplantısına en uygun kararı almak amacıyla davet edilir ve kendisine danışılır. Yani merkezin sayısı sabitken çeperdeki sayı konuya veya kişilerin yetkinliğine göre değişebilmektedir. Örneğin sulama taksimatının yapılması hususunda, köyden farklı fikirleri olabilecek birileri çağırılabilir. Aynı şekilde köy camisinin müstemilatı veya ihtiyacıyla ilgili olarak köy imamını veya ticaret erbabı bir köy ferdini çağırabilmektedirler.

Aksakallılar heyetinin önemli işlevlerinden biride köyün dışı karşı toplumsal ve kültürel temsil yüzü olmalarıdır. Özellikle geleneksek ve kırsal kültürün hakim olduğu Pervari, Şirvan ve Erüh coğrafyasında yaşanan kan davaları, aileler arası küslükler , kız kaçırımlar, arazi sorunları ve her türlü anlaşmazlıklar genelde kanaat önderlerinin arabuluculuğunda halledilir. Çünkü coğrafyada fertler arası anlaşmazlıklar, devlet mahkemelerinden ziyade geleneksel usullerle halledilmektedir. Bu usul aynı zamanda toplumun benimsediği ve kabul ettiği bir yoldur. Tarihsel sürece baktığımızda da Kızmaz' ın dediği gibi Osmanlı Devleti zamanında tasfiye edilen mirlerin yerine, buralara devlet tarafından atanan valiler gönderilmiştir. Bu valiler bölgeyi yeterince tanımamalarından kaynaklı yönetsel ve toplumsal sorunlar baş göstermeye başlamıştır. Bu sorunlar ise dini ve karizmatik liderlerin öne çıkarmasını sağlamıştır. Böylece bölgedeki şeyh, molla, mele ve seyyidler yönetme, hükmetme gibi yeni roller üstlenmişlerdir. Özellikle Seyyid ve Şerifler bu süreç boyunca hayati bir statü olan 'arabuluculuk' işlevini edinmişlerdir. Bu değişen rolleri ile değişen statüleri kısmen günümüzde de varlığını korumaktadır (2019:208-209). Bölgede bu işlevinden dolayı başvurulmuş kanaat önderlerinin başında Beruk Köyü mensupları gelmektedir. Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi Beruk Köyü mensupları, soylarına ve aile büyüklerine duyulan dini ihtiram ve itibar gereği, toplum içinde saygı görmektedirler. Bu amaçla bölge insanı 'arabuluculuk' isteklerini karşılama noktasında yine bu heyete müracaat ederler. Aynı zamanda civar insanlarca da tanınan bu simalar, toplumsal anlaşmazlıkların halli noktasında da etkili olabilmektedirler. Bu heyet kendilerine müracaat edildiğinde, aralarından uygun gördükleri biri/birilerini anlaşmazlığın sulhu için görevlendirirler .

Bu konuyla alakalı köy dışından müracaat ettiğimiz DG5 (41) şunları belirtmiştir.

Beruk Köyü mensupları 'seyyid' olarak bilinirler. Yani Hz. Muhammed'in soyundandır. Ayrıca insanların bir sıkıntısı veya dileği olduğunda çare olarak türbe ziyaret edilir ve burada Allah'a dualar edilir. Bu sebeplerden dolayı Beruk Köyü mensupları da gerek saydığımız durumlardan gerekse toplum içindeki hal ve hareketleriyle insanların saygısını kazanmışlardır. Bundan dolayı bizler üzerinde hatırları vardır. Toplum onları kırmak ,incitmek istemez. Bundan dolayı köy içinde veya aileler arasında bir anlaşmazlık ,kavga ,sorun olduğunda aracı olması adına onlara gideriz. Onlarda toplumun bu isteklerini yerine getirir ve taraflar arasında arayı bulmaya ve işi sulhla çözmeye çalışırlar. Örneğin geçen yıl köyümüzde iki aile

arasında arazi anlaşmazlığı dolayısıyla kavga çıktı. Daha sonra olay daha da büyüdü ve aşiretlere sirayet etmeye başladı. Olay aşiretler arası soruna dönüşürse çok daha büyüüp tehlikeli olabilmektedir. Bunun üzerine araya kanaat önderleri girdiler ama olayı yatıştıramadılar. En sonunda taraflar üzerinde Beruk Köyü mensuplarının etkisinin olduğu düşünüldükten onlara müracaat edildi. Onlarda hemen devreye girerek tarafları yatıştırdılar ve sonrasında iki aile arasında sulh sağlandı . Bunun sonucu iki ailenin tarafları da Beruk Köyü mensuplarına karşı büyük minnet duydular ve onlara teşekkür niyetiyle köylerine ziyarete gittiler.

Kızmaz' a göre küçük yerlerde halk, köyde bulunan dini ileri gelen kişileri kız isteme, düğün, taziye gibi durumlarda yanlarında görmek istemektedirler (2019:32). Çünkü özellikle kırsal bölgede çeşitli dini veya kültürel ziyaret veya ritüeli yürütmek üzere veya bu sırada yanlarında bulunması için bölgede sözü geçen bir dini lider istenmektedir. Asker karşılama, doğum, taziye, yağmur duası gibi geleneksel ziyaretler bunlara örnek olarak verilebilir(Kızmaz,2019:61). Bu durumlarda da başvurulacak odaklardan biri Beruk Köyü mensuplarından karar alma sürecindeki kişilerdir. Aynı şekilde yine bahsi edilen heyet, bu olaylardan köy dışındaki düğün ve taziyelere değin, köy adına kimlerin iştirak edeceğine de karar verir.

Köydeki ikinci yapıyı temsil eden muhtarlık ve azaları seçimi de yine bu yapının karar ve onayıyla şu şekilde gerçekleşmektedir. Köyün kanaat önderleri sayılan ve kararlarına itimat edilen bu heyet, her muhtarlık seçimi öncesinde toplanır. Şeceredeki aile kollarından en uygun kişi tercih edilir. Tercih edilen kişinin resmi muamelatı yürütebilecek, temsil kabiliyeti olan, köyün sorun, sıkıntılarını ve ihtiyaçlarını muhataplarına en iyi şekilde ifade edebilecek kişi olmasına özen gösterilir. Bu kriterlere göre belirlenen kişi/kişiler muhtar aday ve azalarıyla seçimlere tek aday olarak çıkar. Seçim zamanı geldiğinde resmi süreci yürütmek ve ittifak ettikleri yönetim ekibinin sandıktan çıkması adına bir miktar oy kullanımı gerçekleşir ve böylece belirledikleri adayın muhtar olarak seçilmesini sağlarlar. AB8 (66) bu sürecin neden bu şekilde ilerlediğine dair şunları belirtmiştir.

Köyümüzde elimizden geldiğince sorun oluşturabilecek mevzuları gidermeye çalışıyoruz. Muhtarlık seçimleri de bunlardan biridir. Özellikle çevre köylerde duyduğumuz, şahit olduğumuz sorunların sebeplerinden biride muhtarlık seçimidir. Muhtarlık seçimleri bir rekabete ve hırsa sebep olmaktadır. Bu ise aileler arasında çok büyük sorunlara sebep olabilmektedir. Özellikle bu sebepten başlayan ve halen devam eden kan davaları ve

anlaşmazlıklar mevcuttur. Bizim köyümüzdeki herkes aynı soydan ve akrabadırlar. Bu konunun aile içinde bir soruna sebep olmasına köylünün hiçbiri razı gelmemektedir. Zaten köy içinde muhtarın kim olacağının bir önemi yok. Çünkü herkes birbiriyle akrabadır. Bizler de her dönem devletin bir talebi olarak muhtarlık seçimini gerçekleştirmek için aramızdan bir muhtar adayı belirleriz. Muhtar seçilecek aile, her dönem değişmektedir. Kimsenin itiraz etmemesi veya gönlünün kalmaması için her dönem bir aileye muhtarlık sırası verilmektedir. Ama o aileden belirlenecek muhtar adayının konuşması ve üslubu köyün sorun ve ihtiyaçlarını devlet dairelerine ve resmi kişilere anlatabilecek, köyü doğru şekilde temsil edebilecek uygun kişilerden olması gerekir. Örneğin Türkçe bilmesi gerekmektedir. Bu, tüm köy halkının memnun ve razı olduğu bir durumdur. Zaten köyde ki kararların alınmasında kimse kendisine herhangi bir haksızlık edildiğini düşünmediğinden, bu konu herhangi bir soruna dönüşmeden halledilmiş oluyor.

Yani aksakallıların aldığı kararların resmiyetteki, bürokrasideki takipçi ve uygulayıcıları olan muhtarlık teşkilatının kendisi de aynı şekilde yine aksakallılar veya akıl adamlarca belirlenmektedir. Örneğin bu heyet köy medresesiyle ilgili olarak hocaların, köy mensuplarından olmasının daha iyi olacağına dair bir karar alır ve bunun resmiyetteki karşılığının mümkün olup olmadığıyla alakalı olarak, muhtar veya azalarıyla görüşmeler yaparlar. Muhtar ise böyle bir talebin mümkün olup olmadığıyla ilgili Pervari İlçesi veya Siirt İli'ndeki ilgili kurum veya kuruluşlardan bilgi alırlar. Eğer böyle bir talebin uygulanmasının yasal imkanı varsa, bundan sonraki sürecin bürokrasi veya resmiyet tarafında ilgili kurum ve kuruluşlar üzerinden takibi ve sonuçlanması için çalışılır. Süreç olumlu sonuçlanınca heyete bilgiler verilir. Olumlu sonuçlanmazsa istişarelerle uygun bir çözüm bulunmaya çalışılır veya uygulanmak istenen karar tekrar gözden geçirilir, değiştirilir veya ondan vazgeçilir. Fakat yapılan görüşme ve gözlemlerden anlaşılan köy mensupları, muhtarı veya azaları, köy/köylünün ihtiyaçlarının karşılanması sürecinde siyasi kişi veya kuruluşlarca iletişimlerini kısıtlı tutmayı tercih etmektedirler. Milletvekili, Parti il/ilçe teşkilatları vb. yapılar üzerinden köyün ihtiyaç veya sorunlarını giderme yollarına karşı mesafelidirler. Sorunlar veya ihtiyaçlar daha çok kaymakamlık ve valiliğe bağlı resmi kurum veya kuruluşlar üzerinden giderilmeye çalışılır. Bu vesileyle hem köy yaşamını politikleştirmekten muhafaza etmektedirler hem de siyasi kişilerle beraber görünüp herhangi bir parti taraftarlığı sıfatını kendilerine yakıştırmak istememektedirler. Ama seçim zamanlarında köyden çıkan sandık sonuçlarından, taraflarını ve tavırlarını net olarak ortaya koymaktadırlar.

Daha önce belirtildiği üzere aksakallılar heyeti, muhtarın seçileceği aileyi belirler. Bu karar genelde köy ehline kabul görür ve uygulanır. Muhtarın, hangi aileden nasıl seçileceğine dair bu sürecin aşamaları şu şekilde izah edilebilir. Aksakallılar heyeti ailelerin soy ilişkisine , nüfus yoğunluğuna vb. faktörlere göre muhtar seçilecek aileyi belirler. Bu durumu analiz etmek adına köydeki ailelerin nüfus , etkinlik ve soy ilişkilerinin nasıl isimlendirildiğine ve öbeklendiğine bakmak gerekmektedir.

Tamamı aynı soydan olan Beruk Köyü mensuplarının köye ilk yerleşen dedeleri Molla Ahmed' dir. Soy daha sonra Molla Ahmed' in oğlu Mola Ali, onun oğlu Hacı Kasım, onun oğlu Haydar , onun oğlu Hacı' dan devam etmiştir. Hacı' nın iki oğlu olduğu bilinmektedir. Biri Abdurrahman diğeri ise Abdulgafur' dur. Yani Beruk Köyü mensupları iki kardeş olan Abdurrahman ve Abdulgafur' un neslinden oluşmaktadır. Bu ikisinin nesli, köy içinde de yine bu şekilde isimlendirilir ve muhtar seçimi de bu döngüye göre yapılır. Örneğin muhtarlık bir dönem Abdulgafur' un soyundan olan bir aileye verilirken diğer dönem Abdurrahman'ın soyundan olan bir aileye verilmektedir. Fakat köydeki bahsi edilen bu ailelerin nüfuslarının sayıca kalabalık oluşuna göre bu döngü veya sıra değişebilmektedir. Örneğin Abdurrahman'ın nesli Ahmed , Abdullah ve Kasım adlarında üç oğlundan devam etmektedir. Köyde Abdurrahman'ın oğlu olan Ahmed'in oğlu Muhammed, yine Abdurrahman'ın oğlu olan Abdullah' ın oğlu Muhiddin ile Abdurrahman'ın oğlu olan Kasım'ın neslinden gelenlerin sayısı fazla olduğundan, muhtarlık hakkı bir dönem Abdullah oğlu Muhittin'in, bir dönem Ahmed'in oğlu Muhammed'in, bir dönemde Abdurrahman'ın soyundan gelen ailelerde kalabiliyor. Zaten köy yaşamında da Abdurrahman'ın oğlu olan Ahmed' in oğlu olan Muhammed' in nesli, nüfus fazlalığından dolayı Mala Mele (kasıt Molla Muhammed'in Ailesi) olarak adlandırılırken ; Abdurrahman'ın oğlu olan Abdullah' ın oğlu Muhittin'in nesli için ise Mala Mela Muhittin (Molla Muhittin Ailesi) olarak adlandırılmaktadır. Bu nüfus dengesinden dolayı toplamda üç dönem Abdurrahman'ın soyunda kalan muhtarlık hakkı, Abdulgafur' un neslinde bir dönem kalabilmektedir. Ama sıra hangi aileye gelmişse de, o aile içinden bürokratik usul ve resmi dile en yakın kişi tercih edilir. Muhtarlık görevi döngüsünün, yaklaşık bu şekilde devam ettirilmesindeki amaç, köy halkının temsilde adalet hissini yaşamalarının yanında köy mensupları arasında baskın

bir güç oluşumunun da önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Fakat AB13 (45) bu döngünün bir muhakkak olmadığını şu şekilde ifade etmiştir.

Köyde herkes birbiriyle akrabadır. Onun için kimse birbirine karşı üstünlük gözüyle bakmaz. Muhtarlık seçimlerinde böyle bir sıranın yapılmasının sebebi karar alanların adaletsizlik veya hata yapmama kaygılarından kaynaklanmaktadır. Yoksa köyde muhtarlık çok önemsenen bir şey değil. Devlet bizden bir isim istemektedir. Köylü de aralarından bir ismi muhtar olarak vermektedirler. Çünkü muhtar daha çok köyün veya köylünün isteklerini ihtiyaçlarını karşılamak adına devlet daireleriyle görüşen kişidir. Bunun için ilçe veya il merkezine gitmek gerekebiliyor. Köyden bu işi kim iyi halledebiliyorsa elini taşın altına koyuyor. Bundan dolayı bazen muhtar olarak uygun görülen kişiler teklifi reddedebilmekte veya hakkını başkasına devredebilmektedir. Bazen de muhtar seçilen ismin işlerini başkası yürütebilmektedir. Yani muhtarlıkta aile sırası vardır ama uygulanmadığı zamanlarda vardır.

Görüldüğü üzere aile sırası her zaman takip edilen bir kriter değildir. Duruma göre sıra atlanabilmektedir. Ama muhtarlık seçiminin köy içinde herhangi bir tartışmaya veya anlaşmazlığa sebep olmaması adına tüm şartların köy içinde sağlandığı görülmektedir. Bundan dolayı da bugüne kadar muhtarlık seçimleri kaynaklı herhangi bir rekabet, anlaşmazlık, küskünlük yaşanmadığı yapılan görüşmelerde aktarılmaktadır.

Köyde karar alma mekanizmasının düzenli bir üyesi olmamakla beraber alınan kararların uygulanması ve amaca ulaşılmasında etkili olan, işlerin yürütülmesinde önemli kolaylıklar sağlayan üçüncü bir yapı daha vardır. Bu yapı daha önceden muhtar veya azalık yapmış veya çeşitli vakıf, dernek çalışmaları ile kamu kurum/kuruluşlarındaki tecrübeleriyle iş görme ve sorun çözme kabiliyetine sahip kişilerden oluşmaktadır. Karar alma süreçlerinde kendilerini kimi zaman fark ettiren bu kişiler, tecrübelerinin yanı sıra konumlarının avantajlarıyla da köy yaşamının kolaylaşmasına önemli katkılar sunmaktadırlar.

Kısacası Köy' ün toplumsal ve geleneksel alandaki temsil yüzü aksakallılar iken, resmi ve bürokratik kanaldaki temsil yüzü ise muhtar ve azaları olmuştur. Yani köy yaşamının kolaylaştırılması, sıkıntıların giderilmesi, köyün daha yaşanabilir olması adına düzenli, adil ve temsil kabiliyetine sahip bu karar alma mekanizması, Beruklular' ın aynı toprakta asırlardır devam eden ortak yaşamlarının ve edindikleri tecrübelerinin en önemli kazanımı olmuştur.

3.1.4 Köyün Siyasi Duruş ve Görüşü

Daha önce belirtildiği gibi Beruk Köyü yaşantısıyla , yardımlaşma mekanizmalarıyla ve kendilerine özgü toplumsal, kültürel yapılarıyla adeta büyük bir geniş aile izlenimini vermektedir. Köy sakinlerinin yaklaşık yedi asırdır ikamet ettikleri topraklarda doğayla, çevreyle ve toplumla kurdukları bağ, onlarda bir bilince dönüşmüştür. Bu bilinç tarihsel farkındalığı, toplumla doğru iletişim metodunu, köy içi yanı sıra özellikle köyün dışı karşı toplumsal dengesini, siyasi kimliğini ve duruşunu da tayin etmiştir. Köy, içindeki rutin anlaşmazlıklara rağmen nasıl ki dışarıya karşı karar ve söylemlerinde birlik fotoğrafı verebiliyorlarsa, aynı şekilde siyasi duruşlarındaki netlik ile de kendilerini ifade edebilmektedirler.

Bölgenin uzun yıllardan beridir maruz kaldığı terör ve güvenlik sorunu, insanları korunma refleksiyle değişik tutum ve davranışlara mecbur bırakmıştır. Özellikle doksanlardan itibaren bölgede hakim olan bu riskler dolayısıyla bölge insanı can ve mal emniyetinin yanı sıra huzur ortamından da yoksun kalmıştır. Bölge insanı bu durum karşısında korunma refleksiyle kimi zaman fikirlerini veya tutumlarını gizlemiş veya değiştirmek zorunda kalmıştır. Yaşanan sıkıntıların yanı sıra, köylerinin 1993 yılında büyük bir terör baskınına maruz kalması, Beruk Köyü sakinlerinin tavır ve duruşlarını da önemli oranda belirlemiştir. Yaşanan bu köy baskınıyla evleri yıkılan Beruklular, köylerini yaklaşık 1,5 yıl kadar terk etmek zorunda kalmışlardır. Yaşanan güvenlik sorunları, köy baskını, baskın sonrası yerleşim yerlerinin yıkılması, köylerini terk etmek zorunda kalmaları ve daha sonraki zamanlarda mensuplarından şehitlerin verilmesi ve gazilerin olması, Berukluların siyasi duruşlarını belirlemiştir. Beruk Köyü mensupları kendilerini, yine kendi tabirleriyle ‘devletçi’ görmekte ve devletin bölgede yürüttüğü politikaları da desteklemektedirler. Bu konuda köy mensubu ve aynı zamanda Siirt Şehit, Gazi Aileleri ve Güvenlik Korucuları Dernekler Federasyonu Başkanı Mehmet Nedim Ayhan şunları belirtmiştir.

Dedemiz Seyyid Hacı Kasım Bağdadî yaklaşık yedi yüz yıl evvel buralara yerleştikten sonra, Osmanlı Devleti’nin ikinci padişahı olan Sultan Orhan Gazi ile görüşmek üzere Bursa’ya gitmiştir. O zamanlar Bursa, Osmanlı Devleti’nin başkentidir. Burada dedemizi büyük bir saygı ve hürmetle karşılayan Osmanlı Sultanı Orhan Gazi dedemizi yaklaşık altı ay boyunca sarayında misafir etmiş ve dedemizde kendisine ‘İslam Aleminin Halifesi’ ve

‘Sultan-ı İslam’ olarak seslenmiş³⁵. Daha Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan beri bu devletle gönül bağımız kurulmuş. Sonrasında Osmanlı Devleti’nin yerine Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. İsim değişse bile bizim gönül bağımız dedelerimiz tarafından yaklaşık yedi yüz yıl önce bağlanmış.

Görüldüğü gibi köy mensupları Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan itibaren dedeleri üzerinden devletle gönül muhabbetlerinin olduklarını belirtmektedirler. Bunun devamı olarak bahsi geçen ilişkilerin daha sonra da devam ettiğine dair bilgiler, köy mensuplarını devlet ve bürokrasisine yönelik bir sempatiye yöneltmiştir.

Beruk Köyü Herekol Dağı’ nın yakınına kurulmuş bir köydür. Bu bölgede yaşam, doksanlı yılların güvenlik endişelerinin yüksek olduğu zamanlarda daha da zorlaşmıştır. 1993 yılında köyleri terör unsurlarınca basılan Beruklular, yaşananlar üzerine asırlık yurtlarını terk etmek zorunda kalırlar. Sonrasında terör unsurlarınca evleri yıkılan köy mensupları 1-2 yıl kadar civar il ve ilçe merkezlerine yerleşirler. Bu esnada bir çok köy mensubu batı illerine göç eder. Köylerine dönmeyi arzu edenlere ise, güvenlik sıkıntılarından dolayı müsaade edilmez. Bunun üzerine köy mensupları bazı riskleri göze alarak köylerine dönebilmişlerdir. Daha sonraki süreçlerde köy mensuplarından şehit ve gazilerin olması, mensuplarının kaçırılması, tehdit edilmesi vb. yaşanan olumsuzluklar, onların bu tutumlarının pekişmesinde ayrıca etkili olmuştur.

Beruk Köyü mensupları seçimler dönemi köylerinde siyasi propagandaların yapılmasına pek sıcak bakmazlar. Yapılan görüşmeler sonucu köy mensupları destek verecekleri parti veya tarafın, köy mensuplarınca ilkesel olarak belirlendiğini ve bundan dolayı kimsenin kendilerini ikna etmek için gelmesini benimsemediklerini belirtmişlerdir. Çünkü Berukluların yıllardan beri tüm seçim süreçlerinde takındıkları net tutum, bölge insanı tarafından da kabul edilmiş bir durum olmuştur.

3.2 Köyde Dini Hayat, Kavram ve Kurumlar

Din kavramının İslami kaynaklardaki anlamlarını;1-Ceza(karşılık),mükafat, hüküm, hesap; 2-Üstün gelme, hakimiyet, zelil kılma, zorlama; 3-İtaat, teslimiyet,

³⁵ Mehmet Nedim Ayhan ’ın bahsettiği Seyyid Hacı Kasım Bağdadî’ nin, Bursa ‘da Orhan Gazi’yi ziyaretiyle ilgili kısımlar, çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedilmişti.

hizmet, ibadet; 4-Adet,yol, kanun, şariat, millet, mezhep şeklinde gruplandırmak mümkündür. Her dinî kültürün din kavramını ifade etmek üzere seçtiği kelimelere ait ortak noktanın “yol, inanç, adet, bağ, kulluk” olduğu söylenebilir. Bütün bu kelimeler, kökleri insanın iç hayatında bulunan ve semereleri çeşitli davranışlarda tezahür eden köklü ve evrensel bir fenomeni ifade etmeyi amaçlamaktadır(Günay,1994:314).

Din sosyolojisi literatüründe ise din, genelde asli ve fonksiyonel olmak üzere iki açıdan ele alınmaktadır. Asli açıdan ele alındığında, dinin sahip olduğu kutsal, aşkın, ilahi ve tabiatüstü gibi özellikleri ön plana çıkarılmaktadır. Fonksiyonel açıdan değerlendirildiğinde ise, fert ve cemiyet hayatında yerine getirdiği özellikler üzerine dikkat çekilir (Köktaş,1993:24).

Anadolu coğrafyası çok eski devirlerden günümüze kadar birbirinden farklı birçok kültür, medeniyet ve dine ev sahipliği yapmış; bunun sonucunda da doğal olarak, eşsiz çeşitlikte bir inanç örüntüsüne sahip olmuştur. Bu durum, ‘geleneksel din’, ‘halk dini’, ‘halk islami’ veya ‘volkislam’ gibi bir takım isimlerle kategorize edilen ‘senkretist’ bağdaştırmacı bir dinsel olgunun doğmasına sebep olmuştur (Keskin, 2004: 15). Özellikle ‘halk dindarlığı’ olarak da adlandırılabilen ortamlarda dinsel yaşam şeklinin yaygın olduğu yaşam tarzı, bunu benimseyen halk kitlerinin bakış açısındaki inanç ve bu inancın gerektirdiği uygulamalar, dini ve sosyo-kültürel yaşantılarını ciddi bir biçimde etkilemektedir. Diğer yandan bu inanç ve uygulamalar, dinsel yaşam tarzının dışında var olduğu toplumun sosyal ve kültürel yaşam tarzına göre çeşitlilik göstermektedir (Günay, 2001:454).

Çalışmanın bu kısmıyla Beruk Köyü’ ne ait olarak dinin sosyolojik ve fonksiyonel boyutu, kurum ve kavramlarıyla ele alınmaya çalışılacaktır. Din, hem toplumlarca inşa edilen bir olgu iken hem de zamanla toplumun kendisini inşa eden amil bir unsurdur. Kısaca bilinen ve gözlenen gerçek şu ki; din ve toplumun birbirilerini zamanla dönüştürdüğü veya şekillendirdiğidir. Çünkü toplumlar kimi zaman yaşantılarını dine çevirmiş ve ona inanmışlardır; kimi zamanda kendilerine sunulan veya zorlanan dine inanmış ve dinlerini, yaşantıları haline getirmişlerdir. Semavi dinler dahi çoğu zaman bu toplumsal etkiden kendisini kurtaramaz ve toplumsal unsurlar o dinin yapısında değişimlere sebep olur. Nihayetinde o dinin bilginleri bu değişime hurafe, bidat, yozlaşma vs. isimler koyarak bu duruma karşı

sevimsizliklerini veya hoşnutsuzluklarını kavramsal olarak da belirtirler. İnsanlık ve dinler tarihi de göstermiştir ki , din ve toplumsal yaşantı birbirine karıştırılan iki su gibi asla saf ve net olamamışlar ve muhakkak birbirinden izler taşımışlardır. Çünkü toplumun zaman içerisinde dini pratikleri şekillendirmesi, dinin başlangıçta topluma bağlılığını göstermediği gibi, dinin her zaman bükülmez bir bilek gibi, hem şekillendirici olarak kaldığı anlamına da gelmez(Aydın,1991:22).

Beruk Köyü ise belirtilen bu hakikatlerin yansımaları kendi toplum ve dinî yaşantısında net şekilde göstermektedir. Çoğunlukla din tarafından şekillenen, biçimlenen bir toplumsal yapı söz konusuysa diğer taraftan tarihsel süreç içerisinde toplumca belirlenmiş ve şekillenmiş geleneksel ve kültürel yapının inşa ettiği ‘halk dindârlık’ı, dinî kurum ve usullerde kendisini göstermektedir. Bazen geleneksel yapının, dinî zikir ve faaliyetlere yansımış haliyle kimliğini gösteren Beruk Köyü, kimi zamanda dinî kurum ve ibadetlerce biçimlenmiş geleneksel ve kültürel uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır.

Kısacası toplum ve din birbirinden kopmayan iki farklı hakikattir. Beruk Köyü’nün sosyal yapısına, tarihsel sürecine, gelenek, kültür vb. yapısına bakıldığında, en önemli unsurun dini yaşam olduğu karşımıza çıkmaktadır. Özellikle aile köklerinin ‘seyyid’ yani Hz. Muhammed’in neslinden olması yanı sıra, Seyyid Ahmed ve Seyyid Ali’nin türbelerinin dinî bir güdüyle ziyaret edilmesi Beruk Köyü’nde dinî ve toplumsal yaşamı biçimlendiren en önemli unsur ve dinamiklerindendir. Bundan dolayı çalışmanın bu bölümünde Beruk Köyü’nün dinî yaşamını meydana getiren kurum ve kavramlar tanıtılmaktadır. Özellikle köyün bölgede bilinmesine, tanınmasına vesile olan ve aynı şekilde bölge halkı tarafından değişik sebeplerle ziyaret edilen Seyyid Ahmed (Esvedu Ra’s) ve oğlu Molla Ali (Molla Aliye Reş)Türbesi; Köy Camisi’nin yanı sıra bu camide zamanla oluşan köylü-cami-cemaat ilişkisi; İslam dünyasında nadir bulunan ve yine Seyyid Ahmed’in kızı ve Molla Ali’nin ise kız kardeşi olduğu bilinen Amine Hala olarak isimlendirilen ‘kadın veliye’ye ait zikirhâne; yüzlerce yıllık mezarlarıyla köy kabristanı; köylünün, çocuklarının dini eğitimini sağlamak adına kendi imkanlarıyla yaptırdığı köy

medresesi ile köy sakinlerinin dini grup ve tarikat ilişkilerine dair bilgiler aktarılarak Beruk Köyü'nün dini yaşamına dair bir fotoğraf ortaya konması amaçlanmaktadır.

3.2.1 Molla Ahmed (Esvedur Ra's) ve Oğlu Molla Ali (Mela Aliye Reş)'nin Türbesi ve Adak Kesme Geleneği

Yedi asra dayandığını düşündüğümüz Beruk Köyü'nün adeta kalbi olan bu türbe, içinde medfun olanlarıyla da hem köyün şuan ki yaşamının tarihle bağını kuran hem de köyün sosyal , kültürel ,geleneksel ve dini kimliğini inşa eden en önemli unsurdur. Köy sakinlerinin asırlardan beri devam eden bazı davranış ve tutumlarının müsebbibi olan bu türbe, köylü tarafından halen büyük bir saygı ve disiplinle ziyaret edilmekte ve önemsenmektedir. Türbenin , aynı zamanda bölge insanları tarafından mübarek bir dinî mekan anlayışıyla ziyaret edilmesi, civar insanların burada medfun olanların torunlarına olumlu bakmalarına sebep olmuştur. Bunun için çalışmanın bu bölümünde türbede medfun olanlarla ilgili bilgi verildikten sonra , özellikle köyün civar tarafından tanınmasına , bilinmesine ve köyün binlerce insan tarafından ziyaret edilmesine sebep olan türbe ziyareti ve adak kesme ile ilgili bilgi aktarılacaktır.



Resim 16: Seyyid Ahmed ve Oğlu Molla Ali' nin Türbesi

3.2.1.1 Molla Ahmed(Esvedur Ra's) ve Molla Ali (Mola Aliye Reş)

Türbede medfun olan kişiler Mola Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360)³⁶ ve oğlu Molla Ali (d.M 1320- ö.M 1400)³⁷ dir. İsmine ilk olarak Bağdadî' nin Seyahat-name' sinde karşılaşılan Molla Ahmed , Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin altı oğlundan Beruk Köyü' ne yerleşen ve 'melek yüzlü' diye tanıttığı oğludur . Bu bilgilerin kaynağı olan Seyahat-name' de Bağdadî' nin 'seyyidlik'ini gösteren soy şeceresinin yanında; Kadiri Tarikatı Şeyhi olduğuna dair icazetnamesi de bulunmaktadır. 'Seyyid' ve aynı zamanda 'Kadiri Tarikatı Şeyhi' olan Bağdadî' nin, Tarikat icazetnamesini oğullarına naklettiğini ve dolayısıyla oğlu Molla Ahmed' in de Kadirî Şeyhi olduğu yine Seyahat-name' den öğrenilmektedir.

Seyahat-name' den edinilen diğer bilgi ise Bağdadî' nin oğlu Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360)'in Esvedur Ra's lakabıyla anıldığıdır. Arapça' da 'siyah, kara' anlamına gelen 'esved' kelimesi ile 'baş, kafa' anlamlarına gelen ' ra's ' kelimelerinin terkibinden oluşan ve 'Siyah Başlı' anlamına gelen bu lakaptan kastın ya kendisinin esmerliğine atıf olarak kullanıldığı yada eski dönemlerden kalma 'seyyid' olan ailelerin nişanesi olarak başlarına bağladıkları siyah renkli baş bağlama giysisinden gelmektedir. Diğer bir ifade ise saçının çok siyah, kömür karası olmasından bu lakabı aldığıdır.

Seyahat-name okumalarına göre, babasından ilim ve tarikat icazetnamesini aldıktan sonra Beruk Köyü'ne yerleşen Molla Ahmed' in, köy mensuplarıyla yapılan görüşmelere göre üç oğlu ve bir kızı olduğu bilinmektedir. Oğulları Ali , Taha(Tahir diyenlerde vardır.) ve Şeyh Muhammed ; tek kızı ise Amine' dir. Oğul Taha'nın nesebi ve akıbeti bilinmezken, köy ahalisinden kimine göre kendisinin zamanında İstanbul civarına yerleşmiş olabileceğiyle ilgili bir iddia mevcuttur. Şeyh Muhammed'in de aynı şekilde nesebinin akıbeti bilinmemektedir. Mezarı ise köy

³⁶ Molla Ahmed ve oğlu Molla Ali' nin doğum ve vefat tarihlerine dair herhangi bir bilgi mevcut değildir. Fakat Seyahatname' nin verdiği bilgilerden hareketle bir tahmin yürütme imkanına sahibiz. Tahminlere göre Molla Ahmed yaklaşık 1340 yılında Beruk Köyü' ne yerleşir. Yaklaşık 20 yıl sonra vefat ettiği varsayılırsa, Molla Ahmed' in vefat tarihi olarak yaklaşık miladi 1360 yılını esas alabiliriz. Bundan dolayı çalışmanın bundan sonraki kısımlarında vefat tarihi olarak ö.M-1360 tahmini tarihi kullanılacaktır. Molla Ahmed' in 80 yıllık bir ömür sürdüğünden hareketle doğum tarihi için d.M 1280 tarihi kullanılacaktır.

³⁷ Aynı şekilde Molla Ali' nin doğum ve vefat tarihlerine dair aynı tahmini tarihleri vermemiz gerekmektedir. Molla Ali' nin, babasından yaklaşık 40 yıl sonra vefat ettiği varsayılırsa o zaman vefat tarihi olarak ö.M 1400 tarihi ve yine yaklaşık 80 yıl yaşadığı düşünülürse, doğum tarihi olarak da d. M 1320 tarihi çalışmanın bundan sonraki ilgili yerlerinde kullanılacaktır.

kabristanının dışında ama köy yakınında bir yerdedir. Diğer oğlu Ali ise babasının yanında kalan ve türbede medfun olan Mela Aliye Reş lakaplı kişidir. Tek kızı olan Amine ise çalışmanın ilerleyen kısımlarında kendisiyle ilgili detayların verileceği ve köy mensuplarınca da Hala Amine olarak bilinen kişidir.

Molla Ahmed, Beruk Köyü'ne yerleştikten sonra ilmi hizmetlerini devam ettirmek adına kendisine bir medrese, cami ve tekke yaptırır. Medresenin eski kalıntılarının üzerine Beruklular modern inşaat teknikleriyle ve halen işlerliği olan yeni bir medrese yapmışlardır. Daha sonra oğlu Molla Ali'yi de kendi yanında yetiştiren Mola Ahmed, vefat ettikten sonra caminin hemen kible tarafına ve kendi evi olarak kullandığı yere defnedilir. Oğlu Molla Ali(d.M 1320- ö.M 1400)'de, vefatı üzerine aynı şekilde babasının yanına defnedilir. Günümüzde türbe olarak ziyaret edilen Molla Ahmed ve oğlu Molla Ali' nin kabri , bahsi edilen zamandan kalma caminin güneyinde ve medresenin batısında kalan mekandır.



Resim 17: Solda Türbe, Sağda Medrese, Arka Tarafta ise Seyyid Ahmed Camisi(Eski Camii)

Molla Ahmed'in yanında medfun olan oğlu Molla Ali ise, Seyyid Ali veya Mela Aliye Reş (Esmer Molla Ali) ismiyle civarda tanınan kişidir. Molla Ali ,Mola Ahmed'in yukarıda bahsi edilen üç oğlundan biridir. Dini ilimler üzerine olan

yeterliğinden dolayı kendisine ‘Molla’ sıfatının verildiği tahmin edilen Seyyid Molla Ali , ilmini babası Molla Ahmed’in yanında alır. Babasının vefatından sonra ondan kalma medrese, cami ve tekkenin idaresini ve sorumluluğunu üstlenen Molla Ali’ nin soyundan Beruklular gelmiştir.

Vadiye sokulmuş olan Türbe , caminin kible tarafına düşmekte ve hemen dibinden Erik Deresi geçmektedir. Türbenin yapısına bakıldığında türbe ile cami önlü arkalı iki farklı yapıdan oluşmaktadır . Cami , eski yapısını korumakla beraber üstüne son dönem yapılmış modern onarımlar mevcuttur. Türbe tarafı ise 1993 yılında köyün maruz kaldığı baskın sonucu bazı hasarlar görmüştür. Eski hali taş yapıdan ibaret olan türbe, bu baskından sonrası köye dönüş yapan köy mensuplarınca tekrar yapılmış. Bu onarım esnasında türbe duvarlarında kime ve hangi zamana ait olduğu bilinmeyen iki eski hançerimsi bıçak ve silah çıkmıştır. Türbenin önceki halinin duvar ve taşlarının zamanla kararmasından ve iç mekanın aydınlatmasının sadece tavanda açılmış bir pencere/bacadan olması dolayısıyla karanlık kaldığından; türbeye civar insanlarca Karanlık Hücre/Oda anlamına gelen Mezla



Resim 18: Türbe Onarımı Esnasında Bulunan Objeler

Târi denilmiştir. Ziyaretçilerinin de artması sonucu türbe , daha kullanışlı ve işlevsel olması amacıyla, genişletilmiş ve üstü de kapatılmıştır. Yaklaşık elli metrekare olan türbede Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360) ve oğlu Molla Ali(d.M 1320- ö.M 1400)’nin mezarları dışındaki alan , bayan ve erkek ziyaretçiler için ayrıca ayrılmış. Her iki tarafın girişi birbirinden bağımsızdır. Ayrıca bayan tarafında abdest alma yeri , lavabo , namaz kılma ve uyuma yeri de mevcuttur. Bunun sebebine dair olarak AB2 (45) şunu söylemiştir.

“Türbeye birçok ziyaretçi gelmektedir. Özellikle kadınlar çok gelmektedir. Fakat erkeklerin ihtiyaçlarını giderecekleri veya rahat edecekleri imkanlar olmasına rağmen kadınların yoktu. Tabi bizde kadınların bu durumdan zorluk yaşadıklarını düşündüğümüz için türbenin kadın ziyaretçiler için olan kısmını,

onların rahat edecekleri şekilde yapmaya çalıştık. Hatta köyden bir bayanı, oraya gelenlere yardımcı olması için görevlendiriyoruz. Maksat ziyarete gelen bayanlar herhangi bir sıkıntı yaşamadan ziyaret ve ibadetlerini yapabilsinler.”

3.2.1.2 Türbe ziyareti ve Adak Kesme

Türk dünyasının özellikle XX. yüzyılın ikinci yarısında karşı karşıya kaldığı çok hızlı ve köklü toplumsal, sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel değişmeler; modernleşme, sekülerizasyon ve kültür şokunun sosyo-ekonomik yetersizlikler, yoksunluk ve çaresizlik psikolojisi ile birleşmesi, bir kısım köyler ve kasabaların yanı sıra özellikle şehir merkezlerinde genel olarak dinî yaşayışa, kültüre ve bu çerçevede türbe, adak ve ziyaret dindarlığına duyulan ilgiyi tepkisel biçimde ve dikkat çekici şekilde artırmıştır (Günay, 2004:591) .

‘Türab’ veya ‘terb’ kelimesinden türeyen türbe, Arapça kökenli bir kelime olup, Arapça’ da üstü kubbe ile örtülü mezar, Farsça’da ise çatısı kubbe biçiminde olan yapı anlamındadır (Ölmez, 2005:35). Arapça ‘turab’ yani ‘toprak’ kelimesinden yazı dilindeki ‘turba’nın halk diline kazandırılarak Türkçeleştirilmiş şeklinden ibaret olan ve evliyaya ait hem basit hem de abidevi mezarları ifade etmek için kullanılan türbe sözcüğü kabrin üzerine yapılan binayı ifade etmek için kullanılır(Günay, 2003:15).

Birini veya bir yeri görmeye gitmek anlamında Türkçe’ deki ‘ziyaret’ sözcüğü Arapça ‘ziyaret’ kelimesinden gelmekte olup, yine Arapça’ da aynı kökten ‘zevr’ sözcüğü hem ziyaret etmek hem de ziyaret eden anlamlarına gelmektedir. Bununla birlikte Arap dilinde bu sonuncu anlamda ‘zair’ kelimesi daha yaygın kullanıma sahiptir ve birinci anlamda aynı kökten ‘zuvar’ ve ‘mezar’ kelimeleri de mevcut olup, mezar kelimesi Türkçeye kabir anlamıyla geçmiştir (Günay, Güngör, Taştan, Sayım, 2001:9)

Bazı önder ve velilerin ölümünden sonra kabirlerinin üzerine bina yapılması ve mezarlarının etrafının mabet; cami, mescit, tekke gibi ibadet mahalli haline getirilmesi kadirbilirlik ve vefa duygusundandır(N.Yılmaz ve C.Yılmaz, 2003:94). Fakat bir yerin ziyaret yeri haline gelmesi için, halkın orada yatan kişiyi manevi, dini ve ahlaki bakımlardan örnek insan, üstün kişi olarak bilmesinin yanında onunla ilgili hikâyeler, kerametler, menkıbeler ve efsanelerin de halk arasında yayılarak tutunması gerekir(Pay, 2002:438). Aksi halde türbenin ziyaret için bir sebebi kalmayacaktır.

Türbelerin geçmişten günümüze kadar toplumun dini ve manevi duygularındaki önemi çok büyüktür. Toplumun bu hislerini yansıtanlardan Yahya Kemal' e göre evliya, ermiş, derviş, şehit gibi mübarek kişiler ve onlardan gelen sesler birer hakikattir. Onların duası ve yardımı ile bu topraklar vatan toprağı haline gelmiştir. Onlar bizden önce bu topraklarda yaşamışlardır. Bizimle birlikte yaşarlar ve bizden sonrada yaşamaya devam edeceklerdir. Çünkü bu topraklarda yaşayanlar onların seslerini kalplerinin derinliklerinde işitirler (Beyatlı, 1991:70).

Beruk Köyü' nde medfun olan Seyyid Molla Ahmed ve oğlu Seyyid Molla Ali' nin türbeleri gerek inanılan kerametleri gerek sıkıntısı olanlara çözüm vesilesi ve gerekse mensup oldukları soyları dolayısıyla civar insanlarca kutsal ve teberrük bir mekan addedilip ziyaret edilmektedir. Türbeye çoğunlukla yakın çevreden olmak üzere il içi ve dışından birçok ziyaretçi gelmektedir. Hatta türbeyi duyan, bilen yurt dışında yaşayan gurbetçi vatandaşlardan da gelenler olmaktadır. Türbe ziyaretinin aynı zamanda Beruk Köyü' nün ziyareti anlamına gelmesi, türbenin köy içindeki önemli konumunu da belirlemiştir. Bu durum ise köyün sosyolojisinin yanı sıra dini, kültürel, geleneksel ve hatta ekonomik dokusuna doğrudan veya dolaylı etki etmektedir. Türbe, bedensel ve psikolojik hastalıkları olanların, çocukları olmayanların, bir duasının kabul olmasını isteyenlerin, bir sıkıntı veya şerden kurtulmak isteyenlerin , çocuğunun sınavlarda başarılı veya iş sahibi olmasını isteyenlerin vb. tüm sıkıntı, dilek ve ihtiyaçlarını Allah dostu bir veliden dua isteyerek halli adına, başvurdukları önemli mekanların başında gelmektedir.

Toplum hayatında dinî ve geleneksel bir olgu olarak yerleşen türbe ve kabir ziyaretlerinin yine din' e göre usul ve erkanı nasıl olmalı? Bu soruya cevap olarak Akakuş, türbe ve kabir ziyaretlerinin doğru yapılması için, Peygamberimizin sünneti ışığında, şu davranışların hiyerarşik olarak takibini belirtmektedir.

“Hadis-i şeriflerde ifade edildiğine göre türbeye varınca önce selam verilir. Daha sonra türbede yatmakta olan zat hakkında hayır duada bulunulur ve istiğfar edilir. Sonrasında ayakta veya oturarak Fatiha, İhlâs ve Yâsin sureleri okunur. Son olarak da yapılan nafil ibadetlerin sözgelimi namaz, oruç, sadaka, hatim, kurban ve benzeri Salih amellerin sevabı ziyareti yapılan zatın ruhuna Bağışlanır. (Akakuş,1991:315)

Fakat her ne kadar dinî dayanaklar türbe ve kabir ziyaretleri için belirtildiği şekilde bir teamül önerse de toplum içinde ‘Kitabî İslam’ a eklemlenmiş ‘Halk İslamı’

ndan kaynaklı uygulamalar çeşitlilik gösterebilmektedir. Örneğin, ziyaret yerindeki mezara elini yüzünü sürme, kutsal taşı ağrıyan yerine sürme veya koyma, oradan alınan toprağı suya katarak içme, buralarda akan suyu kutsal kabul ederek içme, dileğin isimle türbe duvarlarına yazılması, ölünce şeyhin yakınına defnedilme gibi fiil ve eylemler hep kutsiyetle doğrudan ya da yakından temas yoluyla sirayet amacına yönelik sembolik ritüel eylemlerdir (Günay vd. ,2001:105). Diğer taraftan türbe yanlarındaki ağaçlara çaput bağlanması da yine türbe ziyaretlerinin ritüellerinden olmakla beraber, ağaca verilen kutsallık inancının bir uzantısıdır. Anadolu'nun kimi yerlerinde hala, ağaçlara yığınla çaput bağlanmakta ve dilek dilenmektedir (Günay, 2004: 28).

Peki ülkemizin değişik bölgelerinin türbe ziyaretlerin de görülen bu teamül ve ritüellerin, Beruk Köyü' nde Seyyid Ahmed ve Seyyid Ali türbelerinde görülme durumu nedir? Yapılan gözlem ve mülakatlardan anlaşıldığı kadarıyla uygulanan ritüeller olduğu gibi uygulanmayanları da mevcuttur. İnsanlar dua ve Kur'ân-ı Kerim okumalarının haricinde , kabir veya taşına el-yüz sürme, hasta veya ağrıyan yerini mezar taş veya duvarlarına sürtme, çevredeki sudan şifa niyetine içme veya yanında götürme, aynı sudan el-yüz yıkama gibi uygulamalar herkeste görülme de karşılaşılabilmektedir. Ayrıca türbe örtüsünden bir parçanın kesilerek alınması olduğu gibi türbenin toprağından teberrüken alındığı da olmaktadır. Hatta köy halkı ziyaretçiler için bunu kolaylaştırmak amacıyla türbenin içine örtüden kesip almak için bir makas ve kovaya türbe toprağından koymuşlardır. Türbeyi ziyaret eden kadın ziyaretçilerden DG6 (52)' in ifadeleri şu şekilde olmuştur.

“Türbe toprağı eskiden beri insanlara şifa vesilesi olmaktadır. Eskiden beri köylerde yaşayanlar evlerinin içine yılan, akrep , fare vb zararlı hayvanların girmesini engellemek için evlerinin etrafına türbe toprağından götürüp dökerlerdi. İnsanlar bundan çok fayda görmüşlerdir. Hatta türbe toprağından çok az miktarda suyun içine atılıp içilmesi şifaya sebep oluyor. Özellikle çocuğı olmayan kadınlar bunu yaparlar. Çocuğı olduysa adağını keser.”

Fakat duvarlara dilekle beraber isim yazılması veya çaput bağlama gibi uygulamalar görülmemekle beraber; bunların köylü tarafından tasvip edilmediğı ve bazı yanlış uygulamalar dolayısıyla köylülerin ziyaretçileri uyardığı da AB9 (50) tarafından şu şekilde ifade etmiştir.

“Türbeye insanlar değişik sıkıntılarına şifa veya çözüm bulmak adına gelmektedirler. Şifanın ve çarenin kaynağı Allah’tır. Fakat insanlar bazen Allah’ a yapacakları duaları türbedeki dedelerimize yapmaktadırlar. Bunun yanlış olduğunu kendilerine anlatıyoruz. Şahit olduğumuzda uyarıyoruz. Allah’ tan istenir. Buradaki ziyaret ettikleriniz duanın kabulü için bir sebeptir. ‘Allah’ım burada yatan velilerinin yüzü suyu hürmetine...’ diye dua etmelerini söylüyoruz. Fakat bizi anlayanlar olduğu gibi anlamayanlar da var ve yine istedikleri gibi davranıyorlar. Hatta uyarıda bulunduğumuz zaman bizi cahillikle veya kırıcı olmakla suçlayanlar oluyor. Çok da fazla ileri gidemiyoruz. Çünkü insanlar bu defa da kalpleri kırılıyor veya yanlış anlıyorlar. Köylerimize gelen insanlar, sonuçta misafirimiz sayılırlar.

Bazen de mezara çaput veya ip gibi şeyler bağladıklarına şahit oluyoruz. Daha çok kadınlar tarafında olduğundan sonradan fark ediyoruz. Bir usule dönüşmesin diye hemen bağlanan ip veya çaputları söküyoruz. Ama çok fazla olan bir şey olmasa da yine de şahit oluyoruz.”

Asırlardan beridir bölge insanının nesilden nesile aktardığı bilgiler ve tecrübelerle sıkıntılarına fayda bulduklarına inandıkları türbenin en önemli ve bölgenin diğer türbelerinden ayrılan yönü adak kesme teamülüdür. Adak kesmeye dayalı ziyaret geleneğinin teamüllerinden önce ‘adak’ kavramına bakmak gerekmektedir.

Adak, bir isteğin yerine gelmesi veya bir korkunun giderilmesi amacı ile bir işi kendine vazife kabul etme olarak tanımlanır. Adaklar çoğu kez koyun, sığır gibi bir hayvan olmakla birlikte, para da olabilir. Adak, bir ibadet olarak kabul edilir ve sadece Allah için yapılır(Ölmez ve Gökmen,2005:73)

Bir şarta bağlanıp bağlanmamasına göre adak, iki grup altında incelenir. Birincisi, şarta bağlı olmayan ‘Mutlak Adak’ olup, bunda niyetsiz, düşünmeden söylemek isteyerek söylemek gibi kabul edilir. Bir şeyi söylerken, o şeyi kast etmese söz arasında dilinden çıkmış olsa bile yapılması şart olur ve hemen yapılması gerekir. İkincisi şarta bağlı olan ‘Mukayyet Adak’ olup, bunda istenilen dilek gerçekleşince, adağın yerine getirilmesi koşulu vardır. ‘sınıfı geçersen’, ‘hastam iyileşirse’ gibi şart koşularak yapılan adaktır(Ölmez ve Gökmen,2005:73).

Adak kesme’ ye dayalı bir teamüle ev sahipliği yapan Seyyid Molla Ahmed ve Seyyid Molla Ali türbesinin ziyaret usulü şu şekildedir. Sıkıntısı veya dileği olan kişi köye gelir, türbeye uğrar, dua eder, biliyorsa Kur’an-ı Kerim okur. Türbeye serilmiş

olan yatakta bir müddet uzanır, dinlenmeye ve uyumaya çalışır. Ziyaretçilerin bahsettiğine göre, kişinin türbede bir miktar uyuması, şifayı bulacağı veya dileğinin kabul olacağına alameti sayılırmış. Aksi durumda bir daha gelmesinin gerekebileceği inancı mevcuttur. Ama köy halkıyla yapılan görüşmelerde uykuya dalmanın bir gereklilik olmadığı, ziyaretin yapılmasının yeterli olduğu belirtilse bile, gelen ziyaretçiler için uykuya dalabilmek daha makbul sayılmaktadır. Kişi isterse dileği kabul olmadan önce adağı kestirebilir. Bu durumda köy ahalisinden bir hayvanı adak niyetiyle satın alır ve kestirir. Adağı kimin evinden aldıysa o kişinin evinde misafir olur, orada ailesi ve yakınlarıyla beraber misafir olur ve yemeğini yer. Daha sonra tekrar türbe ziyaretine gider. Kesilen adak ve yapılan duaların ardından türbe ziyareti tamamlanır ve kişiler bundan sonraki süreçte dualarının kabul olacağına veya sıkıntılarının giderileceğine inanırlar. Kişi, adağını dileği/duası kabul edildikten sonraya da bırakabilir. Bu durumda ikinci defa türbeyi ziyaret eder ve adağını keser.

Burada gerçekleşen adak usulü yukarıda tanımlı verilen ve şarta bağlı olan ‘Mukayyed Adak’ a uygundur. Ama belirtildiği gibi adağın, dua/dileğin gerçekleşmesinden önce kesilmesi de söz konusudur. Veya burada kesilen adak şarta bağlı bir söz ve ahit adağı değildir. Ama ziyaretçilerin bu durumu sorgulamaları da söz konusu değildir. Çünkü bu usul, asırlardan gelen bir inanç ve gelenektir.

Ayrıca adak kesme usulünün türbe’ye özgü bir diğer boyutu ise adak’ ın temin edilme şeklidir. Ziyaretçilere göre türbeye ziyarete gelen kişinin adak’ ını köy içinden temin etmesi gerekir. Bu durum ziyaretin bir ön şartı değilse bile bunun daha makbul olduğuna inanılır. Örneğin hayvancılıkla uğraşan birisi kendisine ait hayvanı bu türbe için kesmeyi tercih etmez. Bu konuyla ilgili DG3 (55):

Eskiden beri dedelerimiz ve büyüklerimiz Beruk Köyü’ndeki Ziyaret’in önemini bize anlatmışlardır. Hastaların şifa bulacağı ve duaların kabul olacağına inanırız. İnsanlar sıkıntısının giderilmesi için türbeyi ziyaret eder ve burada bir adak kestirir. Sonra türbeye gidip uyumaya çalışır. Uyursa duası, isteği kabul olur. Ama keseceği adağın köy içinden alınması uygundur. Yoksa adağı kabul olmaz. Zaten türbede medfun olan Seyyid Molla Ali bazı insanların rüyalarına gelerek uyarıda bulunmuştur. Bundan dolayı bizde adağımızı köy içinden alırız. Adağı aldığımız evin sahibinin yanında adağımızı kestirir ve orada yemeğimizi yeriz , gerekirse bir-iki gece kalırız. Herkes bu türbeyi bilir. Her yıl binlerce insan buraya ziyarete gelir. İnsanlar burada sıkıntılarına çare bulacağına inanır. Zaten inanmasaydı her yıl binlerce kişi buraya ziyarete gelmez ve adağı da kesmezdi.

Fakat bu durumun bir gereklilik olmadığı köy mensuplarından AB14 (34) tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

Komşu köylerden insanlardan, ziyaret için adağın köyden temin edilmesi gerektiğine dair rüya görenler olmuş. Bu bilgi yayılınca insanlar böyle olmaları gerektiğine inanıyorlar. Ama bu bir gereklilik değildir. Fakat büyük çoğunlukla adaklar köy içinden temin edilmektedir. Çünkü insanların adaklarını araçlarıyla köye getirip kestirmeleri zor ve meşakkatli olduğundan, adaklarını çoğunlukla köyden temin etme yoluna gitmektedirler.

Ziyaretçilere göre diğer gereklilik ise adaklık hayvanın köyde kesilmesidir. Yani kişi aldığı adaklık'ı köyünde veya başka bir yerde kestirmesi doğru değildir. Adak, bizzat türbenin olduğu Beruk Köyü'nde kesilmelidir. Çünkü duaların kabulüne vesile olan Seyyid Ahmed ve Seyyid Ali olduğundan, adak' ın bizzat onun makamında kesilmesi gerektiği inancı vardır. Zaten adak' ın köyden temin edilmesi ve köyde kestirilmesi gerektiği inancı, türbe sahiplerine karşı bir minnet ve vefanın gereği olarak algılanır. Ayrıca adaklık hayvanlar genelde oğlaktan koça değin küçük baş hayvanlardır. Zaten bölge halkının hayvan besiciliği daha çok küçükbaş hayvancılığa dayalıdır.

Köyden temin edilecek adak' ın nasıl ve kimlerden temin edileceği konusuyla ilgili bir kural veya kısıtlama yoktur. Eskiden adak alınan ev, kesilen adağı tüm köy halkına paylaştırmış. Böylece köyde herkes bu adaktan faydalanırmış. Fakat sonradan köy nüfusunun artması bu durumun devamını zorlaştırmışsa da kesilen adaklar yine de köy içinde komşularca taksim edilmeye çalışılır. Adak, köy içinden herhangi bir kişiden satın alınabilir. Ziyaretçiler, köyden daha önceden tanıdıkları kimseden adak' ı alabildikleri gibi, köy içinde gezerek tanımadıkları herhangi bir evin kapsını çalarak da adak' larını temin edebilmektedirler. Bu durum ise köy içinde adak temininden kaynaklı bir ekonomik hareketliliğe dönüşebilmektedir. Ayrıca ziyaretçilerin adak' ı satın alacağı kişi/leri önceden belirlememiş olması ve bunun çoğu zaman tesadüfi ve plansız şekilde olması ise, köy içinde herkesin bu ekonomik hareketlilikten istifadesine imkan tanımaktadır. Yani türbe ziyareti köyün kültürel, dini ve geleneksel yaşamının yanı sıra ekonomik yönüne de önemli oranda etkilemektedir.



Resim 19: Türbe Ziyareti

Türbenin yıl içinde ziyaret yoğunluğuna dair olarak yapılan görüşmelerden edinilenlere göre, zorlu mevsim koşulları hariç türbeye özellikle Perşembe günleri daha fazla olmak üzere günde ortalama 3-4 grubun geldiği varsayılmaktadır. Yani türbe, yıllık bin civarı grup veya binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Bu istatistik, türbeye gösterilen ilgi ve alakanın yoğunluğunu da göstermektedir. Ayrıca türbenin sahiplerinin ‘seyyid’ olarak bilinmesi ise hem türbeye hem de köy mensuplarına karşı bir saygı ve hassasiyetin gösterilmesine sebep olmuştur.

Köye olan bu ziyaretler, civar insanlarca ‘Seyyid Ali’ nin Türbesi’nde adak kesmek’ olarak tabir edilir. Aynı şekilde köy, türbenin varlığından dolayı bölge insanlarınca ‘Gunde Seyd Eliyê Reş (Esmer Seyyid Ali’nin Köyü), Ziyâretâ Mela Eli(Mola Ali’nin Ziyaretgahı), Ziyâretâ Seyd Eli(Seyyid Ali’nin Ziyaretgahı), Gunde Ziyâretê (Ziyaretgâhın Olduğu Köy) isimleriyle de tanınmaktadır. Görüldüğü gibi türbenin varlığı köyün tabirine, ismine yansımış ve köy adeta türbelerin veya orada medfun olanların ismiyle tanınmaktadır. Çünkü halk kültürü yaşantısı, örf ve adetleri ve dindarlığı içerisinde ziyaret olgusu ayrılmaz bir bütünlük oluşturmuş ve kurumlaşmıştır. Bu haliyle onu toplumun dini, sosyal ve kültürel yaşantısının basit bir unsuru değil, ayrılmaz bir yapısal parçası olarak değerlendirmemiz gerekir. Nitekim

böyle olduğu içindir ki, yerleşim yerlerinin bir bölümü, adlarını doğrudan doğruya orada yatan veya yattığı kabul edilen yatırlardan alır(Günay vd., 2001:106-107).

Beruk Köyü, daha çok Molla Ahmed' in oğlu Molla Ali(d.M 1320- ö.M 1400)' nin ismiyle bilinmektedir. Bânisi Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360) olmasına rağmen köyün daha çok Molla Ahmed' in oğlu Molla Ali'nin ismiyle tanınmasının sebebinin şöyle olduğu düşünülmektedir. Molla Ahmed, aile adına köye ilk yerleşen kişidir. Molla Ahmed' in köye gelişi; ailesinin ikametini sağlaması; medrese, cami, ev gibi tesislerin inşası vb. durumlar Molla Ahmed' e civarla kuracağı sosyal bağ için yeterli imkânı sağlamamıştır. Fakat Molla Ahmed' in kurduğu sosyal ve fiziksel alt yapı, Molla Ali' ye toplumla ilişkiler geliştirme ve sosyalleşme imkanı sağlamıştır. Bu durum ise kendisinin civar insanlarca daha çok tanınmasını sağlamıştır. Acaba Molla Ali' nin köyde ki medrese ve tekke faaliyetlerinin kurumsallaşması sürecindeki müsbet faaliyetlerinin bu algıya bir etkisi olmuş mudur? Bu bir sebep olabilir. Fakat yapılan görüşme ve sorgulamalara rağmen bu etki tespit edilememiştir. Fakat Molla Ali' yle beraber onun kız kardeşi olan Amine Hala isminin ve veliye kimliğinin günümüze değin bilinirliği, yine Molla Ahmed' in temelini oluşturduğu sosyal altyapıyla alakalı olduğu fikrini düşündürmektedir.

Türbe, ziyaretçilerinin dışında ayrıca köy içi yaşamının da kalbidir. Örneğin her sabah namazı sonrası ve perşembeyi cumaya bağlayan yatsı namazı sonrası cami cemaatine Yasin Suresi okunur , türbe sahiplerinin ruhlarına bağışlanır ve sonrasında türbe ziyaret edilir. Bunun dışında hem yapılan gözlemlerde hem de görüşmelerden anlaşılmaktadır ki köy yaşam kültüründe, türbe ziyareti bir alışkanlık ve gereklilik haline gelmiş. Ortalama birkaç günde bir de olsa köy ahalisi türbeyi ziyaret eder ve dua eder. Yani türbenin olduğu köyde yaşamak onlarda bir duyarsızlığa sebep olmamıştır. Beruk Köyü mensubu olan AB13 (45) , dedeleri olan Molla Ahmed ve Ali' ye karşı duydukları saygıyı şu şekilde belirtmektedirler.

“Asırlardır bu köyde yaşıyoruz ve dedelerimizin duaları sayesinde Allah bize burada hep kolaylıklar sağladı. Her zorlukta Allah bize yardım etmektedir. Bunda dedelerimizin dualarının katkısının olduğuna inanmaktayız. Köy hayatımızda da her zaman bu hassasiyeti yaşatmaya çalışırız. Bunun için türbesiz yapamayız ve türbe bizim hayatımızın bir parçasıdır. Düğün, bayram, taziye olur türbe ziyaret edilir. Herhangi bir olay sonucu canımız sıkılır,

ruhumuz daralır türbe ziyaret edilir. Biz onlara türbe gözüyle bakmıyoruz. Türbe ziyaretiyle adeta içimizde yaşayan dedelerimizin evlerine gidiyor ve onların ellerini öpüp hayır dualarını alıyoruz .” şeklinde belirtmiştir.

Aynı şekilde köy mensubu olduğu halde İstanbul’da yaşayan AB15 (44) ise her yıl köyü ziyaret ettiğini ve köye gelince ilkin türbeye, dedesini ziyaret ettiğini, ardından aile fertlerine uğradığını belirtmiştir. Ayrıca mezarı öpmeyi dedesinin elini öpmek olarak gördüklerini beyan etmiştir. Doksanlar da köyleri terör unsurlarınca basıldığında köylerini terk etmek zorunda kaldıklarını fakat köylüler yaklaşık bir buçuk yıllık bir aradan sonra dedelerinin türbelerinin yanında bulunmak istediklerini belirterek, yüksek güvenlik risklerine rağmen köylerine tekrar geri döndüklerini de belirtmiştir.

Aynı şekilde yapılan gözlemlerde köy mensuplarının türbeyi ziyaret ederken giriş-çıkışlarındaki dikkat, saygı ve ihtiram kendisini fark ettirmektedir. Örneğin saygılarını belirtmek adına kabrin yanında boyunları bükük ve eller önde bağlanmış şekilde dururlar ve çıkarken de sırtlarını kabirlere dönmeden geri geri çıkarlar.

Özetlemek gerekirse Beruk Köyü adeta türbenin etrafına kurulmuş bir köydür. Yani türbe Beruk Köyü’nün gerçek anlamda merkezi olmanın yanında köyün tüm tarihsel sürecinin ve toplumsal, kültürel, dini yaşamının önemli bir belirleyicisidir. Köy-çevre ilişkilerini belirleyen ve bununla beraber köy mensuplarının civardaki statü ve konumlarını da tayin eden amil bir faktördür. Günlük yaşamdan geleneklere; aile içi yaşamdan köy içi yaşama ; evliliklerden taziyelere ; mutlu anlarından sıkıntılı zamanlarına kısacası her faaliyetlerinde türbe ve dolayısıyla dedeleri Molla Ahmed ve Ali’nin izlerini , tesirlerini görmek mümkündür. Ayrıca çevredeki insanların yukarıda belirtildiği gibi değişik sebepler dolayısıyla yılın her döneminde türbeyi ziyaret etmesi ve adak kesmesi ise hem köyün sosyolojisine ,kültürüne , ekonomisine etkileri olmuşken hem de köyün başkalarının bilinirliğine ve köy sakinlerine karşı ayrı bir hassasiyet ve ihtiram gösterilmesine sebep olmuştur.

3.2.2 Amine Hala ve Zikirhanesi

Köydeki önemli ve ilginç olan dini değerlerden biri de Amine Hala ve ona ait olduğu belirtilen zikirhane’ dir. Anlatılanlardan anlaşıldığı kadarıyla Amine Hala

İslam dünyasında az rastlanan ‘kadın veliye’ profiline uyan bir kişiliktir. Kendisi adına bir zikirhanesinin de olduğu Amine Hala , Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360)’ın kızı ve Molla Ali’nin kız kardeşi olarak bilinmektedir. Kendisiyle ilgili bilgi edinilmek istendiğinde köyün büyüklerinden olan AB12 (70) , Amine Hala ile ilgili köy halkının bildiklerini şu şekilde nakletmiştir.

Amine Hala, Molla Ahmed dedemizin kızı ve Molla Ali dedemizin ise kız kardeşi olduğu için kendisine ‘hala’ denilmiştir. Dedelerimiz bu köye geldiklerinde bu köyün bizden önceki sakinlerinden birisiyle evlendirilir. Fakat Amine Hala, Allah dostu ve kalbi devamlı zikirle dolu olan bir kadıymış. Gece yarıları zor şartlarda bile ibadetinden geri kalmayan bir mü’mineymiş . Evli olduğu halde gece yarıları dışarı çıkıp ibadet ve zikirlerini yaparmış. Amine Hala’ nın gece yarıları evden habersiz çıkmalarını fark eden eşi, kendisinin yanlış bir şey yaptığından şüphelenmiş ve bu durumu Amine’nin kardeşi Molla Ali’yle paylaşmış. Molla Ali ise kardeşinin asla yanlış bir şey yapmayacağını belirtip Amine Hala’ nın kocasını ikna eder. Fakat bu durum devam ettikçe kocasının şüphe ve rahatsızlıkları yeniden başlar ve bunu tekrar Molla Ali’ye dile getirir. Molla Ali ise kız kardeşi Amine’ nin neden gece yarıları dışarı çıktığını bilmek ve kocasının şüphelerini gidermek adına kocasıyla beraber Hala Amine’ yi takibe karar verir. Gece yarısı bir kuytuda saklanıp kocasıyla beraber Amine Hala’ yı beklemeye koyulmuşlar. Sonra gece yarısı olunca Amine Hala her zamanki vaktinde kalkıp köyün dibindeki dereye gelir. Amine Hala’ nın kocası ve abisi Molla Ali, kendilerinden habersiz olan Amine Hala’ nın dereден abdestini aldığını müşahade ederler. Abdestini alan Amine Hala’ nın, ilkbahar mevsimi dolayısıyla kar ve yağmur sularından taşmış Erik Deresi’nin üzerinden yürüyerek ve suya batmadan karşıya geçtiğine şahit olurlar. Derenin karşısına geçen Amine Hala, kendisine namazgah belirlediği bir kayanın üzerinde sabah namazını kılıp zikrini yapmış. Sonra saklanan kocası ve abisine sitemle seslenerek, ‘Benden nasıl şüphelenirsiniz? Benim yanlış bir şey yapacağımı nasıl düşünürsünüz?’ şeklinde yakınmış. Bu durum karşısında kalbi kırılan Amine Hala kocasına, soylarının kıt ve bereketsiz olmasını beddua etmiştir. Kardeşine ise kalp kırıklığıyla yakınmıştır. Bunun üzerine vicdan azabıyla sızlanan Amine Hala’nın kocası ve kardeşi Molla Ali, Amine Hala’ dan af dilerler. Bunun üzerine kedilerini affettirmek için Amine Hala’ya gece ibadetleri için bir zikirhâne inşa ederler . Amine Hala artık kendisi için yapılmış bu mekanda namaz ve ibadetlerini devam ettirmiş. Bu zikirhane halen durmaktadır. Zikirhanede zamanla bazı hasarlar oluştu. Bizde köy halkı olarak Amine Hala’ nın hatırası daha çok zarar görmesin diye etrafını, çevresini sağlamlaştırdık.

Köy halkı Amine Hala zikirhânesini, zamana direnebilmesi adına kendi imkan ve fikirlerince uygun şekilde onarıp , sağlamlaştırtıp , korumaya almışlardır . Denildiği gibi bu ibadethane günümüzde halen vardır.



Resim 20: Amine Hala' nın Zikirhanesi (Taş Örmeli Tavan ve Alçak Kapı)

Seyahat-name' den anlaşıldığı kadarıyla yaklaşık altı yüz yıl önce vefat etmiş Amine Hala' nın köy kabristanındaki mezarı, aynı şekilde insanlarca ziyaret edilmektedir. Etrafı taşlarla örülü olan mezar, başta köydekiler olmak üzere civardaki kadınların



Resim 21: Amine Hala Zikirhanesi- Dış Görünüm

sahiplendiği ve değer verdiği bir veliye olarak bilinir. Özellikle köy kadınları Molla Ahmed ve Molla Ali'nin türbelerinin yanında Amine Hala'nın türbesini de ziyaret eder ve dua isterler. Amine Hala'yı kendileri için iffetli , namuslu, Allah dostu ve kerametlere sahip bir kadın olarak bilir ve onu kendilerine rol model alırlar. Kadınlar, özellikle gelin-kaynana anlaşmazlıkları, kocayla geçimsizlik, çocuklarının olmaması vb. sıkıntılarında Amine Hala mezarına uğrarlar ve dualarını ederler.



Resim 22: Amine Hala' nın Mezarı

Köy halkı tarafından 'Hacıya Amine'(Hacı Amine Hala) ismiyle yad edilen bu karaktere, adeta yaşayan bir halanın sevgi ve saygısı duyulmanın yanı sıra keramet sahibi büyük bir kadın veliye nazarıyla bakılmaktadır. Cuma günü ve sabah namazları sonrası veya ramazan ayında okunan Kur'an-ı Kerim ve hatimlerinde 'Hala Amine' ismi muhakkak zikredilir ve mezarı da ziyaret edilir.

3.2.3 Adârûk

Anadolu coğrafyası çok eski devirlerden günümüze kadar birbirinden farklı birçok kültür, medeniyet ve dine ev sahipliği yapmış; bunun sonucunda da doğal olarak, eşsiz çeşitlikte bir inanç örüntüsüne sahip olmuştur. Bu durum, 'geleneksel din', 'halk dini', 'halk islami' veya 'volkislam' gibi bir takım isimlerle kategorize edilen 'senkretist' bağdaştırmacı bir dinsel olgunun doğmasına sebep olmuştur (Keskin, 2004: 15).

"Halk dindarlığı" olarak da adlandırılan, ortamlarda dinsel yaşam şeklinin yaygın olduğu yaşam tarzı, bunu benimseyen halk kitlerinin bakış açısındaki inanç ve bu inancın gerektirdiği uygulamalar, dini ve sosyo-kültürel yaşantılarını ciddi bir biçimde etkilemektedir. Diğer yandan bu inanç ve uygulamalar, dinsel yaşam tarzının dışında var olduğu toplumun sosyal ve kültürel yaşam tarzına göre çeşitlilik göstermektedir (Günay, 2003:454).

Adârûk, Beruk Köyü sakinlerinin her yıl belirlenen tarihler arasında, köy erkeklerinin katılımıyla gerçekleşen bir dua/ibadet geleneğidir. Adârûk isminin, Kürtçe ‘mart ayı’ anlamına gelen ‘âdâr’ dan geldiği bilinmektedir. Asırlardan beridir köyün devam eden bu alışkanlığı, din ile geleneğin iç içe karılmış bir halidir. Eskiden bazı köylerde de uygulandığına dair bilgiler olmakla beraber, şuan sadece Beruk Köyü’nde devam ettiği tahmin edilen Adârûk , Rumî takvim esas alınmak üzere 1 Şubat’ ta başlamaktadırlar. Yaklaşık bir aylık bu süre zarfında köyün çocukları dahil tüm erkekler akşam ve yatsı namazları arasında köy camisinde toplanırlar. Bir halka düzeniyle oturur ve mukabele şeklinde günlük bir cüz’ Kur’an-ı Kerim okurlar. Köy imamının öncülüğünde başlayan Kur’an-ı Kerim mukabelesine çocuklar dahil herkes sırasıyla iştirak eder. Her akşam namazı sonrası okunan bir cüz Kur’an-ı Kerim’den sonra ise Adârûk Duası okunur. Kur’an-ı Kerim otuz cüz’den oluştuğu için otuz günün sonunda da hatim tamamlanır. Kur’an-ı Kerim hatminin tamamlanmasının sabahında, köyün yediden yetmişe tüm erkekleri, evlerinde hazırladıklarıyla camide toplanır ve hep beraber kahvaltılık yapılır. Sonrasında köy kırsalında piknik yapılır. Akşama kadar ziyafet, sohbet ve oyunlarla geçirdikleri güzel vaktin sonunda ise Kur’an-ı Kerim okumaları ve dualarla Adârûk Ayı icrası tamamlanır.



Resim 23: Adaruk Ayı’ nda Camide İcra Edilen Kur’an-ı Kerim Mukabelesi

Adârûk ve Duası ile ilgili AB1 (57) şu bilgileri paylaşmaktadır.

Adârûk, Kürtçe’ de eski hesap olarak bilinen Rûmî Takvim’e göre , ‘Meha Sibate’ dediğimiz şubat ayında icra edilir. Çünkü bu tarihlerde ‘Berdul

Acûz' dediğimiz ve Türkçe de ise 'Kocakarı' olarak bilinen zorlu ve sıkıntılı olduğuna inanılan günler vardır. Çok çetin ve hastalıkların bol olduğu bir ay olarak kabul edilen bu ayda; hastalık, bela ve musibetlerin bertaraf olması için, Rûmî hesaba göre 1 sîbât da , yediden yetmişe, köydeki tüm erkekler camide toplanır ve akşam namazından sonra mukabele şeklinde her akşam Kur'ân-ı Kerîm'den bir cüz okunur. İmâm Efendi ilk sahifesini sesli olarak okur, diğer katılımcılar sessizce takip ederek dinliyorlar ve sırasıyla her birine bir veya yarımşar sayfa olacak şekilde Kur'ân-ı Kerîm'den bir miktar sesli olarak okutulur. Bu şekilde hem tedrisat ve talimat yapılmış olur, hem de okunan Kur'an-ı Kerîm'in feyz ve bereketiyle İnşallah belâların ve hastalıkların def'i Allah'tan dilenmiş olunur . Ve her gece okunan bir cüz yani 20 sayifelik Kur'an-ı Kerîm'den sonra meşhur Adârûk Dua³⁸ sî okunur.

AB2 (45) devamında şunları aktarmıştır.

Adârûk , Rûmî hesap (takvim) dikkate alınarak, sîbât(şubat) ayının bitiminde tamamlanır. Yani Miladî Takvime göre 14 Şubat'ta başlayan Adârûk' un sonu ise yaklaşık 14-18 Mart civarlarına denk gelir. Yani Miladî Takvim'e göre 14-18 Mart'ta Kur'an-ı Kerîm'in tamamı hatim edilmiş olur ve hatim duasının sabahında köy halkı tarafından her evden özel yemekler hazırlanır ve câmîye getirilir. Bütün köylü toplanır, dualar eder ve hep birlikte kahvaltıya oturulur. Yemekler yendikten sonra köyün erkekleri köy kırsalında piknik yaparlar. Bizler piknik yaparken kadınlarda kendi aralarında piknik yaparlar. Ama camideki Kur'an okuma ve dua kısmına sadece erkekler katılır. Öğle vakti için piknik yemeği hazırlanır. Yemekler yenir dualar edilir ve akşama Adârûk bitmiş olur. Böylece bu yılın Adârûk' u tamamlanmış olur.

³⁸ Adaruk Duası ve anlamı şu şekildedir.

بِالْعَطِيَّاتِ الْبَرِّينِ بَاسِطِ يَا * الْبَرِّيَّةِ عَلَى الْفَضْلِ دَائِمِ يَا

Ey Dünya üzerindeki fazlı devamlı olan (Allah'ım)

Ey vermekle bizlere nimetler sunan (Allah'ım)

وَالْبَلِيَّةِ الْوَبَاءِ عِذَافِ يَا * السَّنِيَّةِ الْمَوَاهِبِ وَاهِبِ يَا

Ey yüksek bağış ve hibeleri bahşeden (Allah'ım)

Ey her türlü hastalığı ve belâları def' eden (Allah'ım)

الْعَشِيَّةِ هَذِهِ فِي لَنَا وَاعْفُ * سَجِيَّةَ الْوَرَى خَيْرَ عَلَى صَلِّ

Güzel tabiatlı olarak -bütün varlığım- en hayırlısına salât getir.

Ve bu gecelerde bizleri af ve mağfiret eyle ey Allah'ım!



Resim 24: Adaruk Ayı Sonunda, Akşam Okunan Mevlit ve Sonrası ikramlar (Köy Camisi)

Görüştüğümüz diğer köy sakinleri özellikle tüm erkeklerin katılımının gerekli olduğunu ve bunda yaş sınırının olmadığını belirtmişlerdir. Çocuk yaşı herkes akşam namazı sonrası camiye gelir. Gelmeyenler veya gelemeyenler hemen tespit edilir ve gerekirse çağırılır veya gelmesi beklenir. Gelmeyen kişinin çok önemli bir mazereti yoksa katılımın gerçekleşmemesi hoş karşılanmaz. Köyde Adârûk’a herkesin katılımına gösterilen bu özene dair AB10 (41) şunları belirtmiştir.

Adârûk zorlu , sıkıntılı günlerin kolaylıkla atlatılması için Allah’ a yapılan bir duadır. Bu duaya herkesin ve her ailenin katılması daha doğru olacaktır. Ayrıca bu vesileyle insanlar camiye gelmekte ve camide beraber zaman geçirmekteler. Böylece aramızda birlik ve dayanışmayı geliştirmiş oluyor.

Çocuklarında özellikle Adârûk’a katılmalarını sağlıyoruz. Çünkü bizden önceki büyüklerimiz bizi camiye götürerek bize bunu öğrettiler ve bizlerde bunu şimdi devam ettiriyoruz. Bizden sonra da Adârûk’ un ve köy içinde birlik ve dayanışmanın devamı için onları kendimizle beraber camiye getiriyoruz . Böylece çocuklarımıza hem geleneğimizi öğretmiş ve tanıtmış oluyoruz hem de onlara ibadet ve cami alışkanlığını kazandırmış oluyoruz.



Resim 25: Adaruk Ayı Sonunda Camide Yapılan Kahvaltı 1



Resim 26: Adaruk Ayı Sonunda Camide Yapılan Kahvaltı 2

Adârûk' a kadınların iştiraki ise daha çok son günde kendini göstermektedir. Yani Adârûk'un tamamlandığı ve pikniğin olduğu günde erkekler bir yerde toplanırken kadınlarda kendi aralarında ayı bir yerde toplanarak Adârûk'u piknik ziyafetiyle nihayetlendirirler. Köyün sırtını verdiği dağın tepesinde Mir Kalesi denilen kayalığın yanı, daha çok kadınların toplanma yeri olurken; erkekler ise daha uzak kırlarda pikniklerini yaparlar.

Köy ahalisinin bu şekilde tarif ettiği geleneğin kaynağına dair sorgulama yapıldığı zaman , bir çok Asya ve Mezopotamya Toplamları' nda, bahsi edilen zaman aralığına yönelik bir bilgi ve hassasiyetin olduğu görülmektedir. Özellikle toplumumuzda Berdûl Âcûz olarak da bilinen Kocakarı Soğukları ve Fırtınaları da yaklaşık aynı tarihlere tekabül etmektedir. Kocakarı Soğukları veya Fırtınası anlamına gelen berdûl âcûz, Arapça da soğuk anlamına gelen 'berd' kelimesi ile yaşlı veya kocakarı anlamına gelen 'âcûz' kelimelerinin terkibinden oluşur. Rumi takvime göre genellikle 26 Şubat ile 4 Mart , miladi takvime göre ise 11-17 Mart arası günlerde görülen bu soğuklar, ülkemizde 'Kocakarı Soğukları' adıyla bilinir.

Aynı şekilde Arap Folkloru'nda ise 'Eyyamul-Acuz' yani Kocakarı Günleri denilen bu günlerin beş yada sekiz gün olduğunu belirtenler olmuştur. Ayrıca 'Eyyam-ul Âcûz' yerine ,harf ve hareke değişmesiyle, 'Kışın Son Günleri' anlamında 'Eyyam-ul Acûz' diye bahsedilmesi de mevcuttur. Arap kaynaklarına göre kış mevsiminin sonlarına doğru ortaya çıkıp bu soğukları önceden haber veren yaşlı ve kahin bir kadına atfen bu günlere Berd-ul Âcuz denilmiştir. Bir başka söylentiye göre de sekiz oğlu olan yaşlı dul bir kadın , oğullarından kendisini evlendirmelerini istemiş. Onlarda "Sekiz gece dışarda kalmaya dayanabilirsen seni evlendiririz" demişler. Kadın yedinci gece ölünce bu soğuklar ona nispet edilmiş. Ayrıca vaktiyle bir kocakarının yedi keçisinin her birinin bu soğuklarda ölmesi de bu isimlendirmenin başka efsanevi kaynağıdır (Özcan, 1992:485-486).

Hatta bu soğukların halk arasında bu kadar bilinmesinin kökenini Âd Kavmi'nin helakına dayandıranlar dahi vardır. Gittikçe güçlenen Âd Kavmi sağlam, dayanıklı, ihtişamlı ev ve saraylarıyla azgınlaşmaya ve nihayetinde Allah'a şirk koşmaya başlar . Allah, yaptıkları hatalar karşısında kendilerini uyaran Hz. Hûd(as)'a karşı umursamaz davranan Âd Kavmi' nin üzerine ilkin İrem Bahçelerini kurutacak kadar şiddetli bir kuraklık, ardından ise sekiz gün sürecek olan çok şiddetli bir rüzgara göndermiştir³⁹. Sekiz gün ve yedi gece süren bu rüzgar, Kur'an'ın tabirine göre, Âd Kavmi' ni hurma kütükleri gibi bulundukları yerden söküp fırlatmıştır⁴⁰. İsmi 'sarsar'

³⁹ Ahkaf 24/25,Kamer 19/21

⁴⁰ Hakka 6/8

olan , çok şiddetli ve soğuk olan bu rüzgarın (Harman, 1998:279-281), bahsi edilen Berd-ul Âcuz günlerinin aynısı olduğuna da inanılır.

Birçok toplumda olduğu gibi toplumumuzca da bilinen fırtınalı ve zor günlerin atlatılmasının ardından cemrelerin düşmesiyle bahar gelmektedir. İşte bu günler Beruk Köyü' nde kadim geçmiş , dini yaşam ve geleneksel dinamiklerle bir araya gelerek Adârûk 'u ortaya çıkarmıştır. Köy halkı bu sıkıntılı günleri kendi gelenek ve inançlarına göre ibadetler , Kur'an-ı Kerim okumaları ve dualarla geçirmektedirler. Hem zorlu günlerin selamete atlatılmasına hem de baharın gelişine şükür ve sevinçlerini göstermek adına Adârûk'un sonunda icra edilen ziyafet ve piknikle o yılki Adârûk da tamamlanmış olur.



Resim 27: Adaruk Ayı Sonunda Köy Kırsalında Yapılan Piknik

3.2.4 Köyde Cami-Cemaat-İmam İlişkisi

Dinin toplum katındaki fonksiyonu, etrafındaki dünyayı anlamasına yarayan bir model temin etmesinde, toplum ilişkilerini pekiştiren yönler vermesinde belirir. Kişinin sosyal kimliği bir taraftan dinsel kalıplarla teşekkül ederken(Mardin,1995:157-158) diğer taraftan dini hayat, değişim ve etkileşim sürecinden ayrı düşünülmemelidir(Akyüz,1994:4)Çünkü birey ve toplum tüm inanç veya din sistemlerinin kaçınılmaz bir biçimde etkisi altındadır. Bir başka deyişle, toplumda ortaya çıkan inanç sistemlerinin toplumun yapısı ile karşılıklı ilişkileri mevcuttur ve tarihsel süreç içerisinde gelişen değişimlerin, toplumsal yapıyı etkilediği oranda din kurumunu da etkilediği anlaşılmaktadır (Sinanoğlu, 2008:21).

Günümüz dünyasında, üniversite, ticaret ve kültür merkezleri, sinema ve tiyatro salonları gibi sosyal ve kültürel faaliyetlerin irca edildiği çağdaş kurum ve kuruluşların yer almadığı kent ve şehirlere rastlamak mümkündür. Ama şöyle ya da böyle dünyanın hemen her yerinde ibadethanelerin bulunmadığı yerleşim yerlerinden söz etmek daha zordur (Yiğit, 2001:39).

Birlikte yaşamın ve yerleşim düzeninin teşekkülünde ve gelişmesinde önemli bir faktör olarak yer alan cami (Erten, 2001:376) veya mescid Müslümanların ibadet mekanlarındandır. Arapça kökenli olan ‘cami’ kelimesi toplamak, derlemek anlamlarına gelen ‘ceme’a’ filinden elde edilmiş toplayan , toplayıcı anlamlarına gelen ism-i fâil bir kelimedir. Mescîd ise, aynı şekilde Arapça’ da ‘tevazu ile alını yere koymak’ anlamına gelen ‘sücûd’ kökünden ‘secde edilen yer’ anlamına gelen bir mekan ismidir (Önkal ve Bozkurt, 1993:91). Bu iki ıstılah, birbirinin yerinde kullanıldığı gibi, bazen ikisi birlikte ‘mescidü’l câmi’ şeklinde de kullanılmıştır. İslam’ın ilk devirlerinde ibadethaneler “mescid” adıyla anılırken daha sonra küçük ibadethaneler ‘mescid’ ; cuma ve bayram namazlarının kılındığı büyük ibadethaneler ‘câmi’ adıyla anılmaya başlanmıştır. Bununla beraber bazı İslam ülkelerinde küçük-büyük bütün ibadethaneler ‘mescid’ adıyla anılmaktadır. Türk toplumunda ise küçük ibadethanelere ‘mescid’, büyük olan yerlere de ‘cami’ denmektedir (Cerrahoğlu, 1993:6)

Cami/ mescid , günlük hayatımızda insanların ibadet etmek için toplandıkları ve secde edilen, ibadet edilen yer olmasıyla da anlamına uygun işlerliğe ulaşmış bir mekandır. İslam’ın ilk dönemlerinde namaz kılmanın dışında istişarelerin yapıldığı, kararların alındığı, elçilerin karşılanıp uğurlandığı, savaş talimlerinin yapıldığı, savaşta yaralıların tedavi edildiği eğitimlerin yapıldığı bir mekan olan cami/mescid’ ler(Küçükaşçı ve Bozkurt, 2004:288) günümüzde daha çok namaz ibadetinin icra edildiği İslam Mabedi olarak bilinmektedir.

Ayrıca namaz kılmak için kullanılan bu mekanların cemaat yapısı, bulunduğu toplumdan bir kesit sunmaktadır. Çünkü sosyalleşme ve dini hayatla ilgili yapılan araştırmalar camilerin sosyalleşme konusunda bir kaynak teşkil ettiğini ortaya koymaktadır (Koştaş,1995:71). Çalışmanın bu bölümü, camilerin (cemaatiyle) bulunduğu toplum hakkında önemli veriler sunabileceği fonksiyonundan hareketle;

Beruk Köyü'ndeki cami cemaatinin, sosyal dokuyla etkileşim boyutunu ortaya koymaktır.

Beruk Köyü'nde iki tane cami bulunmaktadır. Birincisi, Beruklularca Aşağı Camî olarak da bilinen ve Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360) zamanından kalma eski ve ilk camidir. Köy'ün tarihiyle yaşıt olduğu sanılan ve Türbe'yle sırt sırta olan ilk caminin zamanla yetersiz kalmasıyla, köy mensupları ikinci camiye yapmak zorunda kalmışlardır. İlkine göre imkanları ve müştemilatı daha iyi olan ikinci caminin yapılmasıyla cami cemaatinde bir bölünme olmuş. Bu bölünme farklı alanlara sirayet edecek bir ayrışma değildir. Fakat köy mensupları önceden tek mekanda buluşup görüşürlerken, şuan evlerine yakın olan camiye yönelmektedirler. Yani cemaat iki farklı mekanda ve bölünmüş halde toplanmaktadırlar. Bu durum köy ahalisinin camilerdeki ortak ve kapsamlı buluşmalarının sayısını azaltsa da, köyde toplumsal bir ayrışma belirtisi göstermemekte ve camilerin güçlü işlerliğine önemli bir olumsuz etkisi de gözlenmemektedir. Fakat herkesin kendisine yakın olan camiye gitmesiyle, zamanla o caminin daha çok sahiplenildiği güdüsü tarafımızca gözlemlenmiştir. Fakat diğer caminin Molla Ahmed zamanından kalma eski ve köyün ortak değeri olması, bu duygusal farklılaşmanın artmasına veya başka alanlara sirayetine imkan vermemektedir.



Resim 28: Seyyid Ahmed Camii (Eski Cami)

Cami-cemaatinin, toplumla ilişkisi kent veya büyük yerleşim yerlerinde seyrelmişken, köy gibi daha küçük yerleşim yerlerinde bu ilişki daha yoğun

görülmektedir. Özellikle küçük bir yerleşim yeri olarak tarihi yedi asra dayanan, mensuplarının aynı soydan ve akraba olmasıyla bu ilişkinin daha fazla olduğu Beruk Köyü'nde, köy ahalisi vakit namazları dolayısıyla günde beş defa camilerde buluşmaktadır. Ayrıca ramazan ayında mukabele , teravih namazları ; şubat-mart ayında Adârûk ile değişik sebeplerle toplantı ve buluşmaların camilerde gerçekleşmesi, bu mekanlarda daha çok zaman geçirilmesine ve cami-toplum ilişkisinin ise artmasına sebep olmuştur. Bu ortak alanda geçirilen süre arttıkça , bazı toplumsal unsurların cami içinde şekillenmesine sebep olmaktadır. Ayrıca insanların, evlerinden sonra en çok zaman geçirdikleri mekanın cami olması, kamusal alanla özel alanda yaşanan dinî hayatın büyük oranda örtüşmesine sebep olmuştur. Kurulan bu yoğun bağ, köy yaşamında ortalama bir din anlayışının ve yaşayışının oluşmasına sebep olmuştur. Örneğin camide erkeklerin her sabah namazı sonrası Yasin Suresini okumaları ve bunu dedelerinin ruhlarına bağışlamaları; bunun kadınlarca evde uygulanmasına sebep olmuştur. Yani erkeklerin cami cemaatiyle uyguladığı ritüelleri , kadınlar evde uygulama gayretine giriyorlar. Bu durum, cami gibi kamusal bir alanda başlayan uygulamanın , özel alan olan evde yansımalarının olduğunu göstermektedir. Bazen de bu ilişkinin boyutu tersine olabilmektedir. Örneğin köy yaşamında türbenin ve türbe ziyaretinin önemli bir yeri vardır. Köy ahalisinin bu hassasiyeti , cami cemaatinin imamıyla beraber her namaz sonrası türbede medfun olanlar için Kur'an-ı Kerim okumasına ve türbenin ziyaret edilmesine sebep olmaktadır. Yani plan ve programı diyanetçe belirlenmiş veya kısıtlanmış bir cami yaşamının dışında, köyün şartlarına, tarihine ve geleneksel yapısına göre biçimlenmiş bir cami yaşamı mevcuttur. Bu durum ise köy halkının camiye ve burada yaşanan dini uygulamaları daha çok benimsemesine ve sahiplenmesine sebep olmaktadır.

Köy' de kamusal alan ile özel alandaki dinî anlayış ve uygulamaların bu kadar uyumlu ve yek vücut şekilde ilerlemesinin en önemli sebeplerinden biri de cami imamlarının yine köy içinden olmasıdır. Bu konuya çok özel bir hassasiyet gösteren Beruk Köyü sakinleri geçmişten bu zamana kadar köy imamlarının hep kendi içlerinden olmasını sağlayabilmişlerdir⁴¹. AB22 (59), Beruk Ahalisi'nin bu hassasiyeti

⁴¹ Bazen Diyanet/Müftülük tarafından yapılan köy dışından imam veya görevli atamaları çok kısa süreliğine uygulanabilmiştir.

sağlamak adına bürokratik ilişkilerini ve nüfuzlarını hoyratça kullanmaktan imtina etmediğini şu şekilde belirtmiştir.

Bizler burada hepimiz aynı babanın çocukları olarak akrabayız. Herkes birbiriyle amca , yeğen ve dayı durumundadır. Aynı şekilde köy içinden evliliklerin fazlalığı da akrabalıklarımızı arttırmıştır. Örneğin bu cemaatte hazır bulunan ABK(48)'in eşi benim yeğenim , ABK(53)' in eşi benim halam, ABK (34)'ün eşi ise benim amcamın kızıdır. Bu ise asırlardır aynı köyde yaşamamızla beraber farklı bir usul ve geleneğimizin oluşmasına sebep olmuştur. Cami, ise bizim dinimizin bir gereği olarak sık sık uğramamız gereken bir yerdir . Cami imamı bizden olmazsa bizim usulleri, gelenekleri ve hassasiyetlerimizi tam olarak anlayamıyor ve bizde kendisiyle rahat edemiyoruz. Onun için imamımızı kendi içimizden çıkarıyoruz. Bunun için Tillo ve diğer medreselerden icazetli olan ve imamlık yeterliğine sahip olan kişileri imam olmaya yönlendiriyoruz ve onun sonucunda köyümüze imam olarak alıyoruz. Böyle olunca cami, bizim ikinci evimize dönüşüyor. Büyüklerimize yasinler (Yasin Suresi) okuyoruz veya onlarla ilgili sohbetler yapıyoruz. Daha önceden başka imam göndermeleri söz konusu olunca biz bundan dolayı sert itirazda bulunduk ve bunu kabul etmeyeceğimizi belirttik. Eğer böyle bir durum gerçekleşseydi kendimize ayrı cami yapıp tekrar kendi imamızın olduğu camiye gidecektik veya gerekirse evlerimizden birini camiye çevirip dini gereklerimizi o şekilde yerine getirecektik. Yani aile dışından bir imamı kesinlikle istemiyoruz.

Bu ifadelerden anlaşılmaktadır ki köy halkı , köy imamının kendilerinden olması gerekliliğinin, çevreyle farklı bir din anlayışına sahip olmalarından değil de köylerinin özgün dokusuyla alakalı olduğunu ifade etmektedirler.

Yapılan mülakatlar ve gözlemlerde köy halkının 'seyyid' olmaları dolayısıyla kendilerine bir dini ihtiram ve öncelik gösterilmesi, cami imamının kendi içinden olmasını istemelerinin bir sebebidir. Toplum tarafından kendilerine atfedilen sevgi ve saygı gereği ; namaz kılmada onlara imamlık verilmesi , söze başlama noktasında onlara öncelik verilmesi veya söze başlamadan evvel kendilerinden müsaade alınması vb. geleneksel ve dini uygulamalar , kendilerine adeta dini-manevi bir imamlık rolü yüklemiştir. Köy halkı bu durumun kendilerinde geliştirdiği hassasiyet gereği , köy dışından birinin onlara imamlık yapmasını kendilerine yakıştıramamaktadırlar. Yani kendilerine verilen manevi imamlık statüsü gereği hem bu durumu kendilerine yakıştıramamaktadırlar hem de bu durumun 'kendi imamlıklarını dahi yapamayacakları' şeklinde bir acziyet ifadesi olarak anlaşılabilirliğini düşünmektedirler.

Beruk Köyü'nde dikkat çeken bir diğer uygulama ise vakit namazlarının ve özellikle de sabah namazlarının ayrı bir öneminin olmasıdır. Özellikle uykularının en derin vaktine denk gelen sabah namazında köy ahalisi camide olmaya ayrı bir özen göstermektedir. Çünkü sabah namazı vaktinin ihlali, köy de işlerin geç başlamasına sebep olmaktadır. Bu durumun ise köyde bereketsizliğe ,tembelliğe, miskinliğe sebep olacağına inanan köylüler sabah namazının kılınmasının ardından genelde uyumamakta ve iş başı yapmaktadırlar. Onun için sabah namazında camide buluşmak aynı zamanda güne başlamak demektir. Ayrıca camide kılınan sabah namazının akabinde Yasin Suresi imam tarafından okunur ve belirlenmiş isimlere bağışlanır, ardından ise Türbe ziyareti yapılır. Asırlardan beridir devam eden bu gelenek halen yaşamaktadır.



Resim 29: Arkada Seyyid Ahmed Camisi, Solda Türbe, Sağda Medrese

Cuma namazı ise köylünün en çok iştirak ettiği cemaat namazı olarak bilinmektedir. O gün köy ahalisi zaruri olanların dışındaki işlerini ya Cuma gününe varmadan bitirme gayretine girer ya da Cuma namazının icrasından sonraki zamana bırakır. Mümkün olduğunca kimse köy dışına çıkmaz ve o günü köyde ‘cuma cemaati’ ile geçirmeye çalışır. Ardından tekrar türbe ziyareti yapılır ve varsa kalmış işlerinin devamına geçilir.

Kısacası cami ve cemaati perspektifinden bakıldığında din-toplum ilişkisinin Beruk Köyü'ndeki anlamı çok daha derin ve yoğundur. Dinî yaşamın , kamusal alandaki karşılığı ile özel alandaki karşılığının büyük oranda örtüşmesinin yanında, köyün tarihsel, geleneksel, kültürel ve dini dokusuyla uyumlu bir cami ve dini hayat ilişkisinin varlığı, Beruk Köyü'nde oluşan huzur, moral ve manevi değerlerin en önemli sebebidir denilebilir.

3.2.5 Din Bayram(Ramazan ve Kurban Bayramı) Kutlamaları

Beruk Köyü'nde dini bayramlar ve Ramazan Ayı kendisine has bazı farklılıkları barındırmaktadır. Dini vecibelerin yerine getirilmesinin yanında sosyal tarafı da olan bu zamanlar, köyde insanlara adeta eski bayramların lezzetini veren bir kıvamda yaşanmaktadır. Bunların ilki olan Ramazan Ayı ve sonunda yaşanan Ramazan Bayramı ile köy farklı bir yaşam ortamına bürünmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi dini yaşamın etkin ve önemli bir unsur olduğu Beruk Köyü'nde Ramazan Ayı daha başlamadan hazırlıklar yapılır , evlerin genel temizliği yapılır ve evler Ramazan Ayı'na hazır hale getirilir. Ramazan Ayı'nın başlamasıyla beraber köyde ibadet ve etkinlikler genelde herkesin katılımıyla yapılır. Her vakit namazının camide cemaatle kılınmasına önem gösterilir. Özellikle yatsı namazında ve devamında kılınan teravih namazlarıyla köy ahalisi aynı mekanda buluşur ve ibadetlerini yaparlar. Buraya kadar olan kısımlar Anadolu İslamı' nın asırlardan gelen ama kaybolmaya yüz tutmuş geleneğidir . Fakat Beruk Köyü hem bu geleneğin canlı bir devamı olarak hem de yapılan ibadet ve uygulamalarda karakteristik yönler barındıran bir mekan olarak dikkatleri çekmektedir . Örneğin Beruklular , teravih namazına köyün tüm erkeklerinin iştirakine özel bir önem vermektedirler. Yetişkinlerden küçük çocuklara değin, evlerde hiçbir erkek kalmayacak şekilde herkes camiye iştirak eder. Köy ahalisinden herkes bu katılımın sağlanmasına özen gösterir ve çaba sarf eder. Örneğin camiye o an gelmeyen birisi varsa cemaatten birisi hemen duruma müdahale ederek gelmeyen kişinin durumunu sorgular. Neden cemaate iştirak etmediğinin sorgulanmasından sonra duruma göre gerekirse çağırılır ve beklenen kişi gelmeyinceye kadar namaza başlanmaz. Hatta bu sürece çocukların katılımına ve devamına dahi özel bir önem verilmektedir. Buna sebep olarak çocukların hem dini ibadet alışkanlığını edinmeleri hem de büyüklerinin yanında âdab ve usul öğrenmelerini sağladıklarını belirtmişlerdir.

Ayrıca ramazan ayında gerçekleşen iftar davetleri, mukabele yani Ramazan Ayı'nda topluca Kuran-ı Kerim hatimleri çıkarma geleneği de aksatılmadan ciddiyetle devam etmektedir.

Köyde bayramlar, bayram namazıyla başlamaktadır. Namaz sonrası musafahalaşma yani bayramlaşma amacıyla herkes camide bekler. Cami içi bayramlaşması şu şekilde gerçekleşir. Köyün yaşça ve şecere bakımından en üst kişisi minberin yanına geçer. Yaşça ve konumca ikinci sırada olan kişi, birinci kişinin elini öper, onunla bayramlaşır ve hemen sağına geçer. Gelen üçüncü kişi sırayla birinci ve ikinci kişinin elini öper, bayramlaşır ve üçüncü sıraya geçer. Bu şekilde en küçüğüne kadar cami içinde sırayla bayramlaşma yapılır. Bu bayramlaşmalar esnasında yüksek sesle tekbirler getirilir ve Peygamber' e salavatlar okunur. Böylece hem köyde ilk bayramlaşma gerçekleşir, hem büyükler ve küçükler arasında bir sosyal öğrenme süreci ve kültürel bir aktarım gerçekleşir.



Resim 30: Köy Camisinde Bayramlaşma Öncesi



Resim 31: Köy Camisinde Bayram Namazı Sonrası Toplu Bayramlaşma

Ayrıca bayramlaşma esnasında yaşa göre bir öncelik sırasıyla dizilmenin köy içinde hem büyüklere gösterilen saygıyı hem de geleneksel kültürün etkilerini göstermesi açısından önemlidir. Cami içinde topluca yapılan bu bayramlaşma ve musafahalaşmadan sonra köylüler ilkin köyde birbirleriyle küs olanları bulur, buluşturur ve barıştırmaya çalışır. Sonrasında ilk iş olarak hemen türbe ziyareti gerçekleşir. Camiden çıkan tüm erkekler türbeye geçmekte ve eğer Ramazan Bayramı ise hatimlerini bağışlamaktalar veya Kuran-ı Kerim'den sureler okuyarak, dualar etmektedirler. Daha sonra cemaat, hazırlıklarını önceden yapmış olan bir veya birkaç eve geçerek burada kahvaltı yapar. Hemen ardından bu defa da köy kabristanı ziyaret edilir ve burada daha yakınlarının mezarlarına ziyarette bulunurlar. Bunun nihayetinde tekrar toplanılır ve tüm köy ahalisi beraber olmak üzere tüm evlere bayramlaşmaya gidilir. Özellikle yaşça ve konumca köyün büyükleri sayılan kişilerin evleri başta olmak üzere tüm evlere bayram ziyaretine gidilir. Böylece tüm köy ahalisi bir araya gelerek hem dini vecibelerini yerine getirmektedirler hem de sosyal, kültürel bir kaynaşmayı sağlamaktadırlar.



Resim 32: Bir Bayram Günü ve Türbe Ziyareti

Kurban Bayramı'nda ise, farklı olarak, özellikle herkesin evinde kurban kesilmesi noktasında yardımlaşılır. Kurban kesme imkanı olmayanlara kurbanlık hayvan temini adına bir şekilde yardımlaşılır veya kestikleri kurbanlarla kesemeyen kişilere daha fazla pay göndermekle o kişiler desteklenir.

Bayramlarda, köken olarak köy ahalisinden olmakla beraber il dışında yaşayanların, köyde bayramı geçirmek adına gelmeleri ise köyde ayrı bir hareketliğin ve heyecanın yaşanmasına sebep olmaktadır.

Kısacası modernleşmeyle beraber yok olmaya yüz tutmuş birçok değerle beraber, Anadolu İslam Kültürü ve Medeniyetinin dokusunu yansıtan ve eski bayramlar olarak özlenen, aranan ve yok olmaya yüz tutmuş bu değerlerden olan dini bayramları, Beruk Köyü'nde yaşamak mümkündür.

3.2.6 Köy Kabristanı



Resim 33: Köy Kabristanı

Beruk Köyü'nün yaklaşık yedi asra yaklaşan tarihinin en büyük şahitlerinden birisi köy kabristanıdır. Köye yerleştiklerinden bu zamana kadar geçen sürede hayatını kaybedenlerin defnedildiği tek yer olan bu köy kabristanı, köyün içinde ve evlerin arasında kalmış bir yerdir. Yani her zaman göz önünde ve yol üstü bir yerde olan bu köy kabristanı, aynı zamanda büyük bir aile kabristanıdır. Köy mensuplarının buraya ilk yerleşen dedeleri Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360) ve onun oğlu Molla Ali(d.M 1320- ö.M 1400) ile Şeyh Muhammed dışındaki dedelerin, amcaların, nenelerin, çocukların kısacası tarihsel süreç boyunca köyde yaşamış ve hayatını kaybetmiş insanların mezarı bu kabristandadır. Bu kabristandaki en büyük ve önemli kişiler , yukarıda detayları bahsedilen ve Amine Hala olarak tanınan Molla Ahmed'in kızı ile yine Molla Ahmed' in oğlu Taha' nın mezarlarıdır. Bu isimlerden de anlaşılacağı üzere burası tarihsel olarak Molla Ahmed'ten beri kullanılan bir kabristandır. Çünkü Mola Ahmed'in kızı ve oğlu buraya defnedilmiştir. Kabristanın köy mensuplarının hayatlarındaki önemine dair AB8 (66) şunları belirtmiştir.

Bu kabristan köyün kabristanıdır. Köyün hepsi de tek bir aileden olduğuna göre o zaman burası aynı zamanda bizim aile kabristanıdır. Çünkü burada benim akrabam olan birisi, herkesin akrabasıdır. Örneğin babam bu kabristanda defnedilmiştir. Benim babam bu köydekilerin aynı zamanda amcasıdır ,dayısıdır, dedesidir, kardeşidir. Ondan dolayı bu kabristan bizim için farklıdır. Yüzyıllardır dedelerimiz , nenelerimiz , babalarımız , atalarımız herkes buradadır. Örneğin rahmetli babamın bana anlattığı aile büyüklerimin hepsi babamla beraber burada medfundur. Onun için burası bizim aile

kabristanımızdır. Onun için her bayram ve mübarek gün-gecelerde türbe ziyaretini ettikten sonra muhakkak buraya da uğrarız. Özellikle en büyük dedemizin kızı olan Hala Amine (Kürtçe’ de akrabalık unvanı isimden önce kullanıldığından köy içinde bu şekilde hitap ediliyor.) evliya bir kadındır. Onu ziyaret etmeden buradan ayrılmayız. Çoğunlukla mezarlığın girişinde herhangi bir mezar başında da durmayız . Çünkü mezarların hemen hemen hepsi bize ait olduğu için hangi mezarın üzerini ziyaret edeceğimizi bilemeyiz. Bizde ortada bir yerde durur duamızı , Fatıha(Suresi)’mızı, Yasin(Suresi)’imizi buradan okur gideriz.

Kabristanda dikkat çeken bir diğer unsur ise köy dışından olan kimselerin de buraya defnedilmesidir. Çoğunlukla civar köydeki insanlardan olan ve yabancı denilebilecek bu insanların buraya defin sebepleri, türbe’ deki zatlara yakın olma çabasıdır. Bu kişiler hayattayken, köy mensuplarının dedelerine olan saygı ve sevgi dolayısıyla onlara yakın defnedilmeyi vasiyet ettiklerinden buraya gömülmüşlerdir. Köy dışından olan mezarların bir yerde toplanması dikkati çeken ayrı bir husus olmuştur. Bunun sebebini AB9 (50) şu şekilde ifade etmiştir.

Dedemiz Molla Ahmed’ çocuklarından olan Hala Amine ile Taha arasında şöyle bir konuşmanın geçtiği dedelerimizden itibaren nesilden nesile nakledilmiştir. Köye, büyüklerimizi ziyaret için çok misafir gelirmiş. Hala Amine kardeşi Taha’ ya görev paylaşımı yapmak adına şöyle demiştir. Bizim ailemizle ilgili her türlü sıkıntıyı ve işi ben yaparım ama misafirler ise senin sorumluluğundadır. Bu anlaşmayı her iki tarafta kabul eder ve ondan sonra tüm işler bu şekilde idame ettirilir. Bu sorumluluk paylaşımı onların ölümünden sonra bu kez köy kabristanında devam eder. Köye dedelerimizin hatırına gömülmek isteyen köy dışından kişiler, misafir olarak Taha’ nın mezarının yanına defnedilirken aile mensupları da Amine Hala’ nın yanına defnedilir.



Resim 34: Köy Dışından Olup da Köy Kabristanı’ na Defnedilenlerin Mezarları

Görüldüğü gibi köy kabristanının mevcut düzeni bile asırlar öncesinden günümüze ulaşmış bir rivayete göre biçimlenmiştir. Kısacası buranın köylüdeki anlamı, bir kabristandan daha çok tarihî , soy ve aile bağlarının ölümden sonra da yaşandığı bir mekandır. Türbeden sonra köyün en önemli ortak değeri olan bu kabristan, aynı zamanda köy yaşamında tarihi , kültürel ve manevi değerler üretmeye halen devam etmektedir.

3.2.7 Köy Medresesi

Seyyid Hacı Kasım Bağdadî , Seyahat-namesi’ ne şu sözlerle başlamaktadır.

“Bu kitabın ve şerefli nesebin ve kıymetli icazetin sahibi, ilmi ile amil, mürşidi kamil, Hâdimul Haremeyn, aslen Bağdadî, mezheben Şafii, meskenen Şirvani, karyeten ve vatanen Payi, Medine-i Münevvere’ de medfun, Hacı Kasım El- Kadiri el- Hüseynidir (Bağdadî,1349:1).”

Bağdadî’ nin ‘ilmi ile amil’ veya ‘mürşidi kamil’ sıfatları, kendisinin ilmi faaliyetleriyle tanınan birisi olduğunu göstermektedir. Seyahat-name’ nin gezi notlarından anlaşıldığı kadarıyla Bağdadî birçok seyahatinde ve verdiği duraklarda ya bir medrese kurmuş ya da oranın medreselerinde dersler vermiş, ilim adamlarıyla tanışmış veya çocuklarının buralardan eğitim almasını sağlamıştır. Örneğin Diyarbakır’a giden Bağdadî, Mustafa Paşa’ ya bir medrese yaptırır⁴². Daha sonra Şirvan’ a gelen Bağdadî için zamanın emirlerinden biri medrese yaptırır⁴³. Devamında hac vazifesini ifa ettikten sonra uğradığı Mısır Ezher Külliyesi’nde kendisiyle beraber oğlu Muhammed’e bazı dersler aldırır⁴⁴. Burada Bağdadî, İslam Bilim Dünyası’nın

⁴² “...hatta öyle ki Mustafa Paşa müritler için bir tekke, ilim talebeleri için bir medrese yaptırdı. Burada kalacaklara Allah rızası için vakıflar bağışladı. Bende burada üç sene kaldım....(Bağdadî,1349:13)”

⁴³ “Bilahare emir buraya bir mescit ve müritler için de mescidin doğu tarafında bir tekke yaptırdı. Mescidin üst tarafında ilim talebeleri için medrese, mescidin arka tarafında da yerleşim için evler inşa etti. Kendisine mescidin hizmeti görevini verdiğimiz müridim Ebu Bekir bin Ali Kalyevî el- Hüseyni el Musulî için de mescide doğu tarafından bitişik bir ev yaptırdı (Bağdadî,1349:16).”

⁴⁴ “Hüsrev Paşa, burada kalmamı, irşat ile meşgul olmamı, oğlum Muhammed’in de Ezher Külliyesinde müderrislik yapmasını istedi. Muhammed de Ezher’de ulum-u akaid, fıkıh, hadis-i nebevi ilimlerini ve alet ilimlerini [sarf, nahiv, belagat, vs] okuttu. Mısırdaki meşguliyetim devam ederken Mısır Halkı hakkımda ‘Huccet-ul İslam ve Kutbu’z- Zaman’ diye bahseder oldu. ‘Ya Rabbi! Beni hakkımda dedikleri gibi kutuplardan eyle.’ Oğlum Muhammed hakkında da ; ‘asrının yeganesi, zamanın bir tanesi’ dediler. Muhammed dinin müşkül konularında ve fıkhi meselelerde insanların kendisine müracaat ettiği müftü oldu. Hatta Mısır ve civarındaki ulema birçok zor ve içinden çıkılmaz meselelerde kendisine müracaat eder oldular (Bağdadî,1349:18).”

en önemli kurumlarından olan Ezher Külliyesin’ de kendisinin ‘huccet-ul İslam’ ve ‘kutbu’z zaman’ sıfatlarıyla ve oğlu Muhammed’in ise ‘asrının yeganesi, zamanın bir tanesi’ şeklinde anıldığını belirtmektedir. Bu sıfatlar Bağdadî’ nin kendisinin ilim adamı olduğunu ve ailesi, evlatlarını da bu motivasyonla iyi koşullarda yetiştirme gayretini göstermektedir.

Bağdadî, Bursa dönüşü Pay Köyü’ndeki Seyyid Abdulaziz Bin Nizar’ ın mezarını ziyaret ederken, kendisiyle mana aleminde bir görüşme yapar. Seyyid Abdulaziz’in kendisine yaptığı “...bundan sonra tekkede ve medresede oturmalısın. İrşatla meşgul ol. İlmin yükselmesi için on yedi sene çalış....(Bağdadî,1349:20)” öneri ve uyarısı yine Bağdadî ‘ nin ilmi faaliyetleriyle ilgilidir. Son olarak Bağdadî, Esvedu’r Ra’s lakaplı oğlu Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360)’i yine ilim ve irşad hizmetleri için Beruk Köyü’ne gönderir⁴⁵.

Seyahat-namesi’ nin birçok yerinde, Bağdadî’ nin yaklaşık yüz otuza varan uzun ömrünün hemen her döneminin ilmi faaliyetlerle geçtiği görülmektedir. Bağdadî gittiği her yerde zamanın okul ve üniversite statüsünde medreseler açmakta, talebeler yetiştirmekte veya Sultan Orhan’la görüşmesinde dahi kendisinden yine eğitim faaliyetleriyle ilgili destek istemektedir.

Aynı şekilde Bağdadî, aile fertlerini de en iyi şekilde yetiştirmekte ve gerektiğinde onlar için ilim amaçlı yolculuklar yapmaktadır. İşte Bağdadî, Esvedu’r Ra’s lakaplı oğlu Molla Ahmed’(d.M 1280- ö.M-1360)i de aynı disiplinle yetiştirmiş ve o da Mela Aliye Reş olarak bilinen oğlu Seyyid Ali’yi aynı şekilde yetiştirmiştir. Onların neslinden olan Beruk Köyü Mensupları ise ata mesleği olarak gördükleri eğitim ve ilmi faaliyetleri aynı istekle tekrar canlandırma çabasıdadırlar. Bunun sonucu olarak kendi imkanlarıyla köylerinde dini ve Arapça eğitimini amaç edinen bir medrese açtılar. Dedeleri zamanından kalma eski temeller üzerine inşa ettikleri medrese tamamen köy çocuklarına yönelik açılmıştır. Medresenin yaklaşık 70-80’i düzenli olmak üzere 300 civarı talebesi var. Medresenin hedef kitlesi ise okul çağı çocuklarıdır. Özellikle 7-8 yaşından itibaren çocuklar okul eğitimlerinin yanında

⁴⁵ “Durumları istikrara kavuşunca “Esved-ur Ra”” lakaplı, mecnun görünümlü, melek ahlaklı Hacı Ahmed’i irşat hizmetinde bulunması için ailesi ile birlikte Buhtan’ a gönderdim. O da Kıtıs kazasına takriben bir fersah mesafede bulunan Kele yakınındaki Beruk Köyü’ne yerleşti. (Bağdadî,1349:21)”

medreseye de gönderilir. İlköğretim çağı boyunca hem okul hem de medrese eğitimi beraber verilirken, lise çağında ise tamamen medrese eğitimi şeklinde devam etmektedirler. Aynı şekilde isteyen köy mensupları çocuklarını lise eğitimine veya tamamen medreseye yönlendirir. Fakat medreseye yönlendirenlerin sayısı azımsanmayacak miktardadır. Öğrencilerin hedefinde kaliteli bir medrese ve din eğitimi olarak, bu konuda yetkin olma arzusu dikkatleri çekmektedir. Lise eğitimini tamamlayan AB17 (19) medrese eğitimine verdiği önemi şu sözlerle ifade etmektedir.

Okulu da seviyorum ama medresede daha başarılı olduğuma inanıyorum. Şuan köyde büyüklerimden dersler alırken, benden küçüklere de dersler veriyorum. Köyde büyüklerimizin yanında iyi bir Arapça ve din eğitimi alabilirsem daha büyük medreselere gitmeyi düşünüyorum. Orada din ve Arapça eğitimi alırken aynı zamanda açıköğretimden de olsa İlahiyat diplomamı almak istiyorum. Böylece her iki eğitimi olarak daha başarılı olacağıma inanıyorum. Dedelerim gibi büyük bir âlim olmayı istiyorum. İnşallah olacağım.

Ayrıca bu medreseyi başarıyla tamamlayan kişiler, istemeleri durumunda bir üst kademe saydıkları Siirt-Tillo medreselerine veya yakınlarındaki diğer medreselere yönlendirilirler. Daha sonra yeterliği hakkedenlere burada diploma anlamına gelen icazetname verilmektedir. Çocuklarına verdikleri medrese eğitimi ile ilgili köy sakinlerinden AB12 (70) şunları söylemiştir.

Dedelerimiz hep ilimle ve medreseyle uğraşmışlardır. Biz onların torunları olarak bu yönüyle onlara layık olacağımız bir durumda değiliz. Fakat kendi imkanlarımızla atalarımızın mesleğini tekrar sahiplenmek ve onu canlandırmak istiyorduk. İmkanlarımız ölçüsünde çocuklarımızı bölgede mevcut olan medreselere gönderdik. Daha sonra yavaş yavaş medreseyi bitiren icazetli sayımız arttıkça, çocuklarımızı başka yerlere göndermektense kendi imkanlarımızla köyümüzde bir medrese açalım dedik. Hocalarımız da önceki yıllardan gönderip icazet alanlarımızdır. Onlar oradan aldıkları bilgileri çocuklarımıza aktarıyorlar. Bunu arttırmak istiyoruz. Amacımız medresemizi bölgede bilinen, tanınan bir medrese haline getirmektir. Dışardan insanların medresemizi tercih edecekleri bir düzeye ulaşmak istiyoruz. Ama medresenin şimdi ki durumundan memnunuz. Elhamdulillah artık çocuklarımız kendi evlerinin yanında hem okullarına gitmektedirler hem de medreseye devam etmektedirler.



Resim 35: Sadece Dini Eğitim Veren Köy Medresesi

Belirtildiği gibi köy halkı bu noktada kendilerince bir çaba vermekte ve iyi yol aldıklarına da inanmaktadırlar. Medresede yapılan eğitim faaliyetleriyle ilgili güvenlik koruyuculuğunun yanında medrese de dersler veren ve aynı zamanda gazi olan AB24 (33) şunları belirtmiştir.

Köyümüzde, okula giden çocuklarımızın hepsi aynı zamanda medresede talebedir. Burada çocuklara ilkin Kur'an-ı Kerim öğretilir. Sonra Sure ezberleri yaptırırız. Aynı zamanda namaz ve diğer ibadetlerle ilgili eğitimler veririz. On yaşında itibaren çocukların düzeylerine göre Arapça vermeye başlarız. Eğer başarılı olursa temel Arapça bilgisinden sonra ailesi de isterse Tillo veya diğer yerdeki medreselere gönderiyoruz. Yani burada daha çok Sıbyan Mektebi gibi veya başlangıç düzeyinde bir medrese eğitimi verilmektedir. Ama amacımız bunu ilerletmektir.



Resim 36: Medresede Ders Gören Değişik Yaşlardaki Öğrenciler

Medreseye hem erkek hem de kız çocukları gelmektedir. Kız çocukları için yine köy içinden bir bayan görevlendirilir.

Medresenin öğrenci profilinin dışında dikkat çeken noktası, medrese hocalarının durumlarıdır. Köy imamlığında olduğu gibi medrese hocalığında da aynı muhafazakar tavır devam etmekte ve köy halkı, kendileri dışında yabancı bir hocanın gelip köyde ders vermesini istememektedirler. Zaten AB13 (45)'inde belirttiği gibi köy halkından icazetli kişiler yetişmesiyle köyde medrese açma fikrine gitmişler. Aksi halde dışardan hoca getirme niyetleri görünmemektedir. Bunun sebebinin yine cami imamının dışardan olmasını kabul etmemeleriyle aynı faktörler olduğu söylenebilir. Yani köylerine yabancı birini almak istememektedirler ve kendi ihtiyaçlarına göre bir medrese eğitimi vermek istemektedirler . Zaten hali hazırda medrese hocalarının hepsi civar medreselerden icazetlerini almış köy mensuplarıdır.

Görüldüğü gibi Beruk Köyü' nün kendi içine kapanık ve muhafazakar tutumu, medresenin öğrenci ve hoca seçiminde de kendisini göstermektedir. Köy mensupları medreselerini köyün dışından bir hocanın anlayışına ,uygulanacak olan farklı bir müfredat veya metodolojiye bırakmak istememektedirler. Kendi ihtiyaç veya istekleri doğrultusunda ve yine kendi belirledikleri bir metodoloji veya programla çocuklarına dini eğitimi vermek istemektedirler. Çünkü Beruk Köyü'nde mevcut olan yaşam adeta

bir aile içi yaşantısını andırmaktadır. Köy halkı kendileri dışındaki herkesi aile dışı veya yabancı görmektedir.

3.2.8 Köy Sakinlerinin Dini Grup-Cemaat İlişkisi

Daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere Seyyid Hacı Kasım Bağdadî'nin Seyahat-name'sinin bir kısmı tarikat icazetnamesiyle alakalıdır. Bağdadî'nin, Seyyid Abdulkadir Geylani'nin torunlarından Seyyid Abdurrezzak' dan Kadiri Tarikatı İcazetnamesi olarak 'Kadiri Tarikatı Halifesi' olduğu Seyahat-name' nin şu satırlarından anlaşılmaktadır.

“Bu kitabın ve şerefli nesebin ve kıymetli icazetin sahibi, ilmi ile amil, mürşidi kamil, Hadimul Haremeyn, aslen Bağdadî, mezheben Şafii, meskenen Şirvanî, karyeten ve vatanen Payî, Medine-i Münevvere'de medfun, Hacı Kasım el- Kadiri el- Hüseynidir (Bağdadî,1349:1).”

“Burada kitap sahibinin nesebini beyanından, ceddi Hazreti Muhammed'in(salallahu aleyhi ve selem) evlatları hakkında varid olan hadisleri beyan ettikten sonra mezkur halife Hacı Kasım'a ki müşfik şeyh, sağlam, mesnet, atik mürşid Seyyid Abdurrezzak Kadiri el –Hüseyninin izniyle verilen icazetnameyi yazmaya başlıyoruz (Bağdadî,1349:6).”

Sonrasında Seyyid Abdurrezzak Geylani'ye atfedilen sözler şu şekilde devam etmektedir.

“Bu icazetname, aziz ve nurlu olan dedesi Şeyh Abdülkadir el-Geylanî'nin makamında halka şeyhi olan, cehd ve gayretinde ileri derecede bulunan, fakirlerin hizmetkarı, insanların en muhtacı Seyyid Şeyh Abdurrezzak el-Kadiri'nin Seyyid Hacı Kasım'a verdiği icazettir (Bağdadî,1349:6).”

Daha sonra İcazetname'nin usulüyle ilgili detaylarla devam eden Seyahat-name' nin İcazetname kısmı şu paragrafla tamamlanır.

“Her şeyin başında ve sonunda Allah'a hamd, salat ve selam, yaratılanların en hayırlısı olan hazreti Muhammed'e[salallahu aleyhi ve selem],ailesine, ashabına ve onun yolunda gidenlerin tamamına olsun. Bu icazetin yazımına, ihtiram gösterilen Receb ayında insanların en hayırlısı olan Hazreti Muhammed' in –salatın en faziletlisi ve selamın en mükemmeli ona olsun- hicretinden 686 yıl sonraya tekabül eden tarihte izin verdik (Bağdadî,1349:8).”

Belirtildiği gibi Seyyid Hacı Kasım Bağdadî , hem künyesinde kullandığı 'Kadiri' sıfatıyla hem de yukarıda belirtildiği gibi Seyyid Abdulkadir Geylani' nin

torunu Seyyid Abdurrezzak' tan aldığı icazetnameyle 'Kadiri Şeyhi' unvanını almıştır. Yani Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin kendisi Kadiri Tarikatı mensubudur. Bağdadî, aldığı Kadiri Tarikatı Şeyhliği dolayısıyla kendi çocuklarını aynı yolda yetiştirmiş ve onların da Kadiri Tarikatı Halifeleri olduğunu Seyahat-name' de geçen şu kısımlarla belirtmektedir.

“Üç sene sonra oğlum(Muhammed) Urfa'dan döndü, tedrisle meşgul oldu. Bu esnada alet ilimleri ile dini ilimlerde kendi akranları arasında üstünlük sağladı. Bütün ilimlerde telif sahibi oldu. Beş sene geçtikten sonra tedris ve tasnif faaliyetlerini bırakarak beş kardeşi ile birlikte nezaretimde züht ve riyazet yoluna girdi. Oğullarım(Molla Ahmed' de dahil) irşat sahasında da akranları arasında en öne geçtiler ve başkalarına hırka giydirmeye layık duruma geldiler. Ben de icazetle birlikte hırka giydirip kendilerine halifelik verdim. Böylece hepsi de yüce makamlara, birçok kerametlere ve irşat makamına erdiler (Bağdadî,1349:21).”

Görüldüğü gibi Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin oğlu ve Beruk Köyü Mensupları' nın atası olan Seyyid Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360) de babasından aldığı icazetle Kadiri Şeyhi'dir. Yani Beruklular köken olarak Kadiri Tarikatı mensubudurlar. Fakat Kadirilik' in tarihsel süreç içinde coğrafyadaki yaygınlığı gittikçe azalmaya başlamıştır. Özellikle usul ve erkanını 1389 yılında vefat eden Hacı Muhammed Bahaüddin Nakşibendi'nin belirlediği ve yine onun ismiyle tanınan 'Nakşibendilik Tarikatı'nın yayılması, Kadirilik'in etkinliğini bölgede azaltırken ; ülkemiz sınırları içindeki etkinliği de yine Nakşibendi Tarikatı Silsilesi' nden olan Mevlana Halidi Bağdadî' nin halifesi olan Hakkari ili , Şemdinli İlçesi , Nehri Köyü'nden Seyyid Taha-i Nehri üzerinden yayılmış ve etkili olmuştur. Halidi Bağdadî' nin ismine izafeten Nakşibendi-Halidiyye olarak isimlenen Nakşilik' in bu kolu özellikle Seyyid Taha-i Nehri'nin halifesi olan Seyyid Sıbğatullah Arvasi üzerinden ilkin Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde daha sonraları tüm Türkiye' de etkili olmuştur. Günümüzde önemli Nakşî kolların çoğunun kesişim noktası olan Seyyid Sıbğatullah Arvasi' nin halifelerinin etkinliklerinin artmasıyla, Kadirilik bölgede iyice seyrelemiş ve günümüzde varlığını temsil düzeyinde devam ettirmektedir. Kadiriliğin bölgede azalmasının sebeplerinden biri de Nakşilik'i kabul eden şeyhlerin çoğunlukla Kadiri Şeyh'leri olmasındandır. Zaten Seyyid Sıbğatullah Arvasi'de , Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin oğlu Molla Muhammed'in neslindendir. Yani köken olarak Kadiri olan bu aile yaklaşık XIX. Yüzyılın ikinci yarısında itibaren Seyyid Sıbğatullah ile Nakşilik' e intisap etmişlerdir.

Kadirilik' in etkinlik alanını Nakşilik'e bırakmasının Beruk Köyü'ndeki etkisi ise Molla Abdurrahman Meczup üzerinden olduğundan öncelikle Molla Abdurrahman Meczub' un kim olduğuna bakılmalı.

3.2.8.1 Molla Abdurrahman Meczub

Meczub lakabıyla bilinen Molla Abdurrahman, Beruklular'ın içinden çıkmış dinî bir şahsiyet ve değerdir. Özellikle O' nun, Beruklular' ın dinî tarikat mensubiyetlerinin Kadirilik' ten Nakşilik' e olan makas değişikliğindeki rolü, kendisini tanıtılması gereken önemli bir şahsiyet olarak öne çıkarmaktadır.

Korkusuz' a göre asıl adı Abdurrahim olduğu halde, üstadı ve yanındakilerin kendisine 'Abdurrahman' diye seslenmesinden dolayı daha çok bu isimle tanınmıştır.

Kendisi dışında dört erkek ve bir kız kardeşi olan Şeyh Abdurrahman Meczub' un soy şeceresi şu şekilde devam etmektedir. Şeyh Abdurrahman' ın babası Ahmed' dir. O' nun babası Abdurrahman, O' nun babası Hacı, O' nun babası Abdurrahman, O' nun babası Hacı, O' nun babası Haydar, O' nun babası Hacı Kasım, O' nun babası Seyyid Ali, O' nun babası Esved-ur Ra's lakablı Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360), O' nun babası ise Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' dir. Seyyid Hacı Kasım Bağdadî, hem Şeyh Abdurrahman Meczub' un hem de Seyyid Sıbğatullah Arvasî' nin ortak dedesidir.

Aslen Pervari İlçesi' nin Beruk Köyü' nün seyyidlerinden olan ve buradaki türbede medfun Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360) ve oğlu Molla Ali'nin soyundan olan Şeyh Abdurrahman'ı Meczup, Korkusuz' a göre Nakşi Silsilesi'nde önemli bir isim olan Seyyid Sıbğatullah Arvasi'nin hem halifesidir hem de damadıdır. Şeyh Abdurrahman' a 'meczip' denmesinin sebebi, çok büyük bir cezbeye sahip olmasından ötürüdür. Şeyh Abdurrahman, ilmi eğitimini ve tasavvufi terbiyesini tamamladıktan sonra, mürşidi Seyyid Sıbğatullah Arvasi, onu kızı Saide ile evlendirir. Daha sonra Şeyh Abdurrahman' ın bu evlilikten iki oğlu olur. Bu iki oğuldan biri Gayda' da vefat eder ve dedesi Seyyid Sıbğatullah' ın yanına defnedilir. Sonra Şeyh Abdurrahman' ın vefatı üzerine eşi Seyyide Saide diğer küçük oğluyla beraber kocasının köyü olan Beruk' a taşınır. Diğer oğlu da küçük yaşta evlenmeden vefat edince Beruk' a defnedilir. Böylece Şeyh Abdurrahman Meczub' un nesli, çocuklarının evlenmeden küçük yaşta vefatıyla devam etmez. Sonrasında Seyyid

Sıbğatullah Arvasi, iki oğlu olan Seyyid Hamza ve Bahri' yi, Şeyh Abdurrahman Meczub' a teslim eder. Bu iki oğul Şeyh Abdurrahman Meczub' un terbiyesinden geçtikten sonra halife olmuşlardır.

Kendisinin günümüze intikal etmiş herhangi bir eseriyle ilgili bilgi sahibi olunmayan Şeyh Abdurrahman Meczub' un nerede ve hangi tarihte vefat ettiği ise aynı şekilde tespit edilememiştir. Seyyide Saide ise Şirvan' ın Salanzuh köyü' nde vefat eder ve kabri de oradadır(Korkusuz, 2010:59-61).

Çalışmanın daha önceki bölümlerinde belirtildiği üzere Arvasi'ler ile Beruk Köyü mensupları, Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin neslindendirler. Beruk Köyü mensuplarının, gerek tarihsel ve gerek soy ve akrabalık ilişkilerinin yanında, dedeleri Molla Abdurrahman Meczub' un hem akrabaları sayılan Seyyid Sıbğatullah Arvasi' nin halifesi olması hem de bir Nakşi Şeyhi olması dolayısıyla, kendilerini Nakşî olarak görmektedirler.

Köy ahalisine, şuan ki durumları sorulduğunda kendilerini Siirt İli Kurtalan İlçesi' nin Zokayt(Kayabağlar) Köyü'nde yaşayan Şeyh Muhammed Hasan' a müntesib olarak görmektedirler. Şeyh Muhammed Hasan bölgede eskiden beri tanınmış, büyük Osmanlı Alimi olan Molla Halil es-Siirdî(1754-1843)' nin torunlarından. Tam adı Halil b. Hüseyin es-Siirdî el-Ömerî' dir. Bitlis'in Hizan İlçesi' nin Kulpik (Süttaş) Köyü' nde dünyaya geldi. Nesebi Hz. Ömer' e dayandığı için Ömerî , doğum yerine nispetle Hizanî, hayatının büyük bölümünü geçirdiği şehre nispetle de Siirdî olarak anılmıştır. Çocukluğunda Erzurumlu İbrahim Hakkı' nın duasına mazhar olduğu nakledilen es-Siirdî, ilk dini bilgilerini babası ünlü alim Hüseyin b Halid' den aldıktan sonra, devamında doğunun önemli ilim adamlarından olan Hüseyin el-Karasevî , Yahya el-Merzevî ve İmadiye Müftüsü Molla Mahmud' dan dersler almıştır(Pakiş, 2005:250). Medrese ve tasavvufi yönüyle bilinen Molla Halil' in bölgedeki etkisi, torunları ve icazet silsilesi üzerinden günümüze kadar devam etmektedir. Beruklular ise kendilerini Molla Halil' in neslinden ve bölgede Nakşilik' in bilinen, tanınan kanaat önderlerinden Şeyh Muhammed Hasan' ın müntesibi olarak görmektedirler. Beruklular iki haftada bir defa ve Pazar günü olmak üzere Kurtalan' ın Zokayt Köyü'ne giderek Hatme' ye katılırlar. Çakır' a göre Hatme-i Hacegan da denilen bu zikir , Halidi-Nakşilik' in önemli toplu zikirlerindendir. Nakşiliğin erken

döneminde , bir ihtiyacın giderilmesi veya bir belanın defedilmesinin sonuçlandırılması (hatim) için icra edilmekteydi. XVIII. yüzyıldan sonra özellikle Halidilik Dönemi' nde muayyen vakitlerde ve sadece tarikata müntesib olanlarca uygulanan bu virdin bazı uygulamaları, tarikatın şeyhine göre değişebilmektedir.(2019:489) Beruk Ahalisi de Şeyh Muhammed Hasan' ın şeyhliğinde icra edilen hatme zikirlerine iştirak etmektedirler.

Fakat köyde çoğunluk olarak Şeyh Muhammed Hasan' a intisablık söz konusu olsa da; bu durum köyün tamamı için söylenemez. Örneğin köy mensuplarından AB1 (57) , kendisini bölgede tanınan, sevilen ve 2007 yılında vefat eden, aynı zaman da Nakşi Şeyhi olan Şeyh Müşerref Efendi'nin müntesibi olarak görmektedir. Fakat köy mensupları da genel olarak Şeyh Müşerref 'e büyük bir sevgi ve saygı duymaktadır. Bu durumdan hareketle köy mensuplarını Şeyh Müşerref Efendi'nin müntesipleri olarak görmek de yanıltıcı olacaktır. Eskiden Şeyh Müşerref' in sohbet ve zikir halkalarında da aynı şekilde bulunmuşlardır. Fakat bu durum Şeyh Müşerref' in vefatından sonra devam etmemiştir. Ayrıca köy mensuplarının bölge de etkin olan Nakşi Kökenli şeyhler veya kanaat önderleriyle sıcak ve karşılıklı sevgi-saygıya ve sempatiye dayalı bağları vardır. Diğer taraftan köy mensuplarının içinde şuan için herhangi bir tarikatın halifesi ve şeyhi de bulunmamaktadır.

Kısacası dindar kimlikleriyle de öne çıkan Beruk Köyü mensupları, kökenleri itibariyle Kadiri olmalarının yanında; özellikle dedeleri Molla Abdurrahman Meczip 'la beraber Nakşilik'e bir geçişleri olmuştur. Günümüzde ise Nakşilik' in Kurtalan Zokayt Köyü' ndeki temsilcisi Şeyh Muhammed Hasan' a müntesiblikleri mevcuttur.

3.3 Köy-Civar İlişkisi ve Dış Gözlem

Beruk Köyü'nün tarihi, kültürel ve sosyal yapısına yönelik ortaya konulan verilerin vesika ile ilgili kısmı Bağdadî' nin Seyahat-namesi' nden , diğer kısmı ise köy mensuplarıyla yapılan derinlikli görüşmeler ve mülakatlardan elde edilen verilerden ibarettir. Bundan dolayı ortaya konulan fotoğraf, tek bir bakış açısına ait olması dolayısıyla eksik kalabilmektedir. Bu eksiğin giderilmesi, köye dışardan bakan bir perspektifle mümkün olacağı düşünüldükten köy dışından insanlarla görüşmeler ve mülakatlar yapılmıştır. Özellikle komşu köylerden veya köyün bulunduğu havzada, Beruk Köyü'nü bilen , duyan ,fikir sahibi olan insanlarla yapılan mülakatların bu

amaca katkı sunacağı düşünülerekten hem planlı görüşmeler hem de plansız, ani gelişen diyaloglarla bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Örneğin yol üstü ,yöreye özgü ürünleri satan bir manav tezgahına uğranılarak orada bulunan insanlarla plansız gelişen diyalog ortamında , Beruk Köyü'nün dışardan nasıl algılandığına dair fikirler edinmek de başvurulmuş yollardan biri olmuştur.

Öncelikle görüşülen kişilere Beruk Köyü sorulduğunda, ilk olarak Beruklular'ın 'seyyid' kimlikleriyle tanındıkları ve bu kimliğin yüklendiği geleneksel, toplumsal ve dini boyut dolayısıyla da onlara tazim gösterildiği fark edilmektedir. Beruklular'a seyyidlikleri dolayısıyla duyulan bu tazim ve ihtiramda tarihî, siyasî, geleneksel ve dinî faktörlerin önemli etkisi olduğu düşünülmektedir. Özellikle Ehl-i Beyt' in, fazilet ve üstünlüğünü belirten Âl-i İmrân 3/61, Ahzab 33/33, Şûra 42/23. Ayetlerinin yanı sıra, hadislerde de bu hususun vurgulanması, onlara duyulan sevginin en önemli dinî sebebidir. Zira Hz. Peygamber(a.s), 'Size nimetlerinden bahşettiği için Allah'ı sevin, Allah sevgisiyle beni sevin ve benim sevgimle Ehl-i Beyt' imi sevin.' şeklinde buyurması(Işık, 2013:33) vb. durumlar Varol' a göre Müslümanların, Peygamber'in hatrasına saygı duyarak onun Ehl-i Beyt' ini sevmesine, onların ahlâkını örnek almayı ise kendileri için bir ibadet saymasına sebep olmuştur. Ayrıca Hz. Peygamber'e besledikleri sevgiyi, saygıyı ve hürmeti onun yakın çevresi yani Ehl-i Beyt'i için de göstermeyi inançlarının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmişler, onlara samimi bir şekilde sahip çıkıp kendilerine en iyi biçimde muamele ederek hak ve hukuklarına hassasiyetle dikkat etmişlerdir(2003:98).

Görüldüğü gibi seyyid/şeriflerin gerek peygamber torunu olmaları, gerek kendilerine atfedilen ayet ve hadislerin varlığı, onlara karşı olan toplumsal ilgi ve alakanın dini alt yapısını göstermektedir. Fakat özellikle Emevî idaresinin Ehl-i Beyt' e uyguladığı baskı ve sindirme politikalarının sonucu Hz. Hüseyin ve ailesinin 10 Muharrem 61/ 680 tarihinde Kerbela 'da şehit edilmesiyle, Müslüman toplumda Emeviler' e karşı nefret ve intikam duygusuna sebep olurken ilerde başlayacak ve Emeviler' in saltanatının yıkılmasına yol açacak isyanlara da sebep olmuştur(Kılıç, 2005:40). Emevî Devleti' nin Hz. Hüseyin ve ailesine yaşattıkları, Müslüman toplumda, hakkı elinden alınmış ve zulme uğramış Peygamber soyuna karşı duyulan derin hürmet ve bağlılığın toplumsal tabakalaşmasına sebep olmuşken; bu sürecin sonucunda Emeviler' in yıkılması ise bir yandan Ehl-i Beyt sevgisinin toplumdaki

karşılığını gösterirken(Işık, 2013:42) diğer yandan İslam Devletleri' nin seyyid/şeriflere karşı daha dikkatli ve hatta imtiyazlı bir tutum takınmasını beraberinde getirmiştir.

Günümüzde İslam toplumlarında seyyid/şeriflere gösterilen bu ilgi ve alakanın dinî, toplumsal, siyasi ve tarihi arka planı, tüm Anadolu' da olduğu gibi, yaşadıkları coğrafyada da Beruklular' a karşı olumlu bir tutuma sebep olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca tüm Anadolu coğrafyasıyla beraber, özellikle Beruklular' ın bulunduğu ve çoğunlukla Müslüman Kürtler' in yaşadığı Doğu ve Güney Doğu Anadolu coğrafyası, geçmişte Emevi ve bazen de Abbasi zulmünden kaçan seyyid/şeriflerin adeta sığınağı olmuştur. Toplum, Peygamber sevgisi ve hoşgörüsü ile bu topraklara gelip yerleşen seyyidler bağırllarına başmış ve çeşitli imtiyazlarla onları koruma ve himaye altına almıştır(Kızmaz, 2019:84).

Tarihi, dini ve geleneksel faktörler tüm coğrafya da olduğu Siirt-Pervari-Eruh havzasında da seyyid ailelerine karşı olumlu tutuma dönüşmüş ve bundan Beruklular' da nasiplenmişlerdir. Köy dışından ama Beruk Köyü havzasında yaşayan DG3 (55) Beruklular ile ilgili şunları belirtmiştir.

Beruk Köyü, seyyid köyüdür. Yani onlar Peygamber' in neslidir. Biz onları öyle tanıyoruz . Her Müslüman'ın seyyidler' e hürmet göstermesi ve onların kadir kıymetini tutması gerekir. Onlardan yanlış yapan olsa da büyüklerinin ve özellikle Peygamber' in hatırına verilmesi gerekir. Biz büyüklerimizden, dedelerimizden böyle gördük. Büyüklerimiz onların çocuklarına bile hürmet gösterir, ellerini öperlerdi. Biz de bunu yapmaktan rahatsızlık duymayız. Çünkü Peygamber' in hatırı vardır.

Beruk ehline olan bu saygı ve ihtiramın sebebinin yukarıda belirtilen faktörler olduğu her yönüyle kendisini belli ettirmektedir. Fakat 'seyyidlik' kavramı Beruklular' ın toplumsal konum ve statüsünü belirleyen en önemli faktör olsa da, bu olguyu tek başına izah etmekte de yetersiz kalmaktadır. Çünkü yapılan görüşmelerde Beruklular' ın seyyidlik' lerinden ziyade verilen ilk malumat 'türbe' ile alakalı olmuştur. Bölge insanının Beruk Köyü' nde medfun olan Seyyid Ahmed ve oğlu Seyyid Ali' nin türbesini hastalarına şifa, sıkıntılarına çözüm, dileklerinin gerçekleşmesi ve dualarının kabulü niyetiyle ziyaret etmeleri ve orada adak kesmeleri, adeta Beruk Köyü' nün ismiyle müsemma bir durum olarak insanların zihinlerine yerleştirmiştir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere türbe dolayısıyla köy,

binlerce insan tarafında ziyaret edilmekte ve köy, bölge insanlarınca bazen türbe ziyaretinin adıyla anılmaktadır. Bundan dolayı insanlar arasında Beruk Köyü ‘Gundê Ziyaretê (Ziyaret’ in Köyü)’, Ziyareta Seyd Eli(Seyyid Ali’ nin Ziyareti) şeklinde de tanınır. Bu konuyla ilgili civar insanlarından DG4 (60)’ ye Beruk Köyü’nü bilip-bilmediği sorulduğunda şu mealde sözler sarf edilmiştir.

Beruk mu? Ziyaretin olduğu köyden mi bahsediyorsunuz ? O köyü biliyoruz. Seyyid Ali’ nin ziyaretgahı var. İnsanlar oraya şifa niyetine yada sıkıntılarına çözüm için uğrarlar. Orada kurban(Kastedilen adak’tır.) keserler. Oranın insanları ise hepsi Seyyid Ali’ nin soyudur. Seyyid’ dirler. Hem ziyaret’ den dolayı hem de seyyidlik’ lerinden dolayı insanlar onlara kıymet gösterir. Ayrıca köylerde olan kavga ve anlaşmazlıklarda veya bir sorun olduğunda onlardan araya girmeleri istenir. Yada bir sulh olacaksa , kız istenecekse yine onlardan birileri çağırılır. Çünkü hem onların kıymeti tutulur hem de teberrük niyetine çağırılır.

Bu beyandan da anlaşılacağı gibi seyyidlik ve türbe ziyareti’ nin haricinde ‘arabuluculuk’ işlevi de Beruklular’ ın civarda bilinmesine sebep olan faktörlerdendir. Kan davaları, arazi anlaşmazlıkları, kız kaçırma, vb. toplumda görülebilecek her sorun veya anlaşmazlığın çözümü veya sulhu noktasında Beruklular’ ın katkılarından bahsedilmektedir. Fakat Beruklular’ ın toplumdaki ‘arabuluculuk işlevleri’ nin kaynaklandığı asıl nokta ise seyyidlik’ leridir. Bundan dolayı burada arabuluculuk ve seyyidlik ilişkisi ön plana çıkmaktadır. Haviland’ a göre arabuluculuk, önyargı taşımayan üçüncü bir tarafın yardımıyla çatışmanın müzakereler yoluyla çözülmesidir. Bundan farklı olarak uzlaşma, iki tarafın bir ihtilaf hakkında tatmin edici bir anlaşmaya ulaşmak için gönüllü olarak doğrudan tartışması iken hüküm ise önyargı taşımayan üçüncü bir tarafın aracılığıyla nihai bir karara varılmasıdır(2002:395).



Resim 37: Beruk Seyyidler’ nin Arabuluculuk Amacıyla Gittikleri Barış Görüşmesi

Bölgede toplumsal sorunların halli süresince resmi mahkemelerin çözemediği anlaşmazlıkları adeta bir yerel mahkeme ve karar mercii olarak çözen ve tarafları uzlaştıran arabuluculuğun önem ve fonksiyonuna dair olarak Bruinessen şunları demiştir.

“Toplum içerisindeki kan davaları gibi çatışmalar kendi kendiliğinden barışçıl bir yolla son bulmaz. Barışçıl çözüm etkin bir kişinin arabuluculuğu ile sağlanır. Tehdit altında olan topluluk, öç alması beklenen tarafın saygı duyduğu ve otoritesini kabul ettiği bir kişiyle ilişkiye geçer.(2015:112)”

Bruniessen başka bir yerde ‘arabuluculuk’ kavramının fonksiyonelliğini, bu defa da ‘arabulucular’ ın kendi zaviyesinden izah ederken, seyyidler’ in bu süreçteki rollerine dair olarak şunları belirtmektedir.

“ Bu yönüyle arabuluculuk bölgede güç, otorite ve statü sağlamanın bir başka yoludur. Bu yüzden bölgenin ileri gelenleri bu görevi üstlenirler. Arabuluculuk için çeşitli kişiler işe koşulsa da özellikle aşiret reisleri arasında meydana gelen çatışmalara arabuluculuk vazifesi için şeyhler veya hut seyyidler biçilmiş kaftandır. Aynı zamanda bu onların politik güçlerini de arttırır(2015:21).”

Çalışmamızın yapıldığı zamanlara yakın, bölgenin yerel basınında “Pervari’ de Husumetli Aileleri Karasungur (Beruk) Seyyidleri Barıştırdı. (www.siirtpress.com/pervaride-husumetli-koyluleri-karasungur-seyyidleri-baristirdi-20883.html Erişim Tarihi 10.08.2019)” başlıklı haber, Beruklular’ ın bölgede yerine getirdiği arabuluculuk fonksiyonuna uygun bir örnek olarak verilebilir.



Resim 38: Beruk Seyyidleri’ nin Arabuluculuğuyla Sonuçlanan Barış Yemeği

Görüldüğü gibi bölge de ‘arabuluculuk’ müessesesi toplumsal anlaşmazlıkların hallinde ne kadar gerekli ise bu müessesenin en önemli unsurlarından biri de seyyidler’ dir. Özellikle Hz. Muhammed’ in soyundan geldiklerinden, anlaşmazlıklarda her iki tarafında kolaylıkla kabul edeceği bu kişilerin sözlerinin üzerine genelde kimse söz söylemek istemez. Bu da birçok çatışmanın ve problemin daha kolay halledilmesine sağlar. Özellikle seyyid bir alimin olduğu ortamda, ondan daha kutsal bir diğer kişi yoktur. Ve diğer din adamlarında olduğu gibi çıkar noktasında ve taraf tutma noktasında da seyyidler topluma güven vermektedirler. Onların sözleri ve yaptıkları toplum nezdinde güvenilirdir(Kızmaz,2019:177). Beruklular ise seyyidler’ in tarihsel süreç içinde edindikleri dinî, toplumsal ve geleneksel statünün gereğini toplumda yapmaktadırlar. Fakat şunun da belirtilmesi gerekir ki; Beruklular’ ın ‘arabuluculuk’

süresince tercih edilmeleri sadece onların seyyidlik' leriyle alakalı değildir. Kendilerinin eskiden beri bu alandaki sorun çözüme ve doğru tutumlar edinmeleri, onların tercih edilmesinin bireysel sebebidir. Civar insanlardan kendisiyle görüşme yapılan kişinin belirttiği gibi 'teberrüken de olsa' Beruk Ehli arabuluculuk süreçlerine dahil edilmektedir. Bu durum ise onların toplum içinde daha tanınmasına ve onlara saygı duyulmasına sebep olmuş başka bir etkidir.

Ayrıca yüksek dağlar ve derin vadilerden oluşan Pervari-Eruh havzasının, önemli yerleşim yerlerine uzak olması, bölgenin geleneksel ve kültürel dokusunun uzun süre bozulmadan korunmasını sağlamıştır. İnsanlar bu sosyo-kültürel yapının sonucu, geleneksel ve sözlü kültüre dayalı bilgiye çok önem vermektedirler. Mevcut geleneksel ve sözlü bilginin varlığı civar insanlarında Beruk Köyü ile ilgili toplumsal bir tutuma dönüştüğü de ayrıca görülmektedir. Özellikle bölgede tanınan, saygı duyulan, fikir ve tutumu insanlarca önemsenen bir kanaat önderi olan Şeyh Müşerref Efendi'nin; Beruk Köyü mensuplarına dair fikirleri, onlara duyduğu yüksek saygı ve tazimin yanı sıra bölge insanına bu yönde telkinlerde bulunması, Beruklulara geçmişten gelen olumlu tutumun korunmasına katkı sağladığı gibi bu saygıya ayrı bir boyut kazandırmıştır. Bölge insanı üzerindeki etkisinin ve konumunun daha iyi anlaşılması adına Şeyh Müşerref Efendi'yi tanımak faydalı olacaktır.

3.3.1 Şeyh Müşerref Efendi(1926-2008)

1926 yılında Siirt'in Pervari İlçesi'ne bağlı Güleçler (Hunuk) Köyü'nde doğan Müşerref Özcan, bölgede Şeyh Müşerref Efendi olarak bilinmekte ve tanınmaktadır. Babası Şeyh Esad, annesi ise Van-Bahçesaray kökenli Arvasiler'den Seyyid Muhammed Emin Arvasi'nin kızı Fatıma Hanım'dır. İlk ilmî eğitimini babasından alan Şeyh Müşerref daha sonra Siirt'in Kurtalan ilçesi' ne bağlı Ayanık Köyü'nde yine bölge de meşhur olan Molla Halil es-Siirdî' nin torunlarından Molla Tayyib' in yanında ders okudu. Daha sonra Molla Abdulhakim' in yanında dersler almaya başlayan Şeyh Müşerref, burada ilmi icazetini Siirt-Tillo Medreselerinin baş müderrislerinden Molla Bedreddin ve Molla Burhan ile beraber alır.

Değişik kişilerden aldığı derslerle ilmi kapasitesini arttırmaya devam eden Şeyh Müşerref , Tasavvufi İcazeti ise ilk olarak babasından alır. Sonrasında

babasından izin alarak Irak'ın Erbil Şehri'ne giderek Şeyh Mustafa Kemaleddin el-Herşemî' den halifelik almıştır. Şeyh Mustafa Kemaleddin el-Herşemî ise babası Şeyh Gıyasuddin'den, O'da Şeyh Osman Siracuddin et-Tavilî' den, O'da Mevlana Halid'den hilafet almıştı. Yani Şeyh Müşerref , bu şekilde Halidî kolunun başı olan Mevlana Halidî Bağdadî' ye çok kısa yoldan ulaşmış olmaktadır.

İlim yolculuklarına devam eden Şeyh Müşerref 1946 yılında Irak'ın Zaho Şehri civarındaki Berzur Köyü'nde dört yıl kaldıktan sonra kendi köyü olan Hunuk' a geri dönmüş ve sonrasında Pervari'ye bağlı Rûbar(Yeniaydın) Köyü'ne geçerek 1977 yılına değin orada ilim tedrisiyle meşgul olmuş ve birçok talebe yetiştirmişti.

Talebelerinden bazılarına yapabildiklerince ilmi icazet vermiştir. Ama tam ve mutlak ilim icazetini kardeşi Şeyh Muhammed Nuri'ye vermiştir. Tasavvufi hilafeti ise sadece aynı kardeşine verdiği bilinmektedir.

1977 yılında kardeşi Şeyh Münevver'in vefatı üzerine doğduğu köyü olan Hunuk' a geri döner ve 2008 yılında vefatına kadar babasının yerinde irşat faaliyetlerine devam eder. 18 Mart 2008 yılında Mevlit Kandili' nin olduğu günde vefat eden Şeyh Müşerref çok sayıda seveni ve mahşeri kalabalıklar eşliğinde, çok sevdiği Molla Halil el-Siirdî' nin bulunduğu kabristana defin edilmiştir.

Kürtçe ,Arapça ve Farsça dillerini çok iyi konuşabilen Şeyh Müşerref 'in aynı dillerde yazılmış divan, naat, münacatlarının yanı sıra talebelerine bıraktığı nasihat kitaplarının yanında medrese talebelerinin ders kitapları da mevcuttur. Fakat bu eserler matbu olarak basılmaktan ziyade , bölge de nüshalar halinde yerel kütüphane ve medreselerde kullanılmaktadır(Batar, 2012:771-774).

Hayatına dair bilgilerde daha çok ilmi ve eğitim yönüne yoğunlaşılın Şeyh Müşerref Efendi' nin asıl önemi kendisinin bölgede çok sevilen ,değer verilen , toplumsal anlaşmazlıkları çözen, tevazu sahibi hem dini bir otorite hem de önemli bir kanaat önderi olmasıdır. İhsan Süreyya Sırma hemşerisi ve seveni Şeyh Müşerref Efendi ile ilgili olarak 'O, zamane şeyhleri gibi lüks içinde yaşamadı. Mütevazı bir alimdi.' demiştir (<http://iktibasdergisi.com/2018/12/17/ihsan-sureyya-sirma-hocasi-hamidullahi-anlattı>).

Şeyh Müşerref, etkisi ve namı Pervari ve Siirt'in dışında komşu iller olan Van, Bitlis, Hakkari, Batman' ı da aşarak neredeyse Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri' nde bilinen ve tanınan birisidir. Şeyh Müşerref Efendi' yi bunun dışında devlet ve siyaset ricalinden önemli kişilerle akademisyenler de ziyaret ederlerdi.

Bölge insanınca değer gören Şeyh Müşerref Efendi' nin nasihatleri , sözleri , şiirleri, kasideleri toplum tarafından halen dilden dile aktarılmaktadır. Şeyh Müşerref Efendi' nin çalışmamızı alakadar eden kısmı ise kendisinin Beruk Köyü ve Seyyidleri' ne yönelik bakış açısı ve tutumudur. Beruk Köyü dışından kişilerle yapılan görüşmelerde, kendilerine Beruk Köyü sorulduğunda hemen Şeyh Müşerref Efendi' nin onlara karşı olan tutumundan bahsedilmesinin akabinde; övgü ve sempati dolu sözler sarf edildiği tarafımızca izlenmiştir.

Örneğin Pervari İlçe Merkezi'nden olan DG5 (41) Beruk Köyü ile ilgili dedelerinin ve büyüklerinin anlattıklarının dışında, Şeyh Müşerref Efendi'den duyduklarının önemli etkisi olduğunu belirtmiştir. Hatta Şeyh Müşerref Efendi'nin Beruk Köyü'nden birini görünce , çocuk dahi olsa ayağa kalkar , hürmet eder, alakadar olur ve etrafındakilere de sık sık onlara hürmet edilmesi gerekliliğine dair nasihatlerde ve telkinlerde bulunduğu bahsetmiştir.

Şeyh Müşerref Efendi'nin Beruk Köyü Mensupları'na karşı sevgi ve tutumu sadece söz ve davranışlarıyla sınırlı kalmamıştır. Köy mensuplarına, tarihlerine ve atalarına olan sevgi ve saygısını dile getirmek adına, Beruk Köyü Mensupları' na atfen kendi kaleminden bir kaside de yazmıştır⁴⁶.

⁴⁶ Orjinali Arabça harflerle ve Kürtçe yazılan Şeyh Müşerref' in Divan'ı, Doç. Dr. Nesim Sönmez tarafından Kürtçe Latinize edilerek Dîwana Şêx Müşerrefê Xinûkî (Hinuklu Şeyh Müşerref' in Divanı) adıyla kitaplaştırılmıştır. Tarafımızca Türkçe' ye tercümesi yaptırılan Kaside şu şekildedir.

Yüz selâm ve hürmetim olsun Berûk Sâdâtına(Seyyidlerine).

Cümle kadın, erkeğine ; hem büyük hem de küçüğüne.

Hak bilir kurban eder; hayran eder beni sizlere.

Yüzlercesi Rûbârû Serhel; Rabenûk ve Kiverûk.

Göklerin Rabbi Habîb'in bahçesinde gülsünüz.

O'ki dergâhında köle olurlar tüm ehl-i sülûk.

Şehsuvâri düldülün ağacından elmâsınız, ayvâsınız.

O'ki; Zülfîkar'ın yümününden hayat bulur çarşı Pazar.

Hazret-i Zehrâ kokusundan güzel kokunuz.

Yüz kere toprak saçılısın damad gelin kokusuna.

Sizler Ehl-i Berûk, Hacı Kasım'ın evlâdsınız.

O şâh ki âlî cenâb tüm şâh ve melikler şâhıdır.

Sizlerki cümle Berukî, saf altın gibisiniz.

Şeyh Müşerref Efendi'nin yazdığı bu kaside Beruk Ahalisi' ne olan yaklaşımını, sevgisini ve saygısını ortaya koymaktadır. Ayrıca yazdığı kasideyle uyumlu olacak şekilde sevenlerine Beruk Köyü ve Sakinleriyle ilgili telkinlerde bulunması, Beruklular'a olan bakış açısını müsbet anlamda etkilemiştir. Kısacası bölge insanının türbe ziyareti, seyyid'lik, arabuluculuk vb. sebepler dolayısıyla Beruklular'a olan olumlu tutumu Şeyh Müşerref Efendi' yle beraber daha da artmıştır.

Dış gözlem adına yapılan görüşme ve gözlemlerden edinilenlere göre Beruk mensuplarının kendilerine dair olarak daha çok olumlu izlenimler olmasına karşın, olumsuz izlenimler de mevcuttur. Özellikle Beruk Köyü mensuplarının gerek güvenlik koruyucusu olmaları ve gerekse takındıkları siyasi görüşleri bazı kesimlerce bir rahatsızlığa veya hoşnutsuzluğa sebep olabilmektedir. Özellikle otuz yaş altı ve daha seküler siyasi yönelimleri olan kişilerde Beruklular' a karşı daha soğuk bir ize de rastlanmaktadır. Fakat bu duygunun varlığına rağmen, daha önce belirtilen geleneksel faktörler ve büyüklerinden kendilerine aktarılan sözlü kültürün etkisiyle, bu olumsuz duygular çok koyulaşmamıştır.

Ayrıca civar insanlar, yine 'seyyid' kimlikleriyle alakalı olarak, Beruklular'dan kendilerinden beklenenleri yapmayanlarla karşılaşınca onlara karşı olumsuz duygu edinebilmekte veya onları davranışları dolayısıyla kınayabilmektedirler. Çünkü Kızmaz' ın belirttiği gibi seyyidler, toplum nezdinde her koşulda günahsız kabul edilip koşulsuz bir saygı görmemektedirler. Ahlaki çerçeve içerisinde olan manevi bir derecesi ve ilmi bir mertebesi olan seyyidler, statülerini pekiştirdikleri bu diğer rolleri ile halk nezdinde değer kazanmaktadırlar. Bununla birlikte ahlaki olarak yanlış şeyler yapan seyyidler normal bir insana göre daha fazla kınanmaktadırlar. Halk arasında normal bir insan bir günahtan dolayı bir günah kazanıyorsa seyyid olan kişi rol model olamadığı için yedi kat günah kazanmaktadır diye bir inanış vardır. Bu yüzden seyyidler günah ve ayıplarından dolayı şiddetle kınandıklarından (2019:105) Beruklular' da bu olumsuz izlenimden nasiplerini alabilmektedirler.

*Yoktur kat'iyen sizden ne eksiklik yâ da çürüklük.
Gerektir amma fakat, ecdat yolunda gitmeniz.
Çok iyi bil kıymetini Berûk toprağının.
Hak odur ki, ceddinize edilsin çok salat ve selam.
Hem sahabe ehli beyt, olsun dolu vâdî "Hunûk".(Sönmez, 2018:177)*

Kısacası yapılan dış gözlemden anlaşıldığı kadarıyla, Beruklular' a dair izlenimlerin temelinde tarihsel, dini ve geleneksel boyutuyla 'seyyidlik' kavramının bir çok yerde doğrudan ve dolaylı etkisi görülürken; Köy' deki Seyyid Ahmed ve Seyyid Ali' nin türbesi ve insanların sıkıntılarına çözüm adına burayı ziyaret edip adak kesmesi ve 'arabuluculuk' rolleri de olumlu tutum anlamında etkili olmuştur. Özellikle bölgenin tanınmış ve bölge insanınca muhterem sayılan kanat önderi Şeyh Müşerref in Beruklular'a dair müsbet kanaati ve çevresine bu noktada telkinlerde bulunması, civar insanların Beruklular' a karşı olumlu kanaatine sebep olurken, siyasi ve seküler yönelimler dolayısıyla Beruklular a karşı olumsuz tutumlara sebep olabilmektedir.



SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

İsmiyle ilk olarak Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahat-name' sinde karşılaşılan Beruk Köyü, engebeli Botan Vadisi havzasında ve kendi güzergahının en son köyü olarak Pervari İlçe' sine bağlıdır. Seyahatname' de kendisiyle ilgili yaklaşık yedi asırlık tarihe işaret edilen Beruk Köyü' nün gündelik yaşamına dair bir inceleme amacı güden çalışmanın sonucu olarak; köyün sosyo-kültürel, geleneksel, siyasi, dinî hayatını biçimlendiren belli başlı unsurlar olduğu tespit edilmiştir.

Öncelikle Beruk Köyü, engebeli coğrafyasının bir sonucu olarak, etrafındaki önemli yerleşim yerlerinden uzak ve kısmen kopuk olması, köy içinde geçirilen zamanı arttırdığı gibi kültürel yapıyı tahrip edecek unsurları da kendisinden yalıtmıştır. Böylece kısmen muhafaza edilebilmiş geleneksel ve sosyo-kültürel doku, bir yandan Beruk Köyü' nün kültürel parmak izini verirken, diğer taraftan bizlere bu izlerin kaynağına ulaşma imkanını da sağlamıştır.

Berukluların köye ilk yerleşen atası Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M-1360)' dir. Fakat Beruklular bundan önceki aile tarihlerinin de izini sürebilmektedirler. Çünkü Beruklular atalarının soy mensubiyetlerini; yaşadıkları topraklarını; başlarından geçen olaylarıyla göç güzergahlarını; toplumsal statü ve konumlarını vb. dinî, tarihi, sosyal bir çok bilgiye dedeleri Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahat-name' sinden ulaşmaktadırlar. Bu yönüyle Seyahat-name, Beruklular' da ailevî bir tarih bilincinin oluşmasını sağlamıştır. Özellikle Anadolu' ya ilk yerleşen dedeleri Seyyid Hacı Kasım Bağdadî'nin 'alim-ul ulema' sıfatıyla bilinen bir Kadiri Tarikatı Şeyhi ve aynı zamanda 'seyyid' olması, Beruk Köyü mensuplarının geleneksel tutum ve davranışlarının dinî bir iklimde şekillenmesini sağlamıştır. Özellikle 'seyyidlik' kavramıyla da tahkim edilmiş dinî yaşam köyde Adaruk Ayı İcrası, türbe olgusu, din/medrese eğitimi , Veliyye Amine Hala gibi köye özgü dini ve karakteristik değerlerin öne çıkmasını sağlamıştır.

Seyahatname de belirtildiği gibi Beruk Köyü mensuplarının 'seyyid' yani soylarının Hz. Muhammed' e dayandığı iddiası gerek köy içi yaşamı gerekse köy-civar ilişkisini belirleyen önemli unsurlardan olmuştur. Toplum tarafından da bu şekilde bilinen ve daha çok dinî bir unsur olarak etkisini gösteren 'seyyidlik' kavramı ile Beruklular ayrıcalıklı, övünülesi ve köklü bir soya mensup olduklarına

inanmaktadırlar. Bu farkındalıkla oluşan soyu koruma, ona sahip çıkma refleksi köy içinde evlilikler, aile yapısı, cami-medrese hocalarının belirlenmesi vb. uygulamalarla köyün, çevresinden karakteristik olarak farklılaşmasını sağlamıştır. Özellikle köy/soy içi evliliklerini ‘içerden’ veya ‘bizden’ söylemiyle ifade ederlerken; köy/soy dışı evliliklerini ise ‘yabancı’ veya ‘dışardan’ söylemiyle ifade etmektedirler. Ama köy/soy içi evliliklerin daha ma’kul ve makbul karşılandığı da belirtilmelidir.

Ayrıca Peygamber soyu olmaları dolayısıyla seyyidler’e toplumsal nazarda bir ayrıcalık atfedilmiştir. Özellikle Hz. Hüseyin’ in Emeviler tarafından şehadeti ile Abbasiler’ in seyyidler’e kimi zaman uyguladığı haksızlıklar, toplumun mazlum/haklı durumdaki seyyidler’e sevgi ve ihtiram duymasının tarihsel dayanaklarını oluşturmuştur. İşte civar insanların Beruk Köyü mensuplarına bu nazarla yaklaşmaları, onlarla Beruklular arasındaki ilişkinin boyutu ve statüsünü belirleyen önemli unsurlardan olmuştur. Böylece toplum, seyyidlik mefhumunun bir neticesi olarak teberrüken Beruklular’ın düğün ve taziyelerine iştirakini arzularken, aynı zamanda toplumsal sorun ve anlaşmazlıkların hallinde de onlardan ‘arabuluculuk’ rolünün gereğini beklemektedir. Özellikle ‘arabuluculuk’, Beruk Köyü mensuplarının taraflar üzerinde hatırlı sayılmalarından dolayı , onlara toplumca yüklenmiş önemli bir vazife olmuştur.

Beruklular’ın köye ilk yerleşen atası olan Esved-ur Ra’s lakaplı Seyyid Molla Ahmed (d.M 1280- ö.M-1360) ve oğlu Molla Ali’ nin türbeleri de aynı şekilde gerek köy içi yaşamı gerekse sosyal yönüyle köy-çevre ilişkisini biçimlendiren çok önemli unsurlardandır. Özellikle civar insanların hastalık ve sıkıntılarının halli; dua/dileklerinin gerçekleşmesi adına ziyaret, adak ritüelleriyle Allah’ a yakarıшта bulundukları bu mekan, köyün bir çok kimselerce ziyaret edilmesine ve bilinmesine sebep olmaktadır. Toplumca mübarek sayılan bu türbenin ziyareti, insanların Beruk Köyü ve mensuplarına karşı dini bir hassasiyet ve tazim duymasına sebep olmuştur. Zaten Beruk Köyü’ ne, türbelere atfen ‘Ziyaret Köyü’ denilmesi, toplumun Beruk Köyü algısına dair önemli veriler sunmaktadır.

Seyyid Ahmed ve oğlu Molla Ali(d.M 1320- ö.M 1400)’ nin türbeleri köy içi yaşamda da çok ciddi etkileri olduğu gözlenmektedir. Öncelikle köy mensupları, bölgede veli olarak bilinen dedeleri sayesinde kendilerinin de manevi bir korunma

altında olduklarını düşünmektedirler. Bu manevi korunmanın minnet ve borçluluğuyla dedelerine karşı bir saygı ve bağlılık hissetmektedirler. Özellikle her sabah ve cuma namazı sonrası; dinî gün ve gecelerde; düğün ve sıkıntılarında türbeyi ziyaret ederek onların ruhlarına Kur'an-ı Kerim'den okuduklarını bağışlamaları, türbenin köy yaşamının adeta kalbi olduğunu göstermektedir. Çünkü türbe mefhumuyla beraber gerçekleşen ziyaretler, köy yaşamında özellikle dini olmak üzere bir çok geleneğin ve alışkanlığın oluşumunu sağlamıştır. Örneğin türbeyle gelişen bu dinî geleneklerin köylü tarafından yaşatılma ve uygulanma arzusu, cami cemaati üzerinden cami programını ve imamının tayin kriterlerini belirlemiştir. Bunun sonucu olarak köy halkı imamlarının kendi içinden olmasına büyük önem vermişken; diğer taraftan cami programının kendi hassasiyetlerine göre belirlenmesini sağlamışlardır.

Yani Beruk Köyü' nün gündelik yaşamını ve sosyo-kültürel yapısını belirleyen en önemli faktörler, Bağdadî' nin Seyahat-name'si üzerinden belirlenen 'tarihi bilinç'; dinî hassasiyetlerden kaynaklı 'seyyidlik' kavramı ile 'türbe' mefhumu gelmektedir. Bu üç önemli unsur Beruk Köyü' nün mevcut coğrafik şartları ve içinde yaşadığı toplumun kültürel, dini ve geleneksel değişkenleriyle bir araya gelerek, Beruk Köyü'ne özgü veya onu çevresinden ayıran, karakteristik sosyo- kültürel ve gündelik yaşamın oluşmasına sebep olmuştur. Çalışma boyunca detaylarıyla anlatılan ve analiz edilen Beruk Köyü' nün çevresinden farklı, kendisine özgü dinî, sosyo-kültürel parmak izi, maddeler halinde kısaca şu şekilde özetlenebilir.

- Öncelikle Beruk Köyü mensuplarının ataları; atalarının geçmişleri, yaşadıkları mekanları, göç güzergahları ve soy kökenlerinin izi dedeleri Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahat-name' sinden yola çıkılarak yedi asır evvele dek takip edilebilmesi,
- Köy ahalisinin tamamen Molla Ahmed(d.M 1280- ö.M- 1360)'in oğlu Seyyid Ali' nin neslinden olması ve köyde bunların dışında kimsenin bulunmaması,
- 'Seyyidlik' olgusunun hem köy içi yaşamı hem de köy-çevre ilişkisini şekillendirmesi,

- Hem soyu hem de köy yaşamının kendisine özgün dini ve sosyo-kültürel dokusunu koruma amacıyla daha çok köy/soy içi evliliklerin makbul görülmesi,
- Yapılan köy/ soy içi evlilikler sonucu Beruklular arasında akrabalık bağının daha da pekişmesi ,
- Seyyid Ahmed ve Seyyid Ali Türbesi'nin, çoğunlukla yakın çevreden olmak üzere çok sayıda insan tarafından çeşitli sebeplerle ziyaret edilmesi ve burada adak kesilmesi,
- Dinî geleneksel yaşamı biçimlendirmesiyle Türbe'nin hem köydeki yaşamın adeta merkezinde olması hem de bölge insanının köy halkına dair algısını olumlu anlamda etkilemesi,
- Köyün banisi Seyyid Ahmed' in kızı Amine Hala' nın veliye bir kadın olarak bilinmesi ve kendisine ait asırlık geçmişe sahip zikirhanesinin bulunması,
- Köy'de Rumî Takvim esas alınarak, sıkıntılı ve ağır zamanlar olarak addedilen şubat ayını ibadetle geçirmek amacıyla mukabele usulünde Kur'an-ı Kerim okunması ve ayın sonunda ise piknik ziyafetiyle neticelendirilen Adârûk Ayı' nın icra edilmesi,
- Köy içi anlaşmazlıkların çözümü için köy dışından arabuluculuk' u reddetmeleri ve sadece kendi içlerinde kurdukları karar alma mekanizmalarıyla sorunlarını çözmekte ısrarcı olmaları,
- Köyde muhtarlık seçimi, ihtiyaç ve sorunların giderilmesi gibi durumların; köy içinden kanaatine , adaletine ve ferasetine güvenilen kişilerden oluşan bir karar alma mekanizması tarafından halledilmesi ,
- Kendi geleneksel din anlayışlarına uygun bir dinî yaşam ve eğitim için cami ve medrese imamlarının kendi içlerinden olmasına büyük önem verilmesi,
- Asırlara dayanan geçmişiyle tüm aile fertlerinin medfun olduğu tarihi köy kabristanının bulunması,

- Köy halkına ve atalarına verilen değer dolayısıyla, çevre köylerden insanların öldükten sonra köy kabristanına defnedilmeyi vasiyet etmesi ve bu yönüyle köy kabristanında köy dışından kişilerin de bulunması,
- Köy ahalisinin kendi içinde zaman zaman vuku bulan anlaşmazlıklarına rağmen, dışarıya karşı tek karar ve birlik görüntüsü vermeleri,
- Köy mensuplarının gerek kökenleri gerekse atalarının geçmiş yaşantısı dolayısıyla daha çok dindar kimlikleriyle tanınması,
- Civar insanların, toplumdaki konumlarından dolayı Beruklular' a saygı duymaları ve onlardan toplumsal anlaşmazlıkların çözümünde 'arabuluculuk' yapmalarını beklemeleri.
- Bölgede özellikle yaşanan terör ve güvenlik sorunlarının mağduru olan Beruklular' ın, siyasi ve ideolojik duruşlarının daha çok devletçi politikaları desteklemek üzere net olması ve bunun bölge insanınca da biliniyor olması.
- Bölgede önemli bir kanaat önderi olan Şeyh Müşerref Efendi' nin Beruklular 'la ilgili olumlu kanaati ve bunu bölge insanına özellikle tembihlemesi gibi özellikler Beruk Köyü' nün dinî, siyasî, geleneksel ve sosyo-kültürel kimliğini yansıtan yönleridir.

Sonuç olarak insanlığın ve değerlerinin çok hızlı ve köklü olarak değiştiği Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi' inden sonra dünya , yapay zeka ve dijital kavramlar üzerinden yeni bir formata maruz kalmaktadır. Belki de insanoğlunu doğasından hızla kopararak onu dijitalleşmeye sürükleyecek bu süreç; aynı zamanda insanlığı kendi tabiatına, özüne ve fitratına dair bir arayışa sürükleyecektir. İşte insaniliğe dair olan geleneksel, kültürel, sosyal ve dinî yaşam değerlerini aynı zamanda bozulmamış coğrafyasıyla bünyesinde barındıran Beruk Köyü vb. yerleşim yerlerinin varlığı, insanlığın bu arayışında bir model ve örnek olarak önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

EKLER

EK-1: Seyyid Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahatname' sinin Türçe Tercümesi

Sayfa 1

Bu kitabın ve şerefli nesebin ve kıymetli icazetin sahibi, ilmi ile amil, mürşidi kamil, Hadimul Haremeyn, aslen Bağdadî, mezheben Şafii, meskenen Şirvani, karyeten ve vatanen Payi, Medine-i Münevverede medfun, Hacı Kasım El- Kadiri el-Hüseynidir.

(Seyyid Hacı Kasım El-Kadiri-Mühür)



Şeyh Abdülkadir Geylani- Mührü

Tarikat hasebiyle aziz evladım Hacı Kasım bin İzzeddin Abdullah el- Hüseyni ve altı oğluna ait şerefli nesebin sıhhatini beyan eden yazıyı ihtiva eden bu kitap bana arz edildiğinde; kitabı tetkik edip, muhtevayı mütalaa ettim ve içindekilerinin hakka muvafık, gerçek olduğunu görmekle kabul ve imza ettim ve içindekilerin doğru olduğuna hükmettim. Bu itibarla kendi mührüm ve ceddim Seyyid Abdulkadir Ceylani'ye -Allah sırrını yüceltsin, kabrini nurlandırsın- ait mühürle mühürledim. Böylece (Seyyid Kasım Bağdadî ve oğullarına ait şecere) güvenilir ve itimada şayandır.

Ben, hakir-ul fakir, ehli tarikin ve fukaranın hizmetkarı, ceddinin kaim makamı, dedesinin mekanında halaka-i zikri idare eden Nakib-ul eşraf, şeyh es-Seyyid Abdurrazzak el-Kadiri. Sene 686 (h)

Hu meded ya Seyyid Abdurrezzak Kadiri

Hu meded ya baz-ul eşheb

eş-Şeyh Abdulkadir Geylanî



Sayfa 2

Bana bu kitap arz edildiğinde; baştan sona kadar mütalaa edip içindeki bilgilerin şeksiz süphesiz noksansız, hakk ve doğru olduğuna hüküm edip imzaladım.

Ben, Eskend beldesinin valisi Abdülhamid. Allah onu af etsin⁴⁷.



Bu kitap bana ibraz edildiğinde; , baştan sona kadar okudum, muhteviyatının hakka ve doğruya uygun olduğunu gördüm. Mühürleyip imzaladım⁴⁸.

Ben Musul beldesi ve kazalarının valisi fakir Abdülhamid



Bu kitap bana arz edildiğinde; içindekini okudum, doğru ve gerçeğe muvafık olduğunu gördüğümde doğruluğuna hüküm edip içindekilerini imzaladım. Ben Mardin şehri kadısı hakir Seyyid Aziz⁴⁹.



Bu kitap bana arz edildiğinde; içindekilerini mütalaa ettim ve doğru ve gerçeğe muvafık olduğunu gördüğümden içindekilerin doğruluğuna hüküm edip kabul ettim⁵⁰.

Ben Hazru beldesinden hâkir Mardinli Haydar-Allah onu affetsin-



⁴⁷ İkinci sayfanın birinci takrizidir.

⁴⁸ İkinci sayfanın ikinci takrizidir.

⁴⁹ Üçüncü sayfanın birinci takrizidir.

⁵⁰ Üçüncü sayfanın ikinci takrizidir.

Sayfa 3

Seyyid Hacı Kasım Bağdadî'nin Şeceresi Kısmı

Bismillahirrahmanirrahim. Yegane dayanağım ve güvendiğim Allah'ın adıyla

Hamd, konuşma marifetini insana has kılan ve kalemle kelimeleri yazmayı öğreten Allah'a mahsustur. Gece ve gündüz devam ettiği sürece salat ve selam yaratılmışların hayırlısı seyyidimiz ve mevlamız Muhammed'e, (salallahu aleyhi ve selem) aline, eshabına ve Ehl'i Beyti'nin üzerine olsun.

Bundan sonra (emmabe'd); şüphesiz bu şecerenin sahibi ecdadının yolunda ilerleyen, ceddi yani Resulullah salallahu aleyhi ve sellem hadisine sınıksız bağlı, talipleri irşad eden, müridlerin mürebbisi, Allah'ın azabıyla sakındırıp ve korkutmak suretiyle gaflet uykusundakileri uyandıran salih bir kişi olup halifedir. Şeyhi ve mürşidi, zamanın gavsı, alemin kutbu, Seyyid Abdurrezzak el-Kadiri tarafından kendisine hırka, tac, mizer verilmiştir.

İleride şeyhi tarafından kendisine verilen icazetnamede de beyan olunacağı üzere bu (şecere sahibi Seyyid Kasım) zat orta boylu, iri yapılı, el bilekleri kavi, nurani yüzlü, bıyıkları kırmızımsı, yanakları dolgun, beyaz teni kırmızıya çalan (bir zat)dır. Altı çocuğu vardır. En büyükleri Ebu Abdullah Muhammed ve Salih ve Cemaleddin ve Haydar ve Ahmed ve Abdullahtır. Bunlar hacc-ul harameyn, ilmiyle amel edenlerin en alimi, irşad talebinde bulunanların mürşidi, aslen ve doğum yeri itibariyle Bağdadlı, nesep bakımından Hüseyinî, Hacı Kasım isimli zatın oğullarıdır. Şeksiz, şüphesiz bu şekilde meşhur olmuştur. İleride Şeyhi tarafından verilen icazetnamede de beyan olunacağı üzere halifedir, hırka, tac, mi'zer [buradaki mi'zerden maksad taylasandır. Taylasan tarikat literatüründe omuzlar üzerine atılan ucu aşağıya sarkan örtüdür] sahibidir.



O (Hacı Kasım), İzzedin Abdullah'ın oğlu oda Abdülazizin oğlu, oda Abdülvehhab'ın oğlu, oda Hacı Kasım'ın oğlu, oda Abdülcebbar'ın oğlu, oda Cemaleddin'in oğlu, oda Haydar'ın oğlu, oda Abdullah'ın oğlu, oda Hacı Kasım'ın oğlu, Ebü'l-Hasan Ali Tahir'in oğlu, oda Ebu Abdullah Mansur'un oğlu, oda Abdülaziz'in oğlu, oda Nezar'ın oğlu, oda Maaz'ın oğlu, oda Ahmed'in oğlu, oda İsmail'in oğlu, oda Murad'ın oğlu, oda Mehdi Abdullah'ın oğlu, oda Hasan'ın oğlu, oda Muhammed'in oğlu, Hasan'ın oğlu, oda Ali'inin oğlu, oda Muhammed'in oğlu, oda Ali Cevad'ın oğlu, oda Musa'nın oğlu, oda Ali Rıza'nın oğlu, oda İmam Muza Kazım'ın oğlu, oda İmam Cafer'i Sadık'ın oğlu, oda İmam Muhammed Bakır'ın oğlu, İmam Ali Zeynelabidin'in oğlu, oda İmam

Sayfa 4

Hüseyn'in oğlu, oda Müttekilerin İmamı, kafir, facir ve müşriklerle cihad eden, galib olan Allah'ın aslanı emirü'l- Müminin Ali b. Ebu Talib'in oğludur. Allah'ın rızası hepsinin üzerinde olsun. Onların hatırı için Allah bizlerden de razı olsun. Âmin ey alemlerin rabbi!

Ebu talib, Abdulmuttalib'in oğlu, oda Haşimin oğlu, oda Abdulmenaf'ın oğlu, oda Kusay'ın oğlu, oda Kilâb'ın oğlu, oda Mürre'nin oğlu, oda ka'b'ın oğlu, oda Lüveyy'in oğlu, o da Galib'in oğlu oda Fihri'nin oğlu, oda Malik'in oğlu, oda en-Nadr'in oğlu, o da Kinâne'nin oğlu, oda Huzeyme'nin oğlu, oda Müdrike'nin oğlu, oda İlyas'ın oğlu, oda Mudarr'ın oğlu, oda Nezar'ın oğlu, oda Ma'd'ın oğlu, oda Adnan'ın oğludur.

Adnan, Udd'un oğlu, oda Uded'in oğlu, oda Elyesa''ın (a.s.) oğlu, Elhümeysa''ın oğlu, oda Yeşcub'ün oğlu, oda Nebt'in oğlu, oda Secail'in oğlu, oda Cemel'in oğlu, Keydar'ın oğlu, oda Hz. İsmail'in oğlu, oda Hz. İbrahim'in oğlu, oda Tarih'in oğlu, oda Bahur'un oğlu, oda saruğ'un oğlu, oda Ad'un'un oğlu, oda Falih'in oğlu, oda Gâbir'in oğlu, oda Şalih'in oğlu, oda Erfahşed'in oğlu, oda Sam'ın oğlu, oda Hz. Nuh'un a.s. oğlu, Lemek'in oğlu, oda Mütevselah'ın oğlu, Uğnuğ'un oğlu, Yered'in oğlu, Mihlail'in oğlu, oda Kaynan'ın oğlu, oda Yaniş'ın oğlu, oda Hz. Şit'in oğlu, oda İnsanların babası adem a.s. ve Havva'ına.s. oğludur. Adema.s. ise su, çamur, ateş ve rüzgardan (havadan) yaratılmıştır. Bunlar ise Allah'ın c.c. kudretinden yaratılmıştır.

Bu şerefli nesebin sahih olduğu;

Hükümet idaresinde bulunan ve kendi zamanında ilmiyle amel eden alimlerin en alimi, Seyyid Hasan b. Seyyid ilmuddin el-Hüseynî en- Nuceyfi,

Hükümet idaresinde el-Mendelli müftüsü, bahr-ı fiham es- Seyyid Nizameddin bin Seyyid Abdülgaflur el- Hüseyinî

Musul Kadısı, haremın hizmetkârı Abdülhamid b. Abdullah el- Hüseyinî,

4. Hicrî 686 tarihinde Bağdat' da hükümet merkezinde çalışan Bağdatlı Kadı Ahmed b. Mahmud b. Hacı Abdullah el- Hüseyinî

5. Darü'l-Hükümette çalışan Allah (c.c) kullarının en zayıfı Nizamettin Ali el-Hüseynî es-Senâbî,

6. Meşhed'i Şeriften Emir Hasan b. Seyyid Ahmed b. Abdullah Musa ed-Derfedi el-Hüseynî

7. Seyyid Ali b. Seyyid Abdulkadir el- Hüseyinî (Araplar arasında Taceddin Kemune diye meşhurdur.)

8. Seyyid Ali (emirü'l-Mü'minin Hz. Ali'nin şehid olduğu Meşhed'in katibidir, (h.686)

Sayfa 5

9.Korunaklı belde aziz Medine'nin mutahhar şeri meclis mütevellisi Abdullah el-Hüseyini

10. Ve yine bu şerefli nesebin ve bu kitabın sahibi Hacı Kasım'ın ittisalının Ali el Cevad'ın evlatlarından Abdulaziz oğlu İzzeddin Abdullah'a ulaştığı kesindir. Allah hepsinden ve onların hürmetine bizden razı olsun. Musul ve Diyarbakır Nakib-ül Eşrafi Rükneddin el Hüseyini'nin yanında da tasdik edilmiştir. Sene 686 (H)

11.Keza mezkur Hacı Kasım'ın nesebinin İzzeddin Abdullah ulaştığı Mahrimme Nakib-ül Eşrafının yanında tasdik edilmiştir. Sene 686 (H)

Bundan sonra ey itaatkar müminler! Size düşen [Bu şerefli şecere sahiplerine] hürmette bulunmanızdır. Zira Allahu Teala kitabında peygamberinin aleyhissalatu ve selam ve evladının, neslinin hakkına riayet, sevgi ve hürmeti emrederek kelimasında şöyle buyurmuştur: “ (Habibim) de ki: Ben sizden buna karşılık(tebliğe), yakınlarıma sevgiden başka bir şey istemem.”[Şura Suresi 23.ayet]

[Hazreti] Peygamber aleyhisselam şöyle buyurmuştur: “Benim Ehl-i Beytime ikramda bulununuz, çünkü onlara iyi muamelede bulunanlara kıyamet gününde ben şefaathçi olacağım.”

Şeyh-ul arifin “Menakibu's-Sadat Min Zürriyet-i Seyyid-il Kainat” kitabında birçok hadis zikretmiştir. Bunlardan bir tanesi :

“Efendimiz aleyhisselam şöyle buyurdu:

“Kim benim ehli beytime yardım elini uzatırsa kıyamet gününde ona bu yardımı kafidir.”(İbn-i Asakir)

“Sırat üzerinde en muhkeminiz, ehli beytimi ve ashabımı en çok sevenlerinizdir.”(İbn-i Adiyy)

Ahmed ve Hakimden rivayet edildiğine göre Peygamber aleyhisselam şöyle buyurmuştur: “Fâtıma benden bir parçadır. Ona buğz eden bana buğz etmiş, ona ferahlık veren bana da ferahlık vermiş olur.Kıyamet gününde benim nesebim ve hısımlarımın nesepleri dışında bütün nesepler kesilecektir.”

Buhari, el-Edebü'l-Müfred'inde ,Tirmizi ve İbn-iMâce şunu rivayet ettiklerine göre peygamber salallahu aleyhi ve selam şöyle buyurmuştur:

“Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Hüseyin'i seveni Allah (celle celaluhu) da sevsin. Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundur”

Tirmizinin rivayet ettiğine göre Peygamber aleyhissalatu vesselam şöyle buyutmuştur:

“Ehl'i beytimden bana en sevimlisi Hasan ve Hüseyindir.”

Sayfa 6

Başka bir rivayette şöyle denilmektedir:

“Dört kişi vardır kıyamet günü onlara şafaat edeceğim:

- 1. Zürriyetime ikramda bulunan,*
- 2. Onların ihtiyaçlarını gideren,*
- 3. Sıkıntılı durumlarda onlara yardıma koşanlar,*
- 4. Kalbiyle ve diliyle onları seven.”*

Başka rivayette de şöyle denilmiştir:

“Kim Ehli beytimden birine buğz ederse ona şefaetim haram olur.”

Beyt: Bir neseb ki üzerinde duha vakti güneşinden bir nur; sabahın aydınlığından da bir sütün vardır.”

Burada kitap sahibinin nesebini beyanından, ceddi Hazreti Muhammed'in(salallahu aleyhi ve selem) evlatları hakkında varid olan hadisleri beyan ettikten sonra mezkur halife Hacı Kasım'a ki müşfik şeyh, sağlam, mesnet, atik mürşid Esseyyid Abdurrezzak Kadiri el –Hüseyninin izniyle verilen icazetnameyi yazmaya başlıyoruz.

Bir olan Allaha hamd olsun. [Şeyh Abdülkadir el-Geylani'nin mührü]



Bu icazetname, aziz ve nurlu olan dedesi Şeyh Abdülkadir el-Geylani'in makamında halka şeyhi olan, cehd ve gayretinde ileri derecede bulunan, fakirlerin hizmetkârı, insanların en muhtacı Seyyid şeyh Abdurrezzak el- Kadiri'nin [Hacı Kasım'a] verdiği icazettir. [Seyyid Şeyh Abdurrezzak el- Kadiri'in mührü]



Sayfa 7

Seyahat-name' nin Tarikat İcazetnâmesi Kısmı

Rahman ve Rahim olan, yegane dayanağım ve güvendiğim Allah'ın adıyla. Evliyasının[dostlarının] kalbini, kerim olan zatının cemaline ayna kılan Allah'a [celle celaluhu] hamd olsun. Allah [celle celaluhu] onların yüzlerine kadim olan nurunu aksettirmiştir ki artık onları gören Allah'ı [celle celaluhu] hatırlar. Salat ve selam, evliyanın kalp gözünden varlık perdesini kaldıran- böylece mevcudiyetin bütün gizli esrarı keşf olunup mevcudiyette Zat-ı Teala'dan gayrısını görmez oldular- en faziletli zata [Hazreti Muhammed'e salallahu aleyhi ve selem] onun pak âline, temiz ashabına ve kıyamet gününe kadar bunlara tabi olanların üzerine olsun.

Bundan sonra; düşkünlüğünü ve acizliğini itiraf eden, lütfu çok rabbinin affını ümid eden, Kadiri Şeyhi Seyyid Abdurrezzak der ki:

İlmiyle amil, kemale ermiş salih, felah ve nush yolunun yolcusu, Mevlasına yönelmiş, Allahtan [celle celaluhu] başka her şeyden yüz çevirmiş sadece kadir olan rabbinin rahmedini taleb eden el-Hacı Kasım b. İzzeddin Abdullah Alevi el-Hüseyini bana geldi. Benden dedem kutbu'd devair, dürrütü'z zehair, mulhiku'l esağir bil ekabir, kutbu'r- rabbani, ğavsu's-samedani, zi'l işareti ve'l meani Ebu Muhammed Muhyiddin es-Seyyid Abdulkadir Geylani'in –Allahu Teala onun sırrını kutsi eylesin. Makamının nurlandırır, ilminin bereketinden Müslümanları faidelendirsin amin.- tarikatına intisap etmeyi ve kendisini irşad etmemi istedi. Hacı Kasım, babasının ve dedelerinin yolundan gidebilmek için benden zühd ve riyazet yolunda kendisine yardımcı olmamı istedi. Ben de gücüm yettiğince kendisini irşad ettim ve biatını aldım. Gücüm yettiği kadar kendisine yardımcı oldum. Onu dedemin yoluna irşad ettim. Nice erba'inler çıkarttım. Böylece kadir olan Cenab'ı Hakkın yardımıyla Ceddimin nefesi ve ona olan yüce nazarıyla ve kendisine emrettiğim evradına devamlılığıyla seyrusülükta diğer bütün akranlarından üstün oldu. Sonunda kendisinden irşad talep edenleri irşada ve müritlerini terbiye edebilme; nice katı kalpleri celp etme, kerametler gösterme ve muannidleri susturma liyakatına erdi. Böylelikle başına tarikat tacı konulmaya; bedenine tarikat libası giymeye; omuzlarına mizer kuşanmaya, müritlerine de tarikat dersi verip, irşat taleb edenleri irşat etme liyakatine ulaştı. Bundan dolayı ben de başına taç giydirdim. Omzuna mizer kuşattım; bedenine de Mürşidim, şeyhim ve babam **es-Seyyid Mahmud**'un bana giydirdiği hırkayı giydirdim. O'na da babası, şeyhi ve mürşidi **Es-Seyyid Ferecullah**, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi **es-Seyyid Muhammed**, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi **es-Seyyid Ali**, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi **es-Seyyid Receb**, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi **es-Seyyid Ali**, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi **es-Seyyid Ahmed Nasr**, O'na da babası, şeyhi ve mürşidi hazinelerin incisi ve tüm devirlerin kutbu **es-Seyyid Abdurrezzak** giydirmiş, O'na da babası, şeyhi, mürşidi kalbimizin huzuru, gözümüzün nuru, tarikatın piri, şeriati madeni, hakikat denizi **eş-Şeyh Abdulkadir bin Ebi Salih bin Abdullah el-Geylani**- Allahu Teala sırlarını aziz ve münevver, bizi de iki cihanda ondan müstefid kılsın amin.- O'na da, şeyhi ve mürşidi **eş-Şeyh Ebu Said el-Mübarek b. Ali el-Mahzumi**, O'na da şeyhi ve mürşidi **Ebu Hasan Ali b. Muhammed b. Yusuf el- Karşi el- Hakkari**, O'na da, şeyhi ve mürşidi **Ebü'l-Ferec et-Tarsusi**, O'na da

Sayfa 8

şeyhi ve mürşidi **eş-Şeyh Ebü'l-Fadl Abdü'l-Vahid b. Abdülaziz et-Temimi**, O'na da şeyhi ve mürşidi **eş-Şeyh Ebu Bekr eş-Şibli**, O'na da şeyhi ve mürşidi **Ebü'l-Kasım el-Cüneydi el-Bağdadî**, O'na da şeyhi ve mürşidi **Sirri es-Sekati**, O'na da şeyhi ve mürşidi **eş-Şeyh Ma'ruf'i-Kerhi**, O'na da şeyhi ve mürşidi **eş-Şeyh Davud et-Tâi**, Ona da şeyhi ve mürşidi **Habib el-Acemi**, O'na da şeyhi ve mürşidi **eş-Şeyh Hasan el-Basri**, O'na da şeyhi, mürşidi, bizim ve onun (eş-şeyh Hasan El Basri) sırtına kuvvet olan emirü'l-Mü'minin, müşriklerle cihad eden, abidlerin önderi, galip gelen Allah'ın aslanı, iffetli Fatımatü'z-Zehrâ'nın eşi, Hasan ve Hüseyin'in babası, hakikat üzere imam, hazreti Resulullah'ın amcasının oğlu, **Ali b. Ebu Talib-kerremellahu vechehu**- O'na da alemlerin en faziletlisi, mahlukatın en şerefli, ins ve cinnin en mes'udu, peygamberlerin efendisi, ilim, marifet ve manaların şehri, önderimiz, sahibimiz olan **Muhammed b. Abdullah (salallahu aleyhi ve selem)**, giydirmiş O'na da **Hazreti Cebrail'den (aleyhisselam)**, O'na da **Hazreti Mikail (aleyhisselam)** O'na da **Hazreti İsrail (aleyhisselam)**, O'na da **Hazreti Azrail (aleyhisselam)** giydirmiş, O da cenab-ı rabb'ul izzet Allahu Teala'dan (celle celaluhu ve amme nevaluhu) almıştır.

Kendisine bu kıymetli, değerli, yüce icazetnameyi verdikten sonra O'na bütün farz namazlardan sonra 162 kere kelime'i tevhid zikrini okumasını ve müritlere tarikat vermeyi emrettim. Diğer vakitlerde ise ne kadar imkan bulurlarsa o kadar zikir edebilirler.-Kulların üzerindeki haklarını eda etmesi ve Allah'ın [celle celaluhu] verdiği nimete karşı cimrilik edenlerden olmaması için- nazarı [irşadı] vesilesi ile kulları irşada, vaz-u nasihate kabiliyetli müridine hırka giydirmeye ve ona hilafet vermesine izin verdim. Bu icazeti verirken kendisine üç şeyi nasihat ettik:

1. Ezaya tahammül etmek
2. Başkalarına sıkıntı vermemek
3. Elinde bulunanı infâk etmek.

Yine kendisini şu üç şeyde uyardık :

1. Haramları terk etmesi
2. Tevazu yerine kendini küçük görmemesi
3. Kibirlilere karşı kibir göstermesi

Her şey yolunda gittiği zaman oturması, kıyam yapılması gerektiğinde de kıyam yapması için kendisine izin verdik.

Her şeyin başında ve sonunda Allah'a hamd, salat ve selam, yaratılanların en hayırlısı olan hazreti Muhammed'e[salallahu aleyhi ve selem], ailesine, ashabına ve onun yolunda gidenlerin tamamına olsun. Bu icazetin yazımına, ihtiram gösterilen Receb ayında insanların en hayırlısı olan Hazreti Muhammed'in –salatın en faziletlisi ve selamın en mükemmeli ona olsun- hicretinden 686 yıl sonraya tekabül eden tarihte izin verdik.

Sayfa 9

Seyahatnâme Kısmı

Buraya yazdıklarım zamanla iyi- kötü karşılaştığım bir takım ibretli hadiselerin, nimetlerin beyanıdır. Aziz oğlum Haydar'a, karşılaştığım hoş ve nahoş durumların tamamını –sonrakilere ibret, bilgi ve hatıra olması için- yazmasını emretti

Rahman ve Rahim olan, yegane dayanağım ve güvendiğim Allah'ın adıyla.Salat-u selam Muhammed'e[salallahu aleyhi ve selem] onun aline ve eshabına olsun

Ben, şeyhim ve efendimin bana icazet vermesinde sonra on sene müddetle Mercan camiinin sağ yanındaki odada müritlere zikir telkiniyle meşgul oldum. Bu tarihlerde tarikata ilgi ve yöneliş son derece fazla idi. Bu durum Iraktaki son Abbasi Halifesi olan Abdullah b. Muntasır Billâh'ın Bağdat'ta hüküm sürdüğü müddetçe devam etti. Onun yönetiminin ilk günlerinden itibaren buradaki durum kötüleşip, fıska fücür çok yayıldı. Bu hal Allahu Teala'nın ona kendisinden daha zalim olan büyük acem Tatarhan'ı [Hülagu] musallat etmesine kadar devam etti. Tatarhan, askerleriyle birlikte Bağdat beldesine geldi ve şehri muhasara etti. Bu muhasara bir ay sürdü ve belde ahalisine galip gelerek 14 Safer 696 Çarşamba günü şehre girdi. Vali Abdullah bin Mustansırbillahı [teslim] aldı ve ölünceye kadar onu hapsedti.[14 safer 676 günü miladi 17 Temmuz 1277 Cumartesi gününe denk gelmektedir. Bağdad 1258 miladi yılında işgal edildiğine göre bu tarihin 14 safer 656 yılı olması icab eder ki bu tarih de miladi 20 şubat 1258 yılı Çarşamba gününe denk düşmektedir. Seyahatnamede de gün olarak Çarşamba ifade edilmiştir. Dolayısı ile tarihin 656 yerine yanlışlıkla 696 olarak yazılmış ve okunmuştur.]

Tatarhan'ın bu yöredeki(Bağdat) zulmü, fıska fücürü sürüp gitti. Bağdad ahalisinin durumu oldukça kötüleşti. Yörede istikrar kalmadı. Birçok kimse mel'un acem Tatarhan'ın zulmünden, fıska ve fucurundan dolayı kaçıp gitti. Öyle ki onun ve avanelerinin yaptıkları zulmü kalemle yazıp anlatmaya ezkiyanın takati kalmadı. Durum böyle olunca hazreti peygamberin (salallahu aleyhi ve selem) : “Zor durumda kaldığınızda dağ başlarına çekilerek Allah'a sığınınız.” hadisini hatırladım ve bana buradan çıkmak lazım geldi. Ben de bunun üzerine şeyhim ve müridime gittim, ondan şehri terk etmek için icazet istedim. O da bana izin verdi ve Musul'a gitmemi işaret etti. Ona “işittim ve itaat ettim” dedim. Zira müridin, şeyhinin emrine daima itaat etmesi vaciptir. Çünkü çeşitli mertebeleri kat etmiş olan arif mürid, işlerin sonunun hangisinin daha hayırlı olduğunu bilir.

Mübarek tanyerinin ağarmasıyla, Pazartesi günü evlatlarım ve benimle sefere çıkmaya karar veren bazı dostlarımla kutb-u rabbani, heykel-i nurani, gavs-ı samedani Ebu Salih eş-Şeyh Abdulkadir'in (kuddise sirruhul aziz, Allahım bizleri O'nun kuvvetli nefeslerinin feyizlerinden mahrum etme. Amin) kabrini ziyarete gidip, maiyetimdekiler ile beraber onun nurlu türbesini ziyaret ettim. Alnımı türbesinin sandukasına dayadım ve O'na iltica ettim, kendisinden yardım ve icazet talep ettim. O esnada gözümdeki perde kalktı ve onu canlı gördüm. Bana dedi ki: “Ey oğlum Hacı Kasım! Maiyetimdekiler ile beraber dilediğin yere git. Oğlum seyyid Abdurrezzak'ın sana

Sayfa 10

çizdiği yolda devam et. Zamanın sıkıntılarından korkma! Çünkü ben zaman sona erinceye kadar seninle, senin yanında olan evlatlarınla ve sana tabi olanlarla beraberim. Hükümdarların kötülük etmesinden, şeytanların azdirmasından, kulların fenalıklarından korkma! Çünkü ne zaman bana yönelip, 'Ya Gavs-ı A'zam eş-Şeyh Abdulkadir! Bu tehlikeleri benden def et.' desen ben Rabbimin izniyle şimşek gibi orada hazır olurum. Tehlikeleri def eder, sıkıntıları hallederim."

Bu sözleri O'dan işitince, Allah'a hamd-u sena ettim ve şükür secdesi yaptım. Secdenin akabinde kabrin örtüsünü öptüm. Türbeden çıkıp mescidin mihrabının yanında sünnet olan iki rekat sefer namazı kıldım. Mescidden çıkarak oradan ayrıldım. Şeyhim ve müşşidim es-Seyyid Abdurrezzak'a [kuddise sirruhu] gittim. Maiyetimdekiler ile beraber elini öptüm, kendisinden meded istedim ve 14 rebi-ul-ahir 676 (10. 01. 1277) Pazartesi günü kuşluk vakti o beldeden çıkıp, Musul'a doğru yola koyuldum. Bu yolculuk sırasında namazları seferilikten dolayı cem'i takdim ve cem'i te'hir yapıp kısaltarak kıldım.

İkinci vakti olunca suyu ve bitkisi bulunmayan, Allah'tan başka koruyanın olmadığı şehirden uzak bir yerde bitkin bir vaziyette konakladık. Gece karanlığı girinceye kadar orada kaldık. Yanımda bulunan arkadaşlarımın susuzluğu oldukça arttı. Benden su talep ettiler. Bende kuyunun ağzı gibi yuvarlak bir çukur kazdım. Allah-u Teala'ya yalvardım. Nebiyyullah'tan (salallahu aleyhi ve selem) şefaati diledim. Bi inayeti'l meliki'l-kadir o anda birden çukurdan saf ve tatlı bir su fışkırdı. Arkadaşlarım bu sudan içtiler.

Gece yarısı olunca birden bire otuz atlı haydut bizi öldürüp eşyalarımızı çalmak için hücum edip saldırdı. Etrafımda bulunan arkadaşlarım, haydutlar def olsun diye dua etmem için yalvardılar. Ben ayağa kalkıp, Bağdad'a doğru yöneldim ve şöyle dedim: "Ey Gavs-ı A'zam eş-Şeyh Abdulkadir! Bu haydutları başımızdan def et ve onları tamamen helak et." Tam bu sırada siyah elbise giymiş bir atlı çıkageldi; hışımla o haydutlara doğru yöneldi; birde gördüm ki onlar yok (helak) olup gitmişler. Sabah namazı vakti girince sünneti ile beraber sabah namazını kıldım.

Salı günü öğleye doğru hareket ettik. Çölde suyu bulunan güzel bir vahaya konakladık. Hareket edeceğimiz Çarşamba gününe kadar burada kaldık. Burada da başımıza güç belalar geldi. Bunları da rabbimin izni ve gavs-ı a'zamın yardımıyla defettim. Durum bu minvalde devam edip gitti. Daha buna benzer birçok sıkıntı ve zorluklar meydana geldi. Bunlara da kutbu'l-Evliyanın ve sadatın himmeti ile başımızdan def ettim.

Ben sözü uzatırım endişesiyle bu belalardan birçoklarını burada zikir etmedim. Böylece giderek Musul'a ulaştık.

Gün doğumundan sonra Musul'a varınca gelişimi haber alan ileri gelenler, meşayih, her tabakadan halk, hatta çocuk ve kadınlar dahi beni şevkle ve kalblerdeki heybetle karşılamaya geldiler. İmkan buldukça hepsi beni ziyaret ettiler. Ziyaretler bittikten sonra batı tarafındaki Mescid'il-Kebir'in yakınındaki Hasan b. Hamid-el

Sayfa 11

Alevi'ye ait evi bana tahsis ettiler. Ben ve yanımdakiler o eve yerleştik. Ki bu dönem Abdülcélil Paşa'nın oğlu Abid Paşanın dönemi idi. Hicri 676.

Musul'da iki sene kaldım. Bu sürede irşad ile meşgul oldum. Tarikata olan istek arttı. Öyle ki benim elimde bin dokuz yüz kişi günahlardan ve isyankarlıktan vazgeçip, her şeyi bilen ve her şeye malik olan Allah'a itaat etmek üzere tövbe ettiler. Bunlar arasında üç yüz kişi halife ve müşşid oldu. Kendilerine hırka ve mi'zer giydirdim. Hidayet ve tövbe etmek isteyenlere irşatta bulunmalarını ve tarikata kabul etmeleri hususunda onlara izin verdim.

Günlerden bir gün mescidin mihrabında murâkebe ve tefekkür halinde idim. Basra çölü Araplarından Sa'd b. Ebu Derdâ kabilesinde çıkan bir vuruşma gördüm. Vuruşma esnasında otuz kadar adam öldürüldü. İçlerinden Ali b. Ebu Zeyd adında birisi şöyle haykırdı: "Ey Seyyid Abdurrezzak el-Kadiri'nin halifesi Ebu Muhammed el-Bağdadî! Bize yetiş! Aramızdaki düşmanlığı ve güçlükleri ortadan kaldır. Birden kendimi onları arasında buldum. Savaş meydanında beni aralarında görünce utandılar ve pişman oldular. Aralarında düşmanlık son buldu; yerine sağlam bir muhabbet ve dostluk geldi. İsyanlıklarından dolayı tövbe ettiler, Allaha ibadet etmek üzere bana söz verdiler. Orada bin civarında kişi vardı. Sonra birden onların arasından kayboldum ve bir de baktım ki murakabe yaptığım camideydim.

Bu olaydan sonra bir ay kadar sabrettim. Sa'd b. Ebu Derda kabilesinin Musul'a geldiğı haberini aldım. Ahalinin kalbini bir korku, telaş ve heyecan kapladı; kaçmaya karar verdiler. Aralarında bir karışıklık ve sıkıntı oldu. Sa'd b. Ebu Derda kabilesinden atlı üç kişi tam bir itaat ve teslimiyetle geldiler. O kabile şehre girince içlerinden bir dellal yüksek sesle "kendilerinin emin insanlar olduklarını; Hacı kasım el-Bağdadî'nin kendilerini irşad etmek ve ona biat etmek için geldiklerini" söylüyordu. Bunun üzerine Musul halkı rahatladı ve kaçmaktan vazgeçtiler.

Gerçekten o kavim tövbe etmek için bana geldiler. Nasuh tevbe gibi halis ve samimi bir tövbe ettiler. Onlardan otuz kişinin kalbinden perde kalktı. Sanki onlar yeryüzünde tasarruf ediyorlardı. Bende onlara hırka ve mi'zer giydirdim. Bu kavim başlarında geçen bu kötü durumu ve sıkıntıyı anlattılar. Böylece kendisinden istimdat edilince şeyh Hacı Kasım'ın onlara nasıl yardım ettiğı hususundaki kerameti Musul halkı tarafından bilindi. Şeyhin kerametinin zuhuru Musulluları kötü düşüncelerinden kurtardı. Artık şeyh hakkında müspet düşündüler. O gün dört yüz kişi yanımda tövbe edip biat aldı. Bütün bunlardan sonra Abid Paşa Allah rızası için müritlere bir tekke ve salıklara de bir hankah inşa ettirdi. Allah gayretlerini kabul etsin.

Musul'da Şeyh Muhammed el-Alevi el-Hüseyini el Musuli'ye icazet verdim ve kendi yerime halife ta'yin ederek tekkenin ve müritlerin işlerinde kendisini vazifelendirdim. Müritlerimin içinde bana ilk tabi ve en sevdiğim müritlerimden olan Ebu Bekir bin Ali Kuleyvi el-Hüseyini el Musuli ile beraber Mardin'e doğru yola koyulduk.

Mardin'e Hareket

Seyahat esnasında dar bir geçitte atlı Araplardan yirmi kişiye rastladık. Üzerimizdekileri soyup bizi esir almak istediler. Bizi yakaladıkları zaman yanımda bulunan arkadaşlarım benden yardım istediler: "Ey babamız! Bize yardım et" dediler. Bunun üzerine Bağdad'a doğru baktım ve dedim ki: "Ey Ebu Salih! Meded" Tam o sırada O'nu aramızda hazır gördüm. Bana dedi ki: " Ne istiyorsun oğlum" Dedim ki: "Efendim senin istediğini istiyorum." Bunun üzerine ellerini çırpınca atlı Araplar'ın kuzey rüzgarının önündeki toz gibi helak olduklarını gördüm. Böylece o tehlikeli geçitten kurtulup Mardin'e ulaştım. İki ay kadar süreyle orada kaldım. Yöre halkından üç yüz kadar insan bana el vererek tövbe etti. Yaptıkları isyandan vazgeçip niyetlerini halis kıldılar. Emr'ibi'l-maruf ve nehyi anil' münker vazifesine yöneldiler.

Diyarbakır'a Hareket ve Buradaki Olaylar

Sonra Mardin'den Diyarbakır'a gitmek özere yola çıktım. Şehre üç saatlik mesafeye ulaşınca ahaliye "Irak'ın Necd bölgesinden bir şeyh geliyor." diye haber ulaşmış. Müslüman ve diğer batıl dinlerin mensuplarından birçok kişi beni karşıladı. Ahali benim yanımda o kadar çoğaldı ki şöyle diyenler oldu: "Kıyamet koptu da insanlar Arasat meydanında toplandılar sanki." Karşıllayanlar izzet-ü ikram, ve şevk ile beni ziyaret ettiler. Ahali, ziyareti bitirip yanımdan ayrılınca bana hürmeten yanımdakilerle birlikte beni alıp şehrin doğusundaki Ulu caminin (Mescid-i Kebir) yakınındaki Hüseyin baba el-Ömer'inin evine götürdüler. Hüseyin Baba, bu sırada şehrin reisi ve Diyarbakır valisi(hakimi) Mustafa paşanın vekiliydi. Hüseyin Baba evini bana ve yanımdakilere tahsis etti. Kendisi ve ailesi ise Muharrem ayının ikinci gününde Ömer Efendi'nin evine taşındılar.

Eve yerleşmemizden sonra Mustafa paşa ve etrafındakiler benim hakkımda konuşmaya başladılar: "Bu şeyhin kerametleri, sıkıntıları giderecek gücü var mı?" Bunun üzerine Hüseyin Baba dedi ki: "Deneyelim. Eğer gerçekten kerametleri ve gücü varsa ne güzel! Bizim istediğimiz zaten budur. Şayet kerametleri yoksa, onu şehrimizden çıkarır, ona bağlanmayız. Tamam ne güzel kelim." dediler.

Kalkıp beni imtihan etmeye başladılar ve dediler i: "Ey Bağdad'lı Şeyh! Mustafa Paşa'nın hasta bir yakını var. Üzüüm, şeftali ve acur istiyor. Fakat bunları bu mevsimde bu yörede bulmak mümkün değil. Sizin lütuf ve kereminizden ve evliyanın himmetinden umuyoruz ki bunları bize kerametinizle bulup getiriniz." Onlar bu konuşmayı yaparken beni bir uyku tuttu. Bu esnada evliyanın Kutbu Şeyh Abdulkadir el-Geylani'yi karşımda hazır buldum. Elinde bir sepet, sepetin içinde de üzüüm, şeftali ve acur vardı. Bana dedi ki: "Ey oğlum Hacı Kasım! Al bu sepeti onlara ver ki seni, mürşidini ve ecdadını tasdik etsinler. Senin hakkındaki kanaatleri güzel olsun." Uyanınca elimi seccademine altına attım. Benden istediklerini oradan çıkardım ve onlara verdim. Kerametimin zuhur ettiğini görünce ellerime kapandılar; ayaklarını öptüler; tövbe edip bana biat ettiler. Bunlar otuz kişiydiler.

Sayfa 13

Bundan ötürü şöhretim gittikçe yayılınca tarikata olan istek artı, benim vasıtamla belde halkından birçoğu tövbe etti. On gün içinde elimden biat alanlar bin kişiye ulaştı. Tarikata olan alaka günden güne artarak devam etti. Hatta öyle ki Mustafa Paşa müritler için bir tekke, ilim talebeleri için bir medrese yaptırdı. Burada kalacaklara Allah rızası için vakıflar bağışladı. Bende burada üç sene kaldım. Daha sonra Allah-u zül-celal tarafından bana sefer ve rihlet arız oldu. Hazro tarafına doğru yola çıktım.

Hazro'ya Hareket ve Buradaki Hadiseler:

Üç günlük rahat bir yolculukla oraya ulaştım. Burada Hazro'nun hâkimi (yöneticisi), Abdullah bin Ömer'in evine misafir oldum. Kendisi ve hizmetindekiler bana ve beraberimdekilere hizmette kusur etmediler, arzuyla bize izzet-u ikramda bulundular. Adil hâkim Abdullah (Allahu Teala O'nun fakirlere olan adaletini uzun zaman devam ettirsin benden biat aldı, zikir, riyazet ve süluk ile meşgul oldu. Öyle ki; alem-i lâhut ve melekûtta "es-seyru ilallah" makamında kendi akranı olan kibar-ı meşayıhten daha üstün bir mertebeye ulaştı. Züht ve tarikat yolunda onu gibisi görülmemiştir. Elini hükümet ve memleket işlerinden çekti, zikir ve taatle meşgul oldu.

Hazro'da beş yüz kişi benden biat alıp tövbe ettiler. Burada iki ay ikamet ettim. Adil hâkim Abdullah, Ayndar köyündeki malını, mülkünü, yedi adet değirmeni ile birlikte ve yedi değirmenin dört taraftan sınırları içinde bulunan her şeyiyle beraber, çevre ahalinin huzurunda bana, evlatlarıma, evlatlarımdan gelen erkek evlatlarıma vakfetti. Bu yedi değirmenin isimleri şunlardır: 1. Düleb Değirmeni, 2. el-Beyd (beyaz) Değirmeni, 3. Tut Değirmeni, 4. Taht'en-Nehir (Nehir altı) Değirmeni, 5. Ömer Değirmeni, 6. Abdullah Değirmeni, 7. Beydâ Değirmeni. Bunlarla birlikte bir ev, mescit bir de medrese yaptırdı.

Vakıf işi gerçekleştikten ve evin inşası bittikten sonra ben ve beraberimde olanlarla o köye yerleştik. Köyün ve değirmenlerin gelirini yedi yıl boyunca fakirlere ve müritlere harcadım. Daha sonra buradan da çocuklarımla beraber –ibret alıp imanı kamil etmek için- bir ay müddetle yer yüzünde dolaşarak seyahat ettim. Ta ki Şirvan arazisinin bulunduğu yere gelinceye kadar.

Şirvan'a Hareket ve Buradaki Hadiseler

Gördüm ki Şirvan evliya, ahyar, evlad ve ebdal ile dolu. Bilhassa Tillo köyü. Bu köyde gerek hayatta gerekse vefat etmiş olanlarla beraber on iki bin veli vardı. Ristak mıntıkasındaki köylerde de nice büyük zat bulunduğunu öğrendim. Bu duruma çok sevindim; onlarla samimi dostluklar kurdum. Onlarla sohbet ederken Reşân beldesine gitmemi işaret ettiler. Çünkü orada nice köyler vardı ki her birinde ricalullahtan ve evliyaullahtan birçok şüheda bulunmaktaydı. Bilhassa Hacr, Envin, Mesken böyleydi. Esedi'llah-il galib Ali bin Ebi Talib'in kerremellahu vechehu Henife-i Rumiye'den (rahimehellah) (oğlu) Muhammed bu Hacr köyünün arkasındaki Hacr kalesinde küffar elinde düşmüştü. Essah olan rivayete göre kabri Kurşikan

Sayfa 14

mevkiindeki dağın alt eteğindedir. Başka bir rivayete göre kabri Mısır yolu üzerindeki Yenbu'shehrinde, korunaklı ve etrafı meyveli bir kalenin yanındadır denildi.

Seyyid Abdulaziz bin Nizar ve Ricalullahtan olan Kırk Arkadaşının Fetih, Şehadet ve Kabirleri

Seyyid Abdulaziz bin Nizar bin İsmail bin Murad bin Mehdiddin [yukardaki şecerede Seyyid Abdulaziz Seyyid Hacı Kasım hazretlerinin cedlerinden biri olarak zikredilmiştir.] (bu zat Seyyid Ahmed bin Ebu Hasan Ali er-Rufai kuddise sirruhu zamanında yaşamıştır.) Envin'in güneyinde, Nivin köyünün takriben 999 zira doğusundaki Pay kalesinde şehit düşmüştür. Şehit düşmelerinin sebebi ise şöyledir: Seyyid Abdulaziz, esrarı ilahiyi bilen ricalullahtan bir zattır. Yüksek makamlar, üstün meziyetler sahibidir. Kendisi gibi ricalullahtan yüce makam sahibi kırk zatla beraber hareket etti. Burada bahsi geçen kırk kişinin isimlerini detaylı zikir edeceğim inşallah.

1. Ahmed b. Âsım, 2. Muhammed b. Mansur, 3. Ali Asker, 4. Hatim bin Unvan, 5. Ahmed Ebu'l- Havari, 6. Abdullah bin Habik, 7. Sehl bin Abdullah, 8. Abbas bin Hamza, 9. Abbas, 10 Ahmed 11. Ebu Hamza-i Horasani, 12. Muhammed bin İbrahim, 13. Abdullah Alevi, 14. Ebu Said Hazzaz, 15. Ahmed el- Hemedani, 16. Ahnef el- Hemedani, 17. Ebu Said Mısri, 18. Ebü'l-Akkal el-Mağribi, 19. Ebü'l-Hüseyn Nuri, 20. Ebu Cafer Kerbeti, 21. Kehmeş el Hemedani, 22. Ömer el Mekki 23. Şuca' Kirmani,, 24. Ebu Osman Cerri, 25. Zekeriya Delvi 26. Zekeriya Herevi, 27. Ziyad Hemedani,, 28. Ebu Talib Ahmimi, 29. Osman el-Mağribi, 30. Ebü'l-Abbas el-Bağdadî, 31. Ebu Ubeydullah Neyyaci, 32. Abdullah Antaki, 33. Bedrettin Yemani, 34. Burhaneddin Tusi, 35 Halid-i Sarafi, 36 Şeyh Muhammed el-Hüseyni el-Mısri, 37. İsmail eş Şami , 38 Şeyh Keharzir Rumi 39 Ebu Yusuf Yebahi, 40.... Haddadi ?

Bunlar mezkur Seyyid Abdulaziz'in yol arkadaşlarıdır. Batı tarafından kalenin yakınındaki vadiye ulaştıkları vakit, bu vadinin başında bulunan kalenin altındaki geniş bir araziye geldiler. Kale,kral Enkerus ile kardeşi Lahuş'un idi. Bu ikisi büyük güç ve çetin kuvvet sahibi idiler. Müslümanlara karşı bu ikisinden çok tuğyanlar vaki oluyordu.Seyyid Abdulaziz ve arkadaşları gecenin karanlığında bu vadiye ulaştılar. Sabah namazı vaktinin girmesine az bir zaman kalana değin gecelediler.Bu sırada Simas Peros adındaki zangoç kaledeki çanı çalmaya başladı. Çan sesiyle beraber çok kerih bir çığlık da işitiliyordu. Öyle ki bu nahoş sesi duyanlar kulaklarını tıkadılar. Oradaki Müslümanlar birbirlerine, “ Gelin. Bu kaleyi fethetmek için canımızı feda ederek cihad edelim.” dediler.

Fecr-i sadık tulu ettiği vakit, sünnetiyle birlikte sabah namazını kıldılar ve nusret için Allahu Tealaya dua ve niyazda bulundular.Dua biter bitmez sabah namazı vaktiyle Nebiyi ümmi hazreti Muhammed'e salallahu aleyhi ve sellem salâvatlar getirerek kaleye hücum ettiler. Allah için öyle cihad ettiler ki nerdeyse ahir zamana kadar böylesi olmaz.Kaleyi fethettiler. Kaledeki baliğ tüm kafir ve rahipleri öldürdüler; kadın ve çocukları esir aldılar. Ancak bu savaşta ricalullahtan otuz kişi

Sayfa 15

şehit oldu. “Allah, celle celaluhu onlara nasip ettiği gibi bana da şehid olmayı nasip etsin.”

Sağ kalanlar şehit arkadaşlarını vadinin yukarısında kible arkasında (kuzeyde) defin ettiler. Arif'i billah Seyyid Abdulaziz'in kabri avamın kullandığı yol üzerindeki ıssız bir mekandır. Arkadaşlarının kabirleri de onun dört bir yanındadır.

Bu savaşta sağ kalan on kişinin isimleri şöyledir: Halid, Şeyh Muhammed, İsmail, Bedreddin, Burhaneddin, Keharzerin, Ömer, Osman, Şuca', Ebu Abdullah.

Halid, Şeyh Muhammed, İsmail ve Burhaneddin (Envin) köyünde ikamet eden Hacı Ahmed el-Hüseyini el-Mekki'in yanında kaldılar. Hacı Ahmed'in silsilesi şu şekildedir: Ahmed b. Muhammed b. Reşid b. İsa b. İsmail b. Murad b. Mehdi b. Abdullah b. el-Hasan b. Muhammed b. Ali b. Ali Rıza b. Musa Kazım b. Cafer es-Sadık b. Muhammed Bakır b. Ali Zeynelabidin b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib. Allah'ın rızası tamamının üzerinde olsun. Onların yüzü suyu hürmetine bizlere de olsun. Âmin!

Burhaneddin'in kabri köyün (Envin) doğu tarafında, Halid'in kabri köyün batı tarafındaki dörtgen şeklinde büyük kayanın yanındadır. Şeyh Muhammed ve İsmail'in de kabirleri ise sağ tarafta ve Halid'in kabrinden bir hayli uzakta yüksekçe bir yerdedir. Bedreddin, dağın başında taşlık bir yerde medfundur. Keharzerin, Sifi köyünde, düz bir yerde olup, üst tarafı yoldu. Ömer ve Osman Tillo'dadır. Şuca' ve Ebu Ubeydullah ise memleketlerine gitmişler.

Bu kassayı Tillo meşayih-i ile yaptığım sohbetinde anlatınca bana, kâfir Enkürüs kalesinde bulunan şehitleri ve orada bulunan Müslümanları teberrüken ziyaret etmemi istediler. Onlardan yardım ve icazet talep ettim. Kabirlerin bulunduğu yere gitmek üzere yola çıktım. Yolumun üzerinde Firsaf meşayihinin ve Baba Hüseyin el-Halidi Kirması'nın, Şeyh Muhammed, İsmail ve Halid-i Envini'nin kabirlerini ziyaret ettim.

Daha sonra Envin köyünde yaşayan çok hilim sahibi, rabbinin emrini harfiyen yerine getiren, peygamberlerin seyyidinin sünnetine sınıksız yapışan Hacı Ahmed el-Hüseyini el-Mekki'nin yanına vardım. Onunla mülakatımdan bereket ve şeref hasıl oldu. Mescitte bir müddet onunla beraber oturup, mezkur şühedanın ahvali hakkında onunla konuştum, sorular sordum, bilgi vermesini, kabirlerinin nerede olduğunu bana tarif etmesini istedim. Kıymetli oğlu Abdülvahid'e kalkmasını, ve benimle birlikte arzu edilen yere gitmesini söyledi.

Yanımdaki arkadaşım ile birlikte beraber o mübarek yere gittik. Hiç kimsenin oturmadağı, yerleşim yerlerinden uzak, ıssız ve harap bir yerd. Hallerine nazar ettim. Kabirlerinden gökyüzündeki bulutlara doğru adeta parlayan yıldırımlar gibi nur huzmeleri, nur sütunları yükseliyordu. Kabirlerinde diri ve sağ insanlar gibi tasarrufta bulunuyorlardı. Bana dediler ki: “Ey! Evliya diyarı Bağdad'tan arkadaşlarıyla yanıma kadar gelen (seyyid olan) ecdadın torunu Hacı Kasım! Hoş geldin, safa geldin. Yanımızda kalmak istiyorsun, biz de seninle kalmak istiyoruz. Sen bize gönderilmiş birisin. Ey aziz! Fevz ve necata vesile olman için bizimle kal.”

Sayfa 16

Onlardan izzet ile bu iltifat dolu sözleri işitince, riyazet için hiçbir kelimeden ve yanıma azık almadan halvet halinde kırk gün onların yanında kaldım. Riyazet tamam olunca etrafa rüzgâr esintisi gibi feyz dalgaları yayıldı. Bunun üzerine insanlar her yönden bölük bölük bana ziyarete geldip, benden biat talebinde bulunuyorlar ve kendilerini irşad etmemi istiyorlardı. Benim burada bulunuşum her tarafa yayılınca yanımda adeta çekirge sürüleri gibi çok sayıda insan toplandı. Hatta zamanın emiri, mekanın valisi, mertebeleri tayin etmede din-i Muhammeddiye'nin yardımcısı, her türlü şirk ve küfrü ortadan kaldıran, küfürden korunmuş bu belde oturan Şerafeddin Şeref bey bin İsa, zırhlı ve miğferli kırk atlı memuru ile birlikte beni görmek amacıyla ve keşf-i hal meramıyla ziyaretime geldi. Beni gördükleri zaman, bir müddet kendilerinden geçtiler, ses ve sedaları kesilip sekr haline düştüler. Onlara şefkatle nazar ettim. Bunun üzerine hepsi ayılıp ayaklarına kapandılar. Elimden tutarak tövbe ettiler ve bana biat etmek istediler. Onlara biat verdim ve onları irşad ettim.

Adalet sahibi Emir bana şöyle dedi: “Müridler, yanındaki misafirler ve ilim talebeleri için bir tekke, bir mescid bir de medrese inşa etmemi, sizin ve burada kaldıkça evlatlarınız ve onların evlatları için vakıflar bağışlayıp onlara görev vermemi ister misiniz ?”

Ben de bu teklife, “Evet isterim. Bu eserler ahrette senin için birer azık, benim için de Cenabı Hakk'ın nezdinde bir vesiledir.” dedim. Sözüm bitince ayağa kalktı ve bana: Gel benimle sana çok uygun bir yer göstereceğim.” dedi.

Onunla birlikte geniş vadinin üst tarafına, vadinin altındaki Enkerus kalesinin başına doğru, Kürtçe ismiyle Küran dağının altından küffarın kilise suyunu akıttığı mekana gittim.

Bilahare emir buraya bir mescit ve müritler için de mescidin doğu tarafında bir tekke yaptırdı. Mescidin üst tarafında ilim talebeleri için medrese, medresenin alt, mescidin arka tarafında da yerleşim için evler inşa etti. Kendisine mescidin hizmeti görevini verdiğimiz müridim Ebu Bekir bin Ali Kalyevi el- Hüseyni el Musuli için de mescide doğu tarafından bitişik bir ev yaptırdı.

Mezkur binaların tasarruf hakkı devredildikten sonra Emir, Pay köyündeki ve Enkerus kalesindeki bütün mülkünü, ovaları, ağaçları, yaprakları (yemişleri) taşları, su kaynaklarını, bu iki araziye ait zikredilen ve zikredilmeyen her ne varsa hepsini dört taraftan sınırları ile beraber vakfetti.

Şark tarafı ; Kürtçe ismiyle Sikrik vadisinden, Beyda kuyusuna, dağın üst kısmı Ziyaretuk'a kadar. Halfel cenub tarafı; dağın tepesinden kırmızı mağaraya, beyaz pınara, Kürtçe ismiyle Peh'in başına kadar. Garb tarafı; Peh'in başından Ayn ayn'ı Nabi'a ve Ayn'ı Diyr'e kadar. Buradan da aslen Mekkeli olan Hacı Ahmed el-Hüseyni el-Envini'in yerine kadar. Oradan da Ervaz'ı A'yrekan'a kadar.

Sayfa 17

Güney tarafı: oradan da (Ervaz'ı A'yrekan') Ayn'ı Kubuc, oradan da Sikrik ovasına kadar. Buradaki mera, hayvanlar ve bunların mülhakatı, burada yapılan ziraat benim ve evlatlarımın ve nesilden nesile onların evlatlarına (onlardan biri hak yoldan saparsa ve başka bir mekâna göç etmedikçe) vakıf edilmiştir.

Benim, (benden sonra torunlarımın ve zürriyetimin) vakıfların gelirinden, fakihlerin, müritlerin, sufilerin ve misafirlerin idamesi için için mescit, medrese ve tekkeyi imar etmem şart koşuldu. Emir, bu vakıf için bir senet yazdı ve sonunu kendi mührü ve zamanın Kadısı Molla Kasım Halenzehi el-Bedevi'nin mührü ile mühürlendi.

- İşbu vakfa ait Pay köyünün arazisindeki Ayn'ı Nabu suyunun yarım günlüğü emir tarafından kiralanıp bu yarım hisse Envin Köyü camisine vakfedilmiştir. Suyun diğer kısmı ise eskiden beri Pay köyünün arazisine tahsis kılınmıştır. Mescidin mütevellisi Hacı Ahmed, zamanının kadısı Molla Kasım el-Halenzehi tarafından belli bir ücret karşılığında memur edilmiştir. Ücret ise yıllık kırk sa' buğday olup mescid için verilmektedir. Ücret yılda on taksitte alınır. Her akit ise seksen dokuz seneliktir. Böylece kiralama süresi 899 senedir.

Vakıf malları bana devir edildikten sonra bu emlakın gelirleri beş yıl boyunca amacına uygun kullanıldı. Adı geçen emir buradaki deveşlerin, fukahanın ve evlatlarımın çokluğuna karşılık vakıf gelirlerinin yetersiz kaldığını görünce mezkur usulle Kilrast ovasında bazı arazisini vakfetti. Bu arazinin sınırı şudur: Siirt suyunun yolundan ovanın aşağı tarafından dağın eteklerine, oradan da Şey Yusuf Iraki'nin(k.s.) Germav(kaplıca)'ına, oradan da Dekal'e kadar, oradan da Atik ovasına kadar, oradan da Akib suyuna kadar, oradan da adı geçen suya (Siirt suyu) kadardır.

Vakıf mallarının vakfı tamamlandıktan sonra, benim vesile olmamla Şirvan Behdınan'dan beş, Banuk'tan dört ve Duhok'tan üç adam gelip Müslüman oldular. Altı adam Hesnan'dan, yedi adam da Silobyen'dan (Silopi) yanıma geldiler. Bana ve dervişlere hizmet etmek için yanımda kalmak istediler. Ben de her kabile için evler yaptırдыm. Vakıf arazilerini işlemeleri için onlara verdim. Gelirin öşrünü onlardan alıp dervişlere, misafirlere, fakihlere, yanımdakilere ve aileme harcadım.

Bu durum aile efradımın Ayndar'dan gelip, Halifem Şeyh Muhammed Kurdi'nin oğlu Şeyh Muhammed Cemaleddin'in benim yerime Ayndar tekkesine geçmesinden sonra oldu. Vakıf mallarından artan miktarın bu tekke'in dervişlerine, Pay köyündeki medreseye ve tekke'nin dervişlerine infak olunmalıdır. Bu maksatla her sene Ayndar'dan halifem eliyle gönderilen kırk yük buğday, otuz yük pirinç, otuz yük un, on yük mercimek ve nohuttur.

Burada (Pay köyünde) işler hiçbir fitne ve fesat olmadan güzel bir şekilde devam etti; hatta gün geçtikçe bu hizmetler arttı; tarikata girmek için uzak beldelerden insanlar buraya geldi. Burada 27 senelik zaman içinde zikirle, riyazetle, irşat ve tarikat hizmeti sundum.

Sayfa 18

Mekke'ya Hareket ve Hac Farizasını İfâ

Bir müddet sonra bütün bunları bırakıp yola revan oldum. Aziz evlatlarım Muhammed, Haydar, Ahmed ve müritlerimden bir cemaat ile Beyt'ül Haram'a yöneldim. Onlarla beraber Mekke-i Mükەرreme'ye (Allahu Teala, şeref ve heybetini artırsın) ulaştım. Hacerü'l-Esvedi tavaf ettik. Bu benim altıncı defa haccım idi. Daha önce Bağdat'tan ayrılmadan önce beş kere hacc etmiştim. Bunlar bana rabbimin fazlından birer ikramdır. Mekke-i mükerrermede iki ay kadar irşad ile meşgul oldum. Daha sonra Mekke-i mükerrermeden Allahu Tealanın dilediği yere doğru yöneldik, tekrar yola revan olduk.

Şam'a Hareket

İnsanları irşad etmek için her tarafı dolaştım sonunda Şam beldesine ulaştım. Yahya Nebi“Ona ve peygamberimize en üstün salât ve en kâmil selam olsun” mescidinin bulunduğu yerde ikamet ettik. Burada altı ay irşat hizmetinde bulundum ve bir çok kimselerden biat aldım.

Mısır'a Hareket

Şam'dan yola revan olunca, kendisine biat ve tarikat dersi verdiğim ve bana olan muhabbet ve aşkıdan dolayı Yahya Nebi Mescidi müezzini Molla İsmail de üç oğlu ile birlikte benimle yolculuğa çıktı. Onlara, Ahmed'e ve benimle Pay köyünden beri arkadaşlık yapan cemaatime vatanlarına geri dönmeleri için izin verdim. Beraberimde oğullarım Muhammed ve Haydar ile bana yardımcı üç kişi ile Mısır'a doğru yola çıktık. Mısır'a varınca önce burada bulunan enbiyanın, evliyanın ve imamımız Muhammed bin İdris eş-Şafii 'in “Allah'ın rahmedi üzerinde olsun” kabirlerini ziyaret ettik. Burada yine Seyyid'ül-Mürselin Efendimiz'in salallahu aleyhi ve sellem çok sevdiği torunu Kerbela'da şehit düşen imam Hüseyin'in “revvehallahu ruhahu, radyallahu anhu ve anna bi cahihi” başının defin edildiği türbeyi ziyaret ettik.

Daha sonra Mısır'da Ezher Camii'nin yanında yerleştim. Başta büyük güç sahibi Eba Eyyub el-Ensari'nin neslinden olan Mısır valisi Hüsrev Paşa olmak üzere ahaliden birçokları ziyaretime geldiler.

Hüsrev Paşa, burada kalmamı, irşad ile meşgul olmamı, oğlum Muhammed'in de Ezher Külliyesinde müderrislik yapmasını istedi. Muhammed de Ezher'de ulum-u akaid, fıkıh, hadis-i nebevi ilimlerini ve alet ilimlerini [sarf, nahiv, belagat, vs] okuttu. Mısırdaki meşguliyetim devam ederken Mısır halkı hakkımda “ Huccet-ul İslam ve Kutbu'z- Zaman” diye bahseder oldu. “Ya Rabbi! Beni hakkımda dedikleri gibi kutublardan eyle.” Oğlum Muhammed hakkında da ; “ asrının yeganesi, zamanın bir tanesi” dediler. Muhammed dinin müşkil konularında ve fıkhi meselelerde insanların kendisine müracaat ettiği müfti oldu. Hatta Mısır ve civarındaki ulema birçok zor ve içinden çıkılmaz meselelerde kendisine müracaat eder oldular. Böylece Mısır'da dokuz ay kaldık.

Bursa'ya Hareket

Mısırdan ayrıldıktan sonra dostlarımla beraber Bursa'ya doğru yola çıktım. Niyetim halife-i alem, sultan-ı İslam Orhan Gazi bin merhum ve mağfur Sultan Osman Han Gazi'nin yanına varmaktı. Bu ziyaretim Bursa'nın fethinden sonra ve küffar elinden alınmasının ikinci senesinde vaki oldu. Gelişimi haber alan Sultan Orhan Gazi, saltanat tahtından indi, ecdadına olan hakkını eda etmek için izzet ve ikram ile bana yöneldi. Saltanat sarayının içindeki güzel bahçede karşılaştık. Birbirimizin başını ve elini öptük. Beraber tahtın olduğu yere ilerledik. Sultan Orhan Gazi bana :

- "Buyurun oturun" dedi. Ben de kendisine :

- "Oraya çıkıp oturmaya siz layıksınız. Çünkü siz din-i İslam'ın mücahidisiniz. Bu saltanat kürsüsü size ve evlatlarınıza ahir zamana kadar mübarek olsun." dedim. Bunun üzerine benden dua etmemi istedi, ben de şöyle dua ettim :

"Allahım! İslam'ın sultanı, alemin halifesi sultan Orhan'a yardım eyle. Evlatlarına ve askerlerine izzet, galibiyetler, nusret ve fetihler ihsan eyle. Onlara din düşmanlarını kahretmeleri için yardım et. Kıyamete kadar fakirlere, düşkünlere merhamet ve lutufta kendilerine bol bol rızıklar ihsan eyle. Allahım! Seyyidi'l mürselin Hazreti peygamberimizin (salallahu aleyhi ve selem) hürmetine Orhan ve evlatlarına kafirlerin ülkelerini feth etmeyi, mülhidleri ve müşrikleri dize getirmeyi nasip eyle. Allahım! Ceddim İmam Cafer-i Sadık, İmam Muhammed Bakır, ve İmam Zeynelabidin hürmetine sultan Orhan ve evlatlarını selim bir kalpten başka hiçbir şeyin fayda vermediği kıyamet gününe kadar Sen'in sevdiğin, razı olduğun işlerde muvaffak eyle. Amin. Ya rabbel alemin. Ve seyyidil mürselin efendimize ve O'nun temiz ehli beytine salat olsun." Duayı kibleye yönelerek ve ayakta durarak yaptık. Sultan Orhan Gazi de "Amin, amin" dedi. Duayı yaptıktan sonra oğlum Muhammed ile oturduk. Sultan Orhan ise saltanat divanında oturmakta idi. Vezir-i azam İbrahim Paşa ile Şeyh-ul İslam bu esnada kapının ardında ayakta beklemekte idiler. Sultan'a Bağdat'tan bu zamana kadar olan yolculuğumu anlattım. Mecliste sultan bana :

- "Bizden dileğinizi isteyin." dedi.

- "**Evvela**, Allahu Tealadan sizin bedeninize sıhhat ve her türlü hastalıktan, Müslümanların hasedinden, buğzundan ve kininden seni korumasını dilerim.

Saniyen kendim, evlatlarım, dervişlerim ve medresemdeki ilim talebeleri için bir irade çıkararak uzun yıllar ihsanını ve hayrını talep ediyorum." dedim. Sultan bu sözleri işitince tebessüm etti. Gönlü hoş oldu, şöyle dedi:

- "Bu Allah tarafından bir ihsandır." Sonra Sultan, veziri azamı İbrahim Paşa'ya şu fermanı yazmasını emretti:

"Garzan Kazası'ndaki Ayndar Köyü arazileri, içindeki her şeyi ile beraber ve Şirvan nahiyesindeki Pay köyü arazileri içindekilerle beraber, hakikaten İslam'ın direği olan şefkatli Şeyh Hacı Kasım Kadiri, aslen Bağdadî, meskenen Şirvani, vatanen Payi

Sayfa 20

hazretlerine ve evlatlarına ve onların evlatlarına (salihlerden salihlere silsile yoluyla fışk ve fücür işlemedikleri müddetçe ve Pay köyünden başka bir yere hicret etmedikleri müddetçe) ve dahi tekkesindeki dervişlerine ve dahi medresesindeki ilim talebeleri ile yanına gelen misafirlerine vakfedilmiştir.”

Vezir fermanı sultanın emir ve icabe buyurduğu şekilde yazdı ve sultana verdi. Sultan da fermanın baş tarafına kalem ile tuğrasını çekti. Ayrıca bu arazilerin mevcut ve ileride doğabilecek vergilerden muaf olduğuna dair de bir berat verdi.

Sultanın yanında altı ay kaldıktan sonra veda etmek üzere kendisinden izin istedim. Veda sırasında “Senden dua talep ediyoruz.” dedi. Ben de şu şekilde dua ettim: “Allahım! ,Kuranın hürmetine sana ve evlatlarına kıyamete kadar her zorluğu ve güçlüğü kolay eylesin. İstedığın her işi sana kolaylaştırsın.”

Duadan sonra sultan elimi öptü, bende kendisini kucakladım ve ona veda ettim. Bu veda 4 muharrem 725 (24 Aralık 1324) pazartesi günü oldu.

Urfa'daki Olaylar

Sultanın yanından ayrıldıktan sonra dostlarımla beraber yola revan olduk. Urfa'ya bir fersah yaklaşmış iken haramiler bize saldırıp, her şeyimizi yağmalayıp dostlarıma sövüp dövmeye başladılar. Bunun üzerine yanımdakiler, “Efendim! Kahrolmaları için onlara beddua edin. Ben de “ Allahım! Eğer bunlar hidayet ehlinde iseler, kendilerini hidayet et. Değillerse kendilerini ateşte yak.”

Duanın hemen hemen akabinde, bulundukları sahranın ortasında bir ateş peyda oldu ve o dakikada ateş hepsini yaktı. Öyle ki küllerinden bile eser kalmadı. Nefsime dedim ki “Ya Rabbi! Eğer ben ve evlatlarım muafat ve iradata ehil isem bunu bize müyesser eyle. Yoksa senden gayrısının muafat ve iradatına hiç hacet yok. Urfa beldesine varınca oğlum Muhammed burada kalmak için benden izin istedi bende kendisine izin verdim. Muhammed Urfa'da müderris ve müftü oldu.

Daha sonra oğlum Haydar ve diğer arkadaşlarım ile birlikte Urfa'dan ayrıldım ve Seyyid Ahmed er-Rufai'nin torunu Kutb-ul hümmam, şehid fi sebilillah Seyyid Abdülaziz'nin türbesine vardım. Seyyid Abdülaziz'e ve kabirde yatan eshabına selam verdim. Biraz murakabeden sonra selamıma karşılık verdiler ve Seyyid Abdülaziz bana şöyle seslendi: “Hoş geldin, safa geldin ey aziz oğlum Hacı Kasım! Çok hayırlı geldin bize. Allahu Teala dergah- izzetinde, seferinde ve başından geçen hadiselerde senin için yüksek dereceler ihsan etsin.” Ben de duasına, “Âmin!” dedim. Seyyid Abdülaziz devamla bana şunları söyledi: “Bundan sonra tekkede ve medresede oturmalısın. İrşadla meşgul ol. İlmin yükselmesi için onyediyi sene çalış.”

Bu sözleri işitince, “Başım gözüm üstüne ya seyyidim!” dedim ve emirlerini yerine getirmek üzere evime gittim. Ailem, müritlerim, ziyaretçilerim ve hizmetimde bulunanlar ile musafaha ettim. Şam'da da bulunduğum sırada müridim, [manevi] oğlum olan, benimle birlikte buraya gelen Şam'lı molla İsmail'e, daha önce yaptığı

Sayfa 21

müezzinlik vazifesi ile oğlum Muhammed gelinceye kadar talebelere ders okutmasına izin verdim. Onun için evimin üst tarafında suyun aktığı yerde kendisine bir ev yaptırdım.

Üç sene sonra oğlum Urfa'dan döndü, tedrisle meşgul oldu. Bu esnada alet ilimleri ile dini ilimlerde kendi akranları arasında üstünlük sağladı. Bütün ilimlerde telif sahibi oldu. Beş sene geçtikten sonra tedris ve tasnif faaliyetlerini bırakarak beş kardeşi ile birlikte nezaretimde züht ve riyazet yoluna girdi. Oğullarım irşat sahasında da akranları arasında en öne geçtiler ve başkalarına hırka giydirmeye layık duruma geldiler. Ben de icazetle birlikte hırka giydirip kendilerine halifelik verdim. Böylece hepsi de yüce makamlara, birçok kerametlere ve irşat makamına erdiler.

Durumları istikrara kavuşunca "Esved-ur Ra's(Siyahbaş)" lakaplı, mecnun görünümlü, melek ahlaklı Hacı Ahmed'i irşad hizmetinde bulunması için ailesi ile birlikte Behtan'a irşad için gönderdim. O da Kıtıs kazasına takriben bir fersah mesafede bulunan Kele yakınındaki Berukk köyüne yerleşti.

Ebü'l-Hasan ebu Abdullah Salih'i de Ahikes⁵¹ nahiyesine gönderdim. O da Nirnis köyünde Seyyid Ağa el-Abbasi el-Hakkâri'nin yanına yerleşti, tedris ve irşad ile meşgul oldu.

İki kardeşini gönderdikten sonra oğlum Muhammed Allah yolunda cezbe ehli oldu. Hali hususunda şöyle derdi: "Sufinin hali akciğer hastasının haline benziyor. Başlangıçta sayıklar, sonunda susar. Hastalık yerleşince dili düğümlenir.(halinden bahsetmez olur)"

Bir keresinde de oğlum Muhammed şöyle dedi: "Tevhid; isim zuhur edince resmin gitmesidir, nurlar doğduğunda, ağyarın yok olması, hakikatler ortaya çıkınca mahlukatın dağılması, zikri yüce cebbar olan Allah'a kurbet bulunduğu anda ağyarın görüntüsünün kaybolmasıdır."

Oğlum Muhammed'in kendi hali ile alakalı inşad ettiği şiiri:

*Yüzünüzü görmekle huzur bulduğum o vakitleri Allah mübarek kılsın.
Muhabbet bahçesinde aşkın dudakları gülmekteydi.*

*Öyle zamanlar geçirdi ki, gözlerimiz nurlanmaktaydı.
Fakat öyle bir gün geldi ki göz kapaklarımız yaşlar boşalttı.*

*Gece çöktüğü zaman, sizi anmaktan kalbim sızlanmakta
Boynuna hasret halkası takılmış güvercin gibi inlemekteyim.*

*Üzerimde bulutlar, hüznün ve keder yağdırmakta,
Altımda denizler, aşkın ateşinden fışkırmakta.*

⁵¹ İki tane bu isimden köy var. Biri Tatvan'a bağlı diğeri Hizan'a bağlı

Sayfa 22

*Ümm'ü Amr'a (Amrın annesine, aşık) sorun, esir tuttuğu aşk nasıl geceledi?
Bütün esirleri azad ediyor fakat büyük aşkı hala tutsak.*

*O aşk hiç ölmüyor, ki rahata kavuşsa
Ve ayrılmıyor da kendisine iyilik yapmış olsa.*

Oğlum Muhammed, seyahat için benden izin talep etti. Talep ettiği izni ona verdim ve üzerine Şeyhim Seyyid Abdurrezzak hazretlerinin bana giydirdiği hırkayı(cübbeyi) giydirdim. O da Hakkâri tarafına gitti. Orada yemek yemeden konuşmadan dağlarda vahşi hayvanların arasında yedi sene riyazete devam etti. Kendisine bu sırada Hızır aleyhisselam arkadaşlık etti. Ona gayb ilminden bir şeyler öğretti. Sonunda Muhammed çok yüce makamlara ve birçok keramete sahip oldu.

Onun kerametlerinden biri şöyledir.

Kışın ortasında Feraşın dağında acur çıkarır, bunları bir sepet taze incir ve bir çanak mayhoş nar ile beraber Çölemerik kalesinde oturan Hakkari Hakimi (valisi) İbrahim Han el Abbasi'ye götürür İbrahim Han onu bu hediyeler ile görünce hayretler içinde sorar :

-“ Ey derviş. Bu hediyeyi nereden getirdin? Mekanın, meskenin neresidir? Baban kimdir?” Oğlum Muhammed şöyle cevap verir :

-“Bu hediyeyi size Feraşın dağlarından sizin için getirdim. Eğer Allah dilerse mekanım Mir Hasan Veli (kuddise sirruhu) yakınındaki Arfas (Arvas) köyüdür, Babam ise aslen Bağdat'lı olup, halen ve vatanen Şirvan nahiyesine bağlı Pay köyünde oturmakta olan Hacı Kasım el- Bağdadidir. Senden beni evlendirmeni istiyorum.” Bunun üzerine İbrahim bey :

“Kızım Fatıma'yı Allah'ın emri ve Rasulunun sünneti ile seninle evlendirdim.” der. Oğlum Muhammed de : “ Ben de Allah'ın emri ve resulunun sünneti ile derhal kızın Fatıma ile evlenmeyi kabul ettim. Bu rabbimin bir fazlıdır.” der.

Hâkim (vali) İbrahim, damadını ilkbahara kadar yanında tuttu. Kızına da çok kıymetli mallar ile çeyiz ve güzel ziynetler hazırladı. Daha sonra İbrahim Han damadı ile beraber 740 yılının 14 Mayısında (hicri) Arvas (Arfas) köyünün bulunduğu yere vardılar. İbrahim Han damadı için bir ev, bir tekke bir de medrese yaptırdı ve kendisine çok mallar hibe ederek, arazilerin, köylerin bir çok vazifesine damasını tayin etti. İşler düzene girince İbrahim Han damadından dua ve himmet talep ederek vedalaştı, kalesine geri döndü. İbrahim Han oradan ayrıldıktan sonra oğlum Muhammed irşat ve tedris ile meşgul oldu. Zamanını devamlı bu iki hizmete ayırdı ve oralarda Molla Muhammed Veli Arvasi (Arfası) diye meşhur oldu.

Sayfa 23

Pay köyündeki Molla İsmail, müezzin olduktan altı sene sonra vefat etti. Onun yerine oğlu Molla Kasım'ı getirttim ve medrese ile tedris işlerini kendisine tefviz ettim. Molla İsmail'in kabri Bikar yolu üstünde yedi torunumun defnedildiği makberin alt tarafındadır. Yedi torunum bir günde vefat etmişti hepsini Sabuluk ismindeki mevzide bir mekanda defnetmiştim. Babasının vefatından on sene sonra müezzin, müderris Molla Kasım da vefat etti. Onu babasının yanına defnettin. Molla İbrahim onun vazifelerini üstlenerek onun yerine geçti.

Yanımda oğullarımdan Haydar, Cemaleddin ve Abdullah ile kızlar hariç sayısı otuza varan torunlarım kaldı. Bu sırada yaşımda yüz otuzu bulmuştum. Seyyid Abdülaziz'in işaret buyurduğu on yedi yıl tamam oldu.

Sonra oğlum Haydar ile beraber kayyum olan Allahın izniyle Beytullah'a gittik. Yedi kere Beytullahı tavaf ettim. Medine-i Münevvere'ye döndük. Burada ceddin Resulullah'ın salallahu aleyhi ve sellem merkadini ziyaret ettik. Bana müjde olarak "ecelim tamamdı olduğunu, kendi yanında kalmamı" işaret buyurdular. Cenabı Hakka hamd ve senada bulundum. Oğlum Haydar'a beni Baki kabristanında İmam Osman'ın radiyallahu anı kabri yanına defnetmesini vasiyet ettim. Tekkedeki irşad ile mescid ve medresenin hizmetlerini kendisine verdim.

Pazartesi gecesi sabah namazı vaktinde ecel tamam oldu. Bin defa, "Lâ ilâhe illallâh Muhammed" un Resûlullah. "Lâ ilâhe illallâh Muhammed" un Resûlullah." dedim.

*İşbu kıymetli kitabın katibi; şarkta ve garpta şöhreti yayılmış, denizlerde ve karalarda Allah'ın mülkünde tasarruf sahibi, bütün mahlukatın mürşidi, kutubların kutbu, gavsların gavısı Hacı Kasım Kadiri'nin oğlu fakir ve acziyyet sahibi Hacı Haydar, babasının sözlerinin kelime-i tevhid olduğunu söyler. Babam Hacı Kasım hazretleri bu dünyadan intikal edip Rabbinin rahmedine kavuşunca bana tarif ettiği mekanda defnettım. Üç gün üç gece kabrinin yanında kaldım. Sonra bana vatana dönmemi, dostlarına ve ehibbasına selamını tebliğ etmemi işaret etti. Ben de vatana döndüm. Bu kitabı baştan sonra babam Hacı Kasım hazretlerinin emri üzerine yazdım. Ta ki ahir zamana kadar bakanlara bir ibret, torunlarına eser ve senet olarak kalsın ve dahi torunları neseplerini kaybetmesinler. **Sene h.750***

İşbu kitap bana arz edildiği vakit baştan sonra okudum, hepsinin hak ve doğru olduğunu hükmedip imza ettim. Ben, Siirt beldesinin Kadı'sı Fakir Mir'im. Kadir olan Allah onu afetsin.



KAYNAKLAR

- Adak,A.(2004). “Güneydoğu Anadolu’da Seyyidler”.*Marife Ehl-i Beyt Özel Sayısı*. 3(383-395). Konya.
- Ağca, S.(2008). “Osmanlı Devleti’nde Nakîbü’l-Eşrâfîlık Müessesesi”, *Osmanlı Devleti’nde Ehl-i Beyt Sevgisi*. İstanbul: Nefes Yayınları.
- Ahmad, F. (2015). *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*. (A. Fethi, Çev.) İstanbul: Hil Yayınları.
- Akakuş,R.(1991). *Eyüp Sultan ve Mukaddes Emanetler*, İstanbul:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Akpınar, C.(2000). *İcazetname* . İslam Ansiklopedisi. XXI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Akyüz, N.(1994).*Ankara’nın Boğaziçi Semtinde Dini Hayat ve Kentleşme Üzerine Bir Araştırma*. Ankara.
- Alikılıç, D.(2006). *Abbasi Devleti’nden Hakkari Beyliği’ne İrisan Beyleri*. İstanbul:Tarih Düşünce Kitapları
- Alikılıç, D.(2007). Arvas ve Arvasiler’ in Van Gölü Havzası’ndaki Etkinlikleri. O. Belli (Editör) . *II. Van Gölü Havzası Sempozyumu*. Ankara: Bitlis Valiliği
- Arslan,M.(2004). *Türk Popüler Dindarlığı*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Arvas, İ. (2005). *Tarihi Hakikatler*. İstanbul: Biyografi.Net
- Arvas,M.E. (2007).*Seyyid Hacı Kasım el-Bağdadî Nesep ve Nesli- Arvasiler*. Ankara
- Arvasi, S.A.(1988). *Ehli Beyt ve Bazı Şecerele(Arvasiler)*. İstanbul.
- Arvasi,S.B. (2008).*Bani-i Arvas Seyyid Muhammed Kutub Nesep ve Nesli*.Ankara: Meyil Ofset
- Asiltürk, B.(Kış 2008-2009). “Kültürlerin Tanınması ve Seyahatnameler”, *Kültür Dergisi,(Seyyahlar ve Seyahatnameler Özel Serisi)*, (13).
- Aslan, M.S. (2019). *İslam Aile Hukuku*. Bursa: Emin Yayınları

- Ateş , S.(2002). “Kutub” . *İslam Ansiklopedisi*. XXVI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Aydın, F.(1996). *Tarikatta Rabıta ve Nakşibendilik*. İstanbul: Ekin Kitabevi Yayınları
- Aydın,M.(1991). *İlk Dönem İslam Toplumunun Şekillenışı*. İstanbul:Pınar Yayınları.
- Bardakoğlu,A.(2000). *İlmihal*. II.İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Batar,Y.(2013).*Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler*.Muş:M.Ş.Ü. Yayınları
- Bayır, F.O.(1971). *Köyün Gücü*. Ankara:Ulusal Basımevi.
- Beyatlı,Y.K.(1991). *Tarih Muhasebeleri*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Bilgiseven, A.K.(1998). *Köy Sosyolojisi*. İstanbul:Filiz Kitabevi.
- Bruinessen, M.V.(2015). *Ağa,Şeyh,Devlet*. İstanbul:İletişim yayınları.
- Caunce, S. (2001). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi* (Çev. B. Can- A. Yalçınkaya) İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Cerrahoğlu, İ.(1993).”Camilerimiz” . *Diyanet Dergisi*, 34(6), Ankara.
- Cilacı, O.(1999, 18-20 Aralık 1998). “Türbe Ziyaretlerinde Görülen Hurafeler ve Çözümleri”. *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu*. İstanbul: Mezarlıklar Vakfı Yayınları.
- Çakır, M.S.(2019). “Hatm-i Hâcegan ve Halidilik’ teki Uygulanan Örnekleri”.*İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 488-505.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Duman, Z.(2004). “Tefsir’in Temel İlkeleri Çerçevesinde Kur’ân-ı Kerim’de Ehl-i Beyt”, *Marife Ehl-i Beyt Özel Sayısı*, Konya,3(21).
- Erten,H.(2001). “Konya’da Dinsel Topluluklar ve Cemaatler”, *Gez Dünya’yı Gör Konya’yı*, (I.Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Ez-Zebîdî, Ebu'l-Feyz Seyyid Muhammed el-Hüseynî el-Vâsitî el-Hanefî (1205/1790), *Tâcü'l-arûs min Cevâhiri'l-Kamûs*, Beyrut: Darü'l-fıkr, 1307, II/384.
- Fayda,M.(1975). “Hz. Muhammed’in Necranlı Hristiyanlarla Görüşmesi ve Mübâhele”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi II*, Ankara.
- Fayda,M.(2006).“Mübâhele”. *İslam Ansiklopedisi*. XXXI. İstanbul:Diyanet Vakfı Yayınları.
- Fazlurrahman.(1993). *İslâm*.(Çev:M.Dağ, M.Aydın).İstanbul:Selçuk Yayınları
- Günay, Ü.(2001), *Din Sosyolojisi*, (Dördüncü baskı). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Günay,Ü. (2003). “Türk Halk Dindarlığının Önemli Çekim Merkezleri Olarak Dini Ziyaret Yerleri”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15(9). Kayseri.
- Günay,Ü.(2004).“Türk Halk Dindarlığının Önemli Çekim Merkezleri Olarak Dinî Ziyaret Yerleri”.*Uluslararası Türk Dünyası inanç Merkezleri Kongresi Bildirileri*.Ankara: Tüksev Yayınları.
- Günay,Ü.,Güngör,H.,Taştan,V.,Sayım,H.(2001). *Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilim Araştırması Kayseri Örneği*. Kayseri:Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Güngör,H.(1998). *Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*. Kayseri:Kıvılcım Yayınları.
- Güvelioğlu , İ. (2011). *Rize Hemşin İlçesi Tarihi Mezar Taşları*, İstanbul: Kaknüs Rize Kitaplığı
- Hâkim en-Nisâbûrî, *El-Müstedrek Ale's-Sahihayn Fi'l Hadîs*, (nşr. M. Abdülkadir Atâ), Beyrut, 1411/1990, III, 188.
- Harman, Ö.F.(1998), “Hud”.*İslam Ansiklopedisi*. XVIII. İstanbul:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Haviland,W.A.(2002). *Kültürel Antropoloji*. (1.Basım). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Işık,A.(2013). *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakîbü'l- Eşrâflık Müessesesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- İbn Sâd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Meni' ez-Zühri, *Tabakatü'l-Kübra*, (nşr. M.Abdülkadir Ata), Beyrut, 1990, I.
- Keskin, M., (2004), “Din ve Toplum İlişkileri Üzerine Bir Genelleme”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(2).
- Keskin,N.(2014). *Akışkan Kimlikler: Etnik Ve Dini Kimlik Arasında Becirman Seyyidleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kılıç, R.(2005). *Osmanlı'da Seyyidler ve Şerifler*, İstanbul:Kitap Yayınevi.
- Kızmaz, N.(2019). *Sosyal Bütünleşme Bağlamında Güneydoğu Anadolu'da Değişen Seyyidlik ve Şeriflik Algısı ve İşlevi: Turabdin Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Korkusuz,M.Ş.(2010). *Nehri' den Hazne' ye Meşayihî ,Nakşibendi*. İstanbul
- Koştas, M.(1995). *Üniversite Öğrencilerinde Dine Bakış*. Ankara:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Köktaş, M. E.(1993). *Türkiye'de Dini Hayat*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Küçükaşçı, M.S.(2009). “Tarihi Süreçte Seyyid Ve Şerif Kavramlarının Kullanımı”, *Osmanlı Araştırmaları*,XXXIII.
- Küçükaşçı,M.S. , Bozkurt,N. (2004). “Mescid-i Nebevi”. *İslam Ansiklopedisi*. XXIX. İstanbul:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Mardin, Ş.(1995).*Din ve İdeoloji*. İstanbul:İletişim Yayınları.
- Neyzi , L. (2005). *Ben Kimim*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Neyzi , L. (2011). *İstanbul'da Hatırlamak ve Unutmak. İstanbul:* Tarih Vakfı Yurt Yayınları

- Ocak, A.Y.(1992).*Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menakıbnameler*.Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ölmez,F.N., Gökmen,Ş.(2005). “Isparta İl Merkezinde Bulunan Türbeler”. *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (35), Isparta.
- Önkal, A., Bozkurt N. (1993).”Cami”. *İslam Ansiklopedisi*. VII. Ankara:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özcan, A. (1992).”Berdü’l Acuz”. *İslam Ansiklopedisi*. XVIII.İstanbul:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özel, A.(1988). “Adak”, *İslam Ansiklopedisi*. I. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Pakiş, Ö. (2005). Molla Halil Siirdi, *İslam Ansiklopedisi*. XXX. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Pay, S.(2002).“Bursa’da Türbe Kültürü”, *Bursa Halk Kültürü, Uludağ Üniversitesi I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu (4-6 Nisan 2002) Bildiri Kitabı*, II. Bursa.
- Punch, K. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş- Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev: D. Bayrak; B. Arslan; Z. Akyüz.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sarıcık,M.(1999).Hz. Peygamber Sevgisi ve Darussiyadeler. *II. Kutlu Doğum Sempozyumu*.Isparta.
- Sertoğlu,M.(1986). *Osmanlı Tarih Lügati*. İstanbul: Enderun Kitabevi
- Sinanoğlu, A. F., (2008, Temmuz-Aralık), “Toplumsal Değişim ve Din”, *Hikmet Yurdu Dergisi*. S:2(17-24).
- Sönmez,N.(2018).*Dîwana Şêx Mûşerrefê Xînûkî*. Diyarbakır:Seyda Yayınları,
- Tan, N. (1997). *Folklor (Halkbilimi) Genel Bilgiler*. İstanbul: Artmedia
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin Sesi – Sözlü Tarih*. (Ş. Layıkel, Çev.) İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Tirmizi,Ebu İsa Muhammed b. İsa , *Sünen*, (Nşr. İbrahim Atve), Beyrut ,V,32.

- Tümer, G. (1994). "Din", *İslam Ansiklopedisi*. IX. İstanbul: Türkiye Vakfı Yayınları.
- Türer, O. (2019). *Ana Hatlarıyla Tassavvuf Tarihi*. İstanbul: Ataç Yayınları.
- Tütengil, C.O.(1983). *100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Uyan, A.(1983). *Menkıbelerle İslam Meşhurları Ansiklopedisi*. I. İstanbul: Berekat Yayınları
- Uyar,G.(2004). *Ehl-i Beyt/İslâm Tarihinde Ali Fatıma Evladı*. İstanbul: Gelenek Yayıncılık
- Uzunçarşılı, İ.H.(1984). *Mekke-i Mükerreme Emirleri*. Ankara.
- Varlı,M.(2005). *İslam İlmihali*. İstanbul:Dergah Ofset.
- Varol,M.B.(2003). "Hicri 1. Asırda Ehl-i Beyt İmajı", *Selçuk Ün. İlahiyat Fak. Dergisi*, XVI, Konya.
- Yasa, İ.(1929). *Yirmibeş Yıl Sonra Hasanoğlan Köyü*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Yılmaz, H.(2017). *Osmanlı' da Yönetim ve Savaş*. İstanbul: Mahya Yayınları.
- Yılmaz,N.,Yılmaz,C.(2003).*İstanbullu Sahabeler*.İstanbul:Bilge Yayım Habercilik ve Danışmanlık.
- Yiğit, İ.(2018). *Emeviler*.Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yiğit,Y.(2001). "Toplumsal Birlikteliğe Katkıları Açısından Camiler", *Diyanet Aylık Dergisi*, S.130(39).
- Yücel, Y.(1988). "Osmanlı Devlet Teşkilatına Dair Kaynaklar", *Kitabü Mesâlihi'l-Müslimîn ve Menâfi'ü'l- Mü'minîn*.Ankara: Türk Tarih Kurumu

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Bağdadî' nin Seyahat-name' sinin Rulo İstinsahı.....	23
Resim 2: Hacı Kasım Bağdadî' nin Seyahatnamesi' nin Dış Kapağı ve İç Fotosu	24
Resim 3: Beruk (Karasungur) Köyü ve Bulunduğu Coğrafyası.....	30
Resim 4: Beruk (Karasungur) Köyü	31
Resim 5: Kûran Dağı-S. Abdulaziz Bin Nizar' ın Şehit Düştüğü Kale	45
Resim 6: Seyyid Abdulaziz Bin Nizar' ın Kabri.....	46
Resim 7: Pay (Tatlıpayam) Köyü	47
Resim 8: Molla Muhammed Arvasî' nin Kabri.....	63
Resim 9: Molla Muhammed' in Kurduğu Arvas Medresesi	64
Resim 10: Üzüm Yetiştiriciliği ve Pekmez Üretimi	67
Resim 11: Beruk Köyünde Arıcılık	67
Resim 12: Beruk Köyü' nde Nar Yetiştiriciliği.....	68
Resim 13: Beruk Köyü İlkokul ve İlköğretim Okulu	69
Resim 14: Beruk Köyü'nde Düğün Akşamı	86
Resim 15: Beruk Köyü' nde Düğün	87
Resim 16: Seyyid Ahmed ve Oğlu Molla Ali' nin Türbesi	106
Resim 17: Solda Türbe, Sağda Medrese, Arkada Seyyid Ahmed Camii (Eski Camii)	108
Resim 18: Türbe Onarımı Esnasında Bulunan Objeler	109
Resim 19: Türbe Ziyareti	116
Resim 20: Amine Hala' nın Zikirhanesi (Taş Örmeli Tavan ve Alçak Kapı).....	120
Resim 21: Amine Hala Zikirhanesi- Dış Görünüm	120
Resim 22: Amine Hala' nın Mezarı.....	121
Resim 23: Adaruk Ayı' nda Camide İcra Edilen Kur'an-ı Kerim Mukabelesi	122
Resim 24: Adaruk Ayı Sonunda Okunan Mevlit ve Sonrası ikramlar (Köy Camisi).....	124
Resim 25: Adaruk Ayı Sonunda Camide Yapılan Kahvaltı 1	125
Resim 26: Adaruk Ayı Sonunda Camide Yapılan Kahvaltı 2	125
Resim 27: Adaruk Ayı Sonunda Köy Kırsalında Yapılan Piknik	127
Resim 28: Seyyid Ahmed Camisi	129
Resim 29: Arkada Seyyid Ahmed Camisi, Solda Türbe, Sağda Medrese	132
Resim 30: Köy Camisinde Bayramlaşma Öncesi.....	134
Resim 31: Köy Camisinde Bayram Namazı Sonrası Toplu Bayramlaşma	135
Resim 32: Bir Bayram Günü ve Türbe Ziyareti	136
Resim 33: Köy Kabristanı.....	137
Resim 34: Köy Dışından Olup da Köy Kabristanı' na Defnedilenlerin Mezarları.....	138
Resim 35: Sadece Dini Eğitim Veren Köy Medresesi.....	142
Resim 36: Medresede Ders Gören Değişik Yaşlardaki Öğrenciler	143
Resim 37: Beruk Seyyidleri' nin Arabulucuk Amacıyla Gittikleri Barış Görüşmesi.....	152
Resim 38: Beruk Seyyidleri' nin Arabuluculuğuyla Sonuçlanan Barış Yemeği.....	153

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı :Abdurrahman ARVAS
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 26/11/1983- Çaldıran/Van
Telefon : 0(505) 795 22 66
E-mail : arvasavra@hotmail.com
ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-8088-2618>



EĞİTİM

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Sınıf Öğretmenliği	21/06/2004
Lisans	Sosyoloji	25/05/2015

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2006	Çaldıran Hafsa Hatun İlköğretim Okulu	Sınıf Öğretmeni
2020	Van Alaköy Fatih Belediyesi ÇPAL	Felsefe Grubu Öğretmeni

Yabancı Dil

Arapça(55.00)



VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

.../.../2020

Tez Başlığı / Konusu:

BERUK KÖYÜNDE DİN VE GÜNDELİK YAŞAM: SOSYOLOJİK BİR İNCELEME Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 204 sayfalık kısmına ilişkin, 07/09/2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 7 (yedi) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

.../.../2020

Abdurrahman ARVAS

Adı Soyadı : Abdurrahman ARVAS

Öğrenci No : 11920510051

Anabilim Dalı : Sosyoloji

Programı : Yüksek Lisans

Statusü : Y. Lisans ☐ Doktora ☐

DANIŞMAN

Doç. Dr. Emin Yaşar DEMİRCİ

.../.../2020

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../2020

Doç. Dr. Bekir KOÇLAR

Enstitü Müdürü